

THUKYDIDES.

FÜR DEN SCHULGEBRAUCH ERKLÄRT

VON

DR. GOTTFRIED BOEHME,

PRORECTOR AM GYMNASIUM ZU DORTMUND.

ERSTEN BANDES ZWEITES HEFT.

BUCH III & IV.

ZWEITE AUFLAGE.



LEIPZIG,

DRUCK UND VERLAG VON B. G. TEUBNER.

1862.

THUKYDIDES

FÜR DEN SCHULGEBRAUCH BEKANTMACHT

VON

Dr. GOTTFRIED BORNHAE

PROFESSOR DER GRIECHEN- UND RÖMISCHEN LITERATUR

ERSTER BAND

HEFT 1

ZWEITE AUFLAGE



LEIPZIG

DRUCK UND VERLAG VON B. G. TEUBNER

1867

Uebersicht des Inhalts.

Drittes Buch.

Viertes Jahr, 428 f. v. Ch. (1—25).

Dritter Einfall der Pelop. (1). Lesbos ausser Methymne fällt von Athen ab, die Ath. senden eine Flotte gegen die Insel (2—6), eine andere gegen den Pelop., gegen Oeniadae und Leukas (7). Aufnahme der Mytilenaeer in den pelop. Bund (8. 15. Rede ihrer Gesandten zu Olympia 9—14). Sendung einer athen. Flotte gegen den Pelop. (16). Angabe über die Zahl ihrer Trieren (17). Nach Mytilene werden Verstärkungen geschickt unter Paches, der die Stadt einschliesst (18). Im Winter erste Zahlung einer Kriegssteuer zu Athen und Sendung des Lysikles zu den Bundesgenossen, um Geld einzutreiben (19). Ausbruch von 220 Plataeern aus der eingeschlossenen Stadt (20—24). Sendung des Laked. Salaethos nach Mytilene (25).

Fünftes Jahr, 427 f. v. Ch. (26—88).

Vierter Einfall der Pelop. (26). Mytilene ergiebt sich den Ath. (27 f.). Alkidas mit einer pelop. Flotte kommt zu spät und geht nach Ionien (29—32). Paches verfolgt ihn (33), erobert Notion (34), schickt den Salaethos und 1000 Mytil. gefangen nach Athen (35). Grausamer Beschluss, sämtliche Mytil. zu tödten. Doch am folg. Tage nochmalige Berathung darüber (36). Kleons Rede für diesen Beschluss (37—40), Diodotos' dagegen (41—48). Letzterer siegt (49). Hinrichtung der Hauptschuldigen, die Paches geschickt, Bestrafung der übrigen Lesbier (50). Nikias erobert Minoa (51). Plataea ergiebt sich (52). Rede der Plataeer (53—59), Gegenrede der Thebaeer (61—67). Alle Plataeer getödtet, ein Jahr nachher die Stadt gänzlich zerstört (68). Unruhen zu Kerkyra (69—75). Alkidas mit seiner Flotte vor Kerkyra, entfernt sich aber bald aus Furcht vor den Ath. (76—80). Weitere Gräueltthaten und allgemeine Entsittlichung in Kerkyra (81—85). Sendung einer athen. Flotte nach Sicilien (86). Im Winter tritt die Pest in Athen mit erneuter Heftigkeit auf (87). Zug der Ath. in Sicilien und der Rheginer gegen die aeolischen Inseln (88).

Sechstes Jahr, 426 f. v. Chr. (89—116).

An verschiedenen Orten Erdbeben und Ueberschwemmungen (89). Die Ath. erobern Mylae und Messene (90). Seezug derselben gegen den Pelop., desgl. gegen Melos (91). Gründung des trachinischen Herakleia (92 f.). Demosthenes zieht gegen Leukas und die Aetoler, wird geschlagen (94—98). Zug der Ath. nach Lokris (99). Vergeblicher Anschlag der von den Laked. unterstützten Aetoler gegen Nauaktos (100—102). Im Winter Gefechte in Sicilien (103). Reinigung von Delos (104). Kämpfe in Akarnanien um das amphilochische Argos. Siege des Demosthenes (105—114). Züge in Sicilien (115). Ausbruch des Aetna (116).

Viertes Buch.

Siebentes Jahr, 425 f. v. Ch. (1—51).

Messene in Sicilien fällt von Athen ab. Die Lokrer ziehen gegen Rhegion (1). Fünfter Einfall der Pelop. in Attica (2. 6). Demosthenes befestigt Pylos (3—5). Eon auf Chalkidike von den Ath. erobert, aber wieder verloren (7). Vergeblicher Versuch der Laked., Pylos wiederzunehmen (Rede des Demosth. an seine Hopliten 10). Eine Schaar von Spartiaten wird auf Sphakteria abgeschnitten (8—14). Waffenstillstand wegen Pylos (15 f.). Erfolgloser Friedensvorschlag der Laked. zu Athen (17—22). Rede derselben (17—20). Die Feindseligkeiten bei Sphakteria beginnen wieder (23). Kriegsvorfälle in Sicilien (24 f.). Kleon geht nach Pylos und nimmt die Spartiaten auf Sphakteria gefangen (26—39). Eindruck dieses Ereignisses. Pylos den Messeniern aus Naupaktos übergeben (40 f.). Zug der Athener in das Korinthische und Sieg (42—44). Weitere Verwüstungen im Pelop. (45). Neue Unruhen in Kerkyra unter Theilnahme der Ath. (46—48). Anaktorion erobert von Ath. und Akarnanern (49). Im Winter Gefangennehmung des persischen Gesandten Artaphernes (50). Die Chier schleifen ihre Mauer auf Befehl der Ath. (51).

Achtes Jahr, 424 f. v. Ch. (52—116).

Sonnenfinsterniss und Erdbeben. Die mytilen. Flüchtlinge überfallen Rhoeteion und nehmen Antandros ein (52). Die Ath. erobern Kythera (53—55), darauf Thyrea (56 f.). Die Sikelioten schliessen Frieden unter sich (58—65). Rede des Hermokrates (59—64). Die Ath. erobern Nisaea und die langen Mauern von Megara. Letzteres schützt Brasidas (66—74). Die Ath. nehmen Antandros wieder. Vorfälle im Pontos (75), Anschlag der Ath. auf Siphae und Chaeroneia (76 f.). Brasidas' Marsch durch Thessalien nach Chalkidike (78—82), sein Zug gegen Arrhibaeos (83). Er gewinnt Akanthos (84—88. Seine Rede daselbst 85—87). Im Winter Befestigung von Delion durch die Ath., Niederlage derselben durch die Boeoter und Rückzug (89—101. Aurede des Pagondas an die Boeoter 92, des Hippokrates an die Ath. 95). Demosthenes wird bei einer Landung im Sikyonischen geschlagen. Tod des Sitalkes (101). Amphipolis von Brasidas gewonnen (102—108), Eon erhält Thukydides den Ath. (107). Die meisten Städte der Akte fallen zum Brasidas ab (109). Torone nebst der Feste Lekythos erobert er (110—116).

Neuntes Jahr, 423 f. v. Ch. (117—135).

Einjähriger Waffenstillstand zwischen Sparta und Athen (117—119). Neuer Zwist wegen Skione und Mende, die nach dem Abschluss des Waffenstillstandes zum Brasidas abgefallen sind (120—123). Zweiter Zug des Brasidas und Perdikkas gegen Arrhibaeos (124). Gefährdeter Rückzug des Brasidas (125—128). Unterdessen erobern die Ath. Mende wieder (129 f.) und schliessen Skione ein (131). Perdikkas, mit Brasidas verfeindet, hindert den Durchzug eines für diesen bestimmten Versärkungsheeres durch Thessalien (132). Die Thebaeer schleifen die Mauern von Thespieae. Der Heratempel in Argos brennt ab (133). Im Winter unentschiedene Schlacht zwischen den Mantineern und Tegeaten (134). Vergeblicher Versuch des Brasidas gegen Potidaea (135).

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΕΥΤΓΡΑΦΗΣ Γ.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἅμα τῷ σίτῳ ἀκμάζοντι ἐστράτευσαν ἐς τὴν Ἀττικὴν· ἤγειτο δὲ αὐτῶν Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου, Λακεδαιμονίων βασιλεύς. καὶ ἐγκαθεζόμενοι ἐδήρουν τὴν γῆν· καὶ προσβολαί, ὥσπερ εἰώθεσαν, ἐγίνοντο τῶν Ἀθηναίων ἱππέων ὅπη παρείκοι, καὶ τὸν πλεῖστον ὄμιλον τῶν ψιλῶν εἶργον τὸ μὴ προεξιόντας τῶν ὅπλων τὰ ἐγγὺς τῆς πόλεως κακουργεῖν. ἐμ- 2
μείναντες δὲ χρόνον οὗ εἶχον τὰ σιτία ἀνεχώρησαν καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις.

2. Μετὰ δὲ τὴν ἐσβολὴν τῶν Πελοποννησίων εὐθύς Λέσβος πλήν Μηθύμνης ἀπέστη ἀπ' Ἀθηναίων, βουλευθέντες μὲν καὶ πρὸ τοῦ πολέμου (ἀλλ' οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐ προσεδέξαντο), ἀναγκασθέντες δὲ καὶ ταύτην τὴν ἀπόστασιν πρότερον ἢ διανοοῦντο ποιήσασθαι. τῶν τε γὰρ λιμένων τὴν 2
χῶσιν καὶ τειχῶν οἰκοδόμησιν καὶ νεῶν ποίησιν ἐπέμενον τελεσθῆναι, καὶ ὅσα ἐκ τοῦ Πόντου ἔδει ἀφικέσθαι, τοξότας τε καὶ σῖτον, καὶ ἃ μεταπεμπόμενοι ἦσαν. Τενέδιοι γὰρ, ὄντες 3
αὐτοῖς διάφοροι, καὶ Μηθυμναῖοι καὶ αὐτῶν Μυτιληναίων ἰδίᾳ ἄνδρες κατὰ στάσιν, πρόξενοι Ἀθηναίων, μηνυταὶ γίνονται τοῖς Ἀθηναίοις ὅτι ξυνοικίζουσί τε τὴν Λέσβον ἐς τὴν Μυτιλήνην βίᾳ καὶ τὴν παρασκευὴν ἅπασαν μετὰ Λακε-

1. 1. τὸ μὴ — κακουργεῖν zweiter Acc. zu εἶργον. zu 2, 53, 3. Das pleonast. μὴ bleibt auch beim substantivierten Inf. vgl. zu 2, 49, 6. — τῶν ὅπλων, aus dem Lager.

2. οὗ, für welche. 2, 23, 3 ὅσον. 1, 143, 2 ὀλίγων ἡμερῶν.

2. 1. καὶ πρὸ τ. π. 13, 1.

2. χῶσιν, Sperrung durch einen Damm, um das Einlaufen einer feindl. (athen.) Flotte zu

verhindern. — ἐπέμενον zuerst mit Acc. c. Inf., dann mit dem blossen Acc. Ebenso περιέμενε 7, 20, 3. — καὶ ἃ, und was sonst. v. 111, 1 οἱ Μαντινῆς καὶ οἷς ἔσπειστο. 6, 71, 2 τὰ τε ἄλλα καὶ σῖτον καὶ ὄσων δέοι. vgl. zu 1, 80, 3.

3. κατὰ στάσιν verb. mit μηνυταὶ γ. — πρόξενοι. zu 2, 29, 1. — οἰκίζουσι — βίᾳ. Also eine zwangsweise Uebersiedelung der Lesbier

δαιμονίων καὶ Βοιωτῶν ξυγγενῶν ὄντων ἐπὶ ἀποστάσει ἐπείγονται· καὶ εἰ μὴ τις προκαταλήψεται ἤδη, στερήσεσθαι αὐτοὺς Λέσβου.

3. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι (ἦσαν γὰρ τεταλαιπωρημένοι ὑπὸ τῆς νόσου καὶ τοῦ πολέμου ἄρτι καθισταμένου καὶ ἀκμάζοντος) μέγα μὲν ἔργον ἡγοῦντο εἶναι Λέσβον προσπολεμώσασθαι, ναυτικὸν ἔχουσιν καὶ δύναμιν ἀκέραιον, καὶ οὐκ ἀπεδέχοντο τὸ πρῶτον τὰς κατηγορίας, μείζον μέρος νέμοντες τῷ μὴ βούλεσθαι ἀληθῆ εἶναι· ἐπειδὴ μέντοι καὶ πέμψαντες πρέσβεις οὐκ ἔπειθον τοὺς Μυτιληναίους τὴν τε ξυνοίκισιν καὶ τὴν παρασκευὴν διαλύειν, δείσαντες προκαταλαβεῖν ἐβού-
 2 λοντο. καὶ πέμπουσιν ἑξαπιναίως τεσσαράκοντα ναῦς, αἱ ἔτυχον περὶ Πελοπόννησον παρεσκευασμέναι πλεῖν· Κλεῖπ-
 3 πίδης δὲ ὁ Δεινίου τρίτος αὐτὸς ἐστρατήγει. ἐσηγγέλθη γὰρ αὐτοῖς ὡς εἴη Ἀπόλλωνος Μαλόεντος ἕξω τῆς πόλεως ἑορτή, ἐν ᾗ πανδημεὶ Μυτιληναῖοι ἑορτάζουσιν, καὶ ἐλπίδα εἶναι ἐπειχθέντας ἐπιπесεῖν ἄφνω, καὶ ἦν μὲν ξυμβῇ ἢ πεῖρα, — εἰ δὲ μὴ, Μυτιληναίοις εἰπεῖν ναῦς τε παραδοῦναι καὶ τείχη
 4 καθελεῖν, μὴ πειθομένων δὲ πολεμεῖν. καὶ αἱ μὲν νῆες ὦχοντο· τὰς δὲ τῶν Μυτιληναίων δέκα τριήρεις, αἱ ἔτυχον βοηθοὶ παρὰ σφᾶς κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν παροῦσαι, κατέσχον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ τοὺς ἄνδρας ἐξ αὐτῶν ἐς φυλακὴν ἐποιή-
 5 σαντο. τοῖς δὲ Μυτιληναίοις ἀνὴρ ἐκ τῶν Ἀθηναίων διαβὰς ἐς Εὐβοίαν καὶ περὶ ἐπὶ Γεραιστὸν ἐλθὼν, ὀλκάδος ἀναγομένης ἐπιτυχῶν, πλὴν χρησάμενος καὶ τριταῖος ἐκ τῶν Ἀθηναίων ἐς
 6 Μυτιλήνην ἀφικόμενος ἀγγέλλει τὸν ἐπίπλουν. οἱ δὲ οὔτε

nach Mytilene, die behufs besserer Vertheidigung stattfand. Vgl. das Verfahren der Ath. zu Anfang des Krieges: 2, 14. 16. 17. das der Chalkideer 1, 58, 2. — ξυγγενῶν geht bloss auf Βοιωτῶν, als Aeoler. — ἐπείγονται mit dem Acc. auch 4, 5, 2. 6, 100, 1. 8, 9, 1. — αὐτοὺς, τοὺς Ἀθηναίους.

3. 1. ἄρτι καθ., der eben recht in Gang kam. v. 68, 4. — μείζον μ. ν., mehr Einfluss gewährend. v. 48, 1 οἷκτω πλέον νεύμαντες. Eurip. Suppl. 227 νέ-

μοντες τῷ φθόνῳ πλεῖον μέρος. Derselbe Gedanke 4, 108, 4.

3. ἐπιπесεῖν im Sinne des Fut. zu 1, 81, 6. — ἦν μὲν κτέ. Der fehlende Nachsatz ist etwa: καλῶς ἔξειν. Ebenso 4, 13, 3. M. 617, a. — Μυτιλ. εἰπεῖν, so sollten sie den Mytil. befehlen. — ναῦς und τείχη ohne Art. zu 1, 101, 3.

4. παρὰ σφᾶς. zu 1, 30, 3. — ἐς φυλακὴν ἐποι., brachten sie in Gewahrsam. Aehnli. ἐς ἀσφάλειαν ποιεῖσθαι 8, 1, 3. und das Activ ποιεῖν zu 1, 62, 3.

ἐς τὸν Μαλόεντα ἐξῆλθον, τὰ τε ἄλλα τῶν τειχῶν καὶ λιμένων περὶ τὰ ἡμιτέλεστα φραξάμενοι ἐφύλασσον.

4. Καὶ οἱ Ἀθηναῖοι οὐ πολὺ ὕστερον καταπλεύσαντες ὡς ἑώρων, ἀπήγγειλαν μὲν οἱ στρατηγοὶ τὰ ἐπεσταλμένα, οὐκ ἐσακούντων δὲ τῶν Μυτιληναίων ἐς πόλεμον καθίσταντο. ἀπαράσκευοι δὲ οἱ Μυτιληναῖοι καὶ ἐξαίφνης ἀναγκασθέντες 2 πολεμεῖν ἔκπλουν μὲν τινὰ ἐποιήσαντο τῶν νεῶν ὡς ἐπὶ ναυμαχίᾳ ὀλίγον πρὸ τοῦ λιμένος, ἔπειτα καταδιωχθέντες ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν νεῶν λόγους ἤδη προσέφερον τοῖς στρατηγοῖς, βουλόμενοι τὰς ναῦς τὸ παραυτίκα, εἰ δύναιτο, ὁμολογίᾳ τινὶ ἐπιεικεῖ ἀποπέμψασθαι. καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων 3 ἀπεδέξαντο, καὶ αὐτοὶ φοβούμενοι μὴ οὐχ ἱκανοὶ ὦσι Λέσβῳ πάσῃ πολεμεῖν. καὶ ἀνακωχὴν ποιησάμενοι πέμπουσιν ἐς τὰς 4 Ἀθήνας οἱ Μυτιληναῖοι τῶν τε διαβαλλόντων ἕνα, ᾧ μετέμελεν ἤδη, καὶ ἄλλους, εἴ πως πείσειαν τὰς ναῦς ἀπελθεῖν ὡς σφῶν οὐδὲν νεωτεριούντων. ἐν τούτῳ δὲ ἀποστέλλουσι 5 καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα πρέσβεις τριήρει, λαθόντες τὸ τῶν Ἀθηναίων ναυτικόν, οἱ ὥρμουν ἐν τῇ Μαλέᾳ πρὸς βορέαν τῆς πόλεως· οὐ γὰρ ἐπίστευον τοῖς ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων προχωρήσειν. καὶ οἱ μὲν ἐς τὴν Λακεδαίμονα τालαιπῶρως διὰ 6 τοῦ πελάγους κομισθέντες αὐτοῖς ἔπρασσον ὅπως τις βοήθεια ἦξει.

6. ἐς τὸν Μαλόεντα, in den Tempel des (Apollon) Maloeis. zu 1, 137, 3. — τὰ τε κτέ. Constr. καὶ ἐφύλασσον τὰ ἄλλα, φραξάμενοι περὶ τὰ ἡμιτέλεστα τῶν τ. κ. λ. Das „Halbvollendete“ mit Bezug auf C. 2, 2. φράξασθαι zu seinem Schutze Versperrungen anbringen, ohne Obj. wie 8, 35, 4 ἄμεινον φραξαμένων αὐτῶν. vgl. ὑποσχόμενος 2, 95, 2 und zu 1, 54, 2. Zu Versperrungen dienten bei den Mauern Balken und Bretter, bei den Häfen Palisaden und Schiffe.

4. 1. ὡς nachgestellt. zu 1, 77, 2.

2. ἀπαράσκευοι ist so gut wie ἐξαίφνης Nebenbestimmung von ἀναγκασθέντες. So werden öfter Adj. und Adv. verbunden: 13, 2 θᾶσσον καὶ ἀπαράσκευος. 82, 2

μᾶλλον καὶ ἡσυχαιτέρα. Sophokl. Aj. 838 κάκιστα καὶ πανωλέθρους (s. dort Lobeck). vgl. zu 1, 39, 1.

4. διαβαλλόντων. „Das Praesens, weil noch welche vorhanden und thätig waren“. K. — τὰς ναῦς ἀπελθεῖν. Der Acc. c. Inf. ist hier nicht ohne Härte. Man sollte eher erwarten τὰς ναυς ἀπαγαγεῖν. v. 4, 34, 1.

5. ἐν τῇ Μαλέᾳ. Das öfter erwähnte Vorgebirge Malea auf Lesbos bildete die südöstlichste Spitze der Insel. Es muss also, wenn die Lesart richtig, auch ein sonst nicht genannter Ort dieses Namens im Norden der Hauptstadt gelegen haben. — ἐπίστευον τοῖς — προχωρήσειν. Doppelte Constr. von πιστεύειν in eine verbunden; ebenso 4, 92, 7. vgl. zu 1, 23, 6. τοῖς ist Neutr. v. 1, 127, 1.

5. Οἱ δ' ἐκ τῶν Ἀθηναίων πρέσβεις ὥς οὐδὲν ἦλθον πρά-
 ξαντες, ἐς πόλεμον καθίσταντο οἱ Μυτιληναῖοι καὶ ἡ ἄλλη
 Λέσβος πλὴν Μηθύμνης· οὗτοι δὲ τοῖς Ἀθηναίοις ἐβεβοηθή-
 κεσαν καὶ Ἰμβριοι καὶ Λήμνιοι καὶ τῶν ἄλλων ὀλίγοι τινὲς
 2 ξυμμάχων. καὶ ἔξοδον μὲν τινα πανδημεὶ ἐποιήσαντο οἱ Μυ-
 τιληναῖοι ἐπὶ τὸ τῶν Ἀθηναίων στρατόπεδον, καὶ μάχη ἐγέ-
 νετο, ἐν ᾗ οὐκ ἔλασσον ἔχοντες οἱ Μυτιληναῖοι οὔτε ἐπηυ-
 λίσαντο οὔτε ἐπίστευσαν σφίσιν αὐτοῖς, ἀλλ' ἀνεχώρησαν·
 3 ἔπειτα οἱ μὲν ἠσύχαζον, ἐκ Πελοποννήσου καὶ μετ' ἄλλης
 4 παρασκευῆς βουλόμενοι εἰ προσγένειτό τι κινδυνεύειν· (καὶ
 γὰρ αὐτοῖς Μελέας Λάκων ἀφικνεῖται καὶ Ἑρμαιῶνδας Θη-
 βαῖος, οἱ προαπεστάλησαν μὲν τῆς ἀποστάσεως, φθάσαι δὲ οὐ
 δυνάμενοι τὸν τῶν Ἀθηναίων ἐπίπλουν κρύφα μετὰ τὴν μά-
 χην ὕστερον ἐσπλέουσι τριήρει, καὶ παρήνουν πέμπειν τριήρη
 ἄλλην καὶ πρέσβεις μεθ' ἑαυτῶν· καὶ ἐκπέμπουσιν.)

6. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πολὺ ἐπιρρωσθέντες διὰ τὴν τῶν
 Μυτιληναίων ἠσυχίαν ξυμμάχους τε προσεκάλουν, οἱ πολὺ
 θᾶσσον παρήσαν ὁρῶντες οὐδὲν ἰσχυρὸν ἀπὸ τῶν Λεσβίων,
 καὶ περιορμισάμενοι τὸ πρὸς νότον τῆς πόλεως ἐτείχισαν
 στρατόπεδα δύο ἐκατέρωθεν τῆς πόλεως, καὶ τοὺς ἐφόρους
 2 ἐπ' ἀμφοτέροις τοῖς λιμέσιν ἐποιοῦντο. καὶ τῆς μὲν θαλάσ-
 σης εἶργον μὴ χρῆσθαι τοὺς Μυτιληναίους, τῆς δὲ γῆς τῆς
 μὲν ἄλλης ἐκράτουν οἱ Μυτιληναῖοι καὶ οἱ ἄλλοι Λέσβιοι
 προσβεβοηθηκότες ἤδη, τὸ δὲ περὶ τὰ στρατόπεδα οὐ πολὺ
 κατεῖχον οἱ Ἀθηναῖοι, ναύσταθμον δὲ μᾶλλον ἦν αὐτοῖς

5. 1. οὐδὲν ἦλθον πρ. Ueb. die Stellung zu 1, 9, 2. — Ἰμβριοι κ. Λ. Diese beiden Inseln, um d. J. 500 mit Kleruchen aus Athen besetzt, wurden für so wesentl. Bestandtheile des athen. Staates angesehen, dass sie (nebst Skyros) selbst im Frieden des Antalkidas mit ihm verbunden blieben. Thuk. nennt sie öfter zusammen, doch sonst in umgekehrter Folge: 4, 28, 4. 5, 8, 2. 7, 57, 2.

2. οὔτε — οὔτε ist hier nicht streng logisch gebraucht; denn eigentl. thaten sie das Erste nicht, weil ihnen das Zweite fehlte. Dies würde ausgedrückt sein durch Subordination: οὐκ ἐπηυλίσαντο

(i. e. οὐκ ἠύλίσαντο πλησίον τῶν πολεμίων, auch 4, 134, 2), οὐ πιστεύοντες σφίσιν αὐτοῖς. vgl. zu C. 15, 2.

3. ἐκ Πελοποννήσου verb. mit εἰ προσγένειτό τι. Weil aber letzterer Satztheil zugleich zu μετ' ἄλλης παρασκευῆς gehört, hat er seinen Platz erst nach diesen Worten erhalten.

4. ἄλλην mit Bezug auf C. 4, 5.

6. 1. περιορμ. — πόλεως, nachdem sie um die Südseite der Stadt herum vor Anker gegangen. — ἐκατέρωθεν, im Norden und im Süden.

2. εἶργον hat doppelte Constr. zu 1, 23, 6. — ναύσταθμον πλοίων

πλοίων καὶ ἀγορᾶς ἢ Μαλέα. καὶ τὰ μὲν περὶ Μυτιλήνην οὕτως ἐπολεμεῖτο.

7. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦ θέρους τούτου Ἀθηναῖοι καὶ εἰς Πελοπόννησον ναῦς ἀπέστειλαν τριάκοντα καὶ Ἀσώπιον τὸν Φορμίωνος στρατηγόν, κελευσάντων Ἀκαρνάνων τῶν Φορμίωνός τινα σφίσι πέμψαι ἢ υἱὸν ἢ ξυγγενῆ ἄρχοντα. καὶ παραπλεύουσαι αἱ νῆες τῆς Λακωνικῆς τὰ ἐπιθαλάσσια χωρία ἐπόρθησαν. ἔπειτα τὰς μὲν πλείους ἀποπέμπει τῶν νεῶν πάλιν ἐπ' οἴκου ὁ Ἀσώπιος, αὐτὸς δ' ἔχων δώδεκα ἀφικνεῖται εἰς Ναύπακτον. καὶ ὕστερον Ἀκαρνᾶνας ἀναστήσας πανδημεὶ στρατεύει ἐπ' Οἰνιάδας καὶ ταῖς τε ναυσὶ κατὰ τὸν Ἀχελῶν ἐπλευσε καὶ ὁ κατὰ γῆν στρατὸς ἐδήου τὴν χώραν. ὥς δ' οὐ προσεχώρουν, τὸν μὲν πεζὸν ἀφίησιν, αὐτὸς δὲ πλεύσας εἰς Λευκάδα καὶ ἀπόβασιν εἰς Νήρικον ποιησάμενος ἀναχωρῶν διαφθείρεται αὐτὸς τε καὶ τῆς στρατιᾶς τι μέρος ὑπὸ τῶν αὐτόθεν τε ξυμβοηθησάντων καὶ φρουρῶν τινων ὀλίγων. καὶ ὕστερον ὑποσπόνδους τοὺς νεκροὺς ἀποπλεύσαντες οἱ Ἀθηναῖοι παρὰ τῶν Λευκαδίων ἐκομίσαντο.

8. Οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πρώτης νεῶς ἐκπεμφθέντες Μυτιληναίων πρέσβεις, ὥς αὐτοῖς οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶπον Ὀλυμπίαζε παρεῖναι, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι ξύμμαχοι ἀκούσαντες βουλευσώνται, ἀφικνοῦνται εἰς τὴν Ὀλυμπίαν· ἣν δὲ Ὀλυμπιάς ἦ Δωριεὺς Ῥόδιος τὸ δεύτερον ἐνίκα. καὶ ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἐορτὴν κατέστησαν εἰς λόγους, εἶπον τοιάδε.

9. „Τὸ μὲν καθεστὸς τοῖς Ἑλλησι νόμιμον, ὧς ἄνδρες

κ. α., Station für Schiffe und Lebensmittel. Der erste Theil der Zusammensetzung in ναύσταθμον ist fast verwischt, daher treten die Genet. hinzu. Etwas Aehnliches in τροπαῖον τῆς τροπῆς 2, 92, 5. νίκης τροπαῖα Arist. Ritt. 521, indem in τροπαῖον nur μνημεῖον gedacht wird. — τὰ περὶ M. wird ungezwungener für den Nom. angesehen, als mit Poppo und Krüg. für den Acc. Ohne Zweifel ist τὰ πρὸς, τὰ κατὰ als Acc. der Beziehung sehr gebräuchlich, aber dadurch ist die andere Auffassung nicht ausgeschlossen, die ich hier und 4, 23, 2 τὰ περὶ Πύλον ἐπολε-

μεῖτο festhalte, wie ja in ὅσα ἐπολεμήθη Xen. Anab. 4, 1, 1 ὅσα sicherlich Nom. ist.

7. 6. ἀποπλεύσαντες, nachdem sie abgefahren; also durch einen zurückgeschickten Herold, etwa wie 4, 44, 5. 6.

8. ἐκπεμφθέντες. C. 4, 5. — ἐνίκα. zu 1, 54, 2.

9. Rechtfertigung des Abfalls durch Charakterisierung der athen. Politik. Begründung der Bitte um Aufnahme in den pelop. Bund. Der eigentliche und letzte Grund des Abfalls war der Gegensatz des oligarchisch regierten Mytilene, wo eine Art Timokratie bestand

Λακεδαιμόνιοι καὶ ξύμμαχοι, ἴσμεν· τοὺς γὰρ ἀφισταμένους ἐν τοῖς πολέμοις καὶ ξυμμαχίαν τὴν πρὶν ἀπολείποντας οἱ δεξάμενοι καθ' ὅσον μὲν ὠφελοῦνται, ἐν ἡδονῇ ἔχουσι, νομίζοντες δὲ εἶναι προδότας τῶν πρὸ τοῦ φίλων χείρους ἡγοῦνται. καὶ οὐκ ἄδικος αὕτη ἡ ἀξιωσίς ἐστιν, εἰ τύχοιεν πρὸς ἀλλήλους οἳ τε ἀφιστάμενοι καὶ ἀφ' ὧν διακρίνονται ἴσοι μὲν τῇ γνώμῃ ὄντες καὶ εὐνοία, ἀντίπαλοι δὲ τῇ παρασκευῇ καὶ δυνάμει, πρόφασίς τε ἐπιεικῆς μηδεμία ὑπάρχοι τῆς ἀποστάσεως· ὃ ἡμῖν καὶ Ἀθηναίοις οὐκ ἦν. μηδὲ τῷ χείρους δόξωμεν εἶναι εἰ ἐν τῇ εἰρήνῃ τιμώμενοι ὑπ' αὐτῶν ἐν τοῖς δεινοῖς ἀφιστάμεθα.

10. „Περὶ γὰρ τοῦ δικαίου καὶ ἀρετῆς πρῶτον, ἄλλως τε καὶ ξυμμαχίας δεόμενοι, τοὺς λόγους ποιησόμεθα, εἰδότες οὔτε φιλίαν ἰδιώταις βέβαιον γιγνομένην οὔτε κοινωνίαν πόλεσιν ἐς οὐδέν, εἰ μὴ μετ' ἀρετῆς δοκούσης ἐς ἀλλήλους γίγνοιτο καὶ τὰλλα ὁμοιότροποι εἶεν· ἐν γὰρ τῷ διαλλάσσοντι τῆς γνώμης καὶ αἱ διαφοραὶ τῶν ἔργων καθίστανται. ἡμῖν δὲ καὶ Ἀθηναίοις ξυμμαχία ἐγένετο πρῶτον ἀπολιπόντων μὲν ὑμῶν ἐκ τοῦ Μηδικοῦ πολέμου, παραμεινάντων δὲ ἐκείνων πρὸς τὰ ὑπόλοιπα τῶν ἔργων. ξύμμαχοι μέντοι ἐγενόμεθα οὐκ ἐπὶ καταδουλώσει τῶν Ἑλλήνων Ἀθηναίοις, ἀλλ' ἐπ' ἐλευθερώσει ἀπὸ τοῦ Μήδου τοῖς Ἑλλησιν. καὶ μέχρι μὲν ἀπὸ τοῦ ἴσου ἡγοῦντο, προθύμως εἰπόμεθα· ἐπειδὴ δὲ ἐωρῶμεν αὐτοὺς τὴν μὲν τοῦ Μήδου ἔχθραν ἀνιέντας, τὴν δὲ

und die Regierungsgewalt in einem Ausschuss von 1000 Mitgliedern concentrirt war, gegen das demokratische Athen. S. Herbst Progr. Cöln 1861.

1. νόμιμον hier mehr: Grundsatz, nationale Denkweise; denn der folg. Satz giebt die Erklärung. — ἐν ἡδονῇ ἔχ., freuen sich ihrer, haben sie gern.

10. 1. τοῦ δικαίου, näml. τῆς ἀποστάσεως. — ἀρετῆς, Rechtlichkeit, näml. ἡμῶν. — μετ' — ἀλλήλους, bei vorausgesetzter gegenseitiger Rechtlichkeit. — γίγνοιτο, näml. φιλία καὶ κοινωνία. Doch schrieb Thuk. wohl γίγνοιτο. Das Subj. des folg. εἶεν sind natürlich ἰδιώ-

ται καὶ πόλεις. — τῷ διαλλάσσοντι. zu 1, 36, 1.

2. ξυμμ. ἐγένετο. Nach Herod. 9, 106, 5 schon vor der Schlacht bei Mykale, also früher, als sich die Spartaner der Theilnahme am Kriege entschlagen hatten. Thuk. indess scheint dies frühere Bündniss nicht zu berücksichtigen und hier denselben Zeitpunkt wie 1, 95, 6. 7 im Auge zu haben. — ἀπολιπόντων als Intrans. construiert. Ebenso 5, 4, 4.

3. Ἀθηναίοις und τοῖς Ἑλλησι werden am einfachsten mit ξύμμ. ἐγενόμεθα verbunden. Dafür spricht auch der ähnlich zugespitzte Gedanke C. 13, 1 extr. And. lassen Ἀθηναίοις von καταδουλώ-

τῶν ξυμμάχων δούλωσιν ἐπαγομένους, οὐκ ἀδεεῖς ἔτι ἤμεν. ἀδύνατοι δὲ ὄντες καθ' ἓν γενόμενοι διὰ πολυψηφίαν ἀμύ- 5
νεσθαι οἱ ξύμμαχοι ἐδουλώθησαν πλὴν ἡμῶν καὶ Χίων· ἡμεῖς 6
δὲ αὐτόνομοι δὴ ὄντες καὶ ἐλεύθεροι τῷ ὀνόματι ξυνεστρα-
τεύσαμεν. καὶ πιστοὺς οὐκέτι εἴχομεν ἡγεμόνας Ἀθηναίους,
παραδείγμασι τοῖς προγιγνομένοις χρώμενοι· οὐ γὰρ εἰκὸς ἦν
αὐτοὺς οὓς μὲν μεθ' ἡμῶν ἐνσπόνδους ἐποιήσαντο καταστρέ-
ψασθαι, τοὺς δὲ ὑπολοίπους, εἴποτε ἄρα ἐδυνήθησαν, μὴ
δρᾶσαι τοῦτο.

11. „Καὶ εἰ μὲν αὐτόνομοι ἔτι ἤμεν ἅπαντες, βεβαιό-
τεροι ἂν ἡμῖν ἦσαν μηδὲν νεωτεριεῖν· ὑποχειρίους δὲ ἔχον-
τες τοὺς πλείους, ἡμῖν δὲ ἀπὸ τοῦ ἴσου ὁμιλοῦντες, χαλεπώ-
τερον εἰκότως ἐμελλον οἴσκειν καὶ πρὸς τὸ πλεῖον ἤδη εἶκον
τοῦ ἡμετέρου ἔτι μόνου ἀντισουμένου, ἄλλως τε καὶ ὅσῳ
δυνατώτεροι αὐτοὶ αὐτῶν ἐγίνοντο καὶ ἡμεῖς ἐρημότεροι.
τὸ δὲ ἀντίπαλον δέος μόνον πιστὸν ἐς ξυμμαχίαν· ὁ γὰρ πα-
ραβαίνειν τι βουλόμενος τῷ μὴ προέχων ἂν ἐπελθεῖν ἀποτρέ-
πεται. αὐτόνομοί τε ἐλείφθημεν οὐ δι' ἄλλο τι ἢ ὅσον αὐτοῖς 2

σεως abhängen (vgl. 6, 76, 3) und erklären τοῖς Ἑλλήσι als dat. com-
modi, wodurch doch nur ein schie-
fer Gegensatz herauskäme.

4. ἐπαγομένους. Etwas auffal-
lend ist das Med., das man noth-
dürftig erklärt: zu ihrem Nu-
tzen herbeiführend. Mehrere
haben deswegen, und weil ein mit
ἀνιέντας schärfer contrastieren-
des Wort wünschenswerth schien,
ἐπειγομένους vermuthet; indessen
wird ἐπαγομένους, abgesehen von
den Codd., auch einigermassen
gestützt durch 5, 82, 5 τὴν τῶν
Ἀθηναίων ξυμμαχίαν πάλιν προσ-
αγόμενος.

5. ἀμύνεσθαι die best. Codd. für
ἀμύνασθαι. — πλὴν — Χίων. 1, 19.

6. μὲν — δέ. Ueb. das Satzver-
hältniss (Deutsch: während) zu
1, 28, 4. — ἐδυνήθησαν. Sinn: Sie,
die unsre Mitbundesgenossen zu
Unterthanen gemacht hatten, wür-
den dies selbstredend auch gegen
die noch übrigen, uns und die Chi-
er, gethan haben, wenn sie es ge-
konnt hätten. Nicht weil ihnen

der Wille, sondern die Macht bis
dahin fehlte uns zu unterjochen,
hatten sie uns die Selbständigkeit
gelassen; daher unser Misstrauen
gegen ihre Führerschaft (πιστοὺς
οὐκέτι κτέ.). Diese unsre Selbstän-
digkeit aber musste ihnen um so
mehr ein Dorn im Auge werden,
je grösser ihre Macht und unsre
Isolierung wurde (χαλεπώτερον εἰ-
κότως κτέ. c. 11, 1.) Die Aenderung
von ἐδυνήθησαν in den Optat.
wäre dann allerdings nothwendig
(Krüg. und Dobr.), wenn δρᾶσαι
in dem Sinn des Futurs gefasst
werden müsste nach Anm. zu 1,
81, 6.

11. 1. βεβαιότεροι — νεωτεριεῖν,
persönl. Constr., wie bei δίκαιος,
ἄξιος. B. 151, 7. Man denke; βε-
βαιότερον ἂν ἡμῖν ἦν αὐτοὺς μη-
δὲν νεωτεριεῖν. — καὶ πρὸς κτέ.,
auch im Angesicht, gegen-
über der schon sich fügen-
den Mehrzahl. — δυνατώτεροι
κτέ. zu 1, 8, 3. — ἀντίπαλον, auf
beiden Seiten gleich.

2. ὅσον, insofern. — ἐς τὴν

ἐς τὴν ἀρχὴν εὐπρεπεία τε λόγου καὶ γνώμης μᾶλλον ἐφόδω
 3 ἢ ἰσχύος τὰ πράγματα ἐφαίνετο καταληπτά. ἅμα μὲν γὰρ
 μαρτυρίῳ ἐχρῶντο μὴ ἂν τοὺς γε ἰσοψήφους ἄκοντας, εἰ μὴ
 τι ἠδίκουν οἷς ἐπήεσαν, ξυστρατεύειν· ἐν τῷ αὐτῷ δὲ καὶ τὰ
 κράτιστα ἐπὶ τε τοὺς ὑποδεεστέρους πρώτους ξυνεπῆγον καὶ
 τὰ τελευταῖα λιπόντες τοῦ ἄλλου περιηρημένου ἀσθενέστερα
 ἔμελλον ἔξειν. εἰ δὲ ἀφ' ἡμῶν ἤρξαντο, ἐχόντων ἔτι τῶν
 πάντων αὐτῶν τε ἰσχὺν καὶ πρὸς ὅ τι χρὴ στήναι, οὐκ ἂν
 4 ὁμοίως ἐχειρώσαντο. τό τε ναυτικὸν ἡμῶν παρεῖχε τινα φό-
 βον μὴ ποτε καθ' ἐν γενόμενον ἢ ὑμῖν ἢ ἄλλῳ τῷ προσθέμε-
 5 νον κίνδυνον σφίσι παράσχη· τὰ δὲ καὶ ἀπὸ θεραπείας τοῦ
 6 τε κοινοῦ αὐτῶν καὶ τῶν ἀεὶ προεστώτων περιεγιγνόμεθα. οὐ
 μέντοι ἐπὶ πολὺ γ' ἂν ἐδοκοῦμεν δυνηθῆναι, εἰ μὴ ὁ πόλε-
 μος ὅδε κατέστη, παραδείγμασι χρώμενοι τοῖς ἐς τοὺς ἄλλους.

12. „Τίς οὖν αὕτη ἡ φιλία ἐγίγνετο ἢ ἐλευθερία πιστή,
 ἐν ἣ παρὰ γνώμην ἀλλήλους ὑπεδεχόμεθα, καὶ οἱ μὲν ἡμᾶς ἐν
 τῷ πολέμῳ δεδιότες ἐθεράπευον, ἡμεῖς δὲ ἐκείνους ἐν τῇ
 ἡσυχίᾳ τὸ αὐτὸ ἐποιοῦμεν· ὅ τε τοῖς ἄλλοις μάλιστα εὐνοία
 πίστιν βεβαιοῖ, ἡμῖν τοῦτο ὁ φόβος ἐχυρὸν παρεῖχε, δέει τε
 τὸ πλεόν ἢ φιλία κατεχόμενοι ξύμμαχοι ἦμεν· καὶ ὁποτέροις

ἄ., behufs der H. — γνώμης, Klugheit im Gegensatze zur Gewalt (ἰσχύς).

3. μαρτυρίῳ ἐχρ., sc. ἡμῖν: sie brauchten uns als Beweis. — μὴ ἂν κτέ., dafür dass, wenn auch etwa Andere, Abhängige, wenigstens die gleich Stimmberechtigten nicht würden u. s. w. Natürl. waren die Lesbier nur nominell ἰσόψηφοι. thatsächl. hatten die Ath. längst auch in allen ursprüngl. gemeinsamer Berathung unterliegenden Dingen die Entscheidung allein gegeben. — ἐν τῷ αὐτῷ δὲ corresp. dem ἅμα μὲν. — τὰ κράτιστα, „τοὺς κρατίστους ἡμᾶς“ Schol. — καὶ τὰ τ. — ἔξειν, und so mussten dann die Letzten, welche sie übrig gelassen, um so schwächer sein. λιπόντες ist fast zum Ueberfluss hinzugesetzt (für ἃ ἔλιπον), ganz wie περιπεσόντες 2, 65, 12, καθαιροῦντες

2, 14, auch wohl προστάξαντες 3, 26, 1. — τοῦ ἄλλου περιηρ., „reliquis circumcisis, propr. circumcirca demptis“. P. — αὐτῶν, selbst. — πρὸς ὅ τι χρὴ στήναι vertritt das zweite Obj. von ἐχόντων: Staaten, mit denen sie sich verbinden konnten.

5. τὰ δὲ κτέ., der vierte Grund, warum sie bis jetzt verschont geblieben.

6. ἂν verb. mit δυνηθῆναι, sc. περιγενέσθαι. — τοῖς ἐς τ. ἄ., das Verfahren der Ath. gegen die Andern.

12. 1. ὑπεδεχόμεθα, achtungsvoll behandelten, eine sonst nicht nachweisbare Bedeutung; doch die Conject. ὑπερχόμεθα (schmeichelten), ἀπεδεχόμεθα (lobten) sind nicht ansprechend, erstere schon nicht wegen der zweifelhaften Form. — ὅ τε κτέ. Der Acc. ὅ ist gesetzt, als wenn ἐχυρὸν παρέχει folgen sollte; da-

θάσσον παράσχοι ἀσφάλεια θάρσος, οὗτοι πρότεροί τι καὶ
 παραβήσεσθαι ἔμελλον. ὥστε εἴ τῳ δοκοῦμεν ἀδικεῖν προα- 2
 ποστάντες διὰ τὴν ἐκείνων μέλλησιν τῶν ἐς ἡμᾶς δεινῶν, αὐ-
 τοὶ οὐκ ἀνταναμείναντες σαφῶς εἰδέναι εἴ τι αὐτῶν ἔσται,
 οὐκ ὀρθῶς σκοπεῖ. εἰ γὰρ δυνατοὶ ἦμεν ἐκ τοῦ ἴσου καὶ ἀντε- 3
 πιβουλεῦσαι, καὶ ἀντιμελλῆσαί τι ἔδει ἡμᾶς ἐκ τοῦ ὁμοίου
 [ἐπ' ἐκείνοις εἶναι], ἐπ' ἐκείνοις δὲ ὄντος ἀεὶ τοῦ ἐπιχειρεῖν
 καὶ ἐφ' ἡμῖν εἶναι δεῖ τὸ προαμύνασθαι.

13. „Τοιαύτας ἔχοντες προφάσεις καὶ αἰτίας, ὧ Λακε-
 δαιμόνιοι καὶ ξύμμαχοι, ἀπέστημεν, σαφεῖς μὲν τοῖς ἀκούουσι
 γνῶναι ὡς εἰκότως ἐδράσαμεν, ἱκανὰς δὲ ἡμᾶς ἐκφοβῆσαι καὶ
 πρὸς ἀσφάλειάν τινα τρέψαι, βουλομένους μὲν καὶ πάλαι, ὅτε
 ἔτι ἐν τῇ εἰρήνῃ ἐπέμψαμεν ὡς ὑμᾶς περὶ ἀποστάσεως, ὑμῶν
 δὲ οὐ προσδεξαμένων κωλυθέντας· νῦν δὲ ἐπειδὴ Βοιωτοὶ
 προὔκαλέσαντο, εὐθὺς ὑπηκούσαμεν, καὶ ἐνομίζομεν ἀπο-
 στήσεσθαι διπλὴν ἀπόστασιν, ἀπὸ τε τῶν Ἑλλήνων μὴ ξὺν
 κακῶς ποιεῖν αὐτοὺς μετ' Ἀθηναίων, ἀλλὰ ξυνελευθεροῦν,
 ἀπὸ τε Ἀθηναίων μὴ αὐτοὶ διαφθαρεῖναι ὑπ' ἐκείνων ἐν
 ὑστέρῳ, ἀλλὰ προποιῆσαι. ἡ μέντοι ἀπόστασις ἡμῶν θάσσον 2
 γεγένηται καὶ ἀπαράσκευος· ἥ καὶ μᾶλλον χρὴ ξυμμάχους δε-

für aber tritt ein die Erklärung
 sogleich selbst enthaltendes Prä-
 dic. ein. zu 2, 40, 3.

2. διὰ — δεινῶν, wegen der
 Zögerung jener mit den
 Feindseligkeiten gegen uns.
 Wegen des doppelten Genet. zu 2,
 49, 7.

3. ἀντιμελλῆσαι. Die Codd. ἀντε-
 πιμελλῆσαι (oder ἀντεπιμελλῆσαι),
 ungrisch, wie es scheint, und
 irrthümlich dem vorangeh. Vb.
 assimilirt. — [ἐπ' ἐκείνοις εἶναι]
 halte ich für ein aus dem Folg.
 entstandenes Glossem. Interpun-
 giert ist nach G. Hermann (in
 Poppo's gross. Ausg.). Unter den
 sonstigen Conj. scheint die von
 Pflugk die beachtenswertheste:
 ἐκ τοῦ ὁμοίου ἐκείνοις· νυνὶ δ'
 (oder νῦν δ') ἐπ' ἐκείνοις ὄντος.
 Die Aenderungen Anderer geben
 nicht die scharfe Antithese, die
 hier offenbar beabsichtigt ist.
 Ganz unstatthaft wegen des Ge-

dankenzusammenhangs ist die un-
 ter Andern auch von Kämpf Progr.
 Neu-Ruppin 1843 p. 5—12 ver-
 theidigte Vulg.: ἀντεπιβουλεῦσαι
 καὶ ἀντεπιμελλῆσαι, τί ἔδει ἡμᾶς
 ἐκ τοῦ ὁμοίου ἐπ' ἐκείνοις εἶναι·
 ἐπ' ἐκ.

13. 1. ἀπὸ τε κτέ. Der Redner
 nennt mit einem sophistisch ge-
 färbten Wortspiel auch das einen
 Abfall der Mytil., und zwar einen
 Abfall von den durch die Ath. ge-
 misshandelten Hellenen, dass sie
 sich losgerissen haben von der
 Verpflichtung, zu dem Unterdrück-
 kungswerke der Ath. hülfreiche
 Hand zu leisten. Scharf zerglie-
 dern kann man ein solches Wort-
 spiel nicht, ohne auf halbe Para-
 logismen zu stossen. — προποιῆ-
 σαι, sc. τὸ διαφθεῖραι.

2. θάσσον καὶ ἀπ. Ueb. die Ver-
 bindung zu C. 4, 2. Zur Sache
 C. 2. — χρὴ κτέ. Constr. χρὴ (ὑ-

ξαμένους ἡμᾶς διὰ ταχέων βοήθειαν ἀποστέλλειν, ἵνα φαί-
 νησθε ἀμύνοντές τε οἷς δεῖ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ τοὺς πολεμίους
 3 βλάπτοντες. καιρὸς δὲ ὥς οὕτω πρότερον. νόσῳ τε γὰρ
 ἐφθάραται Ἀθηναῖοι καὶ χρημάτων δαπάνη, νῆές τε αὐτοῖς
 αἱ μὲν περὶ τὴν ὑμετέραν εἰσὶν, αἱ δ' ἐφ' ἡμῖν τετάχεται,
 4 ὥστε οὐκ εἰκὸς αὐτοὺς περιουσίαν νεῶν ἔχειν, ἣν ὑμεῖς ἐν
 τῷ θέρει τῷδε ναυσί τε καὶ πεζῷ ἅμα ἐπεσβάλητε τὸ δεύτε-
 ρον, ἀλλ' ἢ ὑμᾶς οὐκ ἀμυνοῦνται ἐπιπλέοντας ἢ ἀπ' ἀμφο-
 5 τέρων ἀποχωρήσονται. νομίση τε μηδεὶς ἀλλοτρίας γῆς πέρι
 οἰκείου κίνδυνον ἔξειν. ὧ γὰρ δοκεῖ μακρὰν ἀπείναι ἡ Λέ-
 σβος, τὴν ὠφελίαν αὐτῷ ἐγγύθεν παρέξει. οὐ γὰρ ἐν τῇ Ἀτ-
 τικῇ ἔσται ὁ πόλεμος, ὥς τις οἶεται, ἀλλὰ δι' ἣν ἡ Ἀττικὴ
 6 ὠφελεῖται. ἔστι δὲ τῶν χρημάτων ἀπὸ τῶν ξυμμάχων ἡ
 πρόσοδος, καὶ ἔτι μείζων ἔσται, εἰ ἡμᾶς καταστρέψονται·
 οὔτε γὰρ ἀποστήσεται ἄλλος τά τε ἡμέτερα προσγενήσεται,
 7 πάθοιμὲν τ' ἂν δεινότερα ἢ οἱ πρὶν δουλεύοντες. βοηθησάν-
 των δὲ ὑμῶν προθύμως, πόλιν τε προσλήψεσθε ναυτικὸν
 ἔχουσιν μέγα, οὐπερ ὑμῖν μάλιστα προσδεῖ, καὶ Ἀθηναίους
 ῥᾶον καθαιρήσετε ὑφαιροῦντες αὐτῶν τοὺς ξυμμάχους (θρα-
 σύτερον γὰρ πᾶς τις προσχωρήσεται), τὴν τε αἰτίαν ἀποφεύ-
 ξεσθε ἣν εἴχετε μὴ βοηθεῖν τοῖς ἀφισταμένοις. ἣν δ' ἐλευθε-
 ροῦντες φαίνησθε, τὸ κράτος τοῦ πολέμου βεβαιότερον ἔξετε.

14. „Αἰσχυνθέντες οὖν τάς τε τῶν Ἑλλήνων ἐς ὑμᾶς
 ἐλπίδας καὶ Δία τὸν Ὀλύμπιον, ἐν οὗ τῷ ἱερῷ ἴσα καὶ ἰκέται
 ἔσμεν, ἐπαμύνατε Μυτιληναίοις ξύμμαχοι γενόμενοι, καὶ μὴ
 προῆσθε ἡμᾶς, ἴδιον μὲν τὸν κίνδυνον τῶν σωμάτων παρα-

μᾶς) δεξαμένους ἡμᾶς ξυμμάχους
 κτέ.

3. ἐφθάραται — τετάχεται. Io-
 nische und dorische Flexion, bei
 Attikern selten. Bei Thuk. noch
 das entspr. Plusqu. ἐτετάχατο 5,
 6, 5. 7, 4, 6. διετετάχατο 4, 31, 2.

4. τὸ δεύτερον war schon durch
 ἐπ — in ἐπεσβ. ausgedrückt. Zur
 Sache C. 1. — ἀπ' ἀμφοτ., καὶ ὑ-
 μῶν καὶ ἡμῶν (s. §. 3).

5. αὐτῷ ist schwächer als das in
 diesem Falle gewöhnlichere, an
 die Spitze des Satzgliedes gestellte
 τούτῳ. v. 4, 92, 7. 128, 1. — δι'

ἣν, i. e. ἐν ταύτῃ, δι' ἣν. Ueb. d.
 Acc. bei διὰ zu 1, 83, 2.

6. ἔστι κτέ. Constr. ἡ πρόσοδος
 τῶν χρ. ἔστιν ἀπὸ τῶν ξυμμ. —
 πρὶν, früher, vor uns.

7. βοηθησάντων ὑμῶν neben
 προσλήψεσθε ist hier auffallender
 als der Gen. abs. 2, 83, 3 oder 3,
 112, 6. — μὴ βοηθεῖν. Beispiele
 davon 1, 101. 114.

14. 1. ἴσα adverbial, wie auch
 7, 71, 3 und ὁμοῖα 7, 29, 4. vgl.
 zu 1, 25, 4. ἴσα καί, gleichwie. —
 παραβαλλομένους, einsetzend,
 wohl vom Würfelspiel entlehnt,

βαλλομένους, κοινὴν δὲ τὴν ἐκ τοῦ κατορθῶσαι ὠφελίαν ἅπασι δώσοντας, ἔτι δὲ κοινοτέραν τὴν βλάβην, εἰ μὴ πεισθέντων ὑμῶν σφαλησόμεθα. γίνεσθε δὲ ἄνδρες οἷουςπερ 2 ὑμᾶς οἷ τε Ἕλληνες ἀξιοῦσι καὶ τὸ ἡμέτερον δέος βούλεται.“

15. Τοιαῦτα μὲν οἱ Μυτιληναῖοι εἶπον. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐπειδὴ ἤκουσαν, προσδεξάμενοι τοὺς λόγους ξυμμάχους τε τοὺς Λεσβίους ἐποιήσαντο καὶ τὴν ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐσβολὴν τοῖς τε ξυμμάχοις παροῦσι κατὰ τάχος ἔφραζον ἰέναι ἐς τὸν ἰσθμὸν τοῖς δύο μέρεσιν ὥς ποιησόμενοι, καὶ αὐτοὶ πρῶτοι ἀφίκοντο, καὶ ὅλκους παρεσκεύαζον τῶν νεῶν ἐν τῷ ἰσθμῷ ὥς ὑπεροίσοντες ἐκ τῆς Κορίνθου ἐς τὴν πρὸς Ἀθήνας θάλασσαν καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ ἅμα ἐπιόντες. καὶ οἱ μὲν προθύμως ταῦτα ἔπρασσον. οἱ δὲ ἄλλοι ξύμμαχοι 2 βραδέως τε ξυνελέγοντο καὶ ἐν καρποῦ ξυγκομιδῇ ἦσαν καὶ ἀρρωστίᾳ τοῦ στρατεύειν.

16. Αἰσθόμενοι δὲ αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι διὰ κατάγνωσιν ἀσθενείας σφῶν παρασκευαζομένους, δηλῶσαι βουλόμενοι ὅτι οὐκ ὀρθῶς ἐγνώκασιν, ἀλλ' οἷοί τε εἰσι μὴ κινοῦντες τὸ ἐπὶ Λέσβῳ ναυτικὸν καὶ τὸ ἀπὸ Πελοποννήσου ἐπιὸν ῥαδίως ἀμύνεσθαι, ἐπλήρωσαν ναῦς ἑκατὸν ἐσβάντες αὐτοὶ τε πλὴν ἱππέων καὶ πεντακοσιομεδίμων καὶ οἱ μέτοικοι, καὶ παρὰ τὸν ἰσθμὸν ἀναγαγόντες ἐπιδειξίν τε ἐποιοῦντο καὶ ἀποβάσεις τῆς Πελοποννήσου ἧ δοκοῖ αὐτοῖς. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι 2

wie ἀναγοριπεῖν. Einfach ist der Ausdruck, wenn das concrete Obj., welches man einsetzt, im Acc. hinzutritt: 2, 44, 3 παῖδας. 3, 65, 3 πλείω; poetisch kühn dagegen, wenn die Gefahr selbst als der Einsatz bezeichnet wird, wie hier und bei ἀναγοριπεῖν 4, 85, 4. 95, 2. 6, 13, 1. Ohne Obj. scheint letzteres zu stehn 5, 103.

15. 1. τὴν — ἐσβολὴν ist aus einleuchtendem Grunde an die Spitze des Satztheils gestellt und dadurch von seinem Verb. ὥς ποιησόμενοι weit getrennt. v. 82, 1. 2, 62, 1. — ἔφραζον. Wer ist das Subj. hievon? — τοῖς δύο μ. gehört zu ἰέναι. Ueb. d. Sache zu 2, 10, 2. — τῶν νεῶν, dieselben Schiffe, von denen 2, 92, 6. 93, 1.

— ὥς ὑπεροίσοντες, sc. τὰς ναῦς. Dies geschah bei schmalen Landungen öfter: 3, 81, 1. 4, 8, 2. 8, 7.

2. τε — καὶ verbindet hier zwei Handlungen, von denen bei strengerer Fassung die zweite als Ursache der ersten erscheinen würde. vgl. zu C. 5, 2. — ἀρρωστία, Unlust.

16. 1. διὰ — σφῶν = διὰ τὸ καταγιγνώσκειν σφῶν ἀσθενείαν, weil sie ihnen Schwäche zuerkannten, zuschrieben. Ebenso gedacht ist der noch kühnere Ausdruck καταφρονήσαντες τῶν Ἀθηναίων ἀδυνασίαν 8, 8, 4. — ἐσβάντες κτέ. zu 1, 143, 1. — τῆς Πελοπ. kann von ἀποβάσεις regiert sein (zu 1, 108, 5), aber auch von ἧ.

ὁρῶντες πολὺν τὸν παράλογον τὰ τε ὑπὸ τῶν Λεσβίων ῥη-
θέντα ἡγοῦντο οὐκ ἀληθῆ, καὶ ἄπορα νομίζοντες, ὥς αὐτοῖς
καὶ οἱ ξύμμαχοι ἅμα οὐ παρῆσαν καὶ ἡγγέλλοντο καὶ αἰ περὶ
τὴν Πελοπόννησον τριάκοντα νῆες τῶν Ἀθηναίων τὴν περι-
3 οικίδα αὐτῶν πορθοῦσαι, ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου. ὕστερον δὲ
ναυτικὸν παρεσκεύαζον ὅ τι πέμψουσιν εἰς τὴν Λέσβον καὶ
κατὰ πόλεις ἐπήγγελλον τεσσαράκοντα νεῶν πλῆθος καὶ ναύ-
4 αρχον προσέταξαν Ἀλκίδαν, ὃς ἔμελλεν ἐπιπλεύσεσθαι. ἀνε-
χώρησαν δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ταῖς ἑκατὸν ναυσίν, ἐπειδὴ καὶ
ἐκείνους εἶδον.

17. Καὶ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ὃν αἱ νῆες ἔπλεον ἐν
τοῖς πλείσται δὴ νῆες ἅμ' αὐτοῖς ἐνεργοὶ κάλλει ἐγένοντο,
2 παραπλήσια δὲ καὶ ἔτι πλείους ἀρχομένου τοῦ πολέμου. τὴν
τε γὰρ Ἀττικὴν καὶ Εὐβοίαν καὶ Σαλαμίνα ἑκατὸν ἐφύλασ-
σον καὶ περὶ Πελοπόννησον ἕτεραι ἑκατὸν ἦσαν, χωρὶς δὲ αἱ
περὶ Ποτίδαιαν καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις χωρίοις, ὥστε αἱ πᾶσαι
3 ἅμα ἐγίγνοντο ἐν ἐνὶ θέρει διακόσιαι καὶ πεντήκοντα. καὶ τὰ
χρήματα τοῦτο μάλιστα ὑπανάλωσε μετὰ Ποτιδαίας. τὴν τε
γὰρ Ποτίδαιαν δίδραχμοι ὀπλίται ἐφρούρουν (αὐτῷ γὰρ καὶ
ὑπηρέτῃ δραχμὴν ἐλάμβανε τῆς ἡμέρας), τρισχίλιοι μὲν οἱ
πρῶτοι, ὧν οὐκ ἐλάσσους διεπολιόρκησαν, ἑξακόσιοι δὲ καὶ
χίλιοι μετὰ Φορμίωνος, οἱ προαπῆλθον· νῆές τε αἱ πᾶσαι τὸν
4 αὐτὸν μισθὸν ἔφερον. τὰ μὲν οὖν χρήματα οὕτως ὑπαναλώθη
τὸ πρῶτον, καὶ νῆες τοσαῦται δὴ πλείσται ἐπληρώθησαν.

2. ἄπορα νομίζοντες. Das eigtl. Obj. ist ein allgemeiner Begriff: die Lage der Dinge, die Verhältnisse. vgl. zu 1, 7. — αἱ — νῆες. C. 7.

3. ἐπιπλεύσεσθαι, gegen die athen. Flotte bei Lesbos.

4. εἶδον, sc. ἀναχωρήσαντας.

17. 1. ἐν τοῖς πλείσται. zu 1, 6, 3. — ἐνεργοὶ κάλλει, wirksam, zum activen Dienste geeignet durch Vortrefflichkeit. Von der Art waren natürl. nicht alle überhaupt vorhandenen, deren Anzahl 2, 13, 8 auf 300 angegeben wird. Der Zusatz κάλλει ist jedoch anstößig und begründet die Vermuthung einer Textverderbniss.

2. Dieser §. motiviert den nächstvorangegangenen Satztheil. Auf den ersten Satztheil des Cap. bezogen, stände er in Widerspruch mit C. 7, 1 und 16, 2; auch dürften dann die 40 Schiffe, die jetzt bei Lesbos standen (C. 3, 2), nicht fehlen. — ἑκατὸν ἐφύλασσον. Dies ist früher nicht erwähnt; denn 2, 24, 2, worauf sich die Ausl. berufen, ist nur von den 100 Reserve-Trieren die Rede. — περὶ Πελ. κτέ. 2, 23, 2. — αἱ πᾶσαι, näml. die in Activität befindlichen.

3. ἐλάμβανε, sc. ὁ ὀπλίτης. — προαπῆλθον. 2, 58, 2. — τὸν αὐτὸν μισθόν, jeder Seemann eine Drachme tägl. v. 6, 8, 1. 31, 3. Dies war jedoch ein höherer Sold als

18. Μυτιληναῖοι δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὃν οἱ Λακε-
 δαιμόνιοι περὶ τὸν ἰσθμὸν ἦσαν ἐπὶ Μήθυμναν ὡς προδιδο-
 μένην ἐστράτευσαν κατὰ γῆν αὐτοὶ τε καὶ οἱ ἐπίκουροι· καὶ
 προσβαλόντες τῇ πόλει, ἐπειδὴ οὐ προῦχώρει ἢ προσεδέχοντο,
 ἀπῆλθον ἐπ' Ἀντίσσης καὶ Πύρρας καὶ Ἐρέσου, καὶ καταστη-
 σάμενοι τὰ ἐν ταῖς πόλεσι ταύταις βεβαιότερα καὶ τεῖχη κρα-
 τύναντες διὰ τάχους ἀπῆλθον ἐπ' οἶκον. ἐστράτευσαν δὲ καὶ 2
 οἱ Μηθυμναῖοι ἀναχωρησάντων αὐτῶν ἐπ' Ἀντισσαν· καὶ
 ἐκβοηθείας τινὸς γενομένης πληγέντες ὑπὸ τε τῶν Ἀντισ-
 σαίων καὶ τῶν ἐπικούρων ἀπέθανόν τε πολλοὶ καὶ ἀνεχώρη-
 σαν οἱ λοιποὶ κατὰ τάχος. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πυνθανόμενοι 3
 ταῦτα, τοὺς τε Μυτιληναίους τῆς γῆς κρατοῦντας καὶ τοὺς
 σφετέρους στρατιώτας οὐχ ἱκανοὺς ὄντας εἶργειν, πέμπουσι
 περὶ τὸ φθινόπωρον ἥδη ἀρχόμενον Πάχητα τὸν Ἐπικούρου
 στρατηγὸν καὶ χιλίους ὀπλίτας ἑαυτῶν. οἱ δὲ αὐτερέται πλεύ- 4
 σαντες τῶν νεῶν ἀφικνουῦνται καὶ περικτειχίζουσι Μυτιλήνην
 ἐν κύκλῳ ἀπλῶ τείχει· φρούρια δὲ ἔστιν οἷ ἐπὶ τῶν καρτερῶν
 ἐγκαταποδόμηται. καὶ ἡ μὲν Μυτιλήνη κατὰ κράτος ἥδη ἀμ- 5
 φοτέρωθεν καὶ ἐκ γῆς καὶ ἐκ θαλάσσης εἶργετο, καὶ ὁ χειμὼν
 ἦρχετο γίνεσθαι.

19. Προσδεόμενοι δὲ οἱ Ἀθηναῖοι χρημάτων ἐς τὴν πο-
 λιορκίαν καὶ αὐτοὶ ἐσενεγκόντες τότε πρῶτον ἐσφορὰν δια-

der übliche, der nur die Hälfte,
 3 Obolen, betrug: 8, 45, 2. Böckh
 Staatsh. 1, S. 377 ff. (2. A.).

18. 1. οἱ ἐπίκουροι, aus den
 übrigen Theilen der Insel: C. 5,
 1. 6, 2. — τεῖχη ohne Art. zu 1,
 101, 3.

3. ταῦτα die folgenden Partici-
 pia ankündigend. M. 472, 2, c. —
 τὸ φθινόπωρον. zu 2, 1.

4. αὐτερέται, als Selbststrude-
 rer. — οἱ. Einige Ausg. lesen oh-
 ne Grund mit wenigen und schlech-
 ten Codd. ἢ. — ἐπὶ τῶν καρτερῶν,
 auf den (schon von Natur) fe-
 sten Punkten. — ἐγκαταποδό-
 μηται. Das Perf. könnte keinen
 andern Sinn haben, als wenn wir
 im Deutschen mitten in der histo-
 rischen Erzählung sagten: Ca-
 stelle sind (damals) an eini-

gen Stellen hineingebaut
 worden, in welcher Weise aller-
 dings unsere Geschichtschreiber
 wohl das Perf. gebrauchen (häufig
 z. B. L. Ranke). Da jedoch das
 Gleiche von griechischen Autoren
 sonst nicht bekannt ist (denn Bei-
 spiele wie 1, 50, 2 γεγέννηται las-
 sen sich nicht ganz vergleichen),
 so scheint hier eine Aenderung
 nöthig, sei es nun ἐγκαταποδομή-
 θη oder -δόμησαν oder -δομεῖτο.

19. 1. τότε πρῶτον. Dies war
 also zu Athen das erste Beispiel
 einer ausserordentl. Vermögens-
 steuer zu Kriegszwecken (εἰσφο-
 ρά). Von dieser sich ganz unge-
 zwungen darbietenden Auffassung
 des τότε πρῶτον abzugehn und es
 „zum ersten Male in diesem Krie-
 ge“ zu verstehn, ist um so weniger

κόσια τάλαντα, ἐξέπεμψαν καὶ ἐπὶ τοὺς ξυμμάχους ἀργυρολό-
 γους ναῦς δώδεκα καὶ Λυσικλέα πέμπτον αὐτὸν στρατηγόν.
 2 ὁ δὲ ἄλλα τε ἡργυρολόγει καὶ περιέπλει, καὶ τῆς Καρίας ἐκ
 Μυοῦντος ἀναβὰς διὰ τοῦ Μαιάνδρου πεδίου μέχρι τοῦ Σαν-
 δίου λόφου, ἐπιθεμένων τῶν Καρῶν καὶ Ἀναιτῶν, αὐτός τε
 διαφθείρεται καὶ τῆς [ἄλλης] στρατιᾶς πολλοί.

20. Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος οἱ Πλαταιῆς (ἔτι γὰρ ἐπο-
 λιορκοῦντο ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων καὶ Βοιωτῶν) ἐπειδὴ τῷ
 τε σίτῳ ἐπιλιπόντι ἐπιέζοντο καὶ ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων οὐδεμία
 ἐλπίς ἦν τιμωρίας οὐδὲ ἄλλη σωτηρία ἐφαίνετο, ἐπιβουλεύ-
 ουσιν αὐτοί τε καὶ Ἀθηναίων οἱ ξυμπολιορκοῦμενοι πρῶτον
 μὲν πάντες ἐξελθεῖν καὶ ὑπερβῆναι τὰ τεῖχη τῶν πολεμίων,
 ἣν δύνωνται βιάσασθαι, ἐσηγησαμένου τὴν πείραν αὐτοῖς
 Θεαινέτου τε τοῦ Τολμίδου, ἀνδρὸς μάντεως, καὶ Εὐπομπί-
 2 δου τοῦ Δαῖμάχου, ὃς καὶ ἐστρατήγει· ἔπειτα οἱ μὲν ἡμίσεις
 ἀπώκνησάν πως τὸν κίνδυνον μέγαν ἡγησάμενοι, ἐς δὲ ἄνδρας
 διακοσίους καὶ εἴκοσι μάλιστα ἐνέμειναν τῇ ἐξόδῳ ἐθελονταὶ
 3 τρόπῳ τοιῷδε. κλίμακας ἐποιήσαντο ἴσας τῷ τείχει τῶν πολε-
 μίων· ξυνεμετρήσαντο δὲ ταῖς ἐπιβολαῖς τῶν πλίνθων, ἥ
 ἔτυχε πρὸς σφᾶς οὐκ ἐξαληλιμμένον τὸ τεῖχος αὐτῶν. ἡρι-
 θμοῦντο δὲ πολλοὶ ἅμα τὰς ἐπιβολὰς καὶ ἔμελλον οἱ μὲν τινες
 ἀμαρτήσεσθαι, οἱ δὲ πλείους τεύξεσθαι τοῦ ἀληθοῦς λο-
 γισμοῦ, ἄλλως τε καὶ πολλάκις ἀριθμοῦντες καὶ ἅμα οὐ πολὺ
 ἀπέχοντες, ἀλλὰ ῥαδίως καθορωμένου ἐς ὃ ἐβούλοντο τοῦ
 4 τείχους. τὴν μὲν οὖν ξυμμέτρησιν τῶν κλιμάκων οὕτως ἔλα-
 βον, ἐκ τοῦ πάχους τῆς πλίνθου εἰκάσαντες τὸ μέτρον.

Veranlassung, als für ein früheres Vorkommen der εἰσφορά weder äussere noch innere Gründe sprechen. — διακόσια τάλαντα ist Appos. Wir lieber: eine Kriegsteuer von 200 Talenten.

2. [ἄλλης] wäre nach 2, 69, 2. 3, 7, 5 nicht zu erwarten, und da es wirkll. in einigen der best. Codd. fehlt, so haben es wohl mit Recht Neuere eingeklammert. Indess findet sich doch ἄλλος ebenso Xen. Cyrop. 6, 4, 1 (von Poppo citiert), aber Thuk. 3, 112, 2 war nicht zu vergleichen.

20. Fortsetzung der 2, 78 abgebrochenen Geschichte der Belagerung von Plataea (20—24).

1. Ἀθηναίων οἱ ξ. 2, 78, 3.

2. ἀπώκνησαν τὸν κ. Ebenso 30, 4.

3. καθορωμένου, sc. τούτου aus ἐς ὃ. — ἐς ὃ ἐβούλοντο bedarf ebenso wenig einer Ergänzung als unser: „ich will ins Schloss“. Arist. Frösche 1279 ἐγὼ μὲν οὖν ἐς τὸ βαλανεῖον βούλομαι. — τοῦ τείχους gen. part., von ἐς ὃ abhängig.

4. τῆς πλίνθου, des einzelnen Backsteins. Der Sing. ist

21. Τὸ δὲ τεῖχος ἦν τῶν Πελοποννησίων τοιόνδε τῇ οἰκοδομήσει. εἶχε μὲν δύο τοὺς περιβόλους, πρὸς τε Πλαταιῶν καὶ εἴ τις ἔξωθεν ἀπ' Ἀθηνῶν ἐπίοι, διεῖχον δὲ οἱ περίβολοι ἑκκαίδεκα πόδας μάλιστα ἀπ' ἀλλήλων. τὸ οὖν μεταξὺ τοῦτο, 2 οἱ ἑκκαίδεκα πόδες, τοῖς φύλαξιν οἰκήματα διανευεμημένα ὠκοδόμητο, καὶ ἦν ξυνεχῇ ὥστε ἐν φαίνεσθαι τεῖχος παχὺ ἐπάλλξεις ἔχον ἀμφοτέρωθεν. διὰ δέκα δὲ ἐπάλλξεων πύργοι 3 ἦσαν μεγάλοι καὶ ἰσοπλατεῖς τῷ τείχει, διήκοντες ἕς τε τὸ ἔσω μέτωπον αὐτοῦ καὶ οἱ αὐτοὶ καὶ ἕς τὸ ἔξω, ὥστε πάροδον μὴ εἶναι παρὰ πύργον, ἀλλὰ δι' αὐτῶν μέσων διήεσαν. τὰς 4 οὖν νύκτας, ὅποτε χειμῶν εἴη νοτερός, τὰς μὲν ἐπάλλξεις ἀπέλειπον, ἐκ δὲ τῶν πύργων, ὄντων δι' ὀλίγου καὶ ἄνωθεν στεγανῶν, τὴν φυλακὴν ἐποιοῦντο. τὸ μὲν οὖν τεῖχος ὥ περιεφρουροῦντο οἱ Πλαταιῆς τοιοῦτον ἦν.

22. Οἱ δ', ἐπειδὴ παρεσκεύαστο αὐτοῖς, τηρήσαντες νύκτα χειμέριον ὕδατι καὶ ἅμα ἀσέληνον ἐξήεσαν· ἡγοῦντο δὲ οἵπερ καὶ τῆς πείρας αἵτιοι ἦσαν. καὶ πρῶτον μὲν τὴν τάφρον διέβησαν ἣ περιεῖχεν αὐτούς, ἔπειτα προσέμιξαν τῷ 3 τείχει τῶν πολεμίων λαθόντες τοὺς φύλακας, ἀνὰ τὸ σκοτεινὸν μὲν οὐ προϊδόντων αὐτῶν, ψόφῳ δὲ τῷ ἐκ τοῦ προσιέναι αὐτοὺς ἀντιπαταγοῦντος τοῦ ἀνέμου οὐ κατακουσάντων· ἅμα δὲ καὶ διέχοντες πολὺ ἤεσαν, ὅπως τὰ ὅπλα μὴ κρουό- 2 μενα πρὸς ἀλλήλα αἰσθησιν παρέχοι. ἦσαν δὲ εὐσταλεῖς τε τῇ ὀπλίσει καὶ τὸν ἀριστερόν πόδα μόνον ὑποδεδεμένοι ἀσφα-

in solcher Verbindung angemessener als der Plur. v. 7, 65, 2 τῆς νεώς. Aehnli. ist es, wenn der Sing. geradezu distributive Bedeutung hat (*singuli*): 22, 3 ψилоὶ δώδεκα ξὺν ξιφιδίῳ καὶ θώρακι ἀνέβαινον. 2, 70, 3. 6, 58, 2 u. a.

21. 1. πρὸς Πλαταιῶν. zu 1, 62, 1.

2. οἰκ. — ὠκοδόμητο, war als Wohnungen vertheilt und baulich eingerichtet. διανευεμημένα hat sich im Numerus dem Prädic. οἰκήμ. accomodiert. zu 1, 10, 1. — ἦν ξυνεχῇ, sc. τὰ οἰκήματα.

3. διὰ δέκα ἐπάλλξεων, nach je zehn Zinnen. διὰ von dem Zwischenraume, wie 2, 29, 3 und

oft. — ἕς τὸ ἔξω. Die Präpos. fehlt in den best. Codd., doch lässt sie sich hier nicht ohne Härte ergänzen. — πάροδον κτέ. Sinn: Wenn die Soldaten von einem Theile der Mauer zum andern (in der Länge) gehen wollten, so konnten sie nicht neben dem dazwischen liegenden Thurme vorbei, sondern mussten mitten hindurch.

4. δι' ὀλίγου, in geringer Entfernung von einander.

22. 1. παρεσκεύαστο. zu 1, 7. — προϊδόντων αὐτῶν, i. e. τῶν φυλάκων, gen. abs. ungeachtet des vorangegangenen τοὺς φύλακας.

2. μὴ verneint auch hier so gut das Partic. als das Verb. fin. — ἀσφαλείας κτέ. Den sichern Tritt

3 λείας ἔνεκα τῆς πρὸς τὸν πηλόν. κατὰ οὖν μεταπύργιον προσέμισγον πρὸς τὰς ἐπάλξεις, εἰδότες ὅτι ἐρῆμοί εἰσι, πρῶτον μὲν οἱ τὰς κλίμακας φέροντες, καὶ προσέθεσαν· ἔπειτα ψилоὶ δώδεκα ξὺν ξιφιδίῳ καὶ θώρακι ἀνέβαινον, ὧν ἡγεῖτο Ἀμμέας ὁ Κοροΐβου καὶ πρῶτος ἀνέβη. μετὰ δὲ αὐτὸν οἱ ἐπόμενοι ἕξ ἐφ' ἐκάτερον τῶν πύργων ἀνέβαινον. ἔπειτα ψιλοὶ ἄλλοι μετὰ τούτους ξὺν δορατίοις ἐχώρουν, οἷς ἕτεροι κατόπιν τὰς ἀσπίδας ἔφερον, ὅπως ἐκεῖνοι ῥᾶον προσβαίνοιεν, 4 καὶ ἔμελλον δώσειν ὁπότε πρὸς τοῖς πολεμίοις εἴησαν. ὥς δὲ ἄνω πλείους ἐγένοντο, ἤσθοντο οἱ ἐκ τῶν πύργων φύλακες· κατέβαλε γάρ τις τῶν Πλαταιῶν ἀντιλαμβανόμενος ἀπὸ τῶν 5 ἐπάλξεων κεραμίδα, ἣ πεσοῦσα ψόφον ἐποίησεν. καὶ αὐτίκα βοή ἦν, τὸ δὲ στρατόπεδον ἐπὶ τὸ τεῖχος ὥρμησεν· οὐ γὰρ ἤδει ὅ τι ἦν τὸ δεινὸν σκοτεινῆς νυκτὸς καὶ χειμῶνος ὄντος, καὶ ἅμα οἱ ἐν τῇ πόλει τῶν Πλαταιῶν ὑπολελειμμένοι ἐξελθόντες προσέβαλον τῷ τείχει τῶν Πελοποννησίων ἐκ τοῦμπα- 6 λιν ἢ οἱ ἄνδρες αὐτῶν ὑπερέβαινον, ὅπως ἤκιστα πρὸς αὐτοὺς τὸν νοῦν ἔχοιεν. ἐθορυβοῦντο μὲν οὖν κατὰ χώραν μένοντες, βοηθεῖν δὲ οὐδεὶς ἐτόλμα ἐκ τῆς αὐτῶν φυλακῆς, ἀλλ' ἐν 7 ἀπόρῳ ἦσαν εἰκάσαι τὸ γιγνόμενον. καὶ οἱ τριακόσιοι αὐτῶν, οἷς ἐτέτακτο παραβοηθεῖν εἴ τι δέοι, ἐχώρουν ἔξω τοῦ τεί- 8 χους πρὸς τὴν βοήν. φρυκτοὶ τε ἤρουντο ἐς τὰς Θήβας πολέ- 8 μιοι· παρανίσχον δὲ καὶ οἱ ἐκ τῆς πόλεως Πλαταιῆς ἀπὸ τοῦ τείχους φρυκτοὺς πολλοὺς πρότερον παρεσκευασμένους ἐς αὐτὸ τοῦτο, ὅπως ἀσαφῇ τὰ σημεῖα τῆς φρυκτωρίας τοῖς πο-

im Kothe gab die Nacktheit des rechten Fusses.

3. ξιφιδίῳ κ. θ. Ueb. den Singul. zu 20, 4. — ἕξ κτέ., je sechs auf jeden der beiden Thürme, die das erwähnte μεταπύργιον einschlossen.

5. ἐπὶ τὸ τεῖχος, wo jede Abtheilung ihren bestimmten Posten hatte (§. 6). — τῶν Πλαταιῶν ist gen. part.

6. αὐτῶν haben mehrere gute Codd., passender als die Vulg. ἐαυτῶν. Auch sonst findet sich αὐτῶν so wie hier gestellt: 91, 2. αὐτοῦ 5, 10, 9, 8, 48, 4.

7. ἐτέτακτο = ἐπετέτακτο, was

Krüg. für nothwendig hält. Aber auch Xen. Cyrop. 4, 3, 3 haben die bessern Codd. ταῦτα γὰρ ἔφασαν σφίσι τετάχθαι ποιεῖν ὑπὸ τῶν ἀρχόντων statt der Vulg. προστετάχθαι. — φρυκτοὶ τε κτέ. Annäherung von Feinden wurde signalisiert durch hin und her bewegte Flammenzeichen, die von Freunden durch ruhig emporsteigende. Letzterer Art waren also die hier von den Platäern angewandten. Sonst kommen die Feuersignale bei Thuk. noch vor 2, 94, 1. 3, 80, 2. 4, 42, 4. 111, 1. 2. 8, 102, 1.

8. ὅπως — ἢ καὶ μὴ βοηθοῖεν.

λεμίους ἢ καὶ μὴ βοηθοῖεν, ἄλλο τι νομίσαντες τὸ γιγνόμενον εἶναι ἢ τὸ ὄν, πρὶν σφῶν οἱ ἄνδρες οἱ ἐξιόντες διαφύγοιεν καὶ τοῦ ἀσφαλοῦς ἀντιλάβοιντο.

23. Οἱ δ' ὑπερβαίνοντες τῶν Πλαταιῶν ἐν τούτῳ, ὥς οἱ πρῶτοι αὐτῶν ἀναβεβήκεσαν καὶ τοῦ πύργου ἑκατέρου τοὺς φύλακας διαφθείραντες ἐκεκρατήκεσαν, τὰς τε διόδους τῶν πύργων ἐνστάντες αὐτοὶ ἐφύλασσον μηδὲν δι' αὐτῶν ἐπιβοηθεῖν, καὶ κλίμακας προσθέντες ἀπὸ τοῦ τείχους τοῖς πύργοις καὶ ἐπαναβιβάσαντες ἄνδρας πλείους, οἱ μὲν ἀπὸ τῶν πύργων τοὺς ἐπιβοηθοῦντας καὶ κάτωθεν καὶ ἄνωθεν εἶργον βάλλοντες, οἱ δ' ἐν τούτῳ οἱ πλείους πολλὰς προσθέντες κλίμακας ἅμα καὶ τὰς ἐπάλξεις ἀπώσαντες διὰ τοῦ μεταπυργίου ὑπερέβαινον. ὁ δὲ διακομιζόμενος αἰεὶ ἴστατο ἐπὶ τοῦ χείλους 2 τῆς τάφρου καὶ ἐντεῦθεν ἐτόξευόν τε καὶ ἠκόντιζον, εἴ τις παραβοηθῶν παρὰ τὸ τεῖχος κωλυτῆς γίγνοιτο τῆς διαβάσεως. ἐπεὶ δὲ πάντες διεπεπεραίωντο, οἱ ἀπὸ τῶν πύργων χαλεπῶς 3 οἱ τελευταῖοι καταβαίνοντες ἐχώρουν ἐπὶ τὴν τάφρον, καὶ ἐν τούτῳ οἱ τριακόσιοι αὐτοῖς ἐπεφέροντο λαμπάδας ἔχοντες. οἱ 4 μὲν οὖν Πλαταιῆς ἐκείνους ἐώρων μᾶλλον ἐκ τοῦ σκότους ἐστῶτες ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς τάφρου, καὶ ἐτόξευόν τε καὶ ἐσηκόντιζον ἐς τὰ γυμνά, αὐτοὶ δὲ ἐν τῷ ἀφανεῖ ὄντες ἤσσουν διὰ τὰς λαμπάδας καθεωρῶντο, ὥστε φθάνουσι τῶν Πλαταιῶν καὶ οἱ ὕστατοι διαβάντες τὴν τάφρον, χαλεπῶς δὲ καὶ βιαίως· κρύσταλλός τε γὰρ ἐπεπήγει οὐ βέβαιος ἐν αὐτῇ ὥστ' ἐπελ- 5 θεῖν, ἀλλ' οἷος ἀπηλιώτου ἢ βορέου ὑδατώδης μᾶλλον, καὶ

Conj. und Optat. zusammen im Finalsatz nach einem Präter. auch 6, 96, 3. 7, 17, 4; ähnl. 8, 87, 3.

23. 1. Οἱ δ' ὑπερβ. κτέ. Die Wortfolge, wie sie von allen Auslegern ausser Poppo angenommen wird, ist diese: οἱ ὑπερβαίνοντες τὰς τε διόδους ἐφύλασσον καὶ οἱ μὲν εἶργον, οἱ δ' ὑπερέβαινον. Was Poppo dagegen vorbringt, um zu beweisen, dass τὰς τε — ἐπιβοηθεῖν noch zum Zwischensatze gehöre, ist wenig erheblich. — τοῦ πύργου ἑκατέρου. zu 22, 3. — τὰς — πύργων. zu 21, 3. — αὐτοὶ „nicht Alle, sondern welche aus ihrer Mitte“. K. — οἱ μὲν, alle

bis jetzt Hinaufgekommenen. — ἀπὸ τῶν π. verb. mit εἶργον. — οἱ — πλείους sind die bis jetzt noch unten Befindlichen. Diese „setzen nun viele Leitern“ an, aber nicht an die Thürme, wie vorher geschah, sondern an das μεταπύργιον.

2. αἰεὶ, jedesmal. — τάφρου, hier der äussere. — διαβάσεως, näml. über diesen Graben.

3. οἱ τελευταῖοι ist wohl Appos., wie οἱ δυνατώτατοι 1, 2, 6. τοὺς πλουσιωτάτους 1, 108, 3.

5. οἷος — μᾶλλον, wie es vielmehr bei Ostwind als bei Nordwind beschaffen.

ἡ νύξ τοιούτῳ ἀνέμῳ ὑπονειφομένη πολὺ τὸ ὕδωρ ἐν αὐτῇ ἐπεποιήκει, ὃ μόλις ὑπερέχοντες ἐπεραιώθησαν. ἐγένετο δὲ καὶ ἡ διάφρευξις αὐτοῖς μᾶλλον διὰ τοῦ χειμῶνος τὸ μέγεθος.

24. Ὁρμήσαντες δὲ ἀπὸ τῆς τάφρου οἱ Πλαταιῆς ἐχώρουν ἀθρόοι τὴν ἐς Θήβας φέρουσαν ὁδόν, ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸ τοῦ Ἀνδροκράτους ἡρώον, νομίζοντες ἥκιστα σφᾶς ταύτην αὐτοὺς ὑποτοπῆσαι τραπέσθαι τὴν ἐς τοὺς πολεμίους· καὶ ἅμα ἐώρων τοὺς Πελοποννησίους τὴν πρὸς Κιθαιρῶνα καὶ Δρυὸς κεφαλὰς τὴν ἐπ' Ἀθηνῶν φέρουσαν μετὰ λαμπάδων διώκοντας. καὶ ἐπὶ μὲν ἕξ ἢ ἑπτὰ σταδίους οἱ Πλαταιῆς τὴν ἐπὶ τῶν Θηβῶν ἐχώρησαν, ἔπειθ' ὑποστρέψαντες ἦεσαν τὴν πρὸς τὸ ὄρος φέρουσαν ὁδόν ἐς Ἐρύθρας καὶ Ὑσιᾶς, καὶ λαβόμενοι τῶν ὁρῶν διαφεύγουσιν ἐς τὰς Ἀθήνας, ἄνδρες δώδεκα καὶ διακόσιοι ἀπὸ πλειόνων· εἰσὶ γὰρ τινες αὐτῶν οἱ ἀπετράποντο ἐς τὴν πόλιν πρὶν ὑπερβαίνειν, εἷς δ' ἐπὶ τῇ
3 ἕξω τάφρῳ τοξότης ἐλήφθη. οἱ μὲν οὖν Πελοποννήσιοι κατὰ χώραν ἐγένοντο τῆς βοηθείας παυσάμενοι· οἱ δ' ἐκ τῆς πόλεως Πλαταιῆς τῶν μὲν γεγενημένων εἰδότες οὐδέν, τῶν δὲ ἀποτραπομένων σφίσιν ἀπαγγειλάντων ὥς οὐδεὶς περὶέστι, κήρυκα ἐκπέμψαντες, ἐπεὶ ἡμέρα ἐγένετο, ἐσπένδοντο ἀναίρεσιν τοῖς νεκροῖς, μαθόντες δὲ τὸ ἀληθὲς ἐπαύσαντο. οἱ μὲν δὲ τῶν Πλαταιῶν ἄνδρες οὕτως ὑπερβάντες ἐσώθησαν.

25. Ἐκ δὲ τῆς Λακεδαίμονος τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος τελευτῶντος ἐκπέμπεται Σάλαιθος ὁ Λακεδαιμόνιος ἐς Μυτιλήνην τριήρει. καὶ πλεύσας ἐς Πύρραν καὶ ἐξ αὐτῆς πεζῇ κατὰ χαράδραν τινά, ἣ ὑπερβατὸν ἦν τὸ περιτείχισμα, διαλαθὼν

ist, wässerig. Doch die Wortstellung ist so hart, dass man sich schwer von der Aechtheit der Lesart überzeugt. Dobree will ἡ βορέου streichen, was auch mir das beste scheint, da diese Worte als Glossem zu ὑδατώδης μᾶλλον sich eingeschlichen haben können; Krüg. will ἡ εὐρον lesen: oder bei Südost (aber bei Südost gab es sicher dort gar kein Eis, auch kein „mehr wässeriges“), Poppo möchte μᾶλλον umstellen oder ὑδατώδης tilgen. — ἡ νύξ — ὑπονειφομένη ein gewagter Ausdruck von poetischer Farbe: die

von solchem Winde etwas durchschneite Nacht. ὑπονείφει unpersönl. 4, 103, 2. Sonst kommt das Wort überhaupt nicht vor. — διάφρευξις nur wieder bei Spätern.

24. 1. νομίζοντες κτέ. Constr. νομίζοντες αὐτοὺς ἥκιστα ὑποτοπῆσαι σφᾶς τραπέσθαι ταύτην.

3. ὥς οὐδεὶς π. Warum machten sie diese falsche Angabe? — ἐσπένδοντο, wollten sich (durch einen Vertrag) ausbedingen. zu 1, 105, 6.

25. 1. ὑπερβατόν. Wahrsch. war

ἐσέρχεται ἐς τὴν Μυτιλήνην, καὶ ἔλεγε τοῖς προέδροις ὅτι ἐσβολή τε ἅμα ἐς τὴν Ἀττικὴν ἔσται καὶ αἱ τεσσαράκοντα νῆες παρέσονται ἃς ἔδει βοηθῆσαι αὐτοῖς, προαποπεμφθῆναί τε αὐτὸς τούτων ἔνεκα καὶ ἅμα τῶν ἄλλων ἐπιμελησόμενος. καὶ 2 οἱ μὲν Μυτιληναῖοι ἐθάρσουν τε καὶ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἦσσαν εἶχον τὴν γνώμην ὥστε ξυμβαίνειν. ὁ τε χειμὼν ἐτελεύτα οὗτος, καὶ τέταρτον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

26. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους οἱ Πελοποννήσιοι ἐπειδὴ τὰς ἐς τὴν Μυτιλήνην δύο καὶ τεσσαράκοντα ναῦς ἀπέστειλαν ἔχοντα Ἀλκίδα, ὃς ἦν αὐτοῖς ναύαρχος, προστάξαντες, αὐτοὶ ἐς τὴν Ἀττικὴν καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐσέβαλον, ὅπως οἱ Ἀθηναῖοι ἀμφοτέρωθεν θορυβούμενοι ἦσσαν ταῖς ναυσὶν ἐς τὴν Μυτιλήνην καταπλεύουσας ἐπιβοηθήσωσιν. ἡγεῖτο δὲ 2 τῆς ἐσβολῆς ταύτης Κλεομένης ὑπὲρ Πανσανίου τοῦ Πλειστοάνακτος υἱέος βασιλέως ὄντος καὶ νεωτέρου ἔτι, πατρὸς δὲ ἀδελφὸς ὢν. ἐδήωσαν δὲ τῆς Ἀττικῆς τὰ τε πρότερον τετμη- 3 μένα [καὶ] εἴ τι ἐβεβλαστήκει, καὶ ὅσα ἐν ταῖς πρὶν ἐσβολαῖς παρελέλειπτο· καὶ ἡ ἐσβολὴ αὕτη χαλεπωτάτη ἐγένετο τοῖς Ἀθηναίοις μετὰ τὴν δευτέραν. ἐπιμένοντες γὰρ αἰεὶ ἀπὸ τῆς 4 Λέσβου τι πεύσεσθαι τῶν νεῶν ἔργον ὥς ἤδη πεπεραιωμένων ἐπεξῆλθον τὰ πολλὰ τέμνοντες. ὥς δ' οὐδὲν ἀπέβαινε αὐτοῖς ὢν προσεδέχοντο καὶ ἐπελελοίπει ὁ σῖτος, ἀνεχώρησαν καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις.

die Circumvallation dort der Oertlichkeit wegen niedriger, auch wohl weniger streng bewacht.

26. 1. δύο καὶ τεσσ. Sonst wird der Bestand dieser Flotte mit der runden Zahl 40 angegeben: 16, 3 u. a. — τὰς — ναῦς hängt von ἔχοντα ab, Ἀλκίδα von ἀπέστειλαν; das folg. προστάξαντες ist nun allerdings etwas überhängend, doch nicht härter als die zu C. 11, 3 angef. Participia. Beachtenswerth ist indess Stephanus' Conj. ἄρχοντα für ἔχοντα, vgl. 7, 19, 4. 8, 23, 4. — ἐπιβοηθήσωσιν = ἐπιπλεύσωσιν.

2, Κλεομένης. Er war Vormund für seinen Neffen Pausanias, weil

sein Bruder, König Pleistoanax, im Exile in Arkadien lebte. Letzterer kehrte jedoch im J. 421 zurück und führte dann die Regierung wieder selbst: 2, 21, 1. 5, 16, 3. 33, 1. 75, 1.

3. [καὶ] ist zuerst von L. Dindorf verdächtigt worden. Dem τέ kann es nicht entsprechen, und ebenso wenig die Bedeutung auch haben.

4. ἐπεξῆλθον, sie dehnten sich aus über. vgl. καταδραμεῖν τι 2, 94, 3 u. a. Mit dem Acc., jedoch metaphorisch, auch 3, 67, 1 ταῦτα ἐπεξήλθομεν: wir haben uns über diese Punkte verbreitet.

27. Οἱ δὲ Μυτιληναῖοι ἐν τούτῳ, ὥς αἷ τε νῆες αὐτοῖς οὐκ ἦκον ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου, ἀλλὰ ἐνεχρόνιζον, καὶ ὁ σῖτος ἐπελελοίπει, ἀναγκάζονται ξυμβαίνειν πρὸς τοὺς Ἀθη-
 2 ναίους διὰ τὰδε. ὁ Σάλαιθος καὶ αὐτὸς οὐ προσδεχόμενος ἔτι τὰς ναῦς ὀπλίζει τὸν δῆμον πρότερον ψιλὸν ὄντα ὥς ἐπεξιῶν
 3 τοῖς Ἀθηναίοις· οἱ δὲ ἐπειδὴ ἔλαβον ὅπλα, οὔτε ἡκροῶντο ἔτι τῶν ἀρχόντων, κατὰ ξυλλόγους τε γιγνόμενοι ἢ τὸν σῖτον ἐκέλευον τοὺς δυνατοὺς φέρειν ἐς τὸ φανερόν καὶ διανέμειν ἅπασιν, ἢ αὐτοὶ ξυγχωρήσαντες πρὸς Ἀθηναίους ἔφασαν παραδώσειν τὴν πόλιν.

28. Γνόντες δὲ οἱ ἐν τοῖς πράγμασιν οὔτ' ἀποκωλύσειν δυνατοὶ ὄντες, εἰ τ' ἀπομονωθήσονται τῆς ξυμβάσεως, κιν-
 δυνεύοντες, ποιοῦνται κοινῇ ὁμολογίαν πρὸς τε Πάχητα καὶ τὸ στρατόπεδον, ὥστε Ἀθηναίοις μὲν ἐξεῖναι βουλευῆσαι περὶ Μυτιληναίων ὁποῖον ἂν τι βούλωνται καὶ τὴν στρατιὰν ἐς τὴν πόλιν δέχεσθαι αὐτούς, πρεσβείαν δὲ ἀποστέλλειν ἐς τὰς Ἀθήνας Μυτιληναίους περὶ ἑαυτῶν· ἐν ὅσῳ δ' ἂν πάλιν ἔλ-
 2 θῶσι, Πάχητα μήτε δῆσαι Μυτιληναίων μηδὲνα μήτε ἀνδρα- ποδίσαι μήτε ἀποκτεῖναι. ἡ μὲν ξύμβασις αὕτη ἐγένετο. οἱ δὲ πράξαντες πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους μάλιστα τῶν Μυτι-
 ληναίων περιδεεῖς ὄντες, ὥς ἡ στρατιὰ ἐσῆλθεν, οὐκ ἠνέ-
 σχοντο, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς βωμοὺς ὅμως καθίζουσι· Πάχης δ' ἀναστήσας αὐτοὺς ὥστε μὴ ἀδικῆσαι, κατατίθεται ἐς Τένεδον
 3 μέχρ' οὗ τοῖς Ἀθηναίοις τι δόξη. πέμψας δὲ καὶ ἐς τὴν Ἀν-
 τισσαν τριήρεις προσεκτήσατο καὶ τᾶλλα τὰ περὶ τὸ στρατό-
 πεδον καθίστατο ἢ αὐτῷ ἐδόκει.

29. Οἱ δ' ἐν ταῖς τεσσαράκοντα ναυσὶ Πελοποννήσιοι, οὓς ἔδει ἐν τάχει παραγενέσθαι, πλείοντες περὶ τε αὐτὴν τὴν Πελοπόννησον ἐνδιέτριψαν καὶ κατὰ τὸν ἄλλον πλοῦν σχο-
 λαῖοι κομισθέντες τοὺς μὲν ἐκ τῆς πόλεως Ἀθηναίους λανθάνουσι, πρὶν δὲ τῇ Δήλῳ ἔσχον, προσμύξαντες δ' ἀπ' αὐτῆς

27. 3. κατὰ ξυλλ. γινν. zu 1, 139, 4.

28. 1. ἀποκωλύσειν. Ueb. d. Fut. zu 1, 27, 2. — κοινῇ, gemein-
 schaftl. mit der Volkspartei. — αὐτούς, τοὺς Μυτιληναίους.

2. ὅμως, trotz der Convention. — ὥστε — ἀδικῆσαι dasselbe, was

1, 126, 11 ἐφ' ᾧ μηδὲν κακὸν ποιή-
 σουσιν. v. 34, 3. — δόξη. Ueb. den
 Conj. zu 1, 137, 2.

29. 1. τοὺς ἐκ κτέ., den Ath. in der Stadt. ἐκ wie wenn ge-
 sagt wäre: οἱ ἐκ τῆς πόλεως Ἀθη-
 ναῖοι οὐκ ἦσαν. — τῇ Δήλῳ ἔσχον. So ἔχω, landen, noch 33,

τῇ Ἰκάρῳ καὶ Μυκόνῳ πυνθάνονται πρῶτον ὅτι ἡ Μυτιλήνη
 ἐάλωκεν. βουλόμενοι δὲ τὸ σαφὲς εἰδέναι κατέπλευσαν ἐς Ἑμ- 2
 βατον τῆς Ἐρυθραίας· ἡμέραι δὲ μάλιστα ἦσαν τῇ Μυτιλήνῃ
 ἐάλωκυῖα ἑπτὰ ὅτ' ἐς τὸ Ἑμβατον κατέπλευσαν. πυνθόμενοι
 δὲ τὸ σαφὲς ἐβουλεύοντο ἐκ τῶν παρόντων· καὶ ἔλεξεν αὐτοῖς
 Τευτίαπλος ἀνὴρ Ἡλεῖος τάδε.

30. „Ἀλκίδα καὶ Πελοποννησίων ὅσοι πάρεσμεν ἄρχον-
 τες τῆς στρατιᾶς, ἐμοὶ δοκεῖ πλεῖν ἡμᾶς ἐπὶ Μυτιλήνην πρὶν
 ἐκπύστους γενέσθαι, ὥσπερ ἔχομεν. κατὰ γὰρ τὸ εἶκός ἀν- 2
 δρῶν νεωστὶ πόλιν ἐχόντων πολὺ τὸ ἀφύλακτον εὐρήσομεν,
 κατὰ μὲν θάλασσαν καὶ πάνυ, ἥ ἐκεῖνοί τε ἀνέλπιστοι ἐπιγε-
 νέσθαι ἂν τινα σφίσι πολέμιον καὶ ἡμῶν ἡ ἀλκὴ τυγχάνει μάλ-
 ιστα οὐσα· εἶκός δὲ καὶ τὸ πεζὸν αὐτῶν κατ' οἰκίας ἀμελέ-
 στερον ὥς κεκρατηκότων διεσπάρθαι. εἰ οὖν προσπέσοιμεν 3
 ἄφνω τε καὶ νυκτός, ἐλπίζω μετὰ τῶν ἔνδον, εἴ τις ἄρα ἡμῖν
 ἐστὶν ὑπόλοιπος εὐνους, καταληφθῆναι ἂν τὰ πράγματα. καὶ 4
 μὴ ἀποκνήσωμεν τὸν κίνδυνον, νομίσαντες οὐκ ἄλλο τι εἶναι
 τὸ καινὸν τοῦ πολέμου ἢ τὸ τοιοῦτον, ὃ εἴ τις στρατηγὸς ἐν
 τε αὐτῷ φυλάσσοιτο καὶ τοῖς πολεμίοις ἐνορῶν ἐπιχειροίη,
 πλεῖστ' ἂν ὀρθοῖτο.“

31. Ὁ μὲν τοσαῦτα εἰπὼν οὐκ ἔπειθε τὸν Ἀλκίδα. ἄλ-
 λοι δέ τινες τῶν ἀπ' Ἰωνίας φυγάδων καὶ οἱ Λέσβιοι ξυμ-
 πλέοντες παρήνουν, ἐπειδὴ τοῦτον τὸν κίνδυνον φοβεῖται,
 τῶν ἐν Ἰωνίᾳ πόλεων καταλαβεῖν τινα ἢ Κύμην τὴν Αἰολίδα,
 ὅπως ἐκ πόλεως ὀρμώμενοι τὴν Ἰωνίαν ἀποστήσωσιν (ἐλπίδα

1. 7, 1, 2 construiert. Sonst mit
 ἐς und κατὰ. — τῇ Ἰκάρῳ καὶ Μυ-
 κόνῳ. Geographische Genauigkeit
 würde die umgekehrte Stellung
 erfordern. Derselbe Fall 8, 88
 εὐθὺς τῆς Φασήλιδος καὶ Κάννον,
 und 8, 108, 1.

2. τῇ Μυτιλ. ἐάλ. Wir: seit
 der Einnahme von Myti-
 lene. v. 1, 13, 4. M. 388, c.

30. 1. ὥσπερ ἔχομεν. zu 1, 134, 3.

2. ἀνδρῶν „hängt von τὸ ἀφύ-
 λακτον ab: an Männern, die
 eben erst eine Stadt erobert
 haben, werden wir die Sorg-
 losigkeit gross finden“. K.
 — ἀνέλπιστοι activ, wie 6, 17, 8.

8, 1, 2. hier: unbesorgt. — ἡ-
 μῶν ἡ ἀλκή, unsere Streit-
 macht bei der gegenwärtigen
 Expedition. Man sollte statt τὲ —
 καὶ hier vielmehr μὲν — δέ er-
 warten. Nicht übel jedoch ver-
 muthet Küppers λαθοῦσα für
 οὐσα.

4. τὸ καινόν, das Unerwar-
 tete, Ueberraschende. — τὸ
 τοιοῦτον, näml. ein plötzl. Ueber-
 fall. Der Art. weist auf das Vor-
 angegangene zurück. — τοῖς πολ.
 ἐνορῶν. Sinn: wenn er an den
 Feinden einen solchen Zustand
 wahrnimmt, dass ein plötzl. Ue-
 berfall Erfolg verspricht.

31. 1. ὀρμώμενοι. zu 1, 64, 2.

δ' εἶναι· οὐδενὶ γὰρ ἀκουσίως ἀφίχθαι), καὶ τὴν πρόσοδον ταύτην μεγίστην οὖσαν Ἀθηναίων ἐν ὑφέλωσι καὶ ἅμα, ἣν ἐφορμῶσιν, αὐτοῖς δαπάνη [σφίσι] γίγνηται· πείσειν τε οἷε-
 2 σθαι καὶ Πισσούθνην ὥστε ξυμπολεμεῖν. ὁ δὲ οὐδὲ ταῦτα ἐνεδέχετο, ἀλλὰ τὸ πλεῖστον τῆς γνώμης εἶχεν, ἐπειδὴ τῆς Μυτιλήνης ὑστερήκει, ὅτι τάχιστα τῇ Πελοποννήσῳ πάλιν προσμίξαι.

32. Ἄρας δὲ ἐκ τοῦ Ἐμβάτου παρέπλει· καὶ προσχὼν Μυοννήσῳ τῇ Τηρίων τοὺς αἰχμαλώτους οὓς κατὰ πλοῦν εἰλή-
 2 φει ἀπέσφαξε τοὺς πολλούς. καὶ ἐς τὴν Ἐφεσον καθορμισα-
 μένου αὐτοῦ Σαμίων τῶν ἐξ Ἀναίων ἀφικόμενοι πρέσβεις ἔλεγον οὐ καλῶς τὴν Ἑλλάδα ἐλευθεροῦν αὐτόν, εἰ ἄνδρας διέφθειρεν οὔτε χειρὰς ἀνταιρομένους οὔτε πολεμίους, Ἀθη-
 ναίων δὲ ὑπ' ἀνάγκης ξυμμάχους· εἴ τε μὴ παύσεται, ὀλίγους μὲν αὐτόν τῶν ἐχθρῶν ἐς φιλίαν προσάξουσθαι, πολὺ δὲ
 3 πλείους τῶν φίλων πολεμίους ἔξειν. καὶ ὁ μὲν ἐπείσθη τε καὶ Χίων ἄνδρας ὅσους εἶχεν ἔτι ἀφῆκε καὶ τῶν ἄλλων τινάς· ὁρῶντες γὰρ τὰς ναῦς οἱ ἄνθρωποι οὐκ ἔφευγον, ἀλλὰ προσε-

— οὐδενὶ κτέ., denn Keinem seien sie, die Lak., unerwünscht gekommen. — καὶ τὴν πρόσοδον κτέ. Um in dieser kritisch höchst unsichern Stelle, deren Varianten vollständig anzuführen ausserhalb unseres Zweckes liegt, einen nothdürftig lesbaren Text zu geben, habe ich, wie in meiner kleinern Ausg., ἣν ὑφέλωσι mit Dobree in ἐν ὑφέλωσι geändert und σφίσι, das sich auch durch seine schwankende Stellung in den Codd. verdächtig macht, mit Göll. und Krüg. eingeklammert. Dass ὅπως mit ἐνα wechselt, wird Niemand auffallend finden. — ἣν ἐφορμῶσι von ἐφορμέω: wenn sie blokier-ten. Subj. die Ath. Als Obj. ist Ionien gemeint. Schömann will, unter Beibehaltung der Vulg., ἣν beidemal in finaler Bedeutung nehmen, wozu zwei von ihm angeführte Stellen des Aristoph. (Ach. 1031. Frö. 175) durchaus nicht berechtigen. Krügers Erklärung, der so construiert: ὅπως —

ἀποστήσωσι καὶ — δαπάνη γίγνηται, also τὴν πρόσοδον bis αὐτοῖς als Zwischensätze auffasst, giebt einen wenig passenden Sinn, auch wenn man ihm zugäbe, dass in Bezug auf den ersten Zwischensatz δαπάνη Verlust bedeuten könnte. Mir scheint klar, dass diese Steigerung beabsichtigt ist: um Ionien zum Abfall von den Ath. zu bewegen und ihnen (dadurch) nicht nur ihre ergiebigste Einnahme zu entziehen, sondern ihnen obenein noch die Kosten einer dann nothwendigen Blokade zu verursachen.

2. τὸ πλεῖστον κτέ., seine vorwiegende Meinung ging dahin. vgl. Herod. 5, 126 αὐτῷ δὲ Ἀρισταγόρῃ ἡ πλείστη γνώμη ἦν ἐς τὴν Μύρκινον ἀπάγειν.

32. 1. προσχὼν von προσέχω. — ἀπέσφαξε. Ein Beleg von der 2, 67, 4 im Allgem. berührten Barbarei der Spartaner. Auch die Kerkyräer tödten die Kriegsgefangenen 1, 30, 1.

χώρουν μᾶλλον ὥς Ἀττικάς καὶ ἐλπίδα οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην εἶχον μὴ ποτε Ἀθηναίων τῆς θαλάσσης κρατούντων ναῦς Πελοποννησίων εἰς Ἰωνίαν παραβαλεῖν.

33. Ἀπὸ δὲ τῆς Ἐφέσου ὁ Ἀλκίδας ἔπλει κατὰ τάχος καὶ φυγὴν ἐποιεῖτο· ὥφθη γὰρ ὑπὸ τῆς Σαλαμινίας καὶ Παράλου ἔτι περὶ Κλάρων ὁρμῶν (αἱ δ' ἀπ' Ἀθηναίων ἔτυχον πλέουσai), καὶ δεδιὼς τὴν δίωξιν ἔπλει διὰ τοῦ πελάγους ὥς γῆ ἐκούσιος οὐ στήσων ἄλλη ἢ Πελοποννήσῳ. τῷ δὲ Πάχητι καὶ τοῖς 2 Ἀθηναίοις ἦλθε μὲν καὶ ἀπὸ τῆς Ἐρυθραίας ἀγγελία, ἀφικνεῖτο δὲ καὶ πανταχόθεν· ἀτειχίστου γὰρ οὔσης τῆς Ἰωνίας μέγα τὸ δέος ἐγένετο μὴ παραπλέοντες οἱ Πελοποννήσιοι, εἰ καὶ ὥς μὴ διεννοοῦντο μένειν, πορθῶσιν ἅμα προσπίπτοντες τὰς πόλεις. αὐτάγγελοι δ' αὐτὸν ἰδοῦσαι ἐν τῇ Κλάρῳ ἢ τε Πάραλος καὶ ἡ Σαλαμινία ἔφρασαν. ὁ δὲ ὑπὸ σπουδῆς ἐποι- 3 εῖτο τὴν δίωξιν· καὶ μέχρι μὲν Πάτμου τῆς νήσου ἐπεδίωξεν, ὥς δ' οὐκέτι ἐν καταλήψει ἐφαίνετο, ἐπανεχώρει. κέρδος δὲ ἐνόμισεν, ἐπειδὴ οὐ μετεώροις περιέτυχεν, ὅτι οὐδαμοῦ ἐγκαταληφθεῖσαι ἠναγκάσθησαν στρατόπεδον ποιεῖσθαι καὶ φυλακὴν σφίσι καὶ ἐφόρμησιν παρασχεῖν.

34. Παραπλέον δὲ πάλιν ἔσχε καὶ ἐς Νότιον τὸ Κολοφωνίων, οὗ κατόκηντο Κολοφώνιοι τῆς ἄνω πόλεως ἐαλωκυίας ὑπὸ Ἰταμάνους καὶ τῶν βαρβάρων κατὰ στάσιν ἰδίᾳ

3. μὴ wegen οὐδέ. — παραβαλεῖν, übersetzen. Bei Thuk. sonst nicht in dieser Bedeutung, wohl aber bei Demosth. p. 163, 3 ταῖς ναυσὶν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον παραβαλεῖν, und bei Andern; s. Steph. Thes. unt. d. W.

33. 1. Σαλαμινίας καὶ Παράλου. Die bekannten Schnellsegler, die im öffentl. Dienste gebraucht wurden, zur Ueberbringung von Depeschen und Geldern, zu Reisen der Gesandten etc. v. 6, 53, 1. 8, 74, 1. — γῆ. zu 29, 1.

2. τῷ — Ἀθηναίοις. zu 1, 80, 3. — καὶ ὥς, auch so, dennoch, wohl: καίπερ ἀτειχίστου οὔσης τῆς Ἰωνίας. — αὐτάγγελοι verb. mit ἔφρασαν. — αὐτόν, τὸν Ἀλκίδα.

3. ἐν καταλήψει ἐφαίνετο. zu 1,

7. Doch lässt sich auch ὁ Ἀλκίδας als Subj. denken, wogegen der Wechsel des Subj. nicht etwa als eine Härte eingewendet werden dürfte. — μετεώροις, sc. ταῖς ναυσί. — ἐγκαταληφθεῖσαι, sc. ὑφ' ἐαυτοῦ. — ἠναγκάσθησαν ist ebenfalls durch οὐδαμοῦ verneint. — παρασχεῖν ist in die Abhängigkeit von ἠναγκάσθησαν gezogen, wozu es dem Gedanken nach nicht ganz passt. Strenger logisch wäre diese Form: ἐν ᾧ φυλακὴν σφίσι (den Ath.) καὶ ἐφόρμησιν ἂν παρέσχον. zu 8, 76, 5.

34. 1. τῆς ἄνω πόλεως, die Stadt Kolophon selbst. — ἰδίᾳ Conj. von Krüg. (v. 3, 2, 3 ἰδίᾳ ἄνδρες κατὰ στάσιν — μηνυταὶ γίνονται) statt ἰδίαν, das keine genügende Er-

ἐπαχθέντων· ἐάλω δὲ μάλιστα αὕτη ὅτε ἡ δευτέρα Πελοπον-
 2 νησίων ἐσβολὴ ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐγίνετο. ἐν οὖν τῷ Νοτίῳ οἱ
 καταφυγόντες καὶ κατοικήσαντες αὐτόθι αὐθις στασιάσαντες,
 οἱ μὲν παρὰ Πισσούθνου ἐπικούρους Ἀρκάδων τε καὶ τῶν
 βαρβάρων ἐπαγόμενοι ἐν διατειχίσματι εἶχον καὶ τῶν ἐκ τῆς
 ἄνω πόλεως Κολοφωνίων οἱ μηδίσαντες ξυνεσελθόντες ἐπο-
 λίτευον, οἱ δὲ ὑπεξελθόντες τούτους καὶ ὄντες φυγάδες τὸν
 3 Πάχητα ἐπάγονται. ὁ δὲ προκαλεσάμενος ἐς λόγους Ἰππίαν
 τὸν ἐν τῷ διατειχίσματι Ἀρκάδων ἄρχοντα, ὥστε, ἦν μηδὲν
 ἀρέσκον λέγειν, πάλιν αὐτὸν καταστήσειν ἐς τὸ τεῖχος σῶν καὶ
 ὑγιά, ὁ μὲν ἐξῆλθε παρ' αὐτόν, ὁ δ' ἐκεῖνον μὲν ἐν φυλακῇ
 ἀδέσμῳ εἶχεν, αὐτὸς δὲ προσβαλὼν τῷ τειχίσματι ἐξαπιναίως
 καὶ οὐ προσδεχομένων αἵρει, τοὺς τε Ἀρκάδας καὶ τῶν βαρ-
 βάρων ὅσοι ἐνῆσαν διαφθείρει· καὶ τὸν Ἰππίαν ὕστερον ἐσα-
 γαγὼν ὥσπερ ἐσπείσατο, ἐπειδὴ ἔνδον ἦν, ξυλλαμβάνει καὶ
 4 κατατοξεύει. Κολοφωνίοις δὲ Νότιον παραδίδωσι πλὴν τῶν
 μηδισάντων. καὶ ὕστερον Ἀθηναῖοι οἰκιστὰς πέμψαντες κατὰ
 τοὺς ἑαυτῶν νόμους κατῴκισαν τὸ Νότιον, ξυναγαγόντες
 πάντας ἐκ τῶν πόλεων, εἰ πού τις ἦν Κολοφωνίων.

35. Ὁ δὲ Πάχης ἀφικόμενος ἐς τὴν Μυτιλήνην τὴν τε
 Πύρραν καὶ Ἑρεσον παρεστήσατο, καὶ Σάλαιθον λαβὼν ἐν
 τῇ πόλει τὸν Λακεδαιμόνιον κεκρυμμένον ἀποπέμπει ἐς τὰς
 Ἀθήνας καὶ τοὺς ἐκ τῆς Τενέδου Μυτιληναίων ἄνδρας ἅμα
 οὓς κατέθετο καὶ εἴ τις ἄλλος αὐτῷ αἷτιος ἐδόκει εἶναι τῆς
 2 ἀποστάσεως· ἀποπέμπει δὲ καὶ τῆς στρατιᾶς τὸ πλεον. τοῖς
 δὲ λοιποῖς ὑπομένων καθίστατο τὰ περὶ τὴν Μυτιλήνην καὶ
 τὴν ἄλλην Λέσβον ἣ αὐτῷ ἐδόκει.

klärung zulässt. — ἡ δευτέρα. 2, 47, 2.

2. ἐν διατειχίσματι, „in parte urbis, quae a reliquo muro separata et castelli instar erat. — Cf. 7, 60, 2.“ P. — ὑπεξελθόντες τούτους. Wegen der Constr. vgl. ἐξελεῖν χώραν, τὴν πόλιν (Steph. Thes. unt. ἐξέρχομαι). ὑπεκφεύγειν 2, 90, 5. 91, 1. ὑποχωρεῖν τὸν ὄχλον 2, 88, 2. ἐξαναχωρεῖν τὰ εἰρημένα 4, 28, 3. M. 393, 4.

3. ὁ δὲ προκαλεσάμενος hat zum Prädic. εἶχεν, aber durch die an-

tithetische Gliederung ὁ μὲν ἐξῆλθε, ὁ δ' ἐκεῖνον — εἶχεν entsteht ein Anakoluth, sodass nun jenes Partic. als Nom. absol. erscheint — eine eigenthüml. frische Satzform. Ebenso 4, 80, 4 und schon Homer Il. Π. 401 ff. u. a.

4. πλὴν τῶν μηδ. gehört zu Κολοφωνίοις.

35. 1. Σάλαιθον. 25, 1. — κατέθετο. 28, 2.

2. τὰ περὶ M., das auf M. Bezügl., die Angelegenheiten von M.

36. Ἀφικομένων δὲ τῶν ἀνδρῶν καὶ τοῦ Σαλαίθου οἱ Ἀθηναῖοι τὸν μὲν Σάλαιθον εὐθὺς ἀπέκτειναν, ἔστιν ἃ παρε-
 χόμενον τὰ τ' ἄλλα καὶ ἀπὸ Πλαταιῶν (ἔτι γὰρ ἐπολιορκοῦντο)
 ἀπάξειν Πελοποννησίους· περὶ δὲ τῶν ἀνδρῶν γνώμας ἐποι- 2
 οῦντο, καὶ ὑπὸ ὀργῆς ἔδοξεν αὐτοῖς οὐ τοὺς παρόντας μόνον
 ἀποκτεῖναι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἅπαντας Μυτιληναίους ὅσοι ἠβῶσι,
 παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας ἀνδραποδίσαι, ἐπικαλοῦντες τὴν τε
 ἄλλην ἀπόστασιν ὅτι οὐκ ἀρχόμενοι ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἐποιή-
 σαντο, καὶ προσξυνεβάλετο οὐκ ἐλάχιστον τῆς ὀρμῆς αἱ Πε-
 λοποννησίων νῆες εἰς Ἰωνίαν ἐκείνοις βοηθοὶ τολμήσασαι
 παρακινδυνεῦσαι· οὐ γὰρ ἀπὸ βραχείας διανοίας ἐδόκουν τὴν
 ἀπόστασιν ποιήσασθαι. πέμπουσιν οὖν τριήρη ὡς Πάχητα 3
 ἄγγελον τῶν δεδογμένων, κατὰ τάχος κελεύοντες διαχρή-
 σασθαι Μυτιληναίους. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ μετάνοιά τις εὐθὺς 4
 ἦν αὐτοῖς καὶ ἀναλογισμὸς ὡμὸν τὸ βούλευμα καὶ μέγα ἐγνώ-
 σθαι, πόλιν ὅλην διαφθεῖραι μᾶλλον ἢ οὐ τοὺς αἰτίους. ὡς 5
 δ' ἦσθοντο τοῦτο τῶν Μυτιληναίων οἱ παρόντες πρέσβεις
 καὶ οἱ αὐτοῖς τῶν Ἀθηναίων ξυμπράσσοντες, παρεσκεύασαν
 τοὺς ἐν τέλει ὥστε αὐθις γνώμας προθεῖναι· καὶ ἐπεισαν
 ῥᾶον, διότι καὶ ἐκείνοις ἐνδηλον ἦν βουλόμενον τὸ πλεόν τῶν
 πολιτῶν αὐθις τινὰς σφίσιν ἀποδοῦναι βουλευσασθαι. κατα- 6
 στάσης δ' εὐθὺς ἐκκλησίας ἄλλαι τε γινῶμαι ἀφ' ἐκάστων
 ἐλέγοντο καὶ Κλέων ὁ Κλεινέτου, ὅσπερ καὶ τὴν προτέραν

36. 1. παρεχόμενον, anbietend. Zur Sache vgl. 2, 67, 4.

2. ἐπικαλοῦντες, anomaler Nom. zu 2, 53, 4. — ἀρχόμενοι, als Unterthanen. — προσξυνεβάλετο κτέ., nicht den kleinsten Theil der Aufregung trug der Umstand bei, dass die Schiffe. Das Subj. dem Sinne nach ist nicht αἱ νῆες, sondern das, was die Schiffe gethan haben: τὸ τολμήσαι παρακινδυνεῦσαι oder ὅτι ἐτόλμησαν π. Diese Beschaffenheit des Gedankens, in Verbindung mit der Gleichartigkeit von 4, 26, 5 αἴτιον ἦν οἱ Λακεδαιμόνιοι προειπόντες und 8, 9, 3 (wo die Berufung auf die Accommodation des Verb. an das Prädic. zur Erklärung des Singul. nicht

ausreicht, da doch wohl Niemand ein αἴτιον ἦν οἱ Λακεδαιμόνιοι rechtfertigen möchte), dürfte den von Mehrern als fehlerhaft verworfenen Singul. προσξυνεβάλετο, den die besten Codd. haben, genügend schützen. — παρακινδυνεῦσαι, eigentl.: tollkühn sich in Gefahr stürzen, hier prägnant mit εἰς construiert: tollkühn die Fahrt nach Jonien machen.

4. μᾶλλον ἢ οὐ. zu 2, 62, 3.

5. τῶν Ἀθ. Der gen. part. findet sich gegen die allg. Regel bei Thuk. nicht selten so eingeschoben: 1, 126, 11. 3, 22, 5 und etwa noch elfmal, auch ohne dass „nach dem Artikel noch andere Begriffe folgen“, was B. 125, A 2 für nothwendig hält. — τινὰς, man. Ge-

ένενικήκει ὥστε ἀποκτείνει, ὦν καὶ ἐς τὰ ἄλλα βιαιότατος τῶν πολιτῶν τῷ τε δήμῳ παρὰ πολὺ ἐν τῷ τότε πιθανώτατος, παρελθὼν αὖθις ἔλεγε τοιάδε.

37. „Πολλάκις μὲν ἤδη ἔγωγε καὶ ἄλλοτε ἔγνων δημοκρατίαν ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν ἐτέρων ἄρχειν, μάλιστα δ' ἐν τῇ
2 νῦν ὑμετέρα περὶ Μυτιληναίων μεταμελεία. διὰ γὰρ τὸ καθ' ἡμέραν ἀδεῖς καὶ ἀνεπιβούλευτον πρὸς ἀλλήλους καὶ ἐς τοὺς
3 συμμάχους τὸ αὐτὸ ἔχετε, καὶ ὅ τι ἂν ἢ λόγῳ πεισθέντες ὑπ' αὐτῶν ἀμάρτητε ἢ οἴκτῳ ἐνδῶτε, οὐκ ἐπικινδύνως ἡγεῖσθε ἐς ὑμᾶς καὶ οὐκ ἐς τὴν τῶν συμμάχων χάριν μαλακίζεσθαι, οὐ σκοποῦντες ὅτι τυραννίδα ἔχετε τὴν ἀρχὴν καὶ πρὸς ἐπιβουλεύοντας αὐτοὺς καὶ ἄκοντας ἀρχομένους· οὐκ ἐξ ὧν ἂν χαρίζησθε βλαπτόμενοι αὐτοὶ ἀκροῶνται ὑμῶν, ἀλλ' ἐξ ὧν
3 ἂν ἰσχύι μᾶλλον ἢ τῇ ἐκείνων εὐνοίᾳ περιγένησθε. πάντων δὲ δεινότατον εἰ βέβαιον ἡμῖν μηδὲν καθεστήξει ὧν ἂν δόξη πέρι, μηδὲ γνωσόμεθα ὅτι χείροσι νόμοις ἀκινήτοις χρωμένῃ πόλις κρείσσων ἐστὶν ἢ καλῶς ἔχουσιν ἀκύροις, ἀμαθία τε

wöhnlicher so der Sing., doch der Plur. ebenso 4, 69, 1. 6, 41, 2 und nach den besten Codd. 7, 29, 3.

6. ἔλεγε. zu 1, 26, 1.

37. Kleons Charakter und politisches Treiben treten uns aus seiner Rede sehr lebendig entgegen. Besonders hört man deutlich heraus, dass der Einfluss der Parteiredner bereits eine Macht geworden ist, der man nur gemeine, egoistische Zwecke unterzulegen weiss.

1. ἔγνων κτέ. kann auf zweierlei Art verstanden werden, entweder: ἔγνων ὅτι ἀδύνατόν ἐστι δημοκρατίαν ἐτέρων ἄρχειν, oder: ἔγνων ὅτι δημοκρατία ἀδύνατόν ἐστιν ἔτ. α. Ich ziehe jetzt das Letztere vor. „Das Neutr. ebenso im Prädicat 6, 39, 1.“ K.

2. διὰ κτέ. v. 2, 37, 2. 1, 68, 1. — οὐκ ἐπικινδ. κτέ. Die Meinung des Redners ist: ἐπικινδύνως ἐς ὑμᾶς καὶ οὐκ ἐς τὴν τῶν συμμάχων χάριν μαλακίζεσθε. — ἀρχομένους· οὐκ. Asyndetische Anreihung einer Epexegeze, die dadurch einer Parenthese ähnl.

wird. v. 3, 63, 2 ἦν αὐτοὶ μάλιστα προβάλλεσθε· ἱκανή γε ἦν κτέ. 4, 10, 3 τὸ δυσέμβατον ἡμέτερον νομίζω· μενόντων ἡμῶν σύμμαχον γίγνεται. Diese drei Stellen stützen sich gegenseitig und bedürfen nach meinem Dafürhalten keiner Aenderung; s. meine kleinere Ausg. I. praef. p. V. vgl. zu 2, 60, 4. — βλαπτόμενοι αὐτοί, zu eigenem Schaden. — ἐξ ὧν ἂν — περιγένησθε — ἐκ τούτων ἃ ἂν — π., nach Maassgabe, infolge des Uebergewichtes, das ihr gewonnen.

3. εἰ βέβαιον κτέ. Sonderbar klingen im Munde eines Kleon diese fast schroff conservativen Doctrinen. Uebrigens passen sie nicht einmal auf den vorliegenden Fall, weil es sich nicht um Abschaffung eines Gesetzes, sondern nur um Revision eines speciellen Volksbeschlusses (ψήφισμα) handelt. — πόλις κρείσσων ἐστίν, eine Stadt ist stärker, wenn sie. v. 48, 2. Unstatthaft sind meines Erachtens die Erklärungen: besser bestellt;

μετὰ σωφροσύνης ὠφελιμώτερον ἢ δεξιότης μετὰ ἀκολασίας, οἳ τε φαυλότεροι τῶν ἀνθρώπων πρὸς τοὺς ξυνετωτέρους ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖον ἄμεινον οἰκοῦσι τὰς πόλεις. οἳ μὲν γὰρ τῶν τε νόμων σοφώτεροι βούλονται φαίνεσθαι τῶν τε ἀεὶ λεγομένων ἐς τὸ κοινὸν περιγίγνεσθαι, ὥς ἐν ἄλλοις μείζουσιν οὐκ ἂν δηλώσαντες τὴν γνώμην, καὶ ἐκ τοῦ τοιούτου τὰ πολλὰ σφάλουσι τὰς πόλεις· οἳ δ' ἀπιστοῦντες τῇ ἐξ ἑαυτῶν ξυνέσει ἁμαθέστεροι μὲν τῶν νόμων ἀξιούσιν εἶναι, ἀδυνατώτεροι δὲ τοῦ καλῶς εἰπόντος μέμψασθαι λόγον, κριταὶ δὲ ὄντες ἀπὸ τοῦ ἴσου μᾶλλον ἢ ἀγωνισταὶ ὀρθοῦνται τὰ πλείω. ὥς οὖν 5 χρὴ καὶ ἡμᾶς ποιοῦντας μὴ δεινότητι καὶ ξυνέσεως ἀγῶνι ἐπαιρομένους παρὰ δόξαν τῷ ὑμετέρῳ πλήθει παραινεῖν.

38. „Εγὼ μὲν οὖν ὁ αὐτός εἰμι τῇ γνώμῃ καὶ θαυμάζω μὲν τῶν προθέντων αὐθις περὶ Μυτιληναίων λέγειν καὶ χρόνου διατριβὴν ἐμποιησάντων, ὃ ἐστὶ πρὸς τῶν ἡδίκηκότων μᾶλλον (ὃ γὰρ παθὼν τῷ δράσαντι ἀμβλυτέρῳ τῇ ὀργῇ ἐπεξέρχεται, ἀμύνασθαι δὲ τῷ παθεῖν ὅτι ἐγγυτάτω κείμενον ἀντίπαλον ὃν μάλιστα τὴν τιμωρίαν ἀναλαμβάνει), θαυμάζω δὲ καὶ ὅστις ἐστὶ ὁ ἀντερῶν καὶ ἀξιόσων ἀποφαίνειν τὰς μὲν Μυτιληναίων ἀδικίας ἡμῖν ὠφελίμους οὕσας, τὰς δ' ἡμετέρας 2 ξυμφορὰς τοῖς ξυμμάχοις βλάβας καθισταμένας. καὶ δεῖ 2 λον ὅτι ἢ τῷ λέγειν πιστεύσας τὸ πάνυ δοκοῦν ἀνταποφῆναι

besser daran; es ist besser, dass eine Stadt. — πρὸς, in Vergleich zu.

4. τῶν — σοφώτεροι. v. 1, 84, 3. — ὥς — γνώμην, als wenn es andere, wichtigere Dinge nicht gäbe, worin sie ihre Einsicht zeigen könnten. v. Xen. Mem. 4, 2, 6 ὥς οὐκ ἂν ἄλλως ἀξιόλογοι γενόμενοι. — ἀπὸ τοῦ ἴσου, billige, unparteiische,

5. ὥς für οὕτως sehr selten in der Prosa, doch in ganz gleicher Art gebraucht von Plat. Protag. p. 338 A ὥς οὖν ποιήσετε καὶ πείθεσθέ μοι. — δεινότης ist vorzugsw. die Rednergewalt. — παρὰ δόξαν, gegen unsre Ueberzeugung.

38. 1. ὃ γὰρ κτέ., dann näml., wenn ein Aufschub stattgefunden

hat. — ἀμύνασθαι ist Subj. — ἀντίπαλον ὃν, indem es dann gleich kräftig ist, so kräftig, wie die Beleidigung selbst war. — τὴν — ἀναλαβ. doch wohl vindictam, poenam repetit. — τὰς δ' ἡμ. ξ. Sinn: Mein Gegner müsste beweisen, dass unsere Unfälle, wieder Abfall der Mytil. einer ist, unsern Bundesgen. zum Schaden gereichen und nicht vielmehr (was des Redners Meinung ist) als vortheilhaft von ihnen angesehen werden, insofern sie ihnen die Aussicht auf eigene Befreiung eröffnen.

2. τὸ πάνυ δοκοῦν. Das Partic. Präs., = ὃ πάνυ ἐδόκει, versetzt den Leser in den Verlauf der gestrigen Verhandlungen: dass das, was (gestern) allgemein Beifall fand, nicht zum Be-

ὥς οὐκ ἔγνωσται ἀγωνίσαιτ' ἄν, ἢ κέρδει ἐπαιρόμενος τὸ εὖ-
 3 πρεπὲς τοῦ λόγου ἐκπονήσας παράγειν πειράσεται. ἢ δὲ πό-
 λισ ἐκ τῶν τοιῶνδε ἀγώνων τὰ μὲν ἄθλα ἐτέροις δίδωσιν,
 4 αὐτὴ δὲ τοὺς κινδύνους ἀναφέρει. αἵτιοι δ' ὑμεῖς κακῶς
 ἀγωνοθετοῦντες, οἵτινες εἰώθατε θεαταὶ μὲν τῶν λόγων γί-
 γνεσθαι, ἀκροαταὶ δὲ τῶν ἔργων, τὰ μὲν μέλλοντα ἔργα ἀπὸ
 τῶν εὖ εἰπόντων σκοποῦντες ὥς δυνατὰ γίγνεσθαι, τὰ δὲ πε-
 5πραγμένα ἤδη, οὐ τὸ δρασθὲν πιστότερον ὄψει λαβόντες ἢ τὸ
 ἀκουσθέν, ἀπὸ τῶν λόγων καλῶς ἐπιτιμησάντων· καὶ μετὰ
 καινότητος μὲν λόγου ἀπατᾶσθαι ἄριστοι, μετὰ δεδοκιμασμέ-
 νου δὲ μὴ ξυνέπεσθαι ἐθέλειν, δοῦλοι ὄντες τῶν ἀεὶ ἀτόπων,
 6 ὑπερόπται δὲ τῶν εἰωθότων, καὶ μάλιστα μὲν αὐτοὺς εἰπεῖν
 ἕκαστος βουλόμενος δύνασθαι, εἰ δὲ μή, ἀνταγωνιζόμενοι τοῖς
 τοιαῦτα λέγουσι μὴ ὕστεροι ἀκολουθῆσαι δοκεῖν τῇ γνώμῃ,
 ὁξέως δέ τι λέγοντος προεπαινέσαι καὶ προαισθῆσθαι τε πρό-
 θυμοι [εἶναι] τὰ λεγόμενα καὶ προνοῆσαι βραδεῖς τὰ ἐξ αὐτῶν

schluss erhoben worden ist. Die Erklärung Anderer: dass das allgemein Anerkannte (die allgemein gültigen Begriffe und Grundsätze) nicht angenommen sei, scheint mir einen fremdartigen Gedanken hereinzu-
 bringen.

3. ἐτέροις, den Rednern, wie im jetzigen Falle dem Diodotos, den Kleon wiederholt der Bestechung durch die Mytil. bezüchtigt: §. 2 κέρδει ἐπαιρόμενος. 40, 3 τὸ παθεῖν εὖ. vgl. 42, 3.

4. ἀγωνοθετοῦντες hält das Bild eines Wettkampfes fest, dessen Anordner ἀγωνοθέται heißen. Dasselbe Bild in θεαταί. — θεαταὶ μὲν κτέ, Eine nicht ganz ungezwungene Antithese. vgl. zu 13, 1. Der Sinn ist klar: Anstatt die Thatsachen anzusehn, wie sie sind, und die Reden mit Urtheil anzuhören, seid ihr umgekehrt Hörer der Thatsachen und Schauer der Reden, indem ihr die vergangenen und künftigen Thatsachen in dem Lichte betrachtet, in welches sie die Redner zu stellen wissen, und beiden Reden dasitzet

wie Zuschauer eines Sophistenwettkampfes, in welchem der grössten Kunstfertigkeit, nicht der Wahrheit, der Preis zufällt. — τὰ δὲ πεπρ. hängt ebenfalls noch von σκοποῦντες ab, sowie auch ἀπὸ — ἐπιτιμησάντων; οὐ — ἀκουσθέν ist subsumiertes Satzglied: indem ihr nicht das Gethane mit euern Augen für zuverlässiger auffasst als das Gehörte. — δρασθέν. Diese Flexion auch 6, 53, 2 und in δεδρασμένων 3, 54. 1. — καλῶς geschickt. v. 1, 5, 2, Wegen des Gedankens v. 7, 48, 3.

5. ξυνέπεσθαι, „sich überzeugen lassen“. K.

6. Von ἀνταγωνιζόμενοι hängt ausser dem Dat. auch der Inf. ab: mit Jemandem wetteifernd dahin streben. — τοιαῦτα wohl auf τῶν ἀεὶ ἀτόπων zurückweisend. — τῇ γνώμῃ, mit ihrer Einsicht. — ὁξέως κτέ, sondern wenn Jemand etwas scharfsinnig sagt, es schon vorher gebilligt zu haben. ἐπαινεῖν, billigen, 4, 65, 2. 5, 37, 5. — [εἶναι] hat Poppo mit Recht verdächtigt. Etwa ἀεὶ?

ἀποβησόμενα· ζητοῦντές τε ἄλλο τι, ὥς εἰπεῖν, ἢ ἐν οἷς ζῶ- 7
μεν, φρονοῦντες δὲ οὐδὲ περὶ τῶν παρόντων ἱκανῶς· ἀπλῶς
τε ἀκοῆς ἡδονῇ ἡσθώμενοι καὶ σοφιστῶν θεαταῖς ἐοικότες καθ-
ημένοις μᾶλλον ἢ περὶ πόλεως βουλευομένοις.

39. „Ὡν ἐγὼ πειρώμενος ἀποτρέπειν ὑμᾶς ἀποφαίνω
Μυτιληναίους μάλιστα δὴ μίαν πόλιν ἡδίκηκότας ὑμᾶς. ἐγὼ 2
γάρ, οἵτινες μὲν μὴ δυνατοὶ φέρειν τὴν ὑμετέραν ἀρχὴν ἢ
οἵτινες ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀναγκασθέντες ἀπέστησαν, ξυγ-
γνώμην ἔχω· νῆσον δὲ οἵτινες ἔχοντες μετὰ τειχῶν καὶ κατὰ
θάλασσαν μόνον φοβούμενοι τοὺς ἡμετέρους πολεμίους, ἐν
ᾧ καὶ αὐτοὶ τριήρων παρασκευῇ οὐκ ἄφρακτοὶ ἦσαν πρὸς αὐ-
τούς, αὐτόνομοί τε οἰκοῦντες καὶ τιμώμενοι ἐς τὰ πρῶτα ὑφ’
ἡμῶν τοιαῦτα εἰργάσαντο, τί ἄλλο οὗτοι ἢ ἐπεβούλευσαν τε
καὶ ἐπανεστήσαν μᾶλλον ἢ ἀπέστησαν (ἀπόστασις μὲν γε τῶν
βίαιόν τι πασχόντων ἐστίν), ἐζήτησάν τε μετὰ τῶν πολεμιο-
τάτων ἡμᾶς στάντες διαφθεῖραι; καίτοι δεινότερόν ἐστιν ἢ εἰ
καθ’ αὐτοὺς δύναμιν κτώμενοι ἀντεπολέμησαν. παράδειγμα 3
δὲ αὐτοῖς οὔτε αἱ τῶν πέλας ξυμφοραὶ ἐγένοντο, ὅσοι ἀπο-
στάντες ἤδη ἡμῶν ἐχειρώθησαν, οὔτε ἡ παροῦσα εὐδαιμονία
παρέσχευ ὅκνον μὴ ἐλθεῖν ἐς τὰ δεινὰ· γενόμενοι δὲ πρὸς τὸ
μέλλον θρασεῖς καὶ ἐλπίσαντες μακρότερα μὲν τῆς δυνάμεως,
ἐλάσσω δὲ τῆς βουλήσεως, πόλεμον ἤραντο, ἰσχὺν ἀξιώσαντες
τοῦ δικαίου προθεῖναι· ἐν ᾧ γὰρ ᾤηθησαν περιέσεσθαι, ἐπέ-
θεντο ἡμῖν οὐκ ἀδικούμενοι. εἴωθε δὲ τῶν πόλεων αἷς ἂν 4
μάλιστα καὶ δι’ ἐλαχίστου ἀπροσδόκητος εὐπραξία ἔλθῃ, ἐς
ὑβριν τρέπειν· τὰ δὲ πολλὰ κατὰ λόγον τοῖς ἀνθρώποις εὐ-
τυχοῦντα ἀσφαλέστερα ἢ παρὰ δόξαν· καὶ κακοπραγίαν, ὥς

7. σοφιστῶν. In diesem Jahre gerade kam der Sophist Gorgias aus Leontini nach Athen, wo seine glänzenden Prunkreden einen bis dahin unerhörten Beifall fanden.

39. 1. μάλιστα δὴ μίαν πόλιν. v. 1, 80, 3. 8, 40, 2, wo noch γέ zu εἰς tritt, doch ohne dies auch 3, 113, 6. 8, 68, 1.

2. νῆσον. Warum vorangestellt? — ἐν ᾧ, während. — τί ἄλλο — ἢ. zu 85, 4. — ἐπανεστήσαν κτέ., sie fielen vielmehr uns an, als von uns ab. v. 1, 115.

zu 1, 69, 6. — μέν γε. zu 1, 40, 4. — ἡμᾶς eingeschoben. zu 1, 68, 1.

3. παράδειγμα vorangestellt, als wenn es auch zum zweiten οὔτε gehören sollte. zu 1, 16. — ἐλάσσω κτέ. Ihre Wünsche gingen also noch weiter als ihre Hoffnungen.

4. εἴωθε. Subj. εὐπραξία. — αἷς ἂν = ἐκείνας, αἷς ἂν. — δι’ ἐλαχίστου von der Zeit: nach kürzester Frist, sehr bald. — τὰ πολλὰ ist Subj.

5 εἰπεῖν, ὅαον ἀπωθοῦνται ἢ εὐδαιμονίαν διασώζονται. χρῆν
 δὲ Μυτιληναίους καὶ πάλαι μηδὲν διαφέροντας τῶν ἄλλων
 ὑφ' ἡμῶν τετιμῆσθαι, καὶ οὐκ ἂν ἐς τόδε ἐξύβρισαν· πέφυκε
 γὰρ καὶ ἄλλως ἄνθρωπος τὸ μὲν θεραπεῦον ὑπερφρονεῖν, τὸ
 6 δὲ μὴ ὑπεῖκον θαυμάζειν. κολασθήτωσαν δὲ καὶ νῦν ἀξίως
 τῆς ἀδικίας, καὶ μὴ τοῖς μὲν ὀλίγοις ἡ αἰτία προστεθῇ, τὸν
 δὲ δῆμον ἀπολύσῃτε. πάντες γὰρ ἡμῖν γε ὁμοίως ἐπέθεντο,
 οἷς γ' ἐξῆν ὡς ἡμᾶς τραπομένοις νῦν πάλιν ἐν τῇ πόλει εἶναι·
 ἀλλὰ τὸν μετὰ τῶν ὀλίγων κίνδυνον ἡγησάμενοι βεβαιότερον
 7 ξυναπέστησαν. τῶν τε ξυμμάχων σκέψασθε εἰ τοῖς τε ἀναγκα-
 σθεῖσιν ὑπὸ τῶν πολεμίων καὶ τοῖς ἐκούσιν ἀποσταῖσι τὰς αὐ-
 τὰς ζημίας προσθήσετε, τίνα οἴεσθε ὄντινα οὐ βραχείᾳ προ-
 φάσει ἀποστήσεσθαι, ὅταν ἢ κατορθώσαντι ἐλευθέρωσις ἢ ἢ
 8 σφαλέντι μηδὲν παθεῖν ἀνήκεστον; ἡμῖν δὲ πρὸς ἐκάστην πό-
 λιν ἀποκεκινδυνεύσεται τὰ τε χρήματα καὶ αἱ ψυχαί. καὶ
 τυχόντες μὲν πόλιν ἐφθαρμένην παραλαβόντες τῆς ἔπειτα
 προσόδου, δι' ἣν ἰσχύομεν, τὸ λοιπὸν στερήσεσθε, σφαλέν-
 τες δὲ πολεμίους πρὸς τοῖς ὑπάρχουσιν ἔξομεν, καὶ ὃν χρό-
 νον τοῖς νῦν καθεστηκόσι δεῖ ἐχθροῖς ἀνθίστασθαι, τοῖς οἰ-
 κείοις ξυμμάχοις πολεμήσομεν.

40. „Οὐκ οὖν δεῖ προθεῖναι ἐλπίδα οὔτε λόγῳ πιστήν
 οὔτε χρήμασιν ὠνητήν, ὡς ξυγγνώμην ἀμαρτεῖν ἀνθρωπίνως
 λήψονται. ἄκουτες μὲν γὰρ οὐκ ἔβλαψαν, εἰδότες δὲ ἐπεβού-
 2 λευσαν· ξύγγνωμον δ' ἐστὶ τὸ ἀκούσιον. ἐγὼ μὲν οὖν καὶ
 τότε πρῶτον καὶ νῦν διαμάχομαι μὴ μεταγνῶναι ὑμᾶς τὰ προ-
 δεδογμένα, μηδὲ τρισὶ τοῖς ἀξυμφορωτάτοις τῇ ἀρχῇ, οἴκτῳ
 3 καὶ ἡδονῇ λόγων καὶ ἐπιεικείᾳ, ἀμαρτάνειν. ἔλεός τε γὰρ

5. διαφέροντας = ὥστε διαφέ-
 ρειν. — πέφυκε κτέ. v. 4, 61, 5.

7. τίνα κτέ. Dieselbe Attract.
 46, 2. Xen. Cyrop. 1, 4, 25 οὐδένα
 ἔφασαν ὄντιν' οὐ δακρύοντ' ἀπο-
 στρέφεσθαι.

8. ἔπειτα und τὸ λοιπὸν geben
 einen etwas lästigen Pleonasmus;
 weshalb Ullrich ἐκεῖθεν vermu-
 thet.

40. 1. προθεῖναι, proponere,
 einige der besten Codd. Wenig
 passend die übrigen προσθεῖναι,
 addere. — πιστήν, vertrau-
 end, gestützt auf.

2. καὶ τότε, sc. διεμαχόμεν. v.
 56, 4. 6, 60, 2 οὔτε τότε (sc. εἶχε)
 οὔτε νῦν ἔχει εἰπεῖν. Radowitz in
 einer Rede: „Ich habe jedoch da-
 mals und werde auch jetzt der
 grössern Frage nicht vorgreifen“. Uebrigens kann wohl Kleon nicht
 schon in der ersten Volksversamm-
 lung dafür gekämpft haben „μὴ
 μεταγνῶναι τοὺς Ἀθ. τὰ προδε-
 δογμένα“, da ja dort erst der Be-
 schluss gefasst ward. Es wird bei
 τότε bloss das Allgemeinere ge-
 meint sein: „einen kräftigen Be-
 schluss zu fassen“.

πρὸς τοὺς ὁμοίους δίκαιος ἀντιδίδοσθαι καὶ μὴ πρὸς τοὺς οὗτ' ἀντοικτιοῦντας ἐξ ἀνάγκης τε καθεστῶτας αἰεὶ πολεμίους· οἱ τε τέρποντες λόγῳ ῥήτορες ἔξουσιν καὶ ἐν ἄλλοις ἐλάσσοσιν ἀγῶνα, καὶ μὴ ἐν ᾧ ἡ μὲν πόλις βραχέα ἡσθεῖσα μεγάλα ζημιώσεται, αὐτοὶ δὲ ἐκ τοῦ εὖ εἰπεῖν τὸ παθεῖν εὖ ἀντιλήψονται· καὶ ἡ ἐπιείκεια πρὸς τοὺς μέλλοντας ἐπιτηδείους καὶ τὸ λοιπὸν ἔσεσθαι μᾶλλον δίδοται ἢ πρὸς τοὺς ὁμοίους τε καὶ οὐδὲν ἡσσον πολεμίους ὑπολειπομένους. ἐν δὲ ξυνελῶν λέγω· 4 πειθόμενοι μὲν ἐμοὶ τά τε δίκαια ἐς Μυτιληναίους καὶ τὰ ξύμφορα ἅμα ποιήσετε, ἄλλως δὲ γνόντες τοῖς μὲν οὐ χαριεῖσθε, ὑμᾶς δὲ αὐτοὺς μᾶλλον δικαιοῦσθε. εἰ γὰρ οὗτοι ὀρθῶς ἀπέστησαν, ὑμεῖς ἂν οὐ χρεῶν ἄρχοιτε. εἰ δὲ δὴ καὶ οὐ προσῆκον ὅμως ἀξιοῦτε τοῦτο δοᾶν, παρὰ τὸ εἰκὸς τοι καὶ τούσδε ξυμφόρως δεῖ κολάζεσθαι, ἢ παύεσθαι τῆς ἀρχῆς καὶ ἐκ τοῦ ἀκινδύνου ἀνδραγαθίζεσθαι. τῇ τε αὐτῇ ζημίᾳ 5 ἀξιώσατε ἀμύνασθαι καὶ μὴ ἀναλγητότεροι οἱ διαφεύγοντες τῶν ἐπιβουλευσάντων φανῆναι, ἐνθυμηθέντες ἃ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ποιῆσαι κρατήσαντας ἡμῶν, ἄλλως τε καὶ προὑπάρξαντας ἀδικίας. μάλιστα δὲ οἱ μὴ ξὺν προφάσει τινὰ κακῶς 6 ποιοῦντες ἐπεξέρχονται καὶ διόλλυνται τὸν κίνδυνον ὑφορώμενοι τοῦ ὑπολειπομένου ἐχθροῦ· ὁ γὰρ μὴ ξὺν ἀνάγκῃ τι παθὼν χαλεπώτερος διαφυγὼν τοῦ ἀπὸ τῆς ἴσης ἐχθροῦ. μὴ 7

3. τοὺς ὁμοίους, die Gleichgestellten, vollkommen Unabhängigen. — ἔξουσιν — ἀγῶνα, werden einen Tummelplatz finden. — τὸ παθεῖν εὖ. zu 38, 3. — ὁμοίους ist an sich recht wohl verständlich, indem es als Prädic. zu ὑπολειπομένους gezogen heisst: die nach der gegen sie geübten Milde als dieselben übrig bleiben, noch immer dieselben sind, die sie vorher waren. Verdächtig aber wird es namentl. dadurch, dass es so eben in einem wesentl. verschiedenen Sinne gebraucht war. Krüg. klammert ὁμοίους τε καὶ ein

4. τὰ ξύμφορα, sc. ὑμῖν. — δικαιοῦσθε, ihr werdet bestrafen. Diese Bedeutung ist verbürgt durch Plat. Gesetze II, p. 934 A. und durch das Zeugniß der alten

Lexikographen (s. Steph. Thes. unt. d. W.). Bei Thuk. sonst nur das Act. und in der Bedeutung von ἀξιοῦν. — οὐ χρεῶν — οὐ προσῆκον. zu I, 74, 1. — ἐκ τοῦ ἀ. ἀ., eigentl.: von der gefahrlosen Lage aus den Biedermann spielen. v. 2, 63, 2.

5. τῇ αὐτῇ erklärt sich durch das Folg. — οἱ διαφεύγοντες = ὑμεῖς οἱ διαφ. — προὑπάρξαντας. zu 2, 67, 4.

6. μὴ ξὺν προφάσει, ohne Grund. vgl. zu I, 23, 6. — ἐπεξέρχονται, gehen vor gegen den Feind. — διόλλυνται transitiv zu fassen, ist gegen den sonstigen Sprachgebrauch. G. Hermann erklärt also wohl richtig: sie vergehen, dass sie fürchten müssen. — ὁ — παθὼν entspricht dem οἱ — ποιοῦν-

οὖν προδότηι γένησθε ὑμῶν αὐτῶν, γενόμενοι δ' ὅτι ἐγγύ-
 τατα τῇ γνώμῃ τοῦ πάσχειν καὶ ὥς πρὸ παντὸς ἂν ἐτιμήσασθε
 αὐτοὺς χειρώσασθαι, νῦν ἀνταπόδοτε μὴ μαλακισθέντες πρὸς
 τὸ παρὸν ἀντίκα, μηδὲ τοῦ ἐπικρεμασθέντος ποτὲ δεινοῦ
 8 ἀμνημονοῦντες. κολάσατε δὲ ἀξίως τούτους τε καὶ τοῖς ἄλλοις
 ξυμμάχοις παράδειγμα σαφὲς καταστήσατε, ὅς ἂν ἀφιστῇται,
 θανάτῳ ζημιωσόμενον. τόδε γὰρ ἦν γνώσιν, ἥσσον τῶν πο-
 λεμίων ἀμελήσαντες τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν μαχεῖσθε ξυμμά-
 χους.“

41. Τοιαῦτα μὲν ὁ Κλέων εἶπε. μετὰ δ' αὐτὸν Διό-
 δοτος ὁ Εὐκράτους, ὅσπερ καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ ἐκκλησίᾳ ἀντέ-
 λεγε μάλιστα μὴ ἀποκτεῖναι Μυτιληναίους, παρελθὼν καὶ
 τότε ἔλεγε τοιάδε.

42. „Οὔτε τοὺς προθέντας τὴν διαγνώμην αὐθις περὶ
 Μυτιληναίων αἰτιῶμαι οὔτε τοὺς μεμφομένους μὴ πολλάκις
 περὶ τῶν μεγίστων βουλευέσθαι ἐπαινῶ, νομίζω δὲ δύο τὰ
 ἐναντιώτατα εὐβουλία εἶναι, τάχος τε καὶ ὀργήν, ὧν τὸ μὲν
 μετὰ ἀνοίας φιλεῖ γίγνεσθαι, τὸ δὲ μετὰ ἀπαιδευσίας καὶ
 2 βραχύτητος γνώμης. τοὺς τε λόγους ὅστις διαμάχεται μὴ δι-

τες als correlativer Begriff: der
 ohne Noth Beleidigte, d. h.
 ohne dass eine Nothwendigkeit
 den Andern trieb, ihn zu beleidi-
 gen, dem Sinne nach nicht sehr ver-
 schieden von ξὺν δίκῃ, was meh-
 rere, wohl corrigierte Codd. ha-
 ben. — ἀπὸ τῆς ἴσης, eigentl.: von
 gleichem Antheile aus, sodass er
 gleichen Antheil, gleiche Schuld
 an der Feindschaft hat, mit glei-
 cher Verschuldung. Der an
 sich allgemeine Satz, auf den vor-
 liegenden Fall angewendet, meint
 nicht die Mytil., sondern die Ath.,
 von denen auch §. 5 οἱ διαφεύ-
 γοντες galt. Ganz abweichend ist
 Krügers Erklärung.

7. γενόμενοι κτέ. zu 1, 143, 5.
 — καὶ ὥς, und dass, noch ab-
 hängig von γενόμενοι τῇ γνώμῃ
 = διανοηθέντες. — πρὸ παντὸς
 ἂν ἐτ. v. 6, 10, 4. οὗς πρὸ πολ-
 λῶν ἂν ἐτιμήσαντο ξυμμάχους γε-
 νέσθαι. — τὸ παρὸν ἀντίκα, das
 gegenwärtige traurige Schicksal
 der Mytil. Dazu passt μαλακι-

σθέντες πρὸς besser als zu οἶκτον
 καὶ ἡδονὴν λόγων καὶ ἐπιείκειαν
 (§. 2), was And. darunter verstehn.

8. κολάσατε κτέ. Ueb. die Satz-
 form zu 1, 16.

41. ἀντέλεγε — μή. zu 1, 28, 5.

42. Diodotos repräsentiert die
 gemässigte und besonnene Demo-
 kratie. Sein Princip in der Be-
 handlung der Bundesgen. ist dem
 des Kleon direct entgegengesetzt:
 nicht durch Grausamkeit abschre-
 cken, sondern durch Milde ver-
 söhnen. Auch diese Rede lässt
 interessante Streiflichter auf die
 Stellung und Wirksamkeit der
 Redner fallen.

1. Die Anfangsworte nehmen
 Bezug auf 38, 1. 3. — μή wegen
 der in μεμφομένους liegenden Ne-
 gation: tadelnd verbieten. —
 τὸ μὲν, näml. τὸ τάχος. — ἀπαι-
 δευσίας, Mangel an Bildung,
 Rohheit. v. 84, 1 ἀπαιδευσία ὀρ-
 γῆς. Eurip. bei Stob. Serm. 171,
 52 πόλλ' ἔστιν ὀργῆς ἐξ ἀπαι-

δασκάλους τῶν πραγμάτων γίνεσθαι, ἢ ἀξύνετός ἐστιν ἢ ἰδίᾳ τι αὐτῷ διαφέρει· ἀξύνετος μὲν, εἰ ἄλλῳ τινὶ ἡγεῖται περὶ τοῦ μέλλοντος δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ ἐμφανοῦς φράσαι, διαφέρει δ' αὐτῷ, εἰ βουλόμενός τι αἰσχροὺν πείσαι εὖ μὲν εἰ-
πεῖν οὐκ ἂν ἡγεῖται περὶ τοῦ μὴ καλοῦ δύνασθαι, εὖ δὲ δια-
βαλὼν ἐκπληῆσαι ἂν τοὺς τε ἀντεροῦντας καὶ τοὺς ἀκουσομέ-
νους. χαλεπώτατοι δὲ καὶ οἱ ἐπὶ χρήμασι προσκατηγοροῦντες 3
ἐπιδειξίν τινα. εἰ μὲν γὰρ ἀμαθίαν κατητιῶντο, ὁ μὴ πείσας
ἀξυνετώτερος ἂν δόξας εἶναι ἢ ἀδικώτερος ἀπεχώρει· ἀδικίας
δ' ἐπιφερομένης πείσας τε ὑποπτος γίγνεται καὶ μὴ τυχὼν
μετὰ ἀξυνεσίας καὶ ἄδικος. ἢ τε πόλις οὐκ ὠφελεῖται ἐν τῷ 4
τοιῷδε· φόβῳ γὰρ ἀποστερεῖται τῶν συμβούλων, καὶ πλείστ'
ἂν ὀρθοῖτο ἀδυνάτους λέγειν ἔχουσα τοὺς τοιούτους τῶν πο-
λιτῶν· ἐλάχιστα γὰρ ἂν πεισθείησαν ἀμαρτάνειν. χρή δὲ τὸν 5
μὲν ἀγαθὸν πολίτην μὴ ἐκφοβοῦντα τοὺς ἀντεροῦντας, ἀλλ'
ἀπὸ τοῦ ἴσου φαίνεσθαι ἄμεινον λέγοντα, τὴν δὲ σῶφρονα
πόλιν τῷ τε πλείστα εὖ βουλευόντι μὴ προστιθέναι τιμὴν,
ἀλλὰ μὴδ' ἐλασσοῦν τῆς ὑπαρχούσης, καὶ τὸν μὴ τυχόντα
γνώμης οὐχ ὅπως ζημιοῦν, ἀλλὰ μὴδ' ἀτιμάζειν. οὕτω γὰρ ὁ 6
τε κατορθῶν ἥκιστα ἂν ἐπὶ τῷ ἔτι μειζόνων ἀξιούσθαι παρὰ
γνώμην τι καὶ πρὸς χάριν λέγοι, ὁ τε μὴ ἐπιτυχὼν ὀρέγοιτο
τῷ αὐτῷ, χαριζόμενός τι καὶ αὐτός, προσάγεσθαι τὸ πλῆθος.

δεύτου κακά. — βραχ. γν., Be-
schränktheit der Einsicht.

2. ἄλλῳ τινί, durch etwas
Anderes. — ἂν gehört zu δύ-
νασθαι. — εὖ διαβαλὼν, wacker
verläumdend.

3. οἱ ἐπὶ κτῆ. Constr. οἱ προσκατ-
ηγοροῦντες ἐπιδειξίν τινα (eine
Schaustellung, Redeübung)
ἐπὶ χρήμασι, i. e. ὡς ἐπὶ χρήμασι
γιννομένην. Mit Bezug auf 38,
2. 3. 40, 3. — ἂν — ἀπεχώρει, er
würde weggehen aus der Ver-
sammlung. — ἀδικίας meint Be-
stechung.

4. τοὺς τοιούτους, solche Ver-
dächtiger. — πεισθείησαν, sc. οἱ
πολιταὶ aus ἡ πόλις.

5. μὴ — λέγοντα. Die Grund-
elemente der Constr. sind: οὐκ
ἐκφοβῶν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἴσου ἄμει-
νον λέγει. Ueber die Correspon-

denz von ἐκφοβοῦντα und ἀπὸ
τοῦ ἴσου zu 1, 39, 1, wo auch
sonst der Satz ebenso gestaltet
ist. — ἀπὸ τοῦ ἴσου von dem glei-
chen Terrain aus, unter glei-
chen Verhältnissen, ohne
dass er durch Einschüchterung
seiner Gegner sich von vorn her-
ein in Vorthail setzt. — μὴ — ἀλλὰ
μὴδ', zwar nicht — aber auch
nicht. — τὸν — γνώμης, den,
der einen Vorschlag nicht
erlangt, d. h. nicht durch-
setzt. §. 3 μὴ τυχὼν und §. 6 ὁ
μὴ ἐπιτυχὼν ohne γνώμης in dem-
selben Sinne. — οὐχ ὅπως — ἀλλὰ
μὴδ', nicht nur nicht — son-
dern nicht einmal.

6. ὀρέγοιτο. Auch hierzu gehört
noch ἥκιστα ἂν. — χαριζόμενός τι
= τῷ χαρίζεσθαι τι, Epexege-
se von τῷ αὐτῷ.

43. „Ὡν ἡμεῖς τάναντία δρωμεν, καὶ προσέτι, ἣν τις καὶ ὑποπτεύηται κέρδους μὲν ἔνεκα τὰ βέλτιστα δ' ὅμως λέγειν, φθονήσαντες τῆς οὐ βεβαίου δοκήσεως τῶν κερδῶν τὴν 2 φανεράν ὠφελίαν τῆς πόλεως ἀφαιρούμεθα. καθέστηκε δὲ τὰγαθὰ ἀπὸ τοῦ εὐθέος λεγόμενα μηδὲν ἀνυποπτότερα εἶναι τῶν κακῶν, ὥστε δεῖν ὁμοίως τὸν τε τὰ δεινότερα βουλόμενον 3 πείσαι ἀπάτῃ προσάγεσθαι τὸ πλῆθος καὶ τὸν τὰ ἀμείνω λέγοντα ψευδόμενον πιστὸν γενέσθαι. μόνην τε πόλιν διὰ τὰς περινοίας εὖ ποιῆσαι ἐκ τοῦ προφανοῦς μὴ ἔξαπατήσαντα ἀδύνατον· ὁ γὰρ διδοὺς φανερῶς τι ἀγαθὸν ἀνθυποπτεύεται 4 ἀφανῶς πῃ πλεόν ἔξειν. χρὴ δὲ πρὸς τὰ μέγιστα καὶ ἐν τῷ τοιῷδε ἀξιοῦν τι ἡμᾶς περαιτέρω προνοοῦντας λέγειν ὑμῶν τῶν δι' ὀλίγου σκοπούντων, ἄλλως τε καὶ ὑπεύθυνον τὴν παραίνεσιν ἔχοντας πρὸς ἀνεύθυνον τὴν ὑμετέραν ἀκρόασιν. 5 εἰ γὰρ ὅ τε πείσας καὶ ὁ ἐπισπόμενος ὁμοίως ἐβλάπτοντο, σωφρονέστερον ἂν ἐκρίνετε· νῦν δὲ πρὸς ὀργὴν ἦντινα τύχητε ἔστιν ὅτε σφαλέντες τὴν τοῦ πείσαντος μίαν γνώμην ζημιοῦτε καὶ οὐ τὰς ὑμετέρας αὐτῶν, εἰ πολλαὶ οὖσαι ξυνεξήμαρτον.

44. „Ἐγὼ δὲ παρῆλθον οὔτε ἀντερῶν περὶ Μυτιληναίων οὔτε κατηγορήσων. οὐ γὰρ περὶ τῆς ἐκείνων ἀδικίας ἡμῖν ὁ ἀγών, εἰ σωφρονοῦμεν, ἀλλὰ περὶ τῆς ἡμετέρας εὐβουλίας. 2 ἦν τε γὰρ ἀποφῆνω πάνυ ἀδικοῦντας αὐτούς, οὐ διὰ τοῦτο καὶ ἀποκτεῖναι κελεύσω, εἰ μὴ ξυμφέρων· ἦν τε καὶ ἔχοντάς

43. 1. τῆς — κερδῶν, eigtl.: wegen der unsichern Vermuthung des Gewinns, d. h. wegen des Gewinns, den wir nach unsicherer Vermuthung ihm zuschreiben. — τὴν — ἀφαιρούμεθα, wir entziehen der Stadt den offenbaren Vortheil. Ueber die Constr. zu 58, 5.

2. ἀπὸ τοῦ εὐθέος. zu 1, 34, 3. — ψευδόμενον πιστὸν γ., ein Oxy-moron.

3. μόνην πόλιν ist prädicativ, sodass als eigentl. Obj. ἡμᾶς ergänzt wird: ἡμεῖς μόνη πόλιν ἐσμέν, ἦν. — περινοίας, Ueberklugheit.

4. πρὸς τὰ μέγιστα, in Bezug auf die wichtigsten Ange-

legenheiten. — ἀξιοῦν τι Conj. von Krüg. und Haase für ἀξιοῦντι. Zu construieren ist nach meiner Meinung: χρὴ ἀξιοῦν (ihr müsst annehmen), ἡμᾶς περαιτέρω τι πρ. λ. (dass wir etwas weiter voraussehend reden). — ὑπεύθυνον. Die Redner waren der γραφὴ παρανόμων ausgesetzt. — πρὸς, gegenüber.

5. πρὸς ὀργὴν (zu 2, 65, 8) verb. mit ζημιοῦτε. — ἦντινα τύχητε = πρὸς ἦντινα τύχητε, sc. ζημιοῦντες. Ueb. die nicht wiederholte Präpos. zu 1, 28, 2; üb. den Conj. ohne ἂν zu 1, 137, 2. Zu übersetzen: in irgend einer zufälligen Aufwallung.

44. 2. ἔχοντας hängt noch von ἀποφῆνω ab. Nur ein Codd. hat

τι ξυγγνώμης, ἔαν, εἰ τῇ πόλει μὴ ἀγαθὸν φαίνοιτο. νομίζω 3
 δὲ περὶ τοῦ μέλλοντος ἡμᾶς μᾶλλον βουλευέσθαι ἢ τοῦ παρόν-
 τος. καὶ τοῦτο ὃ μάλιστα Κλέων ἰσχυρίζεται, ἐς τὸ λοιπὸν
 συμφέρον ἔσεσθαι πρὸς τὸ ἥσσον ἀφίστασθαι θάνατον ζημίαν
 προθεῖσι, καὶ αὐτὸς περὶ τοῦ ἐς τὸ μέλλον καλῶς ἔχοντος
 ἀντισχυριζόμενος τάναντία γιννώσκω. καὶ οὐκ ἄξιόν ὑμᾶς τῷ 4
 εὐπρεπεῖ τοῦ ἐκείνου λόγου τὸ χρήσιμον τοῦ ἐμοῦ ἀπώσασθαι.
 δικαιοτέρος γὰρ ὢν αὐτοῦ ὁ λόγος πρὸς τὴν νῦν ὑμετέραν
 ὀργὴν ἐς Μυτιληναίους τάχα ἂν ἐπισπάσαιτο· ἡμεῖς δὲ οὐ
 δικαζόμεθα πρὸς αὐτούς, ὥστε τῶν δικαίων δεῖν, ἀλλὰ βου-
 λευόμεθα περὶ αὐτῶν, ὅπως χρησίμως ἔξουσιν.

45. „Ἐν οὖν ταῖς πόλεσι πολλῶν θανάτου ζημία πρό-
 κειται καὶ οὐκ ἴσων τῷδε, ἀλλ' ἐλασσόνων ἀμαρτημάτων·
 ὅμως δὲ τῇ ἐλπίδι ἐπαιρόμενοι κινδυνεύουσι, καὶ οὐδείς πω
 καταγνοὺς ἑαυτοῦ μὴ περιέσεσθαι τῷ ἐπιβουλεύματι ἦλθεν
 ἐς τὸ δεινόν. πόλις τε ἀφισταμένη τίς πω ἥσσω τῇ δοκῇσει 2
 ἔχουσα τὴν παρασκευὴν ἢ οἰκείαν ἢ ἄλλων ξυμμαχίᾳ τούτῳ

es, die übrigen und die Vulg. ἔχον-
 τες. — ἔαν ist Conj. von Lindau.
 Die Codd. εἶεν (éiner ἢν) und so
 die Vulg., nach ξυγγνώμης nicht
 interpungierend, ohne Zweifel
 fehlerhaft. ἔαν hängt von οὐ διὰ
 τοῦτο κελεύσω ab. Für die Bedeu-
 tung: ungestraft lassen führt
 L. Dindorf passend an Plat.
 Euthyphr. p. 4 B εἰ μὲν ἐν δίκη
 (sc. ἐκτείνεν ὁ κτείνας), ἔαν, εἰ δὲ
 μή, ἐπεξιέναι.

3. τοῦτο mit ἀντισχυριζόμενος
 verbunden würde heissen: dieses
 dagegen behauptend, was dem
 Sinne gänzl. widerstrebt. Der Satz
 ist anakoluthisch, indem das vor-
 aufgeschickte τοῦτο durch περὶ
 τοῦ — ἔχοντος wiederaufgenom-
 men wird: Was das betrifft,
 was etc. vgl. Lys. pro bonis Arist.
 p. 649 Καλλίας τοίνυν — τὸ τού-
 του τοίνυν τίμημα οὐδὲ δυοῖν τα-
 λάντοις ἐστί. Anderes der Art bei
 Be. 69. vgl. zu 1, 36, 3. — προ-
 θεῖσι, für uns, wenn wir fest-
 setzten.

4. ἐκείνου, Κλέωνος. — δικαιο-
 τέρος kann wohl bedeuten: mehr
 den Rechtspunkt urgierend,

was zu dem Folg. am besten stimmt.
 Doch lässt es sich auch erklären:
 gerechter, d. h. gerechter
 scheinend. — ἐς Μυτιλ. ohne
 Art. angefügt. zu 1, 18, 1.

45. Dieses Cap. enthält eine et-
 was doctrinär klingende Polemik
 gegen die Abschreckungstheorie.

1. θανάτου. Wohl richtig ver-
 muthet Cobet nov. lectt. p. 771
 θάνατος, wofür auch alle Beispiele
 bei Steph. Thes. unt. ζημία spre-
 chen. — μὴ — βουλεύματι, er
 werde nicht durchkommen
 mit seinem Anschläge.

2. Gedankenzusammenhang:
 Wie die Einzelnen sich nicht
 durch Strafen von Verbrechen
 abhalten lassen, weil jeder, der
 zu einem solchen schreitet, sich
 zutraut glücklich durchzukom-
 men: so werden auch Staaten
 nicht durch grausame Exempel
 vom Abfall zurückgeschreckt;
 denn ein Staat fällt eben nur
 dann ab, wenn er sich stark ge-
 nug glaubt, den Versuch der Wie-
 derunterwerfung zu vereiteln. —
 τῇ δοκῇσει, seiner Meinung
 nach. — τούτῳ, τῷ ἀφίστασθαι.

3 ἐπεχείρησεν; πεφύκασί τε ἅπαντες καὶ ἰδία καὶ δημοσία ἁμαρ-
 τάνειν, καὶ οὐκ ἔστι νόμος ὅστις ἀπείρξει τούτου, ἐπεὶ διεξε-
 ληλύθασί γε διὰ πασῶν τῶν ζημιῶν οἱ ἄνθρωποι προστιθέν-
 τες, εἴ πως ἦσσαν ἀδικοῖντο ὑπὸ τῶν κακούργων· καὶ εἰκὸς
 τὸ πάλαι τῶν μεγίστων ἀδικημάτων μαλακωτέρας κεῖσθαι αὐ-
 τὰς, παραβαινομένων δὲ τῷ χρόνῳ ἐς τὸν θάνατον αἱ πολλὰι
 4 ἀνήκουσι· καὶ τοῦτο ὅμως παραβαίνεται. ἢ τοίνυν δεινότε-
 ρόν τι τούτου δέος εὐρετέον ἐστὶν ἢ τόδε γε οὐδὲν ἐπίσχει,
 ἀλλ' ἢ μὲν πενία ἀνάγκη τὴν τόλμαν παρέχουσα, ἢ δ' ἐξουσία
 ὕβρει τὴν πλεονεξίαν καὶ φρονήματι, αἱ δ' ἄλλαι ξυντυχίαι
 ὀργῇ τῶν ἀνθρώπων, ὥς ἐκάστη τις κατέχεται ὑπ' ἀνηκέστου
 5 τινὸς κρείσσονος, ἐξάγουσιν ἐς τοὺς κινδύνους. ἢ τε ἐλπίς
 καὶ ὁ ἔρως ἐπὶ παντί, ὁ μὲν ἡγούμενος, ἢ δ' ἐφεπομένη, καὶ
 ὁ μὲν τὴν ἐπιβολὴν ἐκφροντίζων, ἢ δὲ τὴν εὐπορίαν τῆς τύ-
 χης ὑποτιθεῖσα πλεῖστα βλάπτουσι, καὶ ὄντα ἀφανῆ κρείσσῳ
 6 ἐστὶ τῶν ὀρωμένων δεινῶν. καὶ ἢ τύχη ἐπ' αὐτοῖς οὐδὲν
 ἔλασσον συμβάλλεται ἐς τὸ ἐπαίρειν· ἀδοκῆτως γὰρ ἔστιν ὅτε
 παρισταμένη καὶ ἐκ τῶν ὑποδεεστέρων κινδυνεύειν τινὰ προά-
 γει καὶ οὐχ ἦσσαν τὰς πόλεις, ὅσῳ περὶ τῶν μεγίστων, ἐλευ-
 θερίας ἢ ἄλλων ἀρχῆς, καὶ μετὰ πάντων ἕκαστος ἀλογίστως
 7 ἐπὶ πλεόν τι αὐτὸν ἐδόξασεν. ἀπλῶς τε ἀδύνατον καὶ πολλῆς

3. προστιθέντες, steigend, nicht festsetzend, proponen-
 tes, was προτιθέντες wäre. Der folg. Satz enthält die weitere Ausführung von προστιθέντες. Ebenso verstehe ich dieses 82, 8. — παραβαινομένων kann weder auf τῶν ζημιῶν noch auf τῶν ἀδικημάτων passend bezogen werden. Also wohl richtig E.: da Uebertretungen stattfanden, nach Analogie anderer subjectloser Ausdrücke wie πλωιμωτέρων ὄντων (zu 1, 7). Aehnlich erklärt Krüg.: „da Dinge, d. h. Satzungen übertreten wurden“. — καὶ — παραβ., und diese Uebertretung kommt dennoch vor, d. h. die Uebertretung der so harten Strafgesetze.

4. ἀνάγκη, ὕβρει und φρονήματι gehören zu παρέχουσα, durch Noth etc. erzeugend; ὀργῇ,

durch Leidenschaft, zu ἐξάγουσιν. — ξυντυχίαι, Lebenslagen. — ἐκάστη τις, sc. ξυντυχία. — ὑπ' — κρείσσονος, von irgend einer unbezwinglichen Gewalt. vgl. „C'est plus fort que moi“.

5. ὁ ἔρως, die (leidenschaftl.) Begier.

6. ἐπ' αὐτοῖς, ausser ihnen. — καὶ ἐκ τῶν ὑ., auch bei geringern Mitteln. — οὐχ ἦσσαν = τοσούτῳ μᾶλλον. — ὅσῳ κτέ. v. 1, 68, 2. — ἀρχῆς, sc. κινδυνεύειν αὐτὰς προάγει. — ἐπὶ — ἐδόξασεν, pflegt sich etwas höher anzuschlagen, als wenn er allein steht. Die besten Codd. αὐτῶν, was kaum eine erträgl. Deutung zulässt. Ueb. d. Aor. zu 1, 70, 7.

7. ἀδύνατον —, ὅστις. zu 2, 44, 1.

εὐηθείας, ὅστις οἴεται τῆς ἀνθρωπείας φύσεως ὀρμωμένης προθύμως τι πράξαι ἀποτροπὴν τινα ἔχειν ἢ νόμων ἰσχύι ἢ ἄλλῳ τῷ δεινῷ.

46. „Οὐκ οὐτε τοῦ θανάτου τῇ ζημίᾳ ὥς ἐχέγγυον πιστεύσαντας χεῖρον βουλευσασθαι, οὐτε ἀνέλπιστον καταστῆσαι τοῖς ἀποστᾶσιν ὥς οὐκ ἔσται μεταγνῶναι καὶ ὅτι ἐν βραχυτάτῳ τὴν ἁμαρτίαν καταλῦσαι. σκέψασθε γὰρ ὅτι 2 νῦν μὲν, ἣν τις καὶ ἀποστᾶσα πόλις γνῶ μὴ περιεσομένη, ἔλθοι ἂν ἐς ξύμβασιν δυνατὴ οὖσα ἔτι τὴν δαπάνην ἀποδοῦναι καὶ τὸ λοιπὸν ὑποτελεῖν· ἐκείνως δὲ τίνα οἴεσθε ἦντινα οὐκ ἄμεινον μὲν ἢ νῦν παρασκευάσασθαι, πολιορκία τε παρατενεῖσθαι ἐς τοῦσχατον, εἰ τὸ αὐτὸ δύναται σχολῇ καὶ ταχὺ ξυμβῆναι; ἡμῖν τε πῶς οὐ βλάβη δαπανᾶν καθημένοις διὰ τὸ 3 ἀξύμβατον, καὶ ἣν ἔλωμεν πόλιν, ἐφθαρμένην παραλαβεῖν καὶ τῆς προσόδου τὸ λοιπὸν ἀπ' αὐτῆς στέρεσθαι; ἰσχύομεν δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους τῷδε. ὥστε οὐ δικαστὰς ὄντας δεῖ 4 ἡμᾶς μᾶλλον τῶν ἑξαμαρτανόντων ἀκριβεῖς βλάπτεσθαι ἢ ὁρᾶν ὅπως ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον μετρίως κολάζοντες ταῖς πόλεσιν ἔξομεν ἐς χρημάτων λόγον ἰσχυούσαις χρῆσθαι, καὶ τὴν φυλακὴν μὴ ἀπὸ τῶν νόμων τῆς δεινότητος ἀξιοῦν ποιεῖσθαι, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἔργων τῆς ἐπιμελείας. οὐ νῦν τὰναντία δοῶν- 5

46. 1. οὐκ pleonastisch, wie so häufig μὴ beim Inf. nach negativen Begriffen. — ὅτι ἐν βραχ. = ἐν ὅτι βρ., in möglichst kurzer Frist. vgl. §. 6 und zu 1, 63, 1.

2. ἣν τις καί, wenn auch eine. Ueb. das Hyperbaton zu 1, 72, 2. — τὴν δαπάνην, die Kriegskosten. — ὑποτελεῖν, Tribut zu zahlen. Verschiedene Tempora ἀποδοῦναι und ὑποτελεῖν auseinleuchtendem Grunde. v. 1, 101, 3. — τίνα κτέ. zu 39, 7. — παρασκευάσασθαι scheinbar für d. Fut. zu 1, 81, 6. Für die Verbindung des Inf. Ao. und Fut. v. 4, 28, 5. 52, 3 u. a. — τέ entspricht dem μέν. zu 1, 144, 2. — παρατενεῖσθαι, sich quälen lassen werde, ein bei den besten Autoren vorkommender Gebrauch (s. Steph. Thes. unter d. W.), wo-

gegen die von And. angenommene Bedeutung sich halten, ausdauern nur aus Dio Cass. belegt werden kann, der wahrsch. gerade diese Stelle damit nachahmen wollte. — δύναται zu 1, 141, 1. Das Obj. ist τὸ αὐτό.

3. ἣν ἔλωμεν κτέ. Diodotos gebraucht dasselbe Motiv zur Empfehlung der Milde, durch welches Kleon 39, 8 zur Strenge anstachelte. Ueberhaupt pflegen alle Redner bei Thuk. übereinstimmend hervorzuheben, dass die Tribute der Bundesgen. der eigentl. Lebensnerv der ath. Macht sind. — ἀπ' αὐτῆς verb. mit τῆς προσόδου. zu 1, 18, 1. — τῷδε, ταῖς προσόδοις.

4. ἐς — λόγον, in Betracht. — ἀπὸ — ἐπιμελείας, durch die Behutsamkeit unsrer Hand-

τες, ἣν τινα ἐλεύθερον καὶ βία ἀρχόμενον εἰκότως πρὸς αὐ-
 6 τιμωρεῖσθαι. χρὴ δὲ τοὺς ἐλευθέρους οὐκ ἀφισταμένους σφό-
 δρα κολάζειν, ἀλλὰ πρὶν ἀποστῆναι σφόδρα φυλάσσειν καὶ
 προκαταλαμβάνειν ὅπως μὴδ' ἐς ἐπίνοιαν τούτου ἴωσι, κρα-
 τήσαντάς τε ὅτι ἐπ' ἐλάχιστον τὴν αἰτίαν ἐπιφέρειν.

47. „Ὑμεῖς δὲ σκέψασθε ὅσον ἂν καὶ τοῦτο ἀμαρτάνοιτε
 2 Κλέωνι πειθόμενοι. νῦν μὲν γὰρ ὑμῖν ὁ δῆμος ἐν πάσαις ταῖς
 πόλεσιν εὖνους ἐστὶ καὶ ἢ οὐ ξυναφίσταται τοῖς ὀλίγοις ἢ, ἐὰν
 βιασθῇ, ὑπάρχει τοῖς ἀποστήσασι πολέμιος εὐθύς, καὶ τῆς
 ἀντικαθισταμένης [πόλεως τὸ πλῆθος ξύμμαχον ἔχοντες ἐς πό-
 3 λεμον ἐπέρχεσθε. εἰ δὲ διαφθερεῖτε τὸν δῆμον τῶν Μυτιλη-
 ναίων, ὅς οὔτε μετέσχε τῆς ἀποστάσεως, ἐπειδὴ τε ὅπλων
 ἐκράτησεν, ἐκὼν παρέδωκε τὴν πόλιν, πρῶτον μὲν ἀδικήσετε
 τοὺς εὐεργέτας κτείνοντες, ἔπειτα καταστήσετε τοῖς δυνατοῖς
 τῶν ἀνθρώπων ὃ βούλονται μάλιστα· ἀφιστάντες γὰρ τὰς
 πόλεις τὸν δῆμον εὐθύς ξύμμαχον ἔξουσι προδειξάντων ὑμῶν
 τὴν αὐτὴν ζημίαν τοῖς τε ἀδικοῦσιν ὁμοίως κεῖσθαι καὶ τοῖς
 4 μὴ. δεῖ δὲ καὶ εἰ ἠδίκησαν, μὴ προσποιεῖσθαι, ὅπως ὁ μόνον
 5 ἡμῖν ἔτι ξύμμαχόν ἐστι μὴ πολέμιον γένηται. καὶ τοῦτο πολλῶ
 ξυμφορώτερον ἡγοῦμαι ἐς τὴν κάθεξιν τῆς ἀρχῆς, ἐκόντας
 ἡμᾶς ἀδικηθῆναι ἢ δικαίως οὐς μὴ δεῖ διαφθεῖραι· καὶ τὸ
 Κλέωνος τὸ αὐτὸ δίκαιον καὶ ξύμφορον τῆς τιμωρίας οὐχ εὐ-
 ρίσκεται ἐν αὐτῷ δυνατόν ὃν ἅμα γίγνεσθαι.

48. „Ὑμεῖς δὲ γνόντες ἀμείνω τάδε εἶναι καὶ μήτε οἴκτω

lungen. Die Erklärung liegt im Folgenden.

5. ἐλεύθερον dem Rechte nach, aber βία ἀρχόμενον in Wirklichkeit.

6. ὅτι ἐπ' ἐλάχ., auf einen möglichst kleinen Theil. ὅτι gestellt wie §. 1.

47. 3. ὅπλων κτέ. C. 27 f.

4. δεῖ κτέ. Diesen Satz als allgemeine Regel für das Verfahren der Ath. aufzufassen, hindert wohl εἰ ἠδίκησαν (sc. ὁ δῆμος τῶν πόλεων τῶν ἀφισταμένων) nicht, wo- für allerdings ἐὰν ἀδικήσωσι das Gewöhnlichere sein würde. Bei je-

nem wird ein einzelner Fall gedacht (wenn sie Unrecht thaten), bei diesem mehrere (wenn sie Unrecht thun). Wer ἠδίκησαν auf den Demos von Mytil. bezieht, muss mit Krüg. ἐδεῖ lesen: wir müssten, auch wenn sie Unrecht gethan hätten. — μὴ προσπ., uns stellen, als wäre es nicht so, es ignorieren, dissimulare. K. 67, 1, 5.

5. κάθεξιν eine der dem Thuk. eigenthümlichen Substantivbildungen. zu 1, 6, 3. — δεῖ hier = ξύμφορόν ἐστιν ἡμῖν. — ἐν αὐτῷ, τῷ διαφθεῖραι.

πλέον νείμαντες μήτ' ἐπεικεία, οἷς οὐδὲ ἐγὼ ἐῷ προβάγεσθαι, ἀπ' αὐτῶν δὲ τῶν παραινουμένων πείθεσθ' ἐμοὶ Μυτιληναίων οὓς μὲν Πάχης ἀπέπεμψεν ὡς ἀδικοῦντας κρῖναι καθ' ἡσυχίαν, τοὺς δ' ἄλλους ἔαν οἴκεῖν. τάδε γὰρ ἔς τε τὸ 2 μέλλον ἀγαθὰ καὶ τοῖς πολεμίοις ἤδη φοβερά· ὅστις γὰρ εὖ βουλευέται πρὸς τοὺς ἐναντίους κρείσσων ἐστὶν ἢ μετ' ἔργων ἰσχύος ἀνοία ἐπιών.“

49. Τοιαῦτα δὲ ὁ Διόδοτος εἶπε. ῥηθειςῶν δὲ τῶν γνωμῶν τούτων μάλιστα ἀντιπάλων πρὸς ἀλλήλας οἱ Ἀθηναῖοι ἦλθον μὲν ἐς ἀγῶνα ὅμως τῆς δόξης καὶ ἐγένοντο ἐν τῇ χειροτονίᾳ ἀγχώμαλοι, ἐκράτησε δὲ ἡ τοῦ Διοδότου. καὶ τριήρη 2 εὐθύς ἄλλην ἀπέστελλον κατὰ σπουδὴν, ὅπως μὴ φθασάσης τῆς προτέρας εὗρωσι διεφθαρμένην τὴν πόλιν· προεῖχε δὲ ἡμέρα καὶ νυκτὶ μάλιστα. παρασκευασάντων δὲ τῶν Μυτι- 3 ληναίων πρέσβεων τῇ νηὶ οἶνον καὶ ἄλφιστα καὶ μεγάλα ὑποσχομένων, εἰ φθάσαιεν, ἐγένετο σπουδὴ τοῦ πλοῦ τοιαύτη ὥστε ἡσθιόν τε ἅμα ἐλαύνοντες, οἶνω καὶ ἐλαίῳ ἄλφιστα πεφυραμένα, καὶ οἱ μὲν ὕπνον ἡροῦντο κατὰ μέρος, οἱ δὲ ἤλαυνον. κατὰ τύχην δὲ πνεύματος οὐδενὸς ἐναντιωθέντος 4 καὶ τῆς μὲν προτέρας νεὼς οὐ σπουδῇ πλεούσης ἐπὶ πρᾶγμα ἀλλόκοτον, ταύτης δὲ τοιούτῳ τρόπῳ ἐπειγομένης, ἡ μὲν ἔφθασε τοσοῦτον ὅσον Πάχητα ἀνεγνωκέναι τὸ ψήφισμα καὶ μέλλειν δράσειν τὰ δεδογμένα, ἡ δ' ὑστέρα αὐτῆς ἐπικατάγεται καὶ διεκώλυσε μὴ διαφθεῖραι. παρὰ τοσοῦτον μὲν ἡ Μυτιλήνη ἦλθε κινδύνου.

48. 1. οὐδ' ἐγὼ κτέ. mit Bezug auf 40, 2. 3. — ἀπέπεμψεν. 35, 1.

49. 1. τοιαῦτα δέ. zu 1, 44, 1. — ὅμως, obgleich sie den ersten Beschluss bereut hatten: 36, 4. — τῆς δόξης, ihrer Meinung. — ἀγχώμαλοι. Das Wort bei Thuk. dreimal, sonst nur bei Spätern.

2. προτέρας haben nur wenige Codd. statt δευτέρας, das sich nur dann allenfalls vertheidigen liesse, wenn μὴ unmittelbar vor εὗρωσι stände. Jedoch setzt auch προεῖχε eine Erwähnung des ersten Schiffes voraus. Poppo zieht ἐτέρας vor, weil daraus sich sowohl

die Entstehung von δευτέρας als von προτέρας erklären lasse, doch hat es noch weniger handschriftl. Gewähr als προτέρας.

4. ὅσον mit dem Acc. c. Inf. zu 1, 2, 2. — παρὰ τοσ. κτέ., so nahe kam Mytil. der Gefahr, näml. zerstört zu werden. παρὰ bedeutet, wie oft, den Abstand, die Differenz, also παρὰ τοσοῦτον eigentl. in einen solchen, so kleinen Abstand von, um eine solche Differenz nur handelte es sich. Dieselbe Redensart 7, 2, 4. Aehnll., jedoch mit dem Inf., παρὰ τοσοῦτον ἐγένετο 8, 33, 3. παρὰ νύκτα ἐγένετο 4, 106, 4. παρ' ἐλάχιστον

50. Τοὺς δ' ἄλλους ἄνδρας οὓς ὁ Πάχης ἀπέπεμψεν ὡς αἰτιωτάτους ὄντας τῆς ἀποστάσεως Κλέωνος γνώμῃ διέφθειραν οἱ Ἀθηναῖοι· ἦσαν δὲ ὀλίγῳ πλείους χιλίων. καὶ Μυτιληναίων τείχη καθεῖλον καὶ ναῦς παρέλαβον. ὕστερον δ-
 2 φόρον μὲν οὐκ ἔταξαν Λεσβίοις, κλήρους δὲ ποιήσαντες τῆς γῆς πλὴν τῆς Μηθυμναίων τρισχιλίους, τριακοσίους μὲν τοῖς θεοῖς ἱεροὺς ἐξεῖλον, ἐπὶ δὲ τοὺς ἄλλους σφῶν αὐτῶν κλη-
 3 ρούχους τοὺς λαχόντας ἀπέπεμψαν· οἷς ἀργύριον Λέσβιοι τα-
 ξάμενοι τοῦ κλήρου ἐκάστου τοῦ ἐνιαυτοῦ δύο μναῖς φέρειν
 αὐτοὶ εἰργάζοντο τὴν γῆν. παρέλαβον δὲ καὶ τὰ ἐν τῇ ἡπείρῳ
 πολίσματα οἱ Ἀθηναῖοι ὅσων Μυτιληναῖοι ἐκράτουν, καὶ
 ὑπήκουον ὕστερον Ἀθηναίων. τὰ μὲν κατὰ Λέσβον οὕτως
 ἐγένετο.

51. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει μετὰ τὴν Λέσβου ἄλωσιν Ἀθη-
 ναῖοι Νικίου τοῦ Νικηράτου στρατηγοῦντος ἐστράτευσαν ἐπὶ
 Μινῶαν τὴν νῆσον, ἣ κεῖται πρὸ Μεγάρων· ἐχρῶντο δὲ αὐτῇ
 2 πύργον ἐνοικοδομήσαντες οἱ Μεγαρῆς φρουρίῳ. ἐβούλετο δὲ
 Νικίας τὴν φυλακὴν αὐτόθεν δι' ἐλάσσονος τοῖς Ἀθηναίοις
 καὶ μὴ ἀπὸ τοῦ Βουδόρου καὶ τῆς Σαλαμῖνος εἶναι, τοὺς τε
 Πελοποννησίους ὅπως μὴ ποιῶνται ἐκπλους αὐτόθεν λαν-
 θάνοντες τριήρων τε, οἷον καὶ τὸ πρὶν γενόμενον, καὶ λη-
 στῶν ἐκπομπαῖς, τοῖς τε Μεγαρεῦσιν ἅμα μηδὲν ἐσπλεῖν.
 3 ἐλὼν οὖν ἀπὸ τῆς Νισαίας πρῶτον δύο πύργῳ προέχοντε μη-

ἦλθε 8, 76, 4. In diesen und ähnlichen Verbindungen (Viger. p. 646 sq.) ist gewiss die Bedeutung von παρά überall dieselbe. Andere Erklärungen unserer St. sind: in eine so grosse Gefahr kam M. — neben einem solchen Grade der Gefahr kam M. vorüber.

50. 1. τείχη — ναῦς ohne Art. zu 1, 101, 3.

2. κλήρους κτέ. Durch die Vertheilung ihres Landes an Kleruchen verloren die Lesbier ihr Eigenthumsrecht und waren fortan nur gleichsam Erbpächter. Sie hatten jetzt einen viel ungünstigern Stand als die tributpflichtigen Unterthanen der Ath.

3. τὰ — πολίσματα. 4, 52, 3.

51. 2. δι' ἐλάσσ. zu 2, 29, 3. — τοῦ Βουδ. καὶ τῆς Σ. zu 1, 80, 3. — τοὺς τε Πελοπ. ist gesetzt, als ob statt ὅπως μὴ ποιῶνται folgen sollte μὴ ποιεῖσθαι. v. 5, 36, 2 Πάνακτον ἐδέοντο Βοιωτοὺς ὅπως παραδῶσι Λακεδαιμονίοις. Arist. Vög. 1269 δεινὸν γε τὸν κήρυκα — εἰ μηδέποτε νοστήσει. Wie sich diese Wendungen von der gewöhnl. Attract. (τοῦτον οἶδα ὅτι εὖνους ἐστίν) unterscheiden, ist klar.

3. ἀπὸ τῆς Νισαίας, an der Seite nach Nisaea zu, vgl. zu 1, 62, 1. Ullrich jedoch Beitr. z. K. d. Th. 3, S. 28 erklärt: entfernt von Nisaea. — δύο πύργῳ. Hievon ist der eine jedenfalls der auf Minoa selbst erbaute

χαναῖς ἐκ θαλάσσης καὶ τὸν ἔσπλουν ἐς τὸ μεταξὺ τῆς νήσου ἐλευθερώσας ἀπετείχιζε καὶ τὸ ἐκ τῆς ἡπείρου, ἥ κατὰ γέφυραν διὰ τενάγους ἐπιβοήθεια ἦν τῇ νήσῳ οὐ πολὺ διεχούση τῆς ἡπείρου. ὥς δὲ τοῦτο ἐξεργάσαντο ἐν ἡμέραις ὀλίγαις, 4 ὕστερον δὲ καὶ ἐν τῇ νήσῳ τεῖχος ἐγκαταλιπὼν καὶ φρουρὰν ἀνεχώρησε τῷ στρατῷ.

52. Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ θέρους τούτου καὶ οἱ Πλαταιῆς οὐκέτι ἔχοντες σῖτον οὐδὲ δυνάμενοι πολιορκεῖσθαι ξυνέβησαν τοῖς Πελοποννησίοις τοιῷδε τρόπῳ. προσέ- 2 βαλον αὐτῶν τῷ τείχει, οἱ δὲ οὐκ ἐδύναντο ἀμύνεσθαι. γνοὺς δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος ἄρχων τὴν ἀσθένειαν αὐτῶν βία μὲν οὐκ ἐβούλετο ἐλεῖν (εἰρημένον γὰρ ἦν αὐτῷ ἐκ Λακεδαίμονος, ὅπως, εἰ σπονδαὶ γίγνοιντό ποτε πρὸς Ἀθηναίους καὶ ξυγχωροῖεν ὅσα πολέμῳ χωρία ἔχουσιν ἐκάτεροι ἀποδίδοσθαι, μὴ ἀνάδοτος εἶη ἡ Πλάταια ὥς αὐτῶν ἐκόντων προσχωρησάντων), προσπέμπει δὲ αὐτοῖς κήρυκα λέγοντα, εἰ βούλονται παραδοῦναι τὴν πόλιν ἐκόντες τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ δικασταῖς ἐκείνοις χρήσασθαι τοὺς τε ἀδίκους κολάζειν, παρὰ δίκην δὲ οὐδένα. τοσαῦτα μὲν ὁ κῆρυξ εἶπεν· οἱ δὲ (ἦσαν 3 γὰρ ἤδη ἐν τῷ ἀσθενεστάτῳ) παρέδωκαν τὴν πόλιν. καὶ τοὺς Πλαταιέας ἔτρεφον οἱ Πελοποννήσιοι ἡμέρας τινάς, ἐν ὅσῳ οἱ ἐκ τῆς Λακεδαίμονος δικασταί, πέντε ἄνδρες, ἀφίκοντο.

(§.1), der andere stand ihm gegenüber, also auf dem Festlande. — προέχοντες. Sie standen jeder am Ende eines zur Verengerung des Hafeneingangs aufgeführten Steindammes. v. 8, 90, 4. — τὸ μεταξὺ τῆς νήσου ist die Bucht zwischen der Insel und Nisaea. — ἐλευθερώσας, eben durch die Einnahme der beiden Thürme. — τὸ ἐκ τῆς ἡπείρου, nicht: die Seite nach dem Festlande zu; denn das war ja die nach Nisaea gerichtete Seite auch; sondern: die mit dem Festlande (durch die Brücke und den Sumpf) zusammenhängende Seite.

52. 1. πολιορκεῖσθαι, die Belagerung aushalten. v. 109, 1.

2. προσέβαλον, anderes Subj. als soeben. — εἰρημένον ἦν, näml. βία μὴ ἐλεῖν. — αὐτῶν, τῶν Πλα-

ταιῶν. — τοὺς τε — οὐδένα. — Diese handschriftl. Lesart kann meines Bedünkens nur so erklärt werden, dass man auch diese Satztheile von εἰ βούλονται abhängen lässt: er liess ihnen durch einen Herold sagen, wenn sie die Stadt freiwillig den Lak. übergeben und diese zu Richtern annehmen, und so die Schuldigen, Niemanden aber unverdient bestrafen wollten, sc. so sollten sie dies thun. Ebenso ist der Nachsatz zu ergänzen bei ἐκήρυξαν εἰ βούλονται — παραδοῦναι 4, 37, 2. vgl. 5, 115, 2. Alle Ausl. erklären anders, doch wieder unter sich abweichend, und so, dass jedesmal entweder der Sprache Gewalt geschieht, oder die Lesart wesentl. geändert werden müsste.

4 ἐλθόντων δὲ αὐτῶν κατηγορία μὲν οὐδεμία προετέθη, ἡρώ-
των δὲ αὐτοὺς ἐπικαλεσάμενοι τοσοῦτον μόνον, εἴ τι Λακε-
δαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐν τῷ πολέμῳ τῷ καθεστῶτι
5 ἀγαθὸν [τι] εἰργασμένοι εἰσίν. οἱ δ' ἔλεγον αἰτησάμενοι μα-
κρότερα εἰπεῖν καὶ προτάξαντες σφῶν αὐτῶν Ἀστυμάχον τε
τὸν Ἀσωπολάου καὶ Λάκωνα τὸν Ἀειμνήστου, πρόξενον ὄντα
Λακεδαιμονίων. καὶ ἐπελθόντες ἔλεγον τοιάδε.

53. „Τὴν μὲν παράδοσιν τῆς πόλεως, ᾧ Λακεδαιμόνιοι
πιστεύσαντες ὑμῖν ἐποιησάμεθα, οὐ τοιάνδε δίκην οἰόμενοι
ὑφέξειν, νομιμωτέραν δέ τινα ἔσεσθαι, καὶ ἐν δικασταῖς οὐκ
ἐν ἄλλοις δεξάμενοι, ὥσπερ καὶ ἐσμέν, γενέσθαι ἢ ὑμῖν,
2 ἡγούμενοι τὸ ἴσον μάλιστ' ἂν φέρεσθαι. νῦν δὲ φοβούμεθα
μὴ ἀμφοτέρων ἅμα ἡμαρτήκαμεν· τὸν τε γὰρ ἀγῶνα περὶ
τῶν δεινотάτων εἶναι εἰκότως ὑποπτεύομεν καὶ ὑμᾶς μὴ οὐ
κοινοὶ ἀποβῆτε, τεκμαιρόμενοι προκατηγορίας τε ἡμῶν οὐ
προγεγεννημένης ἢ χρὴ ἀντειπεῖν (ἀλλ' αὐτοὶ λόγον ἡτησά-
μεθα), τό τε ἐπερώτημα βραχὺ ὄν, ᾧ τὰ μὲν ἀληθῆ ἀποκρί-
3 νασθαι ἐναντία γίννεται, τὰ δὲ ψευδῆ ἔλεγχον ἔχει. πανταχό-
θεν δὲ ἄποροι καθεστῶτες ἀναγκαζόμεθα καὶ ἀσφαλέστερον
δοκεῖ εἶναι εἰπόντας τι κινδυνεύειν· καὶ γὰρ ὁ μὴ ῥηθεὶς

4. [τι]. Dies τι wäre an und für sich wenig anstössig, aber da es in der Wiederholung derselben Worte 54, 2. 68, 1 bei ἀγαθόν nicht steht, so ist es, glaube ich, auch hier zu tilgen.

5. πρόξενον. zu 2, 29, 1. — καὶ ἐπελθόντες, und diese (nämlich die beiden Wortführer) traten auf. zu 1, 72, 2. — ἔλεγον. zu 1, 26, 1.

53. Diese Rede hat mit Recht die Bewunderung alter und moderner Kunstrichter auf sich gezogen: sie ist ebenso reich an rührenden Motiven und energischen Gedanken, als geschickt in der wirksamen Gruppierung derselben.

1. καὶ — δεξάμενοι an οἰόμενοι angeschlossen: und nachdem wir es angenommen hatten, nicht vor andern Richtern

als vor euch zu stehn, wie wir denn auch (nicht vor andern) stehn. — ἡγούμενοι enthält den Grund von δεξάμενοι.

2. μὴ — ἡμαρτήκαμεν. Ueb. den Indic. K. 54, 8, 12. — κοινοί, unparteiisch. — τὸ — ὄν als Obj. von τεκμαιρόμενοι (schliessend, nicht: deutend) angesehen giebt keinen brauchbaren Sinn. Es muss den zweiten Grund enthalten, woraus die Plataeer auf die Parteilichkeit der Lak. schliessen: weil die Frage so kurz ist. Ein Acc. absol. ganz gleicher Art kommt zwar sonst nicht vor, doch steht ihm κυρωθὲν οὐδέν (4, 125, 1) und ἄλλο τι δόξαν (5, 65, 3) bereits sehr nahe. — ᾧ ist von ἀποκρίνασθαι regiert, ἐναντία γίννεται = ἐναντίον γίννεται (zu 1, 72, 1). ᾧ mit ἐναντία verbunden giebt einen schiefen Gedanken.

3. εἰπόντας τι κινδ. zu 1, 20, 2.

λόγος τοῖς ᾧδ' ἔχουσιν αἰτίαν ἂν παράσχοι ὥς εἰ ἐλέχθη, σω-
 τήριος ἂν ᾦν. χαλεπῶς δὲ ἔχει ἡμῖν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ 4
 πειθῶ. ἀγνώτες μὲν γὰρ ὄντες ἀλλήλων ἐπεισενεγκάμενοι
 μαρτύρια ὧν ἄπειροι ᾗτε ὠφελούμεθ' ἂν· νῦν δὲ πρὸς εἰδό-
 τας πάντα λελέξεται, καὶ δέδιμεν οὐχὶ μὴ προκαταγνόντες
 ἡμῶν τὰς ἀρετὰς ἥσσους εἶναι τῶν ὑμετέρων ἔγκλημα αὐτὸ
 ποιῆτε, ἀλλὰ μὴ ἄλλοις χάριν φέροντες ἐπὶ διεγνωσμένην
 κρίσιν καθιστώμεθα.

54. „Παρεχόμενοι δὲ ὅμως ἃ ἔχομεν δίκαια πρὸς τε τὰ
 Θηβαίων διάφορα καὶ ἐς ὑμᾶς τοὺς ἄλλους Ἑλληνας, τῶν εὖ
 δεδρασμένων ὑπόμνησιν ποιησόμεθα καὶ πείθειν πειρασό- 2
 μεθα. φαμὲν γὰρ πρὸς τὸ ἐρώτημα τὸ βραχύ, εἴ τι Λακεδαι-
 μονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐν τῷ πολέμῳ τῷδε ἀγαθὸν πε-
 ποιήκαμεν, εἰ μὲν ὥς πολεμίους ἐρωτᾶτε, οὐκ ἀδικεῖσθαι
 ὑμᾶς μὴ εὖ παθόντας, φίλους δὲ νομίζοντας αὐτοὺς ἀμαρτά-
 νειν μᾶλλον τοὺς ἡμῖν ἐπιστρατεύσαντας. τὰ δ' ἐν τῇ εἰρήνῃ 3
 καὶ πρὸς τὸν Μῆδον ἀγαθοὶ γεγενήμεθα, τὴν μὲν οὐ λύσαν-
 τες νῦν πρότεροι, τῷ δὲ ξυνεπιθέμενοι τότε ἐς ἐλευθερίαν τῆς
 Ἑλλάδος μόνοι Βοιωτῶν. καὶ γὰρ ἡπειρωτὰί τε ὄντες ἐναυμα- 4
 χήσαμεν ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, μάχῃ τε τῇ ἐν τῇ ἡμετέρῃ γῇ γενο-

4. ἐπεισενεγκ. Die Form εἰς hat Thuk. den Codd. zufolge nur in einigen Decompositis mit ἐπι angewandt, da wo auf ἐπεῖς einkurzer Vocal folgt: ἐπεισέρχεται, ἐπεισέπλεον u. a., dagegen ἐπεσπλευσούμενοι u. a. Nach P. zu 2, 38, 2. — ἡμῶν τὰς ἀρετὰς zu verbinden: unsere Verdienste — ἄλλοις χάριν φέροντες, Andern eine Gunst erweisend erhält durch den Zusammenhang den Sinn: euch dazu dienend um Andern (den Thebaeern) eine Gunst zu erweisen, Andern aufgeopfert. Ein nach Leichtigkeit der Sprache strebender Schriftsteller hätte für καθιστώμεθα geschrieben: ἡμᾶς καθιστῆτε.

54. „Post exordium (c. 53) legitur A, τὸ διδακτικὸν μέρος τοῦ λόγου (54—57), in quo 1, de iusto (54—56) sic, ut a, defensio Plataeensium (54. 55), b, accusatio Thebanorum (56) eo loco conti-

neatur; tum 2, de utili (57) explicatur. Sequitur B, τὸ παραινετικὸν καὶ ἐντροπτικὸν μέρος (58, 1—59, 2) cum peroratione (59, 3. 4).“ P.

1. δίκαια = δικαιώματα 1, 41, 1. — δεδρασμένων. zu 38, 4.

2. παθόντας, dadurch dass. — νομίζοντας = εἰ νομίζετε. — αὐτοὺς, ihr selbst.

3. μόνοι. Rhetorische Ungenauigkeit; denn die Thespier thaten dasselbe (Herod. 8, 50) und nach Pausan. 9, 32, 4 auch die Haliartier.

4. μάχῃ. Ueb. den Dat. zu 1, 44, 1. [Demosth.] adv. Neaer. p. 1377 lässt die Plataeer auch den Schlachten bei Thermopylae und bei Salamis beiwohnen. Das Letztere ist sicher falsch (Herod. 8, 44), also höchst wahrsch. auch das Erstere, da Herod. und Thuk. davon schweigen.

μένη παρεγενόμεθα ὑμῖν τε καὶ Πανσανίᾳ· εἴ τέ τι ἄλλο κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐγένετο ἐπικίνδυνον τοῖς Ἑλλησι, πάντων 5 παρὰ δύναμιν μετέσχομεν. καὶ ὑμῖν, ὧ Λακεδαιμόνιοι, ἰδία, ὅτεπερ δὴ μέγιστος φόβος περιέστη τὴν Σπάρτην μετὰ τὸν σεισμὸν τῶν ἐς Ἰθώμην Εἰλώτων ἀποστάντων, τὸ τρίτον μέρος ἡμῶν αὐτῶν ἐξεπέμψαμεν ἐς ἐπικουρίαν· ὧν οὐκ εἰκὸς ἀμνημονεῖν.

55. „Καὶ τὰ μὲν παλαιὰ καὶ μέγιστα τοιοῦτοι ἤξιώσαμεν εἶναι, πολέμιοι δὲ ἐγενόμεθα ὕστερον. ὑμεῖς δὲ αἵτιοι· δεο- μένων γὰρ ξυμμαχίας ὅτε Θηβαῖοι ἡμᾶς ἐβιάσαντο, ὑμεῖς ἀπεώσασθε καὶ πρὸς Ἀθηναίους ἐκελεύετε τραπέσθαι ὡς ἐγ- 2 γὺς ὄντας, ὑμῶν δὲ μακρὰν ἀποικούντων. ἐν μέντοι τῷ πολέμῳ οὐδὲν ἐκπρεπέστερον ὑπὸ ἡμῶν οὔτε ἐπάθετε οὔτε 3 ἐμελλήσατε. εἰ δ' ἀποστῆναι Ἀθηναίων οὐκ ἠθέλησαμεν ὑμῶν κελευσάντων, οὐκ ἠδικοῦμεν· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἐβόη- θουν ἡμῖν ἐναντία Θηβαίοις ὅτε ὑμεῖς ἀπωκνεῖτε, καὶ προ- δοῦναι αὐτοὺς οὐκέτι ἦν καλόν, ἄλλως τε καὶ οὓς εὖ παθῶν- τισ καὶ αὐτὸς δεόμενος προσηγάγετο ξυμμάχους καὶ πολιτείας μετέλαβεν, ἰέναι δὲ ἐς τὰ παραγγελλόμενα εἰκὸς ἦν προθύ- 4 μως. ἃ δὲ ἑκάτεροι ἐξηγεῖσθε τοῖς ξυμμάχοις, οὐχ οἱ ἐπόμε- νοι αἵτιοι εἴ τι μὴ καλῶς ἐδράτο, ἀλλ' οἱ ἄγοντες ἐπὶ τὰ μὴ ὀρθῶς ἔχοντα.

56. „Θηβαῖοι δὲ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἡμᾶς ἠδίκησαν, τὸ δὲ τελευταῖον αὐτοὶ ξύνιστε, δι' ὅπερ καὶ τάδε πάσχομεν. 2 πόλιν. γὰρ αὐτοὺς τὴν ἡμετέραν καταλαμβάνοντας ἐν σπον- δαῖς καὶ προσέτι ἱερομηνία ὀρθῶς ἐτιμωρησάμεθα κατὰ τὸν πᾶσι νόμον καθεστῶτα, τὸν ἐπιόντα πολέμιον ὅσιον εἶναι

5. τῶν — ἀποστάντων. Zur Sache 1, 101, 2. Der Gen. scheint von φόβος abzuhängen. ἀποστάντων nachgestellt. zu 1, 11, 3. Als Gen. absol. aufgefasst würde es ein οἱ ἐς Ἰθώμην Εἰλωτες ἀπέστησαν voraussetzen, was ich für ebenso unstatthaft halte, als ein μετὰ τῶν ἐς Ἰθώμην Εἰλώτων ἀπ- ἤκει richtig wäre.

55. 1. δεομένων, sc. ἡμῶν. — ὅτε κτέ. zu 2, 2, 1.

2. ἐμελλήσατε, sc. παθεῖν.

3. τίς, man, womit die Plat. sich selbst bezeichnen. — πολι-

τείας = ἰσοπολιτείας, kraft welcher derjenige, der von einer Stadt in die andere übersiedelte, sofort Bürger derselben war. Das Bürgerrecht im gewöhnl. Sinne erhielten die Plataeer, sovieler ihrer entkommen waren, erst jetzt.

4, ἐδράτο Conj. von Reiske, durch Bekk. Anecd. p. 143 bestätigt, für ἐδράτε.

56. 1. δι' ὅπερ Conj. von Poppo für das handschr. δι' ἅπερ, was ich nicht mehr vertheidigen mag.

2. Zur Sache 2, 2 ff. — καθεστῶτα nachgestellt. zu 1, 11, 3.

ἀμύνεσθαι, καὶ νῦν οὐκ ἂν εἰκότως δι' αὐτοὺς βλαπτοίμεθα. εἰ γὰρ τῷ αὐτίκα χρησίμῳ ὑμῶν τε καὶ ἐκείνων πολεμίῳ τὸ 3 δίκαιον λήψεσθε, τοῦ μὲν ὀρθοῦ φανεῖσθε οὐκ ἀληθεῖς κριταὶ ὄντες, τὸ δὲ ξυμφέρον μᾶλλον θεραπεύοντες. καίτοι εἰ 4 νῦν ὑμῖν ὠφέλιμοι δοκοῦσιν εἶναι, πολὺ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες μᾶλλον τότε ὅτε ἐν μείζονι κινδύνῳ ἦτε. νῦν μὲν γὰρ ἑτέροις ὑμεῖς ἐπέρχεσθε δεινοί· ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ καιρῷ, ὅτε πᾶσι δουλείαν ἐπέφερεν ὁ βάρβαρος, οἶδε μετ' αὐτοῦ ἦσαν. καὶ δίκαιον ἡμῶν τῆς νῦν ἁμαρτίας, εἰ ἄρα 5 ἡμάρτηται, ἀντιθεῖναι τὴν τότε προθυμίαν, καὶ μείζω τε πρὸς ἐλάσσῳ εὐρήσετε καὶ ἐν καιροῖς οἷς σπάνιον ἦν τῶν Ἑλ- λήνων τινὰ ἀρετὴν τῇ Ξέρξου δυνάμει ἀντιτάξασθαι, ἐπη- νοῦντό τε μᾶλλον οἱ μὴ τὰ ξύμφορα πρὸς τὴν ἔφοδον αὐτοῖς ἀσφαλείᾳ πράσσοντες, ἐθέλοντες δὲ τολμᾶν μετὰ κινδύνων τὰ βέλτιστα. ὦν ἡμεῖς γενόμενοι καὶ τιμηθέντες ἐς τὰ πρῶτα 6 νῦν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς δέδιμεν μὴ διαφθαρεῶμεν, Ἀθηναίους ἐλόμενοι δικαίως μᾶλλον ἢ ὑμᾶς κερδαλέως. καίτοι χρὴ ταῦτά 7 περὶ τῶν αὐτῶν ὁμοίως φαίνεσθαι γινώσκοντας καὶ τὸ ξυμ- φέρον μὴ ἄλλο τι νομίσαι, ἢ τῶν ξυμμάχων τοῖς ἀγαθοῖς ὅταν αἰεὶ βέβαιον τὴν χάριν τῆς ἀρετῆς ἔχουσι καὶ τὸ παραντίκα που ὑμῖν ὠφέλιμον καθιστῇται.

57. „Προσκέψασθέ τε ὅτι νῦν μὲν παράδειγμα τοῖς πολ- λοῖς τῶν Ἑλλήνων ἀνδραγαθίας νομίζεσθε· εἰ δὲ περὶ ἡμῶν γνῶσεσθε μὴ τὰ εἰκότα, (οὐ γὰρ ἀφανῆ κρινεῖτε τὴν δίκην τήνδε, ἐπαινούμενοι δὲ περὶ οὐδ' ἡμῶν μεμπτῶν), ὁρᾶτε

3. πολεμίῳ Conj. von Krüger für πολεμίω, gegen das ausser der Stellung des τέ das dann ohne Adv. gebrauchte λαμβάνειν und das Folg. τὸ δὲ ξυμφέρον spricht. πολεμίῳ λαμβάνειν auch 4, 17, 3. ὑπόπτως λαμβ. 6, 53, 3. u. A.

4 τότε, sc. ἡμεν. zu 40, 2.

5. πρὸς, gegen. — οἷς = ἐν οἷς. zu 1, 28, 2. — τινὰ ist Subj. — αὐτοῖς verb. mit τὰ ξύμφορα.

6. τιμηθέντες ἐς τ. π. Zur Sache Plut. Aristid. 20 f. — ἐπὶ τοῖς αὐ- τοῖς, bei derselben Hand- lungsweise, indem wir auch jetzt nicht das Vortheilhafte dem Rechten vorzogen.

7. ἔχουσι Conj. von Heilmann für ἔχωσι. Constr. ἢ ὅταν ὑμῖν, ἔχουσι βέβαιον (während ihr fest bewahrt) τὴν χάριν τῆς ἀρετῆς τοῖς ἀγαθοῖς τῶν ξυμμά- χων, καὶ (auch) τὸ παραντί- κα που ὠφέλιμον καθιστῇται. Schwerl. ist indess hiemit das Richtige hergestellt. Dobree ver- muthet: ἔχωσι, καὶ τὸ παραν- τίκα που μὴ ὠφ. καθ.

57. 1. οὐ γὰρ κτέ. Die Paren- these ist, wie oft, dem zu erklä- renden Satze voraufgeschickt. — ἐπαινούμενοι, als Männer, die Ruhm besitzen. — περὶ — μεμ- πτῶν, sc. κρινεῖτε. — ὁρᾶτε ὅπως

ὅπως μὴ οὐκ ἀποδέξωνται ἀνδρῶν ἀγαθῶν πέρι αὐτοὺς ἀμεί-
 νους ὄντας ἀπρεπές τι ἐπιγνῶναι, οὐδὲ πρὸς ἱεροῖς τοῖς κοι-
 νοῖς σκῦλα ἀπὸ ἡμῶν τῶν εὐεργετῶν τῆς Ἑλλάδος ἀνατεθῆ-
 2 ναι. δεινὸν δὲ δόξει εἶναι Πλάταιαν Λακεδαιμονίους πορθῆ-
 σαι, καὶ τοὺς μὲν πατέρας ἀναγράψαι ἐς τὸν τρίποδα τὸν ἐν
 Δελφοῖς δι' ἀρετὴν τὴν πόλιν, ὑμᾶς δὲ καὶ ἐκ παντὸς τοῦ
 3 Ἑλληνικοῦ πανοικησία διὰ Θηβαίους ἐξαλεῖψαι. ἐς τοῦτο γὰρ
 δὴ ξυμπορᾶς προκεχωρήκαμεν, οἵτινες Μήδων τε κρατησάν-
 των ἀπωλλύμεθα καὶ νῦν ἐν ὑμῖν τοῖς πρὶν φιλτάτοις Θη-
 βαίων ἡσώμεθα καὶ δύο ἀγῶνας τοὺς μεγίστους ὑπέστημεν,
 τότε μὲν, τὴν πόλιν εἰ μὴ παρέδομεν, λιμῶ διαφθαρεῖναι,
 4 νῦν δὲ θανάτου κρίνεσθαι. καὶ περιεώσμεθα ἐκ πάντων Πλα-
 ταιῆς, οἱ παρὰ δύναμιν πρόθυμοι ἐς τοὺς Ἕλληνας, ἐρῆμοι
 καὶ ἀτιμώρητοι· καὶ οὔτε τῶν τότε ξυμμάχων ὠφελεῖ οὐδεὶς,
 ὑμεῖς τε, ὧ Λακεδαιμόνιοι, ἡ μόνη ἐλπίς, δέδιμεν μὴ οὐ βέ-
 βαιοι ᾗτε.

58. „Καίτοι ἀξιούμέν γε καὶ θεῶν ἔνεκα τῶν ξυμμαχι-
 κῶν ποτε γενομένων καὶ τῆς ἀρετῆς τῆς ἐς τοὺς Ἕλληνας
 καμφοῦναι ὑμᾶς καὶ μεταγνῶναι εἴ τι ὑπὸ Θηβαίων ἐπεί-
 σθητε, τὴν τε δωρεὰν ἀνταπαιτῆσαι αὐτοὺς μὴ κτείνειν οὐς
 μὴ ὑμῖν πρέπει, σῶφρονά τε ἀντὶ αἰσχροῦς κομίσασθαι χάριν,

μὴ οὐκ, *videte ne non*. — αὐτούς, *ihr selbst*. — οὐδέ, *sc. ἀποδέ-
 ξωνται*. — σκῦλα κτέ., *wie es nach-
 her wirklich geschah*: 68, 3.

2. δεινόν, τοὺς μὲν — ὑμᾶς δέ. *zu 1, 28, 4*. — τρίποδα. 1, 132, 2. 3. — ἐξαλεῖψαι. Der Ausdruck ist sehr glückl. gewählt zum kräftigen Abschluss der Antithese. Hier die Metapher, dort (in ἀναγράψαι) die eigentl. Bedeutung.

3. ἀπωλλύμεθα, indem die leere Stadt von Xerxes eingeäschert ward: Herod. 8, 50. — τότε μὲν, vor einigen Tagen.

4. Man beachte in diesen Sätzen das gewaltige Pathos der innern Aufregung, zu dessen Ausdruck unter Anderem besonders das Πλαταιῆς — Ἕλληνας dient. — ἐκ πάντων, aus Allen heraus. —

58. 1. ξυμμαχικῶν. *zu 1, 71, 5,*

— ἀνταπαιτῆσαι. Auch hier, wie in der ganzen Periode, ist nothwendig ὑμᾶς Subj.: dass ihr (sowie die Thebaeer von euch als Gunst unsern Tod verlangt haben, 53, 4) umgekehrt als Geschenk von ihnen verlangt, diejenigen nicht zu tödten, die euch nicht gebührt. Wenn die Thebaeer gesagt haben: Gewähret uns die Gunst, unsre gehassten Feinde zu tödten, sollen die Lak. sagen: Gewähret ihr uns im Gegentheil die Gunst, die Wohlthäter Griechenlands nicht zu tödten. Solche etwas pointierte Antithesen liegen dem Geschmacke des Thuk. keineswegs fern; vgl. zu 1, 70, 6. 3, 13, 1. Wegen des von τὴν δωρεάν abhängigen Inf. μὴ κτείνειν v. 66, 3 τὴν περὶ αὐτῶν μὴ κτείνειν ψευ-σθεῖσαν ὑπόσχεσιν. — σῶφρονα χ. meint den Dank der Plat., αἰσχροῦς

καὶ μὴ ἡδονὴν δόντας ἄλλοις κακίαν αὐτοὺς ἀντιλαβεῖν·
 βραχὺ γὰρ τὸ τὰ ἡμέτερα σώματα διαφθεῖραι, ἐπίπονον δὲ 2
 τὴν δύσκλειαν αὐτοῦ ἀφανίσαι. οὐκ ἐχθροὺς γὰρ ἡμᾶς εἰκό-
 τως τιμωρήσεσθε, ἀλλ' εὖνους, κατ' ἀνάγκην πολεμήσαντας.
 ὥστε καὶ τῶν σωμάτων ἄδειαν ποιοῦντες ὅσια ἂν δικάζοιτε 3
 καὶ προνοοῦντες ὅτι ἐκόντας τε ἐλάβετε καὶ χεῖρας προῖσχο-
 μένους (ὁ δὲ νόμος τοῖς Ἑλλήσι μὴ κτείνειν τούτους), ἔτι δὲ
 καὶ εὐεργέτας γεγεννημένους διὰ παντός. ἀποβλέψατε γὰρ ἐς 4
 πατέρων τῶν ὑμετέρων θήκας, οὓς ἀποθανόντας ὑπὸ Μήδων
 καὶ ταφέντας ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐτιμῶμεν κατὰ ἔτος ἕκαστον δη-
 μοσίᾳ ἐσθήμασί τε καὶ τοῖς ἄλλοις νομίμοις, ὅσα τε ἡ γῆ ἡμῶν
 ἀνεδίδου ὥραϊα, πάντων ἀπαρχὰς ἐπιφέροντες, εὖνοι μὲν ἐκ
 φιλίας χώρας, ξύμμαχοι δὲ ὁμαίχοις ποτὲ γενομένοις. ὧν
 ὑμεῖς τούναντίον ἂν δράσαιτε, μὴ ὀρθῶς γνόντες. σκέψασθε 5
 δέ· Πανσανίας μὲν γὰρ ἔθαπτεν αὐτοὺς νομίζων ἐν γῇ τε φι-
 λία τιθέναι καὶ παρ' ἀνδράσι τοιούτοις· ὑμεῖς δὲ εἰ κτενεῖτε
 ἡμᾶς καὶ χώραν τὴν Πλαταιίδα Θηβαῖδα ποιήσετε, τί ἄλλο ἢ
 ἐν πολεμίᾳ τε καὶ παρὰ τοῖς αὐθένταις πατέρας τοὺς ὑμετέ-
 ρους καὶ ξυγγενεῖς ἀτίμους γερῶν ὧν νῦν ἴσχουσι καταλεί-
 ψετε; πρὸς δὲ καὶ γῆν ἐν ἣ ἡλευθερώθησαν οἱ Ἕλληνες
 δουλώσετε, ἱερά τε θεῶν οἷς εὐξάμενοι Μήδων ἐκράτησαν
 ἐρημοῦτε, καὶ θυσίας τὰς πατρίους τῶν ἐσαμένων καὶ κτι-
 σάντων ἀφαιρήσεσθε.

59. „Οὐ πρὸς τῆς ὑμετέρας δόξης, ὦ Λακεδαιμόνιοι,
 τάδε, οὔτε ἐς τὰ κοινὰ τῶν Ἑλλήνων νόμιμα καὶ ἐς τοὺς προ-
 γόνους ἀμαρτάνειν οὔτε ἡμᾶς τοὺς εὐεργέτας ἀλλοτρίας ἔνεκα

den der Theb. — κακίαν, Ruf
 der Schlechtigkeit, wie ἀρε-
 τή, Tugendruhm, 1, 33, 2.

4. ἐσθήμασι. Die Wortform
 sonst nur bei Dichtern und Spä-
 tern. Das Darbringen von Klei-
 dern ist sonderbar und wohl
 ohne weiteres Beispiel. Zur Sache
 überhaupt Herod. 9, 85. Plut.
 Aristid. 21. — ἐπιφέροντες den
 vorhergehenden Dativen parallel.
 Auch mit ἐκ φιλίας γῆς verb. γε-
 νομένοις.

5. τί ἄλλο ἢ. zu 85, 4. — αὐ-
 θένταις seltenes Wort, hier na-
 türlich: Mörder; in der Bedeu-

tung Herr nur dichterisch. —
 ἀτίμους γερῶν. zu 2, 65, 8. —
 ἐρημοῦτε zwischen zwei Fut. auf-
 fallender, als wenn sonst Präs. u.
 Fut. neben einander vorkommt:
 2, 44, 1. 4, 10, 3. Doch berechtigt
 nichts, die Form selbst als Fut.
 anzusehn. — τῶν ἐσαμένων κτέ.,
 werdet ihr den Gründern
 und Erbauern (der Tempel)
 entziehn. Der Aorist. ἐσαμένων
 (And. εἰσαμένων, ἐσσαμένων) ist
 alterthüml. und dichterisch. ἀφαι-
 ρεῖσθαι ebenso construiert 3, 43, 1.
 8, 46, 5. vgl. zu 1, 40, 2.

59. 1. πρὸς, vortheilhaft,

ἐχθρας μὴ αὐτοὺς ἀδικηθέντας διαφθεῖραι, φείσασθαι δὲ καὶ ἐπικλασθῆναι τῇ γνώμῃ οἴκτῳ σώφρονι λαβόντας, μὴ ὧν πει-
 σόμεθα μόνον δεινότητα κατανοοῦντας, ἀλλ' οἷοί τε ἂν ὄντες
 2 καὶ ἀναξίῳ ξυμπέσοι. ἡμεῖς τε, ὥς πρέπον ἡμῖν καὶ ὥς ἡ
 χρεία προάγει, αἰτούμεθα ὑμᾶς, θεοὺς τοὺς ὁμοβωμίους καὶ
 κοινοὺς τῶν Ἑλλήνων ἐπιβοώμενοι πείσαι τάδε, προφερόμε-
 νοι ὅρκους οὓς οἱ πατέρες ὑμῶν ὥμοσαν, μὴ ἀμνημονεῖν, ἐκέ-
 ται γιγνόμεθα ὑμῶν τῶν πατρῶων τάφων καὶ ἐπικαλούμεθα
 τοὺς κεκμηκότας μὴ γενέσθαι ὑπὸ Θηβαίοις μηδὲ τοῖς ἐχθί-
 στοις φίλτατοι ὄντες παραδοθῆναι, ἡμέρας τε ἀναμιμνήσκο-
 μεν ἐκείνης ἢ τὰ λαμπρότατα μετ' αὐτῶν πράξαντες νῦν ἐν
 3 τῇδε τὰ δεινότατα κινδυνεύομεν παθεῖν. ὅπερ δὲ ἀναγκαῖόν
 τε καὶ χαλεπώτατον τοῖς ὧδε ἔχουσι, λόγου τελευτᾶν, διότι
 καὶ τοῦ βίου ὁ κίνδυνος ἐγγὺς μετ' αὐτοῦ, πανόμενοι λέγο-
 μεν ἤδη ὅτι οὐ Θηβαίοις παρέδομεν τὴν πόλιν (εἰλόμεθα γὰρ
 ἂν πρό γε τούτου τῷ αἰσχίστῳ ὀλέθρῳ, λιμῷ, τελευτῆσαι),

entsprechend, — οἴκτῳ σώ-
 φρονι λαβόντας, mit besonne-
 nem Mitleid es, d. h. die Sache,
 unsere Lage, auffassend. Zu
 künstlich scheinen andere Erklä-
 rungen. — ὥτινι κτέ. hängt von
 ἀστιάθμητον ab: unberechen-
 bar ist das Unglück, wem
 es zustosen könnte, statt:
 es ist unberechenbar, wem
 das Unglück zustossen
 könnte. Fügbarer ist jedoch ὅ
 τινι, das zwei Codd. (einer corr.)
 haben.

2. ὁμοβωμίους, Götter, die auf ge-
 meinschaftl. Altären verehrt wer-
 den, von Andern σύμβωμοι, 4, 97,
 4 böotisch ὁμωχέται genannt. —
 πείσαι τάδε, dass wir euch,
 hiezu vermögen, hängt von
 ἐπιβοώμενοι θεοὺς in derselben
 Weise ab, wie sogleich μὴ γενέ-
 σθαι, dass wir nicht kom-
 men, von ἐπικαλούμεθα τοὺς κε-
 κμηκότας. — μὴ ἀμνημονεῖν (sc.
 τῶν ὅρκων) abhängig von αἰτού-
 μεθα ὑμᾶς. — ἐκέται γ. Schwerl,
 ist das Asyndeton richtig. Am
 leichtesten ist Reiske's Aenderung
 ἐκέται τε γ. — ὑμῶν — τάφων, bei

euern väterl. Gräbern, d. h. bei
 den Gräbern eurer Väter.
 Doch ist die Verbindung hart.
 Cobet nov. lectt. p. 347 vermuthet
 πρὸς τῶν für τῶν. — τοὺς κεκμη-
 κότας Euphemismus für τοὺς ἀπο-
 θανόντας. vgl. die Hingegan-
 genen, defuncti. Nicht blos dichter-
 isch; um so weniger ist das in
 den meist. Codd. stehende κεκμη-
 ῶτας zu billigen. — τοῖς ἐχθ. κτέ.
 Die Gestorbenen werden angeru-
 fen zu verhüten, dass die Plat.,
 ihre besten Freunde, den Theb.,
 ihren ärgsten Feinden, preisge-
 geben werden. — πράξαντες
 κτέ. Es sind zum Vorthail ei-
 nes kräftigen Gedankens zwei
 Satzglieder in eins verschmolzen.
 Eigentl. ἢ — ἐπράξαμεν, ὅμως δὲ
 νῦν κτέ. vgl. zu 2, 51, 2.

3. λόγου τελευτᾶν Epexege-
 se von ὅπερ. Zur Constr. v. 104, 5
 ἐτελεύτα τοῦ ἐπαίνου. — μετ' αὐ-
 τοῦ, τοῦ τελευτᾶν λόγου. — πανό-
 μενοι. Der eigentl. nach ὅπερ κτέ.
 zu erwartende allgem. Begriff
 τοῦτο ποιοῦντες wird durch einen
 die Sache selbst noch einmal aus-
 drückenden ersetzt. zu 2, 40, 3.

ὑμῖν δὲ πιστεύσαντες προσήλθομεν. καὶ δίκαιον, εἰ μὴ πεί-
θομεν, ἐς τὰ αὐτὰ καταστήσαντας τὸν ξυντυχόντα κίνδυνον
ἔᾶσαι ἡμᾶς αὐτοὺς ἐλέσθαι. ἐπισκῆπτομέν τε ἅμα μὴ Πλα- 4
ταιῆς ὄντες οἱ προθυμότατοι περὶ τοὺς Ἑλληνας γενόμενοι
Θηβαίοις τοῖς ἡμῖν ἐχθίστοις ἐκ τῶν ὑμετέρων χειρῶν καὶ τῆς
ὑμετέρας πίστεως ἰκέται ὄντες, ὧ Λακεδαιμόνιοι, παραδο-
θῆναι, γενέσθαι δὲ σωτῆρας ἡμῶν καὶ μὴ τοὺς ἄλλους Ἑλ-
ληνας ἐλευθεροῦντας ἡμᾶς διολέσαι.“

60. Τοιαῦτα μὲν οἱ Πλαταιῆς εἶπον. οἱ δὲ Θηβαῖοι δει-
σαντες πρὸς τὸν λόγον αὐτῶν μὴ οἱ Λακεδαιμόνιοί τι ἐνδῶσι,
παρελθόντες ἔφασαν καὶ αὐτοὶ βούλεσθαι εἰπεῖν, ἐπειδὴ καὶ
ἐκείνοις παρὰ γνώμην τὴν αὐτῶν μακρότερος λόγος ἐδόθη
τῆς πρὸς τὸ ἐρώτημα ἀποκρίσεως. ὥς δ' ἐκέλευσαν, ἔλεγον
τοιάδε.

61. „Τοὺς μὲν λόγους οὐκ ἂν ἡγησάμεθα εἰπεῖν, εἰ καὶ
αὐτοὶ βραχέως τὸ ἐρωτηθὲν ἀπεκρίναντο καὶ μὴ ἐπὶ ἡμᾶς
τραπόμενοι κατηγορίαν ἐποιήσαντο καὶ περὶ αὐτῶν ἔξω τῶν
προκειμένων καὶ ἅμα οὐδὲ ἡγιαμένων πολλὴν τὴν ἀπολογίαν
καὶ ἔπαινον ὧν οὐδεὶς ἐμέμψατο. νῦν δὲ πρὸς μὲν τὰ ἀντει-

— ἐς τὰ αὐτά, in unsre Lage vor
der Capitulation.

4. ὧ Λακεδ. Mit Recht bezeich-
net Heilmann, wie den Schluss-
satz überhaupt, so insbesondere
die ungewöhnliche Stellung des
Vocat. als eine rhetorische Schön-
heit, durch welche die Angst der
Redenden und die Dringlichkeit
ihrer Bitten sehr treffend gemalt
wird.

60. πρὸς — αὐτῶν wird wohl
besser mit δείσαντες verbunden
(fürchtend im Hinblick auf,
wegen), als mit ἐνδῶσι, weil es
in diesem Falle durch die Stel-
lung eine zu starke Betonung er-
hielte.

61. „Die Thebaeer rechtfertigen
sich wegen der Feindschaft mit
Plataea und wegen ihrer eignen
medischen Gesinnung, verdächti-
gen die Beweggründe der atti-
schen Gesinnung der Plat. als
freiheitsfeindl. und die frühere

Tapferkeit derselben als selbst-
süchtig, entschuldigen ihren An-
griff auf Plataea ebenso sehr,
wie sie die angebl. Wortbrüchig-
keit der Plat. tadeln, und schlies-
sen damit, den Laked. rücksichts-
lose Strenge dringend zu empfeh-
len.“ E.

1. τὸ ἐρωτηθὲν ἀπεκρ. Sonst hat
Thuk. ἀποκρίνεσθαι nicht mit ei-
nem solchen Acc., häufig aber
Platon; jedoch scheint sich dieser
Gebrauch überhaupt auf Pron.
neutr. gen. (τόδε, τοῦτο etc.) und
τὸ (τὰ) ἐρωτώμενον (α) zu be-
schränken. vgl. Ast lex. Plat. sub
v. — ἔξω τῶν π., abschweifend
von der Sache. — καὶ ἅμα οὐδὲ
ἡτ., und obenein wegen nicht
einmal angeschuldigter
Dinge, von ἀπολογίαν abhängig.
Wegen der pass. Bedeutung von
ἡγιαμένων, welche nur an dieser
Stelle vorkommt, vgl. κέκτημα
zu 2, 62, 3. — πρὸς μὲν τὰ. Die-
selbe Wortstellung 82, 7 ἐπὶ δὲ

πεῖν δεῖ, τῶν δὲ ἑλεγχον ποιήσασθαι, ἵνα μήτε ἡ ἡμετέρα
 αὐτοὺς κακία ὠφελῇ μήτε ἡ τούτων δόξα, τὸ δ' ἀληθὲς περὶ
 2 ἀμφοτέρων ἀκούσαντες κρίνητε. ἡμεῖς δὲ αὐτοῖς διάφοροι
 ἐγενόμεθα πρῶτον, ὅτι ἡμῶν κτισάντων Πλάταιαν ὕστερον
 τῆς ἄλλης Βοιωτίας καὶ ἄλλα χωρία μετ' αὐτῆς, ἃ ξυμμίκτους
 ἀνθρώπους ἐξελάσαντες ἔσχομεν, οὐκ ἠξίου οὔτοι, ὥσπερ
 ἐτάχθη τὸ πρῶτον, ἡγεμονεύεσθαι ὑφ' ἡμῶν, ἔξω δὲ τῶν
 ἄλλων Βοιωτῶν παραβαίνοντες τὰ πάτρια, ἐπειδὴ προση-
 ναγκάζοντο, προσεχώρησαν πρὸς Ἀθηναίους καὶ μετ' αὐτῶν
 πολλὰ ἡμᾶς ἔβλαπτον, ἀνθ' ὧν καὶ ἀντέπασχον.

62. „Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ βάρβαρος ἦλθεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα,
 φασὶ μόνοι Βοιωτῶν οὐ μηδίσαι, καὶ τούτῳ μάλιστα αὐτοί τε
 2 ἀγάλλονται καὶ ἡμᾶς λοιδοροῦσιν. ἡμεῖς δὲ μηδίσαι μὲν αὐ-
 τοὺς οὐ φαμέν διότι οὐδ' Ἀθηναίους, τῇ μέντοι αὐτῇ ἰδέᾳ
 ὕστερον ἰόντων Ἀθηναίων ἐπὶ τοὺς Ἑλληνας μόνους αὐ
 3 Βοιωτῶν ἀττικίσαι. καίτοι σκέψασθε ἐν οἷῳ εἶδει ἑκάτεροι
 ἡμῶν τοῦτο ἔπραξαν. ἡμῖν μὲν γὰρ ἡ πόλις τότε ἐτύγχανεν
 οὔτε κατ' ὀλιγαρχίαν ἰσόνομον πολιτεύουσα οὔτε κατὰ δη-
 μοκρατίαν· ὅπερ δὲ ἐστὶ νόμοις μὲν καὶ τῷ σωφρονεστάτῳ
 ἐναντιώτατον, ἐγγυτάτῳ δὲ τυράννου, δυναστεία ὀλίγων ἀν-
 4 δρῶν εἶχε τὰ πράγματα. καὶ οὔτοι ἰδίας δυνάμεις ἐλπίσαντες
 ἔτι μᾶλλον σχήσειν, εἰ τὰ τοῦ Μήδου κρατήσῃ, κατέχοντες
 ἰσχύϊ τὸ πλῆθος ἐπηγάγοντο αὐτόν· καὶ ἡ ξύμπασα πόλις οὐκ
 αὐτοκράτῳ οὔσα ἑαυτῆς τοῦτ' ἔπραξεν, οὐδ' ἄξιον αὐτῇ
 5 ὀνειδίσαι ὧν μὴ μετὰ νόμων ἤμαρτεν. ἐπειδὴ γοῦν ὅτε Μῆ-
 dos ἀπῆλθε καὶ τοὺς νόμους ἔλαβε, σκέψασθαι χρὴ Ἀθη-
 ναίων ὕστερον ἐπιόντων τήν τε ἄλλην Ἑλλάδα καὶ τὴν ἡμετέ-
 ραν χώραν περρωμένων ὑφ' αὐτοῖς ποιεῖσθαι καὶ κατὰ στάσιν
 ἤδη ἐχόντων αὐτῆς τὰ πολλὰ, εἰ μαχόμενοι ἐν Κορωνείᾳ καὶ

τῷ. 6, 66, 1 παρὰ δὲ τό. — αὐτοὺς
 eingeschoben. zu 1, 68, 1. — κα-
 κία. Der Redner spricht im Sinne
 der Gegner. v. 6, 16, 3. 17, 1.

2. Ueb. die Sache vgl. zu 2, 2,
 1. — ἡμεῖς δέ. Wegen δέ zu 1,
 37, 2. — ἄλλα χωρία, die Gegend
 unterhalb des Kithaeron nach dem
 Euripos hin. — ἃ geht auch auf
 Πλάταιαν. — ξυμμίκτους ἄ., Hy-
 anter, Thraker, Pelasger. — τὰ
 πάτρια. v. 2, 2, 4.

62. 3. ὀλιγαρχίαν ἰσόνομον, eine
 Oligarchie, in welcher die adli-
 chen Geschlechter alle gleichbe-
 rechtigt sind. Ihre Abart (παρέκ-
 βασις nach Aristot.) ist die δυνα-
 στεία (Willkürherrschaft) ὀλί-
 γων ἀνδρῶν.

4. μὴ μετὰ νόμων, ohne ge-
 setztl. Verfassung.

5. ἔλαβε, sc. ἡ πόλις. — ἐχόν-
 των κτέ. 1, 108, 2. — ἐν Κορωνείᾳ.
 1, 113.

νικήσαντες αὐτοὺς ἡλευθερώσαμεν τὴν Βοιωτίαν καὶ τοὺς ἄλλους νῦν προθύμως ξυνελευθεροῦμεν, ἵππους τε παρέχοντες καὶ παρασκευὴν ὅσην οὐκ ἄλλοι τῶν ξυμμάχων. καὶ 6 τὰ μὲν ἐς τὸν μηδισμόν τοσαῦτα ἀπολογούμεθα.

63. „Ὡς δὲ ὑμεῖς μᾶλλον τε ἡδίκηκατε τοὺς Ἕλληνας καὶ ἀξιώτεροί ἐστε πάσης ζημίας, πειρασόμεθα ἀποφαίνειν. ἐγένεσθε ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ τιμωρίᾳ, ὥς φατέ, Ἀθηναίων ξύμ- 2 μαχοι καὶ πολῖται. οὐκοῦν χρῆν τὰ πρὸς ἡμᾶς μόνον ὑμᾶς ἐπάγεσθαι αὐτοὺς καὶ μὴ ξυνεπιέναι μετ' αὐτῶν ἄλλοις, ὑπάρχον γε ὑμῖν, εἴ τι καὶ ἄκοντες προσήγεσθε ὑπ' Ἀθηναίων, τῆς τῶν Λακεδαιμονίων τῶνδε ἡδὴ ἐπὶ τῷ Μήδῳ ξυμμαχίας γεγεννημένης, ἣν αὐτοὶ μάλιστα προβάλλεσθε· ἱκανή γε ἦν ἡμᾶς τε ὑμῶν ἀποτρέπειν καί, τὸ μέγιστον, ἀδεῶς παρέχειν βουλεύεσθαι. ἀλλ' ἐκόντες καὶ οὐ βιαζόμενοι ἔτι εἴλεσθε μᾶλλον τὰ Ἀθηναίων. καὶ λέγετε ὥς αἰσχροὺς ἦν προ- 3 δοῦναι τοὺς εὐεργέτας· πολὺ δέ γε αἰσχρὸν καὶ ἀδικώτερον τοὺς πάντας Ἕλληνας καταπροδοῦναι, οἷς ξυνωμόσατε, ἢ Ἀθηναίους μόνους, τοὺς μὲν καταδουλουμένους τὴν Ἑλλάδα, τοὺς δὲ ἐλευθεροῦντας. καὶ οὐκ ἴσῃν αὐτοῖς τὴν χάριν ἀντ- 4 ἀπέδοτε οὐδὲ αἰσχύνης ἀπηλλαγμένην· ὑμεῖς μὲν γὰρ ἀδικοῦμενοι αὐτούς, ὥς φατέ, ἐπηγάγεσθε, τοῖς δὲ ἀδικοῦσιν ἄλλους ξυνεργοὶ κατέστητε. καίτοι τὰς ὁμοίας χάριτας μὴ ἀντιδιδόναι αἰσχρὸν μᾶλλον ἢ τὰς μετὰ δικαιοσύνης μὲν ὀφειληθείσας, ἐς ἀδικίαν δὲ ἀποδιδόμενας.

64. „Δηλὸν τε ἐποιήσατε οὐδὲ τότε τῶν Ἑλλήνων ἔνεκα μόνοι οὐ μηδίσαντες, ἀλλ' ὅτι οὐδ' Ἀθηναῖοι, ὑμεῖς δὲ τοῖς

63. 1. ἀξιώτεροι, als wir. vgl. zu 2, 40, 1.

2. τὰ πρὸς ἡμᾶς, in den Verhältnissen zu uns, hier = in den Streitigkeiten mit uns. — ὑπάρχον γε ὑμῖν, da euch dies ja frei stand, sc. μὴ ξυνεπιέναι. zu 1, 74, 1. — ἱκανή γε ἦν. Ueb. die Satzform zu 37, 2. — ὑμῶν, von euch = von eurer Befehdung. — παρέχειν, sc. ὑμῖν.

3. πολὺ δέ. Ueb. den Anschluss zu 1, 35, 4.

4. καίτοι κτέ. Der Hauptton liegt auf ὁμοίας. Der Sinn: Schänd-

lich handelt allerdings der, welcher, wenn er eine durch gerechtes Handeln ihm erwiesene Wohlthat auf dieselbe Weise vergelten kann, den Dank unterlässt (τὰς ὁμοίας χάριτας μὴ ἀντιδιδόναι), nicht aber der, welcher ihn unterlässt, wenn er eine solche Wohlthat nicht anders erwiedern kann, als indem er eine Ungerechtigkeit befördert. Den Text halte ich für richtig.

64. 1. Ἀθηναῖοι, sc. ἐμήδισαν. — ὑμεῖς δέ, sc. οὐ μηδίσαντες. Das Sudj. ὑμεῖς wird noch einmal

2 μὲν ταῦτ' αὖ βουλόμενοι ποιεῖν, τοῖς δὲ τ' ἀναντία. καὶ νῦν
 ἀξιοῦτε, ἅφ' ὧν δι' ἑτέρους ἐγένεσθε ἀγαθοί, ἀπὸ τούτων
 ὠφελείσθαι. ἀλλ' οὐκ εἰκός· ὥσπερ δὲ Ἀθηναίους εἴλεσθε,
 τούτοις ξυναγωνίζεσθε, καὶ μὴ προφέρετε τὴν τότε γενομέ-
 3 νην ξυνωμοσίαν ὥς χρὴ ἀπ' αὐτῆς νῦν σώζεσθαι. ἀπελίπετε
 γὰρ αὐτὴν καὶ παραβάντες ξυγκατεδουλοῦσθε μᾶλλον Αἰγι-
 νήτας καὶ ἄλλους τινὰς τῶν ξυνομοσάντων ἢ διεκωλύετε, καὶ
 ταῦτα οὔτε ἄκοντες ἔχοντές τε τοὺς νόμους οὔσπερ μέχρι τοῦ
 δεῦρο καὶ οὐδενὸς ὑμᾶς βιασαμένου, ὥσπερ ἡμᾶς. τὴν τελευ-
 ταίαν τε πρὶν περιτειχίζεσθαι πρόκλησιν ἐς ἡσυχίαν ἡμῶν,
 4 ὥστε μηδ' ἑτέροις ἀμύνειν, οὐκ ἐδέχεσθε. τίνες ἂν οὖν ὑμῶν
 δικαιότερον πᾶσι τοῖς Ἑλλησι μισοῖντο, οἵτινες ἐπὶ τῷ ἐκεί-
 νων κακῷ ἀνδραγαθίαν προὔθεσθε; καὶ ἃ μὲν ποτε χρηστοὶ
 ἐγένεσθε, ὥς φατέ, οὐ προσήκοντα νῦν ἐπεδείξατε, ἃ δὲ ἡ
 φύσις ἀεὶ ἐβούλετο, ἐξηλέγχθη ἐς τὸ ἀληθές· μετὰ γὰρ Ἀθη-
 5 ναίων ἀδίκον ὁδὸν ἰόντων ἐχωρήσατε. τὰ μὲν οὖν ἐς τὸν
 ἡμέτερόν τε ἀκούσιον μηδισμόν καὶ τὸν ὑμέτερον ἐκούσιον
 ἀττικισμόν τοιαῦτα ἀποφαίνομεν.

65. „Α δὲ τελευταῖά φατε ἀδικηθῆναι (παρὰ νόμους γὰρ
 ἐλθεῖν ἡμᾶς ἐν σπονδαῖς καὶ ἱερομηνίαις ἐπὶ τὴν ὑμετέραν
 πόλιν), οὐ νομίζομεν οὐδ' ἐν τούτοις ὑμῶν μᾶλλον ἄμαρ-
 2 τεῖν. εἰ μὲν γὰρ ἡμεῖς αὐτοὶ πρὸς τε τὴν πόλιν ἐλθόντες ἐμα-
 χόμεθα καὶ τὴν γῆν ἐδηοῦμεν ὥς πολέμιοι, ἀδικοῦμεν· εἰ

eigenthüml. hervorgehoben wegen
 des dazwischengetretenen Ἀθη-
 ναῖοι. Wenigerausdrucksvoll wäre
 die gewöhnl. Wendung gewesen:
 ἀλλὰ τῶν Ἀθηναίων (sc. ἔνεκα),
 τοῖς μὲν κτέ. — βουλόμενοι, weil
 ihr wolltet. — τοῖς δέ, den
 übrigen Griechen.

2. ἅφ' ὧν — ἀπὸ τούτων. Gram-
 matisch ausreichend war ἅφ' ὧν
 allein = ἀπὸ τούτων ἅ, oder
 ἅ —, ἀπὸ τούτων. Doch finden
 sich solche Abundanzen öfter.
 Be. 203.

3. Αἰγινήτας. 1, 105. 108. — ἄλ-
 λους τινάς. Welche? ist nicht be-
 stimmt zu sagen. Poppo glaubt,
 es seien die Euboeer, vielleicht
 auch die Naxier (1, 98) gemeint.
 — ὥσπερ ἡμᾶς. 62, 3. 4. — πρό-
 κλησιν. 2, 72. — ἡμῶν. Die mei-

sten Ausgg. ὑμῶν. Die Codd. sind
 getheilt. Mir scheint der gen.
 subj. in solcher Verbindung mit
 einem Verbalsubst. gewählter als
 der gen. obj. v. 5, 85 ὑμῶν ἢ
 ἐς τοὺς ὀλίγους ἀγωγή. 5, 110,
 1 τῶν κρατούντων ἀπορώτερος ἢ
 λῆψις.

4. τίνες ἂν οὖν. Die best. Codd.
 ohne οὖν, ein hartes Asyndeton.
 — προὔθεσθε, zur Schau tru-
 get. — ἐς τὸ ἀληθές, sodass die
 Wahrheit an den Tag kam. ἐς
 zur Bezeichnung des Resultats. v.
 6, 82, 3 ἐς τὸ ἀκριβές εἰπεῖν. zu 7,
 87, 1.

65. 1. παρὰ νόμους γάρ. Ueb. die
 Satzbildung zu 1, 25, 4.

2. Zur Sache 2, 2. — αὐτοί,
 von selbst. — ἀδικοῦμεν, so
 sind wir im Unrecht. — τὰ

δὲ ἄνδρες ὑμῶν οἱ πρῶτοι καὶ χρήμασι καὶ γένει, βουλόμενοι τῆς μὲν ἔξω ξυμμαχίας ὑμᾶς παῦσαι, ἐς δὲ τὰ κοινὰ τῶν πάντων Βοιωτῶν πάτρια καταστῆσαι, ἐπεκαλέσαντο ἐκόντες, τί ἀδικοῦμεν; οἱ γὰρ ἄγοντες παρανομοῦσι μᾶλλον τῶν ἐπομένων. ἀλλ' οὐτ' ἐκεῖνοι, ὥς ἡμεῖς κρίνομεν, οὐθ' ἡμεῖς· 3 πολῖται δὲ ὄντες ὥσπερ ὑμεῖς καὶ πλείω παραβαλλόμενοι, τὸ ἑαυτῶν τεῖχος ἀνοίξαντες καὶ ἐς τὴν αὐτῶν πόλιν φιλίως, οὐ πολεμίως κομίσαντες ἐβούλοντο τοὺς τε ὑμῶν χείρους μηκέτι μᾶλλον γενέσθαι, τοὺς τε ἀμείνους τὰ ἄξια ἔχειν, σωφρονιστὰι ὄντες τῆς γνώμης καὶ τῶν σωμάτων τὴν πόλιν οὐκ ἄλλοτριοῦντες, ἀλλ' ἐς τὴν ξυγγένειαν οἰκιοῦντες, ἐχθροὺς οὐδενὶ καθιστάντες, ἅπασι δ' ὁμοίως ἐνσπόνδους.

66. „Τεκμήριον δὲ ὥς οὐ πολεμίως ἐπράσσομεν· οὔτε γὰρ ἡδίκησαμεν οὐδένα, προείπομέν τε τὸν βουλόμενον κατὰ τὰ πάντων Βοιωτῶν πάτρια πολιτεύειν ἰέναι πρὸς ἡμᾶς. καὶ 2 ὑμεῖς ἄσμενοι χωρήσαντες καὶ ξύμβασιν ποιησάμενοι τὸ μὲν πρῶτον ἡσυχάζετε, ὕστερον δὲ κατανοήσαντες ἡμᾶς ὀλίγους ὄντας, εἰ ἄρα καὶ ἐδοκοῦμέν τι ἀνεπιεικέστερον πράξαι οὐ μετὰ τοῦ πλήθους ὑμῶν ἐσελθόντες, τὰ μὲν ὁμοῖα οὐκ ἀνταπέδοτε ἡμῖν, μήτε νεωτερίσαι ἔργῳ, λόγοις τε πείσειν ὥστε ἐξελθεῖν, ἐπιθέμενοι δὲ παρὰ τὴν ξύμβασιν, οὓς μὲν ἐν χειρὶν ἀπεκτείνετε, οὐχ ὁμοίως ἀλγοῦμεν (κατὰ νόμον γὰρ δὴ τινα ἔπασχον), οὓς δὲ χεῖρας προῖσχομένους καὶ ζωγρήσαντες ὑποσχόμενοί τε ἡμῖν ὕστερον μὴ κτενεῖν παρανόμως διεφθεί-

— πάτρια. κοινά ist Adj. vgl. τὸ κοινὸν ἀγαθόν 5, 90. τὰ ἴδια διάφορα 2, 37, 1. Dass 2, 2, 4. 3, 61, 2. 66, 1 bloss τὰ πάτρια steht, ist gar kein Grund, unsre Stelle zu verdächtigen. — οἱ γὰρ ἄγ. κτέ. Parodie von 55, 4.

3. ἀλλ' οὐτ' κτέ. Die Prädic. zu ἐκεῖνοι und ἡμεῖς sind aus παρανομοῦσι zu entnehmen. — πλείω παραβ., weil sie die Reichsten und Vornehmsten waren (§. 2). Ueber παραβάλλεσθαι zu 14, 1. — κομίσαντες, sc. ἡμᾶς. — ὑμῶν ist gen. part. — τῶν — ἄλλοτριοῦντες, ein etwas preciöser Ausdruck für „Hinrichtungen und Verbannungen“, gebildet wegen des Gegensatzes οἰκιοῦντες. — ξυγγένειαν,

die Stammverbindung mit den übrigen Boeotern.

66. Zur Sache 2, 2 ff.

2. μετά, im Einverständniss mit. — ὑμῶν. Unbrauchbar ist ἡμῶν, was die best. Codd. haben. — πείσειν. Das Fut. müsste den Versuch des Ueberredens bezeichnen; doch werden ähnl. Beispiele vermisst, und man wird πείσαι vorziehen müssen, obschon es nur die Autorität eines schlechten Cod. für sich hat. Verschieden ist diejenige Verbindung von Fut. und Ao., wovon zu 46, 2. — ἐπιθέμενοι — ξύμβασιν ist darum vorangestellt, weil es zu beiden Relativsätzen gehört. — Vor οὐχ ὁμοίως ἀλγοῦμεν ist nicht τουτους,

3 ρατε, πῶς οὐ δεινὰ εἰργασθε; καὶ ταῦτα τρεῖς ἀδικίας ἐν
 ὀλίγῳ πράξαντες, τὴν τε λυθεῖσαν ὁμολογίαν καὶ τῶν ἀνδρῶν
 τὸν ὕστερον θάνατον καὶ τὴν περὶ αὐτῶν ἡμῖν μὴ κτείνειν
 ψευθεῖσαν ὑπόσχεσιν, ἣν τὰ ἐν τοῖς ἀγροῖς ὑμῖν μὴ ἀδικῶ-
 μεν, ὅμως φατέ ἡμᾶς παρανομῆσαι καὶ αὐτοὶ ἀξιοῦτε μὴ ἀντι-
 4 δοῦναι δίκην. οὐκ, ἣν γε οὗτοι τὰ ὀρθὰ γινώσκωσι· πάντων
 δὲ αὐτῶν ἔνεκα κολασθήσεσθε.

67. „Καὶ ταῦτα, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τούτου ἔνεκα ἐπεξ-
 ἤλθομεν καὶ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ἡμῶν, ἵνα ὑμεῖς μὲν εἰδῇτε
 δικαίως αὐτῶν καταγνωσόμενοι, ἡμεῖς δὲ ἔτι ὀσιώτερον τε-
 2 τιμωρημένοι. καὶ μὴ παλαιὰς ἀρετάς, εἴ τις ἄρα καὶ ἐγένετο,
 ἀκούοντες ἐπικλασθῇτε, ἅς χρὴ τοῖς μὲν ἀδικουμένοις ἐπι-
 κούρους εἶναι; τοῖς δὲ αἰσχροῦν τι δοῶσι διπλασίας ζημίας, ὅτι
 οὐκ ἐκ προσηκόντων ἀμαρτάνουσιν. μηδὲ ὀλοφυρμῷ καὶ οἴκτῳ
 ὠφελείσθωσαν, πατέρων τε τάφους τῶν ὑμετέρων ἐπιβοῶ-
 3 μενοι καὶ τὴν σφετέραν ἐρημίαν. καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀνταποφαί-
 νομεν πολλῷ δεινότερα παθοῦσαν τὴν ὑπὸ τούτων ἡλικίαν
 ἡμῶν διεφθαρμένην, ὧν πατέρες οἱ μὲν πρὸς ὑμᾶς τὴν Βοιω-
 τίαν ἄγοντες ἀπέθανον ἐν Κορωνείᾳ, οἱ δὲ πρεσβῦται λελειμ-
 μένοι καὶ οἰκίαὶ ἐρημοὶ πολλῷ δικαιότεραν ὑμῶν ἱκετείαν

sondern περὶ τούτων aus οὓς μὲν
 zu denken; denn ein persönl. Obj.
 im Acc. kann bei ἀλγεῖν nicht
 stehn. Darum wird dann auch zu
 δεινὰ εἰργασθε nicht τούτους zu
 ergänzen sein. Ueber diesen frei-
 ern Gebrauch des Relat. zu 2,
 44, 2.

3. καὶ ταῦτα nach Krüg. „und
 zwar, anfangend, als ob πράξαν-
 τες nur zu εἰργασθε gehören sollte,
 während es auch auf φατέ bezo-
 gen den folg. Satz ankettet.“ Aber
 bei Thuk. kommt καὶ ταῦτα gar
 nicht zur Anknüpfung eines Par-
 tic. vor, und bei Andern bildet es
 einen Gegensatz oder eine Steige-
 rung des Vorangehenden (M. 470,
 6. K. 51, 7, 14), was hier nicht
 der Fall wäre. Es wird daher zu
 erklären sein; und nachdem
 ihr damit drei Ungerechtig-
 keiten (eigentl.: dies als drei
 U.) begangen habt. — μὴ κτεί-

νειν von τὴν ὑπόσχεσιν abhängig.
 zu 58, 1.

4. οὐκ, nein, nicht also. v.
 5, 101.

67. 1. ἡμεῖς δέ, sc. εἰδῶμεν,
 wir aber (wissen), dass wir
 uns noch pflichtmässiger
 an ihnen gerächt haben.
 Durch ihre Rede haben sich die
 Theb. von der Pflichtmässigkeit
 ihrer Rache noch mehr überzeugt,
 als sie es schon vorher waren.
 Das Pfct. anticipiert die Verur-
 theilung wie eine bereits gesche-
 hene.

2. διπλασίας ζημίας. Derselbe
 Gedanke 1, 86, 1.

3. τὴν — διεφθ., bei dem Ue-
 berfall von Plataea. Ueb. die Stel-
 lung des Partic. zu 1, 11, 2. — ἐν
 Κορωνείᾳ. 1, 113. — οἰκίαὶ ἐρη-
 μοὶ von den Vätern gesagt, ein
 kühner Ausdruck.

ποιοῦνται τούσδε τιμωρήσασθαι. οἴκτου τε ἀξιώτεροι τυγχά- 4
 νειν οἱ ἀπρεπές τι πάσχοντες τῶν ἀνθρώπων· οἱ δὲ δικαίως,
 ὥσπερ οἶδε, τὰ ἐναντία ἐπίχαρτοι εἶναι. καὶ τὴν νῦν ἐρημίαν 5
 δι' ἑαυτοὺς ἔχουσι· τοὺς γὰρ ἀμείνους ξυμμάχους ἐκόντες
 ἀπεώσαντο. παρηνόμησάν τε οὐ προπαθόντες ὑφ' ἡμῶν, μί-
 σει δὲ πλεόν ἢ δίκη κρίναντες καὶ οὐκ ἀνταποδόντες νῦν τὴν
 ἴσῃν τιμωρίαν· ἔννομα γὰρ πείδονται καὶ οὐχὶ ἐκ μάχης χει-
 ρας προῖσχύμενοι, ὥσπερ φασίν, ἀλλ' ἀπὸ ξυμβάσεως ἐς δίκην
 σφᾶς αὐτοὺς παραδόντες. ἀμύνατε οὖν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, 6
 καὶ τῷ τῶν Ἑλλήνων νόμῳ ὑπὸ τῶνδε παραβαθέντι, καὶ ἡμῖν
 ἄνομα παθοῦσιν ἀνταπόδοτε χάριν δικαίαν ὣν πρόθυμοι γε-
 γενήμεθα, καὶ μὴ τοῖς τῶνδε λόγοις περιωσθῶμεν ἐν ὑμῖν,
 ποιήσατε δὲ τοῖς Ἑλλησι παράδειγμα οὐ λόγων τοὺς ἀγῶνας
 προθήσοντες ἀλλ' ἔργων, ὧν ἀγαθῶν μὲν ὄντων βραχεῖα ἢ
 ἀπαγγελία ἀρκεῖ, ἀμαρτανομένων δὲ λόγοι ἔπεσι κοσμηθέντες
 προκαλύμματα γίνονται. ἀλλ' ἦν οἱ ἡγεμόνες, ὥσπερ νῦν 7
 ὑμεῖς, κεφαλαιώσαντες πρὸς τοὺς ξύμπαντας διαγνώμας ποιή-
 σῃσθε, ἥσσόν τις ἐπ' ἀδίκους ἔργοις λόγους καλοὺς ζητήσῃ.“

68. Τοιαῦτα δὲ οἱ Θηβαῖοι εἶπον. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι
 δικασταὶ νομίζοντες τὸ ἐπερώτημα σφίσιν ὀρθῶς ἔξειν, εἴ τι
 ἐν τῷ πολέμῳ ὑπ' αὐτῶν ἀγαθὸν πεπόνθασι, διότι τὸν τε
 ἄλλον χρόνον ἡξιούν διήθεν αὐτοὺς κατὰ τὰς παλαιὰς Παν-
 σανίου μετὰ τὸν Μῆδον σπονδὰς ἡσυχάζειν καί, ὅτε ὕστερον,

4. δικαίως, sc. πάσχοντές τι.

5. παρηνόμησαν hat ein unre-
 gelmässiges Augment, wie wenn
 es aus παρά und ἀνομέω zusam-
 mengesetzt wäre. K. 28, 14, 8.
 Ebenso Spätere. — καὶ οὐκ ἀντα-
 ποδόντες κτέ., und ohne dass
 sie jetzt (wenn ihr das Schuldig
 sprecht) die entsprechende
 Strafe dafür gelitten haben
 werden. Das Partic. Ao. vertritt
 das Fut. exact., wie 102, 7. 4, 20,
 3 u. a. — ἔννομα γὰρ κτέ. soll
 erklären, warum er gesagt hat, die
 Strafe sei noch nicht ἴση, sc. τῇ
 παρανομίᾳ αὐτῶν.

6. ἀμύνατε κτέ. Ueb. die Satz-
 form zu 1, 16. — τῷ — παραβα-
 θέντι mit Bezug auf 66, 2. — ὧν
 = τούτων ᾧ. — τοῖς — λόγοις,

infolge der Reden. — ἀμαρ-
 τανομένων. v. 2, 65, 11 ἡμαρτήθη
 — ὁ ἐς Σικελίαν πλοῦς. — ἔπεσι,
 mit Phrasen. Plat. Apol. p. 17
 B. κεκαλλιεπημένους λόγους.

7. κεφαλαιώσαντες, summa-
 risch zusammenfassend, wie
 in der den Plat. vorgelegten Frage
 (52, 4). — ποιήσῃσθε. Die Person
 ist dem eingeschobenen Subj. ac-
 commodiert. zu 1, 82, 1.

68. 1. διότι κτέ. „Verbis διότι τε
 ἡξιούν respondent postea καὶ —
 ἡγούμενοι, orationis mutatio plane
 eadem est, quam reperimus 1, 1,
 1 in verbis ὅτι ἀκμάζοντές τε ἦσαν
 — καὶ — ὁρῶν. cf. ibi adn. et 7,
 18, 1.“ P. — τὸν ἄλλον χρόνον,
 die Zeit bis zur Belagerung. —
 Πανσανίου σπονδὰς. 2, 72, 1. —

ἃ πρὸ τοῦ περιτειχίζεσθαι προείχοντο αὐτοῖς, κοινοὺς εἶναι
 κατ' ἐκεῖνα, [ὥς] οὐκ ἐδέξαντο, ἡγούμενοι τῇ ἑαυτῶν δικαίᾳ
 βουλήσει ἑκσπονδοὶ ἤδη ὑπ' αὐτῶν κακῶς πεπονθέναι, αὐτοὶς
 2 τὸ αὐτὸ ἓνα ἕκαστον παραγαγόντες καὶ ἐρωτῶντες, εἴ τι Λα-
 κεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἀγαθὸν ἐν τῷ πολέμῳ δε-
 3 δρακότες εἰσὶν, ὅποτε μὴ φαῖεν, ἀπάγοντες ἀπέκτεινον καὶ
 ἐξαίρετον ἐποιήσαντο οὐδένα. διέφθειραν δὲ Πλαταιῶν μὲν
 αὐτῶν οὐκ ἐλάσσους διακοσίων, Ἀθηναίων δὲ πέντε καὶ εἴ-
 κοσιν, οἳ ξυνεπολιορκοῦντο· γυναῖκας δὲ ἠνδραπόδισαν. τὴν
 δὲ πόλιν ἐνιαυτὸν μὲν τινα Θηβαῖοι Μεγαρέων ἀνδράσι κατὰ
 στάσιν ἐκπεπτωκόσι καὶ ὅσοι τὰ σφέτερα φρονοῦντες Πλα-
 ταιῶν περιῆσαν ἔδοσαν ἐνοικεῖν· ὕστερον δὲ καθελόντες αὐ-
 τὴν ἐς ἔδαφος πᾶσαν ἐκ τῶν θεμελίων ὠκοδόμησαν πρὸς τῷ
 Ἡραίῳ καταγώγιον διακοσίων ποδῶν, πανταχῇ κύκλῳ οἰκή-
 ματα ἔχον κάτωθεν καὶ ἄνωθεν, καὶ ὀροφαῖς καὶ θυρώμασι
 τοῖς τῶν Πλαταιῶν ἐχρήσαντο, καὶ τοῖς ἄλλοις ἃ ἦν ἐν τῷ
 τείχει ἐπιπλα, χαλκὸς καὶ σίδηρος, κλῖνας κατασκευάσαντες
 ἀνέθεσαν τῇ Ἡρᾷ, καὶ νεῶν ἑκατόμποδον λίθινον ὠκοδόμη-
 σαν αὐτῇ. τὴν δὲ γῆν δημοσιώσαντες ἀπεμίσθωσαν ἐπὶ δέκα
 4 ἔτη, καὶ ἐνέμοντο Θηβαῖοι. σχεδὸν δέ τι καὶ τὸ ξύμπαν περὶ
 Πλαταιῶν οἱ Λακεδαιμόνιοι οὕτως ἀποτετραμμένοι ἐγένοντο
 Θηβαίων ἕνεκα, νομίζοντες ἐς τὸν πόλεμον αὐτοὺς ἄρτι τότε

ἃ — προείχοντο. 2, 72, 1. — κοι-
 νοὺς, neutral. — κατ' ἐκεῖνα,
 κατὰ τὰς Πανσανίου σπονδάς. —
 [ὥς] dürfte mit Dobree zu tilgen
 sein. Das vorherige ὅτε wieder-
 aufnehmen kann es schwerlich. —
 ἡγούμενοι sind die Laked. — τῇ —
 βουλήσει, wörtl.: durch ihr ge-
 rechtes Verlangen, insofern
 dasselbe nicht beachtet ward, also:
 durch die Missachtung ih-
 res gerechten Verlangens.
 Es gehört zu κακῶς πεπονθέναι.
 — ἑκσπονδοὶ. Wären sie als ἐνσπον-
 δοὶ beleidigt worden, so hätte dies
 Verhältniss sie noch zu einer ge-
 wissen Schonung verpflichtet. —
 τὸ αὐτό gehört zu ἐρωτῶντες, und
 παραγαγόντες ist διὰ μέσου ge-
 setzt. Aehnli. ist 6, 68, 3 ἐξ ἧς nur
 mit ἀποχωρεῖν zu verbinden. vgl.
 auch 1, 6, 5. — ἀπέκτεινον — ἐποι-

ἦσαντο. Die Ursache des Tempus-
 wechfels ist leicht ersichtlich.

3. τινά, ungefähr. — ἐκ τῶν
 θεμελίων gehört ebenfalls noch zu
 καθελόντες. — καταγώγιον, Ein-
 kehr, Herberge, gewiss für
 die Besucher des Tempels. — παν-
 ταχῇ wird wohl am besten mit κύ-
 κλῳ verbunden: ganz ringsum,
 wie 7, 79, 5. Andere setzen das
 Komma nach πανταχῇ: 200 Fuss
 ins Gevierte; aber so wird schon
 διακοσίων ποδῶν ohne einen Zu-
 satz verstanden, wie man aus dem
 bekannten ἑκατόμπεδον und νεῶς
 ἑκατόμπεδος (hier gleich nachher)
 sieht. — ἐν τῷ τείχει = ἐν τῇ
 πόλει. — κλῖνας, Ruhebetten,
 wahrsch. eben für das καταγώγιον.

4. σχεδὸν — ξύμπαν, beinahe
 aber auch in Allem. σχεδόν τι
 bei πᾶς auch 5, 66, 4. 7, 33, 2.

καθιστάμενον ὠφελίμους εἶναι. καὶ τὰ μὲν κατὰ Πλάταιαν 5
ἔτει τρίτῳ καὶ ἐνενηκοστῷ ἐπειδὴ Ἀθηναίων ξύμμαχοι ἐγέ-
νοντο οὕτως ἐτελεύτησεν.

69. Αἱ δὲ τεσσαράκοντα νῆες τῶν Πελοποννησίων αἱ
Λεσβίοις βοηθοὶ ἐλθοῦσαι, ὥς τότε φεύγουσαι διὰ τοῦ πελά-
γους ἔκ τε τῶν Ἀθηναίων ἐπιδιωχθεῖσαι καὶ πρὸς τῇ Κρήτῃ
χειμασθεῖσαι καὶ ἀπ' αὐτῆς σποράδες πρὸς τὴν Πελοπόννη-
σον κατηνέχθησαν, καταλαμβάνουσιν ἐν τῇ Κυλλήνῃ τρισκαί-
δεκα τριήρεις Λευκαδίων καὶ Ἀμπρακιωτῶν καὶ Βρασίδαν
τὸν Τέλλιδος ξύμβουλον Ἀλκίδα ἐπεληλυθότα. ἐβούλονται 2
γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι ὥς τῆς Λέσβου ἡμαρτήκεσαν, πλεόν τὸ
ναυτικὸν ποιήσαντες ἐς τὴν Κέρκυραν πλεῦσαι στασιάζουσιν,
δώδεκα μὲν ναυσὶ μόναις παρόντων Ἀθηναίων περὶ Ναύ-
πακτον, πρὶν δὲ πλεόν τι ἐπιβοηθῆσαι ἐκ τῶν Ἀθηναίων ναυ-
τικόν, ὅπως προφθάσωσι· καὶ παρεσκευάζοντο ὅ τε Βρασίδης
καὶ ὁ Ἀλκίδας πρὸς ταῦτα.

70. Οἱ γὰρ Κερκυραῖοι ἐστασίαζον, ἐπειδὴ οἱ αἰχμάλωτοι
ἦλθον αὐτοῖς οἱ ἐκ τῶν περὶ Ἐπίδαμνον ναυμαχιῶν, ὑπὸ Κο-
ρινθίων ἀφεθέντες, τῷ μὲν λόγῳ ὀκτακοσίων ταλάντων τοῖς
προξένοις διηγγυημένοι, ἔργῳ δὲ πεπεισμένοι Κορινθίοις
Κέρκυραν προσποιῆσαι. καὶ ἐπρασσον οὗτοι ἕκαστον τῶν πο-
λιτῶν μετιόντες, ὅπως ἀποστήσωσιν Ἀθηναίων τὴν πόλιν.
καὶ ἀφικομένης Ἀττικῆς τε νεῶς καὶ Κορινθίας πρέσβεις 2
ἀγουσῶν καὶ ἐς λόγους καταστάντων ἐψηφίσαντο Κερκυραῖοι
Ἀθηναίοις μὲν ξύμμαχοι εἶναι κατὰ τὰ ξυγκείμενα, Πελο-
ποννησίοις δὲ φίλοι ὥσπερ καὶ πρότερον. καὶ ἦν γὰρ Πειθίας 3
ἐθελοπρόξενός τε τῶν Ἀθηναίων καὶ τοῦ δήμου προειστίκει,
ὑπάγουσιν αὐτὸν οὗτοι οἱ ἄνδρες ἐς δίκην, λέγοντες Ἀθη-

— ἀποτετραμμένοι ἔγ., waren abgeneigt geworden. — ἄρτι καθιστ. zu C. 3, 1.

69. 1. τότε. 33, 1. — σποράδες steht den vorang. Partic. parallel, = σποράδες γενόμεναι, διασπαρεῖσαι. v. 82, 1 οὐκ ἂν ἔχόντων πρόφασιν οὐδ' ἐτοίμων. 5, 64, 4 μὴ ἀθρόοις καὶ ἀλλήλους περιμείνασι.

2. πρὶν δὲ — προφθάσωσι. Constr. ὅπως δέ, πρὶν — ναυτικόν, προφθάσωσι. Aber ὅπως musste

der Antithese wegen nachgestellt werden. zu 1, 77, 2.

70. 1. οἱ αἰχμάλωτοι κτέ. 1, 54. 55. — ὀκτακοσίων ταλ. Eine ausserordentl. hohe Summe für etwa 250 Personen; doch dieselben gehörten zu den ersten Männern der Stadt: 1, 55, 1. — τοῖς προξένοις. zu 2, 29, 1.

2. καταστάντων, sc. τῶν πρέσβεων τοῖς Κερκυραίοις.

3. καὶ ἦν γὰρ. zu 1, 31, 2. — ἐθελοπρόξενος war der, welcher

4 ναίοις τὴν Κέρκυραν καταδουλοῦν. ὁ δὲ ἀποφυγὼν ἀνθυπά-
γει αὐτῶν τοὺς πλουσιωτάτους πέντε ἄνδρας, φάσκων τέμνειν
χάρακας ἐκ τοῦ τε Διὸς τοῦ τεμένους καὶ τοῦ Ἀλκίνου· ζημία
5 δὲ καθ' ἐκάστην χάρακα ἐπέκειτο στατήρ. ὀφλόντων δὲ αὐ-
τῶν καὶ πρὸς τὰ ἱερὰ ἱκετῶν καθεξομένων διὰ πλῆθος τῆς
ζημίας, ὅπως ταξάμενοι ἀποδῶσιν, ὁ Πειθίας (ἐτύγχανε γὰρ
6 καὶ βουλῆς ὢν) πείθει ὥστε τῷ νόμῳ χρῆσασθαι. οἱ δ' ἐπειδὴ
τῷ τε νόμῳ ἐξείργοντο καὶ ἅμα ἐπυνθάνοντο τὸν Πειθίαν,
ἕως ἔτι βουλῆς ἐστὶ, μέλλειν τὸ πλῆθος ἀναπείσειν τοὺς αὐ-
τοὺς Ἀθηναίους φίλους τε καὶ ἐχθροὺς νομίζειν, ξυνίσταντό
τε καὶ λαβόντες ἐγχειρίδια ἐξαπιναίως ἐς τὴν βουλὴν ἐσελ-
θόντες τὸν τε Πειθίαν κτείνουσι καὶ ἄλλους τῶν τε βουλευ-
τῶν καὶ ἰδιωτῶν ἐς ἐξήκοντα· οἱ δέ τινες τῆς αὐτῆς γνώμης
τῷ Πειθίᾳ ὀλίγοι ἐς τὴν Ἀττικὴν τριήρη κατέφυγον ἔτι παρ-
οῦσαν.

71. Δράσαντες δὲ τοῦτο καὶ ξυγκαλέσαντες Κερκυραίους
εἶπον ὅτι ταῦτα καὶ βέλτιστα εἶη καὶ ἥκιστ' ἂν δουλωθεῖεν
ὑπ' Ἀθηναίων, τό τε λοιπὸν μηδετέρους δέχεσθαι ἄλλ' ἢ
μῖα νηὶ ἡσυχάζοντας, τὸ δὲ πλεόν πολέμιον ἡγεῖσθαι. ὥς δὲ
2 εἶπον, καὶ ἐπικυρῶσαι ἠνάγκασαν τὴν γνώμην. πέμπουσι δὲ
καὶ ἐς τὰς Ἀθήνας εὐθύς πρέσβεις περὶ τε τῶν πεπραγμένων
διδάξοντας ὥς ξυνέφερε, καὶ τοὺς ἐκεῖ καταπεφευγότας πεί-
σοντας μηδὲν ἀνεπιτήδειον πράσσειν, ὅπως μή τις ἐπιστροφὴ
γένηται.

sich, ohne vom Staate als Proxe-
nos autorisiert zu sein, aus eig-
nem Antriebe den Pflichten ei-
nes solchen unterzog. Das Wort
scheint nur an dieser Stelle vor-
zukommen.

4. χάρακας (als Fem.), Pfähle
für die Weinstöcke. Dagegen
οἱ χάρακες sind Palissaden. —
στατήρ ohne Zusatz ist wohl der
silberne, 4 Drachmen werth. Der
goldene betrug 20 Drachmen.

5. ταξάμενοι, in selbstgesetzten
Zahlungsfristen. — βουλῆς ὢν,
zum Senate gehörend. — τῷ
νόμῳ χρῆσασθαι, dem Gesetze
seinen Lauf zu lassen, wel-
ches also bei Geldstrafen keine
Fristzahlungen zuliess.

6. ἐξείργοντο, sc. τοῦ ταξάμενοι
ἀποδοῦναι. — τοὺς αὐτοὺς κτέ.,
also ein Schutz- und Trutz-
bündniss zu schliessen, während
das bisherige nur ein Schutz-
bündniss war. zu 1, 44, 1. — τῷ
Πειθίᾳ, wie Peithias.

71. 1. μῖα νηί. zu 2, 7, 2. —
ἡσυχάζοντας gehört zum Subj. —
καί, auch, beginnt den Nachsatz.
zu 2, 93, 4.

2. ὥς ξυνέφερε, wie es ihnen,
den Absendenden, vortheilhaft
war. — ἐκεῖ scheinbar für ἐκεῖσε.
zu 1, 87, 6. — ἐπιστροφή, Ahn-
dung von Seiten der Athener.
Diese Bedeutung des Wortes ist
unzweifelhaft (s. Steph. Thes.),
wogegen für die von And. ange-

72. Ἐλθόντων δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς τε πρέσβεις ὡς νεω-
τερίζοντας ξυλλαβόντες καὶ ὅσους ἔπεισαν κατέθεντο ἐς Αἴ-
γιναν. ἐν δὲ τούτῳ τῶν Κερκυραίων οἱ ἔχοντες τὰ πράγματα 2
ἐλθούσης τριήρους Κορινθίας καὶ Λακεδαιμονίων πρέσβεων
ἐπιτίθενται τῷ δήμῳ καὶ μαχόμενοι ἐνίκησαν. ἀφικομένης δὲ 3
νυκτὸς ὁ μὲν δῆμος ἐς τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὰ μετέωρα τῆς πό-
λεως καταφεύγει καὶ αὐτοῦ ξυλλεγεῖς ἰδρύνθη καὶ τὸν Ὑλλαῖ-
κὸν λιμένα εἶχον· οἱ δὲ τὴν τε ἀγορὰν κατέλαβον, οὐπερ οἱ
πολλοὶ ᾤκουν αὐτῶν, καὶ τὸν λιμένα τὸν πρὸς αὐτῇ καὶ πρὸς
τὴν ἡπειρον.

73. Τῇ δ' ὑστεραία ἠεροβολίσαντό τε ὀλίγα καὶ ἐς τοὺς
ἀγροὺς περιέπεμπον ἀμφοτέροι, τοὺς δούλους παρακαλοῦντές
τε καὶ ἐλευθερίαν ὑπισχνούμενοι· καὶ τῷ μὲν δήμῳ τῶν οἰ-
κετῶν τὸ πλῆθος παρεγένετο ξύμμαχον, τοῖς δ' ἑτέροις ἐκ
τῆς ἡπείρου ἐπίκουροι ὀκτακόσιοι.

74. Διαλιπούσης δ' ἡμέρας μάχη αὐτῇς γίνεται, καὶ
νικᾷ ὁ δῆμος χωρίων τε ἰσχύι καὶ πλήθει προέχων· αἱ τε γυ-
ναῖκες αὐτοῖς τολμηρῶς ξυνεπελάβοντο βάλλουσαι ἀπὸ τῶν
οἰκιῶν τῷ κεράμῳ καὶ παρὰ φύσιν ὑπομένουσαι τὸν θόρυβον.
γενομένης δὲ τῆς τροπῆς περὶ δείλην ὀψίαν δείσαντες οἱ ὀλί- 2
γοι μὴ αὐτοβοεῖ ὁ δῆμος τοῦ τε νεωρίου κρατήσκειεν ἐπελθὼν
καὶ σφᾶς διαφθείρειεν, ἐμπιπράσι τὰς οἰκίας τὰς ἐν κύκλῳ
τῆς ἀγορᾶς καὶ τὰς ξυνοικίας, ὅπως μὴ ἦ ἔφοδος, φειδόμενοι
οὔτε οἰκείας οὔτε ἀλλοτρίας, ὥστε καὶ χρήματα πολλὰ ἐμπό-
ρων κατεκαύθη καὶ ἡ πόλις ἐκινδύνευσεν πᾶσα διαφθαρεῖναι,
εἰ ἄνεμος ἐπεγένετο τῇ φλογὶ ἐπίφορος ἐς αὐτήν. καὶ οἱ μὲν 3
παυσάμενοι τῆς μάχης ὡς ἑκάτεροι ἡσυχάσαντες τὴν νύκτα ἐν
φυλακῇ ἦσαν· καὶ ἡ Κορινθία ναὺς τοῦ δήμου κεκρατηκότος
ὑπεξανήγετο, καὶ τῶν ἐπικούρων οἱ πολλοὶ ἐς τὴν ἡπειρον
λαθόντες διεκομίσθησαν.

nommenen: Revolution, Ge-
genrevolution, neues Un-
glück, die Belege fehlen.

72. 3. τὸν λιμένα κτέ. Dieser
hiess „der Hafen des Alkinoos“.

74. 1. τῷ κεράμῳ. Ueb. den Sin-
gul. zu 2, 4, 2, wo die Weiber in
gleicher Weise am Kampfe Theil
nehmen.

2. τὰς ξυνοικίας, die Mieths-
häuser, grosse Gebäude, welche
an mehrere arme Familien vermie-
thet wurden. — οἰκείας — ἀλλο-
τρίας ist Genet. — εἰ ἄνεμος κτέ.
Fast ebenso 2, 77, 5. Das voran-
geg. ἐκινδύνευσεν διαφθαρεῖναι ist
gleichsam διεφθάρη ἄν.

3. ὡς ἑκάτεροι elliptisch wie ὡς
ἕκαστοι. zu 1, 3, 4.

75. Τῇ δ' ἐπιγιγνομένη ἡμέρᾳ Νικόστρατος ὁ Διτρέ-
 φους, Ἀθηναίων στρατηγός, παραγίγνεται βοηθῶν ἐκ Ναυ-
 πάτου δώδεκα ναυσὶ καὶ Μεσσηνίων πεντακοσίοις ὀπλίταις·
 ξύμβασίν τε ἔπρασσε καὶ πείθει ὥστε ξυγχωρῆσαι ἀλλήλοις
 δέκα μὲν ἄνδρας τοὺς αἰτιωτάτους κρῖναι, οἳ οὐκέτι ἔμειναν,
 τοὺς δ' ἄλλους οἰκεῖν σπονδὰς πρὸς ἀλλήλους ποιησαμένους
 καὶ πρὸς Ἀθηναίους ὥστε τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς καὶ φίλους
 2 νομίζειν. καὶ ὁ μὲν ταῦτα πράξας ἔμελλεν ἀποπλεύσεσθαι· οἳ
 δὲ τοῦ δήμου προστάται πείθουσιν αὐτὸν πέντε μὲν ναῦς τῶν
 αὐτοῦ σφίσι καταλιπεῖν, ὅπως ἡσσόν τι ἐν κινήσει ὦσιν οἳ
 ἐναντίοι, ἴσας δὲ αὐτοὶ πληρώσαντες ἐκ σφῶν αὐτῶν ξυμ-
 3 πέμψειν. καὶ ὁ μὲν ξυνεχώρησεν, οἳ δὲ τοὺς ἐχθροὺς κατέ-
 λεγον ἐς τὰς ναῦς. δείσαντες δὲ ἐκεῖνοι μὴ ἐς τὰς Ἀθήνας
 4 ἀποπεμφθῶσι καθίζουσιν ἐς τὸ τῶν Διοσκούρων ἱερόν. Νι-
 κόστρατος δὲ αὐτοὺς ἀνίστη τε καὶ παρεμυθεῖτο. ὥς δ' οὐκ
 ἔπειθεν, ὁ δῆμος ὀπλισθεὶς ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ, ὥς οὐδὲν
 αὐτῶν ὑγιὲς διανοοιμένων τῇ τοῦ μὴ ξυμπλεῖν ἀπιστία, τά
 τε ὅπλα αὐτῶν ἐκ τῶν οἰκιῶν ἔλαβε καὶ αὐτῶν τινας οἷς ἐπέ-
 5 τυχον, εἰ μὴ Νικόστρατος ἐκώλυσε, διέφθειραν ἄν. ὁρῶντες
 δ' οἳ ἄλλοι τὰ γιγνόμενα καθίζουσιν ἐς τὸ Ἥραιον ἱκέται καὶ
 γίνονται οὐκ ἐλάσσους τετρακοσίων. ὁ δὲ δῆμος δείσας μὴ
 τι νεωτερίσωσιν ἀνίστησί τε αὐτοὺς πείσας καὶ διακομίζει ἐς
 τὴν πρὸ τοῦ Ἥραιου νῆσον καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐκεῖσε αὐτοῖς
 διεπέμπετο.

76. Τῆς δὲ στάσεως ἐν τούτῳ οὔσης τετάρτῃ ἢ πέμπτῃ
 ἡμέρᾳ μετὰ τὴν τῶν ἀνδρῶν ἐς τὴν νῆσον διακομιδὴν αἱ ἐκ
 τῆς Κυλλήνης Πελοποννησίων νῆες, μετὰ τὸν ἐκ τῆς Ἰωνίας
 πλοῦν ἔφορμοι οὔσαι, παραγίγνονται τρεῖς καὶ πεντήκοντα·
 ἦρχε δὲ αὐτῶν Ἀλκίδας, ὅσπερ καὶ πρότερον, καὶ Βρασίδας
 αὐτῷ ξύμβουλος ἐπέπλει. ὁρμισάμενοι δὲ ἐς Σύβοτα λιμένα
 τῆς ἡπείρου ἅμα ἕω ἐπέπλεον τῇ Κερκύρᾳ.

77. Οἳ δὲ πολλῷ θορύβῳ καὶ πεφοβημένοι τά τ' ἐν τῇ

75. 4. ἀνίστη, hiess sie auf-
 stehn. Vom Impf. zu 1, 105, 6. —
 τῇ — ἀπιστία. zu 2, 49, 6.

5. οἳ ἄλλοι, die übrigen Oligar-
 chen. — ἐς τὸ Ἥραιον. Dieser
 Tempel gewährte wegen seiner
 grössern Heiligkeit ein sichereres

Asyl als der der Dioskuren. — διε-
 πέμπετο ist Passiv.

76. ἔφορμοι οὔσαι, die dort
 vor Anker gelegen hatten.
 Sonst kommt ἔφορμος bei Thuk.
 nur als Subst. vor.

πόλει καὶ τὸν ἐπίπλουν παρεσκευάζοντό τε ἅμα ἐξήκοντα ναῦς καὶ τὰς αἰὲς πληρουμένας ἐξέπεμπον πρὸς τοὺς ἐναντίους, παραινούντων Ἀθηναίων σφᾶς τε ἐᾶσαι πρῶτον ἐκπλεῦσαι καὶ ὕστερον πάσαις ἅμα ἐκείνους ἐπιγενέσθαι. ὥς δὲ αὐτοῖς πρὸς 2 τοῖς πολεμίοις ἦσαν σποράδες αἱ νῆες, δύο μὲν εὐθὺς ἠύτομόλησαν, ἐν ἑτέραις δὲ ἀλλήλοις οἱ ἐμπλέοντες ἐμάχοντο· ἦν δὲ οὐδεὶς κόσμος τῶν ποιουμένων. ἰδόντες δὲ οἱ Πελοποννή- 3 σιοι τὴν ταραχὴν εἴκοσι μὲν ναυσὶ πρὸς τοὺς Κερκυραίους ἐτάξαντο, ταῖς δὲ λοιπαῖς πρὸς τὰς δώδεκα ναῦς τῶν Ἀθηναίων, ὧν ἦσαν αἱ δύο Σαλαμινία καὶ Πάραλος.

78. Καὶ οἱ μὲν Κερκυραῖοι κακῶς τε καὶ κατ' ὀλίγας προσπίπτοντες ἐταλαιπωροῦντο καθ' αὐτούς· οἱ δ' Ἀθηναῖοι φοβούμενοι τὸ πλῆθος καὶ τὴν περικύκλωσιν ἀθρόαις μὲν οὐ προσέπιπτον οὐδὲ κατὰ μέσον ταῖς ἐφ' ἑαυτοὺς τεταγμέναις, προσβαλόντες δὲ κατὰ κέρας καταδύουσι μίαν ναῦν. καὶ μετὰ ταῦτα κύκλον ταξαμένων αὐτῶν περιέπλεον καὶ ἐπειρῶντο θορυβεῖν. γνόντες δὲ οἱ πρὸς τοῖς Κερκυραίοις καὶ δείσαντες 2 μὴ ὅπερ ἐν Ναυπάκτῳ γένοιτο ἐπιβοηθοῦσι· καὶ γενόμεναι ἀθρόαι αἱ νῆες ἅμα τὸν ἐπίπλουν τοῖς Ἀθηναίοις ἐποιοῦντο. οἱ δ' ὑπεχώρουν ἤδη πρύμναν κρουόμενοι καὶ ἅμα τὰς τῶν 3 Κερκυραίων ἐβούλοντο προκαταφυγεῖν ὅτι μάλιστα, ἑαυτῶν σχολῇ τε ὑποχωρούντων καὶ πρὸς σφᾶς τεταγμένων τῶν ἐναντίων. ἡ μὲν οὖν ναυμαχία τοιαύτη γενομένη ἐτελεύτα ἐς ἡλίου 4 δύσιν.

79. Καὶ οἱ Κερκυραῖοι δείσαντες μὴ σφίσιν ἐπιπλεύσαντες ἐπὶ τὴν πόλιν ὥς κρατοῦντες οἱ πολέμιοι ἢ τοὺς ἐκ τῆς νήσου ἀναλάβωσιν ἢ καὶ ἄλλο τι νεωτερίσωσι, τοὺς τε ἐκ τῆς νήσου πάλιν ἐς τὸ Ἡραῖον διεκόμισαν καὶ τὴν πόλιν ἐφύλασσον. οἱ δ' ἐπὶ μὲν τὴν πόλιν οὐκ ἐτόλμησαν πλεῦσαι κρα- 2

77. 1. πολλῶ θορύβῳ καὶ πεφ. zu 1, 80, 1. — πάσαις, mit allen. — ἐκείνους, τοὺς Κερκυρ.

3. Σαλαμ. καὶ Π. zu 33, 1.

78. 1. κατ' ὀλίγας, zu wenigen, d. h. mit jedesmal wenigen. — καθ' αὐτούς, bei, unter sich selbst, ohne Theilnahme der Athener. — ἀθρόαις verb. mit ταῖς — τεταγμέναις. — κατὰ κέρας, auf dem Flügel. Ohne

Art. wie κατὰ μέσον vorher. zu 2, 81, 3. — αὐτῶν, τῶν Λακεδ.

2. οἱ πρὸς τοῖς Κ., die an, bei den Kerk., d. h. die diesen gegenüber Stehenden. — ἐν Ναυπάκτῳ. 2, 84.

3. πρύμναν κρ. zu 1, 50, 5. — τὰς τῶν Κ. ist Subj. von προκαταφυγεῖν.

4. ἐς. zu 1, 51, 3.

τοῦντες τῇ ναυμαχίᾳ, τρισκαίδεκα δὲ ναῦς ἔχοντες τῶν Κερκυραίων ἀπέπλευσαν ἐς τὴν ἡπειρον ὅθεν περ ἀνηγάγοντο.
 3 τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐπὶ μὲν τὴν πόλιν οὐδὲν μᾶλλον ἐπέπλεον, καί περ ἐν πολλῇ ταραχῇ καὶ φόβῳ ὄντας καὶ Βρασίδου παραινοῦντος, ὡς λέγεται, Ἀλκίδα, ἰσοψήφου δὲ οὐκ ὄντος· ἐπὶ δὲ τὴν Λευκίμμην τὸ ἀκρωτήριον ἀποβάντες ἐπόρθουν τοὺς ἀγρούς.

80. Ὁ δὲ δῆμος τῶν Κερκυραίων ἐν τούτῳ περιδεῆς γένόμενος μὴ ἐπιπλεύσωσιν αἱ νῆες, τοῖς τε ἰκέταις ἦεσαν ἐς λόγους καὶ τοῖς ἄλλοις ὅπως σωθήσεται ἡ πόλις. καὶ τινὰς αὐτῶν ἔπεισαν ἐς τὰς ναῦς ἐσβῆναι· ἐπλήρωσαν γὰρ ὅμως
 2 τριάκοντα. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι μέχρι μέσου ἡμέρας δηώσαντες τὴν γῆν ἀπέπλευσαν, καὶ ὑπὸ νύκτα αὐτοῖς ἐφρουκτωρήθησαν ἐξήκοντα νῆες Ἀθηναίων προσπλεύουσαι ἀπὸ Λευκάδος· ἃς οἱ Ἀθηναῖοι, πυνθανόμενοι τὴν στάσιν καὶ τὰς μετ' Ἀλκίδου ναῦς ἐπὶ Κέρκυραν μελλούσας πλεῖν, ἀπέστειλαν καὶ Εὐρυμέδοντα τὸν Θουκλέους στρατηγόν.

81. Οἱ μὲν οὖν Πελοποννήσιοι τῆς νυκτὸς εὐθύς κατὰ τάχος ἐκομίζοντο ἐπ' οἴκου παρὰ τὴν γῆν· καὶ ὑπερενεγκόντες τὸν Λευκαδίων ἰσθμὸν τὰς ναῦς, ὅπως μὴ περιπλέοντες
 2 ὀφθῶσιν, ἀποκομίζονται. Κερκυραῖοι δὲ αἰσθόμενοι τὰς τε Ἀττικὰς ναῦς προσπλεύουσας τὰς τε τῶν πολεμίων οἰχομένας, λαβόντες τοὺς τε Μεσσηνίους ἐς τὴν πόλιν ἡγάγον πρότερον ἔξω ὄντας, καὶ τὰς ναῦς περιπλεῦσαι κελεύσαντες ἃς ἐπλήρωσαν ἐς τὸν Ὑλλαϊκὸν λιμένα, ἐν ὅσῳ περιεκομίζοντο, τῶν ἐχθρῶν εἴ τινα λάβοιεν, ἀπέκτεινον· καὶ ἐκ τῶν νεῶν ὅσους ἔπεισαν ἐσβῆναι ἐκβιβάζοντες ἀπεχρῶντο, ἐς τὸ Ἡραιὸν τε

80. 1. τοῖς ἄλλοις. Also die obigen οἱ ἄλλοι (75, 5) waren noch nicht alle übrigen Oligarchen gewesen. — ὅμως, dennoch, trotz der Wirren. — τριάκοντα. Der hier in der Vulg. noch folg. Zusatz προσδεχόμενοι τὸν ἐπίπλουν fehlt in den best. Codd.

2. μέχρι μέσου ἡμ. K. 50, 2, 12. — ἀπὸ Λευκάδος ist wohl der Stellung wegen nicht mit ἐφρουκτωρήθησαν, sondern mit προσπλεύουσαι zu verbinden, wogegen 81, 1 nicht spricht. Dass aber das Feuersignal selbst auch von Leukas

aus gegeben wurde, ist sehr wahrscheinl. Die Zahl 60 ist wohl ein anticipierender Zusatz des Schriftstellers und nicht eine Meldung des Signals.

81. 1. ὑπερενεγκόντες. zu 15, 1. — ὀφθῶσι, von den Ath.

2. τοὺς Μεσσηνίους. 75, 1. — περιπλεῦσαι, um die Stadt herum, welche zwischen dem Hafen des Alkinoos, wo die Schiffswerfte war (74, 2), und dem hyllaischen auf einem Vorgebirge lag. — λάβοιεν, näml. in der Stadt. — ἀπεχρῶντο hat nur ein Cod. im

ἐλθόντες τῶν ἱκετῶν ὡς πεντήκοντα ἄνδρας δίκην ὑποσχεῖν
 ἐπεισαν καὶ κατέγνωσαν πάντων θάνατον. οἱ δὲ πολλοὶ τῶν 3
 ἱκετῶν, ὅσοι οὐκ ἐπείσθησαν, ὡς ἐώρων τὰ γιγνόμενα, διέ-
 φθειραν αὐτοῦ ἐν τῷ ἱερῷ ἀλλήλους καὶ ἐκ τῶν δένδρων τι-
 νες ἀπήγγχοντο, οἱ δ' ὡς ἕκαστοι ἐδύναντο ἀνηλοῦντο. ἡμέρας 4
 τε ἑπτὰ, ἃς ἀφικόμενος ὁ Εὐρυμέδων ταῖς ἐξήκοντα ναυσὶ
 παρέμεινε, Κερκυραῖοι σφῶν αὐτῶν τοὺς ἐχθροὺς δοκοῦντας
 εἶναι ἐφόνευσαν, τὴν μὲν αἰτίαν ἐπιφέροντες τοῖς τὸν δῆμον
 καταλύουσιν, ἀπέθανον δέ τινες καὶ ἰδίας ἐχθρας ἔνεκα, καὶ
 ἄλλοι χρημάτων σφίσιν ὀφειλομένων ὑπὸ τῶν λαβόντων·
 πᾶσά τε ἰδέα κατέστη θανάτου, καὶ οἷον φιλεῖ ἐν τῷ τοιούτῳ 5
 γίνεσθαι, οὐδὲν ὅτι οὐ ξυνέβη καὶ ἔτι περαιτέρω. καὶ γὰρ
 πατήρ παῖδα ἀπέκτεινε καὶ ἀπὸ τῶν ἱερῶν ἀπεσπῶντο καὶ
 πρὸς αὐτοῖς ἐκτείνοντο, οἱ δέ τινες καὶ περιοικοδομηθέντες
 ἐν τοῦ Διονύσου τῷ ἱερῷ ἀπέθανον.

82. Οὕτως ὦμῃ στάσις προὔχωρησε, καὶ ἔδοξε μᾶλλον,
 διότι ἐν τοῖς πρώτῃ ἐγένετο· ἐπεὶ ὕστερόν γε καὶ πᾶν ὡς εἰ-

Text, und zwei am Rande; die
 übrigen mit der Vulg. unpassend
 ἀπεχώρησαν. Jenes führen alte
 Lexikogr. aus Thuk. an, mit der
 Erklärung: ἀνήρουν. In derselben
 Bedeutung hat Thuk. dreimal δια-
 χοῖσθαι.

4. σφῶν αὐτῶν ist gen. part.:
 τούτους σφῶν αὐτῶν, οἱ ἐδόκουν
 ἐχθροὶ εἶναι. — τοῖς — καταλύ-
 ονσι, den Umstürzern der
 Demokratie. Nicht ohne Grund
 bemerkt Duker, „*alios potius di-
 cturos fuisse αἰτίαν ἐπιφέροντες*
ὡς, vel αἰτίαν ἐπιφέροντες αὐτοῖς,
ὡς τὸν δῆμον καταλύουσιν.“ Aber
 die Vulg. in diesem Sinne zu er-
 klären geht nicht an. Der Gedanke
 wird daher so zu fassen sein: die
 Schuld bürdeten sie den Fein-
 den der Demokratie auf (offen als
 Schuldige bezeichnet wurden nur
 die Oligarchen), es wurden aber
 auch Andere aus andern Gründen
 getödtet. — ἀπέθανον δέ nach τὴν
 μὲν αἰτίαν ἐπιφέροντες, ein Ue-
 bergang aus dem Partic. ins Verb.
 fin., wie 2, 47, 3. — ὑπὸ τῶν λα-
 βόντων erklären die Meisten: von
 ihren Schuldnern, und ver-

binden es mit ἀπέθανον. Ich ziehe
 die andere Erklärung vor: von
 denen, die ihrer habhaft ge-
 worden, wo es dann zu ὀφειλο-
 μένων gehört. Hiefür spricht die
 Concinnität des Satzes und τῶν
 ἐχθρῶν εἴ τινα λάβοιεν §. 2.

5. καὶ ἔτι περαιτέρω, eine starke
 Hyperbel nach οὐδὲν ὅτι οὐ. Am
 ähnlichsten Sophokl. bei Stob.
 Serm. 73, 51 ὃ πᾶν σὺ τολμήσασα
 καὶ πέραν γυνή. Sallust. Jug. 43
 postremo quaecunque dici aut fin-
 gi queunt ignaviae luxuriaeque
 probra, in illo exercitu cuncta fu-
 ere, et alia amplius.

82. Dieses und das folg. Cap.,
 welche den entsittlichenden Ein-
 fluss der Parteikämpfe mit starken
 Farben zeichnen, schliessen sich
 hinsichtlich des Gewichtes der Ge-
 danken und der gehobenen Spra-
 che ganz den Reden an.

1. ὦμῃ. Ansprechend vermuthet
 Krüg. ὦμῃ ἢ. Bei der Vulg. ist
 ὦμῃ στ. als Theil des Prädic. zu
 fassen: als ein so wilder Par-
 teikampf schritt es vor.
 — ἐν τοῖς πρώτῃ. zu 1, 6, 3. —

πεῖν τὸ Ἑλληνικὸν ἐκινήθη, διαφορῶν οὐσῶν ἑκασταχοῦ τοῖς
 τε τῶν δήμων προστάταις τοὺς Ἀθηναίους ἐπάγεσθαι καὶ
 τοῖς ὀλίγοις τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ ἐν μὲν εἰρήνῃ οὐκ ἂν
 ἔχόντων πρόφασιν οὐδ' ἐτοίμων παρακαλεῖν αὐτούς· πολε-
 μουμένων δὲ καὶ ξυμμαχίας ἅμα ἑκατέροις τῇ τῶν ἐναντίων
 κακώσῃ καὶ σφίσιν αὐτοῖς ἐκ τοῦ αὐτοῦ προσποιήσῃ ῥαδίως
 2 αἱ ἐπαγωγαὶ τοῖς νεωτερίζειν τι βουλομένοις ἐπορίζοντο. καὶ
 ἐπέπεσε πολλὰ καὶ χαλεπὰ κατὰ στάσιν ταῖς πόλεσι, γιγνό-
 μενα μὲν καὶ αἰεὶ ἐσόμενα, ἕως ἂν ἡ αὐτὴ φύσις ἀνθρώπων ᾗ,
 μᾶλλον δὲ καὶ ἡσυχαιότερα καὶ τοῖς εἵδεσι διηλλαγμένα, ὥς
 ἂν ἑκασταὶ αἱ μεταβολαὶ τῶν ξυντυχιῶν ἐφιστῶνται. ἐν μὲν
 γὰρ εἰρήνῃ καὶ ἀγαθοῖς πράγμασιν αἱ τε πόλεις καὶ οἱ ἰδιῶ-
 ται ἀμείνους τὰς γνώμας ἔχουσι διὰ τὸ μὴ ἐς ἀκουσίους ἀνάγ-
 κας πίπτειν· ὁ δὲ πόλεμος ὑφελὼν τὴν εὐπορίαν τοῦ καθ'
 ἡμέραν βίαιος διδάσκαλος καὶ πρὸς τὰ παρόντα τὰς ὁργὰς τῶν
 3 πολλῶν ὁμοιοῖ. ἐστασίαζέ τε οὖν τὰ τῶν πόλεων καὶ τὰ ἐφν-
 στερίζοντά που πύσσει τῶν προγενομένων πολὺν ἐπέφερε τὴν
 ὑπερβολὴν τοῦ καινοῦσθαι τὰς διανοίας τῶν τ' ἐπιχειρήσεων
 4 περιτεχνήσῃ καὶ τῶν τιμωριῶν ἀτοπία. καὶ τὴν εἰωθυῖαν

ἐπάγεσθαι. Der Inf. wegen des aus
 διαφορῶν οὐσῶν zu entnehmenden
 Begriffs des Bemühens. vgl. zu
 2, 11, 2. — ἐτοίμων, sc. ὄντων.
 zu 69, 1. — πολемуμένων δὲ —
 ἐπορίζοντο. Der Gegensatz zum
 Participialgliede ἐν μὲν — ἔχόν-
 των ist ins Verb. fin. gesetzt. zu
 2, 47, 3. — πολемуμένων, sc.
 τῶν Ἀθ. καὶ Λακ., von πολемоώ,
 verfeinden. — καὶ ξυμμα-
 χίας κτέ. Die richtigste Ueber-
 setzung dieser schwierigen Stelle
 scheint die von Poppo verbesserte
 des Portus zu sein: *utrisque, qui
 rerum novarum erant cupidi, simul
 etiam facile dabatur facultas arces-
 sendi socios auxiliares, ut et adver-
 sam factionem opprimerent, et exin-
 de potentiam sibi met compararent.*
 ξυμμαχίας musste des Nachdrucks
 und der Beziehung auf das Vorige
 wegen voranstehn und ist dadurch
 von αἱ ἐπαγωγαί weit getrennt.
 vgl. zu 15, 1. — ἑκατέροις, den
 Oligarchen und Demokraten, wird

durch τοῖς νεωτερίζειν τι βουλο-
 μένοις nachträgl. noch limitiert
 und hat also den Sinn von ἑκατέ-
 ρων. Die Dative fasse ich als
 Bezeichnung des Zweckes, wie
 1, 123, 1 ὠφελία, hier §. 6 πλεο-
 νεξία, 6, 33, 2 κατοικίσει, doch
 sind es eigentl. dat. instrum., z.
 B. ὠφελία: durch den (beabsich-
 tigten) Nutzen. σφίσιν αὐτοῖς hängt
 vom Verbale προσποιήσῃ ab: zu
 1, 73, 1.

2. μᾶλλον καὶ ἡσυχαιότερα. zu C.
 4, 2. — τὰς ὁργὰς, die Stim-
 mungen, Gesinnungen. zu 1,
 130, 2.

3. τὰ ἐφνστερίζοντα. Das Neutr.
 wie τὰ τῶν πόλεων, Umschreibung
 für die Staaten selbst. — πολὺν —
 διανοίας, wörtl.: brachten sehr
 das Uebermaass des Neuerns der
 Gesinnungen hinzu, d. h. führ-
 ten in ausserordentl. Grade
 die Umwandlung der Denk-
 weise herbei. — περιτεχνήσῃ,

ἀξίωσιν τῶν ὀνομάτων ἐς τὰ ἔργα ἀντήλλαξαν τῇ δικαιοῦσει. τόλμα μὲν γὰρ ἀλόγιστος ἀνδρία φιλέταιρος ἐνομίσθη, μέλ-
λησις δὲ προμηθῆς δειλία εὐπρεπής, τὸ δὲ σῶφρον τοῦ ἀνάν-
δρου πρόσχημα, καὶ τὸ πρὸς ἅπαν ξυνετὸν ἐπὶ πᾶν ἀργόν·
τὸ δ' ἐμπλήκτως ὅξυ ἀνδρὸς μοίρα προσετέθη, ἀσφαλεία δὲ
τὸ ἐπιβουλεύσασθαι ἀποτροπῆς πρόφασις εὖλογος. καὶ ὁ μὲν 5
χαλεπαίνων πιστὸς αἰεί, ὁ δ' ἀντιλέγων αὐτῷ ὑποπτος. ἐπι-
βουλεύσας δέ τις τυχὼν ξυνετός, καὶ ὑπονοήσας ἔτι δεινότε-
ρος· προβουλεύσας δὲ ὅπως μηδὲν αὐτῶν δεήσει, τῆς τε
ἐταιρίας διαλυτῆς καὶ τοὺς ἐναντίους ἐκπεπληγμένος. ἀπλῶς
δὲ ὁ φθάσας τὸν μέλλοντα κακόν τι δοῶν ἐπηρεῖτο, καὶ ὁ
ἐπικελεύσας τὸν μὴ διανοούμενον. καὶ μὴν καὶ τὸ ξυγγενὲς 6
τοῦ ἐταιρικοῦ ἀλλοτριώτερον ἐγένετο διὰ τὸ ἐτοιμότερον εἶναι
ἀπροφασίστως τολμᾶν· οὐ γὰρ μετὰ τῶν κειμένων νόμων
ὠφελίας αἱ τοιαῦται ξύνοδοι, ἀλλὰ παρὰ τοὺς καθεστῶτας
πλεονεξία. καὶ τὰς ἐς σφᾶς αὐτοὺς πίστεις οὐ τῷ θεῷ νόμῳ
μᾶλλον ἐκρατύνοντο ἢ τῷ κοινῇ τι παρανομῆσαι. τὰ τε ἀπὸ 7
τῶν ἐναντίων καλῶς λεγόμενα ἐνεδέχοντο ἔργων φυλακῇ, εἰ

durch Verschlagenheit, Raf-
finement.

4. ἐς τὰ ἔργα verb. mit τὴν ἀξίω-
σιν, die Geltung, Bedeutung
für die Handlungen. Der
Art. ist nicht wiederholt. zu I, 18,
1. — τῇ δικαιοῦσει, nach ihrem
Gutdünken. — Völlig ungerecht
tadelt Dionys. (p. 241 Kr.) das
Folgt. als μεираκιώδεις σχηματι-
σμούς τῶν ἀντιθέσεων τε καὶ παρ-
ομοίων καὶ παρισώσεων; denn
hier hat ja die innere Natur der
Sache selbst diese Redefiguren
gleichsam mit Nothwendigkeit aus
sich hervorgetrieben. Dasselbe
gilt von I, 70. — τὸ ἐμπλήκτως
ὅξυ, die verrückte Raschheit.
— ἀσφαλεία δὲ τὸ ἐπιβ., das mit
Vorsicht bei sich Ueberle-
gen. Wegen der Stellung zu I, 18,
1. K. 50, 10, 1. Fast alle Codd. ἀ-
σφάλεια δὲ τὸ ἐπιβ., Vorsicht
aber, das bei sich Ueberle-
gen; sehr schwerfällig. Am be-
quemsten wäre, was in drei
schlechten Codd., aber wohl durch

Corr. steht, ἀσφάλεια δὲ τοῦ
ἐπιβ.

5. ἐπιβ. — τυχὼν, wer aber
einen Anschlag glückl. aus-
geführt. — ὑπονοήσας geht auf
den, gegen welchen der Anschlag
gerichtet war.

6. τοῦ ἐταιρικοῦ, als die poli-
tische Genossenschaft, auch
8, 48, 3. — ἐτοιμότερον εἶναι, als
Subj. erg. τὸ ἐταιρικόν. — ὠφελίας
hängt von ξύνοδοι ab: solche
Vereine sind nicht Vereine
gesetzmässiger Unterstütz-
zung, sondern (sie werden ge-
schlossen) zu gesetzwidriger
Machtaneignung. ὠφελίας und
πλεονεξία wieder eine der bei
Thuk. beliebten Variationen des
Ausdrucks. Ueb. den Dat. zu §. 1.
Die Hetären hatten zum Zweck
gegenseitige Unterstützung bei
Wahlen, Abstimmungen und der-
gl., überh. Förderung des po-
lit. Einflusses der einzelnen Mit-
glieder.

7. ἔργων φυλακῇ, unter that-

προὔχοιεν, καὶ οὐ γενναιότητι. ἀντιτιμωρήσασθαι τέ τινα
 περὶ πλείονος ἢν ἢ αὐτὸν μὴ προπαθεῖν. καὶ ὅρκοι εἴ που
 ἄρα γένοιντο ξυναλλαγῆς, ἐν τῷ αὐτίκα πρὸς τὸ ἄπορον ἐκα-
 τέρω διδόμενοι ἴσχυον, οὐκ ἐχόντων ἄλλοθεν δύναμιν· ἐν δὲ
 τῷ παρατυχόντι ὁ φθάσας θαρσῆσαι, εἴ ἴδοι ἄφρακτον, ἥδιον
 διὰ τὴν πίστιν ἐτιμωρεῖτο ἢ ἀπὸ τοῦ προφανοῦς, καὶ τό τε
 ἀσφαλὲς ἐλογίζετο καὶ ὅτι ἀπάτῃ περιγεγόμενος ξυνέσεως
 ἀγώνισμα προσελάμβανεν. ῥᾶον δ' οἱ πολλοὶ κακοῦργοι ὄντες
 δεξιοὶ κέκληνται ἢ ἀμαθεῖς ἀγαθοί, καὶ τῷ μὲν αἰσχύνονται,
 8 ἐπὶ δὲ τῷ ἀγάλλονται. πάντων δ' αὐτῶν αἴτιον ἀρχὴ ἢ διὰ
 πλεονεξίαν καὶ φιλοτιμίαν· ἐκ δ' αὐτῶν καὶ ἐς τὸ φιλονεικεῖν
 καθισταμένων τὸ πρόθυμον. οἱ γὰρ ἐν ταῖς πόλεσι προστάν-
 τες μετ' ὀνόματος ἐκάτεροι εὐπρεποῦς, πλήθους τε ἰσονομίας
 πολιτικῆς καὶ ἀριστοκρατίας σῶφρονος προτιμήσει, τὰ μὲν
 κοινὰ λόγῳ θεραπεύοντες ἄθλα ἐποιοῦντο, παντὶ δὲ τρόπῳ
 ἀγωνιζόμενοι ἀλλήλων περιγίγνεσθαι ἐτόλμησάν τε τὰ δεινό-
 τατα, ἐπεξήεσαν τε τὰς τιμωρίας ἐτι μείζους, οὐ μέχρι τοῦ
 δικαίου καὶ τῇ πόλει ξυμφόρου προστιθέντες, ἐς δὲ τὸ ἐκα-
 τέροις που αἰεὶ ἡδονὴν ἔχον ὀρίζοντες, καὶ ἢ μετὰ ψήφου ἀδί-
 κου καταγνώσεως ἢ χειρὶ κτώμενοι τὸ κρατεῖν ἐτοιμοὶ ἦσαν
 τὴν αὐτίκα φιλονεικίαν ἐκπιμπλάναι. ὥστε εὐσεβεία μὲν οὐ-
 δέτεροι ἐνόμιζον, εὐπρεπεία δὲ λόγου οἷς ξυμβαίῃ ἐπιφθόνως
 τι διαπράξασθαι, ἄμεινον ἤκουον. τὰ δὲ μέσα τῶν πολιτῶν

sächlichen Vorkehrungen.

— εἰ προὔχοιεν, sc. οἱ ἐναντίοι.

— οὐκ ἐχόντων, sc. αὐτῶν, aus
 ἐκατέρω zu entnehmen. — ξυνέ-
 σεως ἀγώνισμα, den Ruhm der

Klugheit als Kampfpreis.

— κακοῦργοι ὄντες zu verbinden:
 indem sie Schelme sind. —

ἢ κτέ. Constr. ἢ ἀγαθοί (sc. ὄν-
 τες) ἀμαθεῖς. Also ein Chiasmus.

— ἐπὶ δὲ τῷ. zu 61, 1.

8. καθισταμένων, sc. αὐτῶν oder

τῶν ἀνθρώπων. — προτιμήσει mit
 den davon abhängigen Genet. ist

Erklärung von μετ' ὀνόμ. εὐπρ.,
 = προτιμώντες. — τὰ κοινά, das

Gemeinwohl. — ἄθλα. v. 38, 3.

— ἐπεξήεσαν κτέ., und rächten
 sich, indem sie, dadurch

dass sie. — ἐτι μείζους bezieht

Krüg. wohl richtig auf τὰ δεινό-
 τατα, wie 81, 5 καὶ ἐτι περαιτέρω.

— μέχρι κτέ., bis zur Gränze,
 innerhalb der Schranken

des Gerechten. — προστιθέν-
 τες, steigernd (zu 45, 3), ob-

gleich wenig bezeugt, scheint das
 Richtige zu sein statt der Vulg.

προτιθέντες, proponentes, die mit
 ἐπεξήεσαν (That, nicht Dro-

hung) schlecht stimmt. — ἐς —
 ὀρίζοντες. zu 1, 51, 3. — μετὰ —

καταγνώσεως, mittels Verur-
 theilung durch ungerechte

Abstimmung. — εὐσεβεία —
 ἐνόμιζον. 1, 77, 6. — εὐπρεπεία

verb. mit διαπράξασθαι. — τὰ
 μέσα, die Neutralen. Warum

die Verba im Plur.? — φθόνῳ
 τοῦ π. = ὅτι ἐφθονοῦντο διὰ

τὸ π.

ὑπ' ἀμφοτέρων ἢ ὅτι οὐ ξυνηγωνίζοντο ἢ φθόνῳ τοῦ περιεῖναι διεφθείροντο.

83. Οὕτω πᾶσα ἰδέα κατέστη κακοτροπίας διὰ τὰς στάσεις τῷ Ἑλληνικῷ, καὶ τὸ εὐήθες, οὐ τὸ γενναῖον πλείστον μετέχει, καταγελασθὲν ἠφανίσθη, τὸ δὲ ἀντιτετάχθαι ἀλλήλοις τῇ γνώμῃ ἀπίστως ἐπὶ πολὺ διήνεγκεν· οὐ γὰρ ἦν ὁ δια- 2 λύσων οὔτε λόγος ἐχυρὸς οὔτε ὄρκος φοβερός, κρείσσους δὲ ὄντες ἅπαντες λογισμῷ ἐς τὸ ἀνέλπιστον τοῦ βεβαίου, μὴ παθεῖν μᾶλλον προεσκόπουν ἢ πιστεῦσαι ἐδύναντο. καὶ οἱ 3 φανυλότεροι γνώμην ὥς τὰ πλείω περιεγίγνοντο· τῷ γὰρ δεδιέναι τό τε αὐτῶν ἐνδεές καὶ τὸ τῶν ἐναντίων ξυνετόν, μὴ λόγοις τε ἥσσους ὥσι καὶ ἐκ τοῦ πολυτρόπου αὐτῶν τῆς γνώμης φθάσῃ προεπιβουλευόμενοι, τολμηρῶς πρὸς τὰ ἔργα ἐχώρουν. οἱ δὲ καταφρονοῦντες κἂν προαισθῆσθαι, καὶ ἔργῳ 4 οὐδὲν σφᾶς δεῖν λαμβάνειν ἢ γνώμῃ ἔξεστιν, ἄφρακτοι μᾶλλον διεφθείροντο.

84. [Ἐν δ' οὖν τῇ Κερκύρᾳ τὰ πολλὰ αὐτῶν προετολήμην, καὶ ὅποσα ὕβρει μὲν ἀρχόμενοι τὸ πλεόν ἢ σωφροσύνη ὑπὸ τῶν τὴν τιμωρίαν παρασχόντων οἱ ἀνταμυνόμενοι δράσειαν, πενίας δὲ τῆς εἰωθυίας ἀπαλλαξείοντές τινες, μάλιστα δ' ἂν διὰ πάθους ἐπιθυμοῦντες τὰ τῶν πέλας ἔχειν, παρὰ

83. 1. κακοτροπίας erst wieder bei einigen Spätern.

2. ὁ διαλύσων. zu 2, 51, 5. — κρείσσους — βεβαίου. Es sind hier mehrere Erklärungen möglich, aber eine nicht überzeugender als die andere. Die verbreitetste diese: „indem sie sich, Angesichts der nicht mehr zu hoffenden Zuverlässigkeit, sicherer fühlten durch kalte Berechnung“. E. Wegen ἐς vgl. Schneidew. zu Soph. O. R. 980. Der Schol. erklärt: das Uebergewicht habend nach — hin. Dobree: erhaben, hinaus darüber (über Treuwort und Eidschwur).

3. γνώμην, hier an Einsicht, wie das Folg. zeigt.

4. καταφρονοῦντες mit dem Inf.:

geringschätzig meinend. vgl. Herod. 1, 66, 2 καταφρονήσαντες Ἀρκάδων κρέσσονες εἶναι. Xen. Symp. 1, 5. zu 1, 44, 1.

84. Die Unächtheit dieses Cap., schon von den Alten erkannt, wird jetzt von Niemandem mehr ernstlich bezweifelt. Unklarheit der Gedanken und manche Verkehrtheit der Sprache verrathen den Interpolator, der übrigens kein ganz ungeschickter Nachahmer war.

1. καὶ ὅπ., und zwar. — ὑπὸ — παρασχόντων verb. mit ἀρχόμενοι: von denen, welche jetzt die Gelegenheit zur Rache darboten. Gemeint sind die Oligarchen, aber der Ausdruck ist ohne Beleg. — διὰ πάθους, aus Leidenschaft, was das

δίκην γιννώσκοιεν, οἳ τε μὴ ἐπὶ πλεονεξία, ἀπὸ ἴσου δὲ μάλιστα ἐπιόντες, ἀπαιδευσία ὀργῆς πλεῖστον ἐκφερόμενοι ὡμῶς
 2 καὶ ἀπαραιτήτως ἐπέλθοιεν. ξυνταραχθέντος τε τοῦ βίου ἐς τὸν καιρὸν τοῦτον τῇ πόλει καὶ τῶν νόμων κρατήσασα ἢ ἀνθρωπεῖα φύσις, εἰωθυῖα καὶ παρὰ τοὺς νόμους ἀδικεῖν, ἀσμένῃ ἐδήλωσεν ἀκρατῆς μὲν ὀργῆς οὖσα, κρείσσων δὲ τοῦ δικαίου, πολεμία δὲ τοῦ προὔχοντος· οὐ γὰρ ἂν τοῦ τε ὀσίου τὸ τιμωρεῖσθαι προὔτίθεσαν τοῦ τε μὴ ἀδικεῖν τὸ κερδαίνειν,
 3 ἐν ᾧ μὴ βλάπτουσιν ἰσχὺν εἶχε τὸ φθονεῖν. ἀξιοῦσί τε τοὺς κοινούς περὶ τῶν τοιούτων οἱ ἄνθρωποι νόμους, ἀφ' ὧν ἅπασιν ἐλπίς ὑπόκειται σφαλεῖσι καὶ αὐτοὺς διασώζεσθαι, ἐν ἄλλων τιμωρίαις προκαταλύειν καὶ μὴ ὑπολείπεσθαι, εἴ ποτε ἄρα τις κινδυνεύσας τινὸς δεήσεται αὐτῶν.]

85. Οἱ μὲν οὖν κατὰ τὴν πόλιν Κερκυραῖοι τοιαύταις ὀργαῖς ταῖς πρώταις ἐς ἀλλήλους ἐχρήσαντο, καὶ ὁ Εὐρυμέδων καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέπλευσαν ταῖς ναυσίν· ὕστερον δὲ οἱ φεύγοντες τῶν Κερκυραίων (διεσώθησαν γὰρ αὐτῶν ἐς πεντακοσίους) τείχη τε λαβόντες, ἃ ἦν ἐν τῇ ἡπείρῳ, ἐκράτουν τῆς πέραν οἰκείας γῆς καὶ ἐξ αὐτῆς ὀρμώμενοι ἐλήιζον τοὺς ἐν τῇ νήσῳ καὶ πολλὰ ἔβλαπτον, καὶ λιμὸς ἰσχυρὸς ἐγένετο
 3 ἐν τῇ πόλει. ἐπρεσβεύοντο δὲ καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα καὶ Κόρινθον περὶ καθόδου· καὶ ὥς οὐδὲν αὐτοῖς ἐπράσσετο, ὕστερον χρόνῳ πλοῖα καὶ ἐπικούρους παρασκευασάμενοι διέβησαν ἐς τὴν νῆσον ἑξακόσιοι μάλιστα οἱ πάντες, καὶ τὰ πλοῖα ἐμπρήσαντες, ὅπως ἀπόγνοια ἦ τοῦ ἄλλο τι ἢ κρατεῖν τῆς γῆς, ἀναβάντες ἐς τὸ ὄρος τὴν Ἰστώνην, τεῖχος ἐνοικοδομησάμενοι ἔφθειρον τοὺς ἐν τῇ πόλει καὶ τῆς γῆς ἐκράτουν.

Wort vor Aristot. nicht bedeutet. — ἀπὸ ἴσου, von gleicher Lage aus wie der Gegner, also weder aus Rachsucht gegen ihre Unterdrücker, noch aus Bereicherungssucht, sondern aus blosser Parteisucht. — ἀπαιδευσία, Rohheit. zu 42, 1.

2. τῇ πόλει, Kerkyra. — τῶν νόμων κρατ., die Gesetze überwältigend und so ihre Geltung aufhebend. Der Gegensatz in καὶ παρὰ τ. ν., auch gegen die (in Geltung stehenden) Gesetze. —

ἐν ᾧ — εἶχε, in welchem Fall — gehabt hätte. Unklar.

3. ἀφ' ὧν bez. auf νόμους.

85. 1. ταῖς πρώταις. Auch später geschah Aehnliches: 4, 46 ff.

2. ἐλήιζον. zu 1, 112, 3.

4. ἀπόγνοια κτέ. Das „Verbrennen der Schiffe“ zur Steigerung der Tapferkeit befiehlt auch Wilhelm der Eroberer, Hagen im Nibelungenliede. — τοῦ — κρατεῖν. Zu ἄλλο τι schwebt ποιεῖν vor. v. 5, 87. οὐδὲν ἄλλο ἢ 4, 14, 3. 7,

86. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους τελευτῶντος Ἀθηναῖοι εἴκοσι ναῦς ἔστειλαν ἐς Σικελίαν καὶ Λάχητα τὸν Μελανώπου στρατηγὸν αὐτῶν καὶ Χαροιάδην τὸν Εὐφιλήτου. οἱ γὰρ Συρα- 2 κόσιοι καὶ Λεοντῖνοι ἐς πόλεμον ἀλλήλοις καθέστασαν. ξύμμαχοι δὲ τοῖς μὲν Συρακοσίοις ἦσαν πλὴν Καμαριναίων αἱ ἄλλαι Δωρίδες πόλεις, αἵπερ καὶ πρὸς τὴν τῶν Λακεδαιμονίων τὸ πρῶτον ἀρχομένου τοῦ πολέμου ξυμμαχίαν ἐτάχθησαν, οὐ μέντοι ξυνεπολέμησάν γε· τοῖς δὲ Λεοντίνοις αἱ Χαλκιδικαὶ πόλεις καὶ Καμάρινα· τῆς δὲ Ἰταλίας Λοκροὶ μὲν Συρακοσίων ἦσαν, Ῥηγῖνοι δὲ κατὰ τὸ ξυγγενὲς Λεοντίνων. ἐς οὖν τὰς Ἀθήνας πέμψαντες οἱ τῶν Λεοντίνων ξύμμαχοι 3 κατὰ τε παλαιὰν ξυμμαχίαν καὶ ὅτι Ἴωνες ἦσαν, πείθουσι τοὺς Ἀθηναίους πέμψαι σφίσι ναῦς· ὑπὸ γὰρ τῶν Συρακοσίων τῆς τε γῆς εἵργοντο καὶ τῆς θαλάσσης. καὶ ἔπεμψαν οἱ 4 Ἀθηναῖοι τῆς μὲν οἰκειότητος προφάσει, βουλόμενοι δὲ μήτε σῖτον ἐς τὴν Πελοπόννησον ἄγεσθαι αὐτόθεν, πρόπειραν τε ποιούμενοι εἰ σφίσι δυνατὰ εἴη τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ πράγματα ὑποχείρια γενέσθαι. καταστάντες οὖν ἐς Ῥήγιον τῆς Ἰταλίας 5 τὸν πόλεμον ἐποιοῦντο μετὰ τῶν ξυμμάχων. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

87. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος ἡ νόσος τὸ δεύτερον ἐπέπεσε τοῖς Ἀθηναίοις, ἐκλιποῦσα μὲν οὐδένα χρόνον τὸ παντάπασιν, ἐγένετο δέ τις ὅμως διακωχή. παρέμεινε δὲ τὸ 2 μὲν ὕστερον οὐκ ἔλασσον ἐνιαυτοῦ, τὸ δὲ πρότερον καὶ δύο ἔτη, ὥστε Ἀθηναίων γε μὴ εἶναι ὅ τι μᾶλλον ἐκάκωσε τὴν δύναμιν. τετρακοσίων γὰρ ὀπλιτῶν καὶ τετρακισχιλίων οὐκ 3 ἐλάσσους ἀπέθανον ἐκ τῶν τάξεων καὶ τριακοσίων ἱππέων, τοῦ δὲ ἄλλου ὄχλου ἀνεξεύρετος ἀριθμὸς. ἐγένοντο δὲ καὶ οἱ 4 πολλοὶ τότε σεισμοὶ τῆς γῆς ἐν τε Ἀθήναις καὶ Εὐβοίᾳ καὶ ἐν Βοιωτοῖς καὶ μάλιστα ἐν Ὀρχομενῷ τῷ Βοιωτίῳ.

75, 5. 8, 5, 1. τί ἄλλο ἢ 3, 39, 2. 58, 5.

86. 2. Λοκροί, als Dorier. — κατὰ τὸ ξυγγ., als Colonien von Chalkis.

3. πέμψαντες. Die Hauptperson dieser Gesandtschaft war der berühmte Sophist Gorgias.

4. βουλόμενοι vor μήτε gestellt. zu 1, 16.

87. 1. ἐκλιποῦσα μὲν — ἐγένετο δέ. v. 2, 47, 3. 3, 81, 4. 82, 1. — τὸ παντάπασιν, merkwürdige Verbindung des Adv. mit dem Art. Be. 328. — διακωχή veraltetes Wort.

4. τῷ Βοιωτίῳ. Dies boeot. Or-

88. Καὶ οἱ μὲν ἐν Σικελίᾳ Ἀθηναῖοι καὶ Ῥηγῖνοι τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος τριάκοντα ναυσὶ στρατεύουσιν ἐπὶ τὰς Αἰόλου νήσους καλουμένας· θέρους γὰρ δι' ἀνυδρίαν ἀδύνατα ἦν ἐπιστρατεύειν. νέμονται δὲ Λιπαραῖοι αὐτάς, Κνιδίων ἄποικοι ὄντες. οἰκοῦσι δ' ἐν μιᾷ τῶν νήσων οὐ μεγάλη, καλεῖται δὲ Λιπάρα· τὰς δὲ ἄλλας ἐκ ταύτης ὁρμώμενοι γεωργοῦσι, Λιδύμην καὶ Στρογγύλην καὶ Ἱεράν. νομίζουσι δὲ οἱ ἐκείνη ἄνθρωποι ἐν τῇ Ἱερᾷ ὥς ὁ Ἡφαιστος χαλκεύει, ὅτι τὴν νύκτα φαίνεται πῦρ ἀναδιδούσα πολὺ καὶ τὴν ἡμέραν καπνόν. κεῖνται δὲ αἱ νῆσοι αὗται κατὰ τὴν Σικελῶν καὶ Μεσσηνίων γῆν, ξύμμαχοι δ' ἦσαν Συρακοσίων. τεμόντες δ' οἱ Ἀθηναῖοι τὴν γῆν, ὥς οὐ προσεχώρουν, ἀπέπλευσαν εἰς τὸ Ῥήγιον. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα, καὶ πέμπτον ἔτος ἐτελεύτα τῷ πολέμῳ τῷδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

89. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι μέχρ' ἐν τοῦ ἰσθμοῦ ἦλθον ὥς εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐσβαλοῦντες Ἀγιδος τοῦ Ἀρχιδάμου ἡγουμένου, Λακεδαιμονίων βασιλέως, σεισμῶν δὲ γενομένων πολλῶν ἀπετράποντο πάλιν καὶ οὐκ ἐγένετο ἐσβολή. καὶ περὶ τούτους τοὺς χρόνους, τῶν σεισμῶν κατεχόντων, τῆς Εὐβοίας ἐν Ὀροβίαις ἡ θάλασσα ἐπανελθοῦσα ἀπὸ τῆς τότε οὔσης γῆς καὶ κυματωθεῖσα ἐπῆλθε τῆς πόλεως μέρος τι, καὶ τὸ μὲν κατέκλυσε, τὸ δ' ὑπενόστησε, καὶ θάλασσα νῦν ἐστὶ πρότερον οὔσα γῆ· καὶ ἀνθρώπους διέφθειρεν ὅσοι μὴ ἐδύναντο φθῆναι πρὸς τὰ μέτωρα ἀναδραμόντες. καὶ περὶ Ἀταλάντην τὴν ἐπὶ Λοκροῖς τοῖς Ὀπουντίοις νήσον παραπλησίᾳ γίγνεται ἐπὶ κλυσις, καὶ τοῦ τε φρουρίου τῶν Ἀθηναίων παρεῖλε καὶ δύο νεῶν ἀνείλ-

chomenos als Masc. auch 4, 76, 3, als Fem. 1, 113, 2. Ein zweites lag in Arkadien: 5, 61, 4 (Masc.).

88. 3. Σικελῶν. zu 90, 1.

89. 1. Ἀγιδος. Sein Vater Archidamos, zuletzt als Anführer genannt 3, 1 (Frühjahr 428), starb höchst wahrsch. 427.

2. κατεχόντων, häufig vorkamen. — ἐπανελθοῦσα — γῆς, nachdem es zurückgewichen von dem damaligen Lande (τότε, weil es später Meer war). Ein solches Zurückweichen und

Wogen des Meeres (κυματωθεῖσα) ist die gewöhnl. Begleitung eines Erdbebens. vgl. z. B. die schöne Schilderung in Plin. Briefen 6, 20. Die Codd. haben ἐπελθοῦσα, was Haacke verbesserte nach dem Schol. und nach ἐπαναχώρησις §. 4. — τὸ μὲν — τὸ δέ ist Subj. — κατέκλυσε ohne Obj., wie ἐπέκλυσε §. 4. — πρότερον οὔσα γῆ, etwas, das früher Land war. Das Partic. ist dem Prädic. assimiliert. v. 21, 2.

3. τοῦ φρουρίου gen. part. —

κυσμένων τὴν ἐτέραν κατέαξεν. ἐγένετο δὲ καὶ ἐν Πεπαρήθῳ 4
κύματος ἐπαναχώρησίς τις, οὐ μέντοι ἐπέκλυσέ γε· καὶ σει-
σμός τοῦ τείχους τι κατέβαλε καὶ τὸ πρυτανεῖον καὶ ἄλλας
οἰκίας ὀλίγας. αἴτιον δ' ἐγῶγε νομίζω τοῦ τοιούτου, ἢ ἰσχυ- 5
ρότατος ὁ σεισμός ἐγένετο, κατὰ τοῦτο ἀποστέλλειν τε τὴν
θάλασσαν, καὶ ἐξαπίνης πάλιν ἐπισπωμένην βιαίότερον τὴν
ἐπίκλυσιν ποιεῖν· ἄνευ δὲ σεισμοῦ οὐκ ἂν μοι δοκεῖ τὸ τοιοῦτο
ξυμβῆναι γενέσθαι.

90. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους ἐπολέμουν μὲν καὶ ἄλλοι, ὥς
ἐκάστοις ξυνέβαινε, ἐν τῇ Σικελίᾳ, καὶ αὐτοὶ οἱ Σικελιώται
ἐπ' ἀλλήλους στρατεύοντες καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ξὺν τοῖς σφετέ-
ροις ξυμμάχοις· ἃ δὲ λόγου μάλιστα ἄξια ἢ μετὰ τῶν Ἀθη-
ναίων οἱ ξύμμαχοι ἔπραξαν ἢ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους οἱ ἀντι-
πολέμιοι, τούτων μνησθήσομαι. Χαροιάδου γὰρ ἤδη τοῦ 2
Ἀθηναίων στρατηγοῦ τεθνηκότος ὑπὸ Συρακοσίων πολέμῳ,
Λάχης ἅπασαν ἔχων τῶν νεῶν τὴν ἀρχὴν ἐστράτευσε μετὰ τῶν
ξυμμάχων ἐπὶ Μυλᾶς τὰς τῶν Μεσσηνίων. ἔτυχον δὲ δύο
φυλαὶ ἐν ταῖς Μυλαῖς τῶν Μεσσηνίων φρουροῦσαι καὶ τινα
καὶ ἐνέδραν πεποιημέναι τοῖς ἀπὸ τῶν νεῶν. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι 3
καὶ οἱ ξύμμαχοι τοὺς τε ἐκ τῆς ἐνέδρας τρέπουσι καὶ διαφθεί-
ρουσι πολλούς, καὶ τῷ ἐρύματι προσβαλόντες ἠνάγκασαν
ὁμολογίᾳ τὴν τε ἀκρόπολιν παραδοῦναι καὶ ἐπὶ Μεσσήνην
ξυστρατεῦσαι. καὶ μετὰ τοῦτο ἐπελθόντων οἱ Μεσσήνιοι τῶν 4
τε Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων προσεχώρησαν καὶ αὐτοί,
ὁμήρους τε δόντες καὶ τὰ ἄλλα πιστὰ παρασχόμενοι.

4. κύματος. Ueb. den Singul. zu 2, 4, 2.

5. αἴτιον κτέ. Ueb. die Constr. zu 1, 23, 6. — ἀποστέλλειν, zu rückdrängen. Subj. ist hier das Erdbeben, doch gleich im Folg. das Meer. — βιαίότερον kann fühl. als Adv. gefasst werden. Als Adj. genommen, würde es in die Zahl der anomalen Formen gehören, über welche zu 101, 2. — ἂν gehört zu ξυμβῆναι: οὐκ ἂν ξυμβαίη γενέσθαι.

90. 1. καὶ ἄλλοι. Welche? ist nicht recht klar; viell. Sikeler. Poppo vermuthet καὶ ἄλλα. — Σι-

κελιῶται sind die in Sicilien angesiedelten Griechen, an den Küsten wohnend, dagegen Σικελοὶ ein Volk von barbarischem Stamme, nach Thuk. aus Italien eingewandert, im Innern und Norden der Insel sitzend (6, 2, 4. 5. 88, 4). — ἀντιπολέμιοι, sehr seltenes Wort.

2. φυλαί. „Die bürgerlichen Abtheilungen blieben auch militärische. vgl. 6, 98, 4.“ K. — τῶν Μεσσ. verb. mit φυλαί.

4. οἱ Μεσσήνιοι. „Nominativi similiter trajecti exempla sunt 4, 135. 5, 47, 1. 6, 6, 2. al.“ P. — πιστά, Bürgschaften der Treue.

91. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους οἱ Ἀθηναῖοι τριάκοντα μὲν
 ναῦς ἔστειλαν περὶ Πελοπόννησον, ὧν ἐστρατήγει Δημοσθέ-
 νης τε ὁ Ἀλκισθένης καὶ Προκλῆς ὁ Θεοδώρου, ἐξήκοντα δὲ
 ἐς Μῆλον καὶ δισχιλίους ὀπλίτας, ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν Νι-
 2 κίας ὁ Νικηράτου. τοὺς γὰρ Μηλίους ὄντας νησιώτας καὶ
 οὐκ ἐθέλοντας ὑπακούειν οὐδὲ ἐς τὸ αὐτῶν ξυμμαχικὸν ἰέναι
 3 ἐβούλοντο προσαγαγέσθαι. ὥς δὲ αὐτοῖς δηουμένης τῆς γῆς
 οὐ προσεχώρουν, ἄραντες ἐκ τῆς Μήλου αὐτοὶ μὲν ἐπλευσαν
 ἐς Ὠρωπὸν τῆς πέραν γῆς, ὑπὸ νύκτα δὲ σχόντες εὐθύς ἐπο-
 ρεύοντο οἱ ὀπλίται ἀπὸ τῶν νεῶν περὶ ἐς Τάναγρον τῆς Βοιω-
 4 τίας. οἱ δ' ἐκ τῆς πόλεως πανδημεὶ Ἀθηναῖοι, Ἰππονίκου τε
 τοῦ Καλλίου στρατηγοῦντος καὶ Εὐρυμέδοντος τοῦ Θουκλέους,
 5 ἀπὸ σημείου ἐς τὸ αὐτὸ κατὰ γῆν ἀπήντων. καὶ στρατοπεδεύ-
 σάμενοι ταύτην τὴν ἡμέραν ἐν τῇ Τανάγρα ἐδήουν καὶ ἐνηυ-
 λίσαντο. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ μάχῃ κρατήσαντες τοὺς ἐπεξελθόν-
 τας τῶν Ταναγραίων καὶ Θηβαίων τινὰς προσβεβοηθηκότας
 καὶ ὄπλα λαβόντες καὶ τροπαῖον στήσαντες ἀνεχώρησαν, οἱ
 6 μὲν ἐς τὴν πόλιν, οἱ δὲ ἐπὶ τὰς ναῦς. καὶ παραπλεύσας ὁ Νι-
 κίας ταῖς ἐξήκοντα ναυσὶ τῆς Λοκρίδος τὰ ἐπιθαλάσσια ἔτεμε
 καὶ ἀνεχώρησεν ἐπ' οἶκου.

92. Ὑπὸ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον Λακεδαιμόνιοι Ἡράκλειαν
 τὴν ἐν Τραχίνι ἀποικίαν καθίσταντο ἀπὸ τοιαύσδε γνώμης.
 2 Μηλιῆς οἱ ξύμπαντες εἰσὶ μὲν τρία μέρη, Παράλιοι, Ἰερῆς,
 Τραχίνιοι· τούτων δὲ οἱ Τραχίνιοι πολέμῳ ἐφθαρμένοι ὑπὸ
 Οἰταίων ὁμόρων ὄντων, τὸ πρῶτον μελλήσαντες Ἀθηναίοις
 προσθεῖναι σφᾶς αὐτούς, δείσαντες δὲ μὴ οὐ σφίσι πιστοὶ
 ᾧσι, πέμπουσιν ἐς Λακεδαίμονα, ἐλόμενοι πρεσβευτὴν Τιθα-
 3 μενόν. ξυνεπρεσβεύοντο δὲ αὐτοῖς καὶ Δωριῆς, ἡ μητρόπο-

Ueb. d. Verbindung mit τὰ ἄλλα
 zu 1, 44, 2.

91. 2. αὐτῶν. Ueb. d. Stellung
 zu 22, 6. — ξυμμαχικόν hier und
 oft = ξυμμαχία.

3. τῆς πέραν γῆς, in dem (Eu-
 boea) gegenüberliegenden
 Lande. ἡ πέραν γῆ scheint fast
 einem Eigennamen gleich gewor-
 den zu sein, sodass es auch ohne
 Nennung von Euboea richtig ver-

standen wurde. Herod. 8, 44, 2
 nennt diese Gegend τὴν περαιήν
 τῆς Βοιωτίας.

92. 1. τὴν ἐν Τραχίνι. So be-
 zeichnet Thuk. diese Stadt noch
 viermal, nicht ἐν Τραχινίαις, wie
 die meisten Codd., noch ἐν Τρα-
 χινίᾳ, wie einige schlechte und
 ein paarmal Diodor haben.

3. Δωριῆς, ἡ μητρόπολις. zu 1,
 107, 2.

λῖς τῶν Λακεδαιμονίων, τῶν αὐτῶν δεόμενοι· ὑπὸ γὰρ τῶν
 Οἰταίων καὶ αὐτοὶ ἐφθείροντο. ἀκούσαντες δὲ οἱ Λακεδαιμό- 4
 νιοι γνώμην εἶχον τὴν ἀποικίαν ἐκπέμπειν, τοῖς τε Τραχι-
 νίοις βουλόμενοι καὶ τοῖς Δωριεῦσι τιμωρεῖν. καὶ ἅμα τοῦ
 πρὸς Ἀθηναίους πολέμου καλῶς αὐτοῖς ἐδόκει ἡ πόλις καθί-
 στασθαι· ἐπὶ τε γὰρ τῇ Εὐβοίᾳ ναυτικὸν παρασκευασθῆναι
 ἄν, ὥστ' ἐκ βραχέος τὴν διάβασιν γίνεσθαι, τῆς τε ἐπὶ
 Θράκης παρόδου χρησίμως ἔξειν. τό τε ξύμπαν ὥρμηντο τὸ
 χωρίον κτίζειν. πρῶτον μὲν οὖν ἐν Δελφοῖς τὸν θεὸν ἐπή- 5
 ροντο, κελεύοντος δὲ ἐξέπεμψαν τοὺς οἰκήτορας αὐτῶν τε καὶ
 τῶν περιοίκων, καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τὸν βουλόμενον
 ἐκέλευον ἔπεσθαι πλὴν Ἰώνων καὶ Ἀχαιῶν καὶ ἔστιν ὧν ἄλ-
 λων ἔθνῶν. οἰκιστὰὶ δὲ τρεῖς Λακεδαιμονίων ἡγήσαντο,
 Λέων καὶ Ἀλκίδας καὶ Δαμάγων. καταστάντες δὲ ἐτείχισαν 6
 τὴν πόλιν ἐκ καινῆς, ἣ νῦν Ἡράκλεια καλεῖται, ἀπέχουσα
 Θερμοπυλῶν σταδίους μάλιστα τεσσαράκοντα, τῆς δὲ θαλάσ-
 σης εἴκοσι. νεώριά τε παρεσκευάζοντο καὶ ἥρξαντο κατὰ Θερ-
 μοπύλας κατ' αὐτὸ τὸ στενόν, ὅπως εὐφύλακτα αὐτοῖς εἶη.

93. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τῆς πόλεως ταύτης ξυνοικισομένης
 τὸ πρῶτον ἔδεισάν τε καὶ ἐνόμισαν ἐπὶ τῇ Εὐβοίᾳ μάλιστα
 καθίστασθαι, ὅτι βραχύς ἐστιν ὁ διάπλους πρὸς τὸ Κήναιον
 τῆς Εὐβοίας. ἔπειτα μέντοι παρὰ δόξαν αὐτοῖς ἀπέβη· οὐ
 γὰρ ἐγένετο ἀπ' αὐτῆς δεινὸν οὐδέν. αἵτιον δὲ ἦν· οἳ τε 2
 Θεσσαλοὶ ἐν δυνάμει ὄντες τῶν ταύτῃ χωρίων καὶ ὧν ἐπὶ τῇ
 γῇ ἐκτίζετο, φοβούμενοι μὴ σφίσι μεγάλη ἰσχύϊ παροικῶσιν,
 ἔφθειρον καὶ διὰ παντὸς ἐπολέμουν ἀνθρώποις νεοκαταστά-
 τοις, ἕως ἐξετρύχωσαν γενομένους τὸ πρῶτον καὶ πάνυ πολ-
 λούς (πᾶς γάρ τις Λακεδαιμονίων οἰκίζόντων θαρσαλέως ἦει,
 βέβαιον νομίζων τὴν πόλιν)· οὐ μέντοι ἦκιστα οἱ ἄρχοντες 3
 αὐτῶν τῶν Λακεδαιμονίων οἱ ἀφικνούμενοι τὰ πράγματά τε
 ἔφθειρον καὶ ἐς ὀλιγανθρωπίαν κατέστησαν, ἐκφοβήσαντες

4. τοῦ — πολέμου, hinsichtl.
 des Kriegs. Derselbe Gen. so-
 gleich: τῆς — παρόδου. v. 1, 36,
 2. — ἐπὶ — τῇ Εὐβ., gegen E.

5. ἐκέλευον. zu 1, 26, 1.

6. καταστάντες. zu 1, 49, 3. —

ἐκ καινῆς. zu 1, 14, 3. — εὐφύ-
 λακτα εἶη. zu 1, 7.

93. 2. αἵτιον κτέ. Die Satzform
 ebenso 2, 50, 2. vgl. zu 1, 8, 1. —
 ὧν = ἐκεῖνοι ὧν. Nach 5, 51, 1
 waren es die Aenianer, Doloper,
 Melieer. —

τοὺς πολλούς, χαλεπῶς τε καὶ ἔστιν ἂν οὐ καλῶς ἐξηγούμενοι, ὥστε ῥᾶον ἤδη αὐτῶν οἱ πρόσοικοι ἐπεκράτουν.

94. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους, καὶ περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον ὃν ἐν τῇ Μήλῳ οἱ Ἀθηναῖοι κατεείχοντο, καὶ οἱ ἀπὸ τῶν τριάκοντα νεῶν Ἀθηναῖοι περὶ Πελοπόννησον ὄντες πρῶτον ἐν Ἐλλομένῳ τῆς Λευκαδίας φρουρούς τινὰς λοχήσαντες διέφθειραν, ἔπειτα ὕστερον ἐπὶ Λευκάδα μείζονι στόλῳ ἦλθον, Ἀκαρνασί τε πᾶσιν, οἳ πανδημεὶ πλὴν Οἰνιάδων ξυνέσποντο, καὶ Ζακυνθίοις καὶ Κεφαλλῆσι καὶ Κερκυραίων πεντεκαίδεκα 2 ναυσίν. καὶ οἱ μὲν Λευκάδιοι, τῆς τε ἔξω γῆς δηουμένης καὶ τῆς ἐντὸς τοῦ ἰσθμοῦ, ἐν ᾗ καὶ ἡ Λευκάς ἐστι καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, πλήθει βιαζόμενοι ἡσύχαζον· οἳ δὲ Ἀκαρναῖες ἡξίουσαν Δημοσθένην τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀθηναίων ἀποτειχίζειν αὐτούς, νομίζοντες ῥαδίως τ' ἂν ἐκπολιορκῆσαι 3 πόλεώς τε αἰεὶ σφίσι πολεμίας ἀπαλλαγῆναι. Δημοσθένης δ' ἀναπείθεται κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ὑπὸ Μεσσηνίων ὥς καλὸν αὐτῷ στρατιᾶς τοσαύτης ξυνειλεγμένης Αἰτωλοῖς ἐπιθέσθαι, Ναυπάκτῳ τε πολεμίοις οὖσι, καὶ ἦν κρατήσῃ αὐτῶν, ῥαδίως καὶ τὸ ἄλλο ἡπειρωτικὸν τὸ ταύτῃ Ἀθηναίοις προσ- 4 ποιήσῃ. τὸ γὰρ ἔθνος μέγα μὲν εἶναι τὸ τῶν Αἰτωλῶν καὶ μάχιμον, οἰκοῦν δὲ κατὰ κώμας ἀτειχίστους, καὶ ταύτας διὰ πολλοῦ, καὶ σκευῇ ψιλῇ χρώμενον οὐ χαλεπὸν ἀπέφαινον, 5 πρὶν ξυμβοηθῆσαι, καταστραφῆναι. ἐπιχειρεῖν δ' ἐκέλευον πρῶτον μὲν Ἀποδώτοις, ἔπειτα δὲ Ὀφιονεῦσί καὶ μετὰ τούτους Εὐρυτάσιν, ὅπερ μέγιστον μέρος ἐστὶ τῶν Αἰτωλῶν, ἀγνωστότατοι δὲ γλῶσσαν καὶ ὠμοφάγοι εἰσὶν, ὥς λέγονται· τούτων γὰρ ληφθέντων ῥαδίως καὶ τᾶλλα προσχωρήσῃ.

95. Ὁ δὲ τῶν Μεσσηνίων χάριτι πεισθεὶς καὶ μάλιστα νομίσας ἄνευ τῆς τῶν Ἀθηναίων δυνάμεως τοῖς ἡπειρώταις

3. ἐξηγούμενοι, regierend.

94. 1. οἱ ἀπὸ κτέ. 91, 1. — πλὴν Οἰνιάδων. 2, 102, 2.

2. τῆς τε ἔξω γῆς, wohl ein Theil von Akarnanien, der noch zu Leukadien gehörte.

3. καὶ — προσποιήσῃ. Der Satz wird anakoluthisch fortgesetzt, als wäre vorhergegangen: λεγόντων Ναυπάκτῳ τε πολεμίους εἶναι αὐτούς. v. 4, 3, 3 λιμένος τε προσόν-

τος καὶ τοὺς Μεσσηνίους — πλεῖστ' ἂν βλέπειν. 5, 53. zu 1, 110, 2.

4. εἶναι. Der Inf. hier aus demselben Grunde wie eben προσποιήσῃ. — οὐ χαλεπὸν κτέ., genau: sie wiesen das Volk als ein nicht schwer zu unterwerfendes nach.

5. ὅπερ dem Prädic. assimilirt: quae maxima pars est.

95. 1. τοῖς ἡπειρ. ξυμμ., mit

ξυμμάχοις μετὰ τῶν Αἰτωλῶν δύνασθαι ἂν κατὰ γῆν ἐλθεῖν
 ἐπὶ Βοιωτοὺς διὰ Λοκρῶν τῶν Ὀζολῶν ἐς Κυτίνιον τὸ Δωρι-
 κόν, ἐν δεξιᾷ ἔχων τὸν Παρνασσόν, ἕως καταβαίῃ ἐς Φωκέας,
 οἱ προθύμως ἐδόκουν κατὰ τὴν Ἀθηναίων αἰεὶ ποτε φιλίαν
 ξυστρατεύειν ἢ καὶ βίᾳ προσαχθῆναι (καὶ Φωκεῦσιν ἤδη
 ὄμορος ἡ Βοιωτία ἐστίν). ἄρας οὖν ξύμπαντι τῷ στρατεύματι
 ἀπὸ τῆς Λευκάδος ἀκόντων Ἀκαρνάνων παρέπλευσεν ἐς Σόλ-
 λιον. κοινώσας δὲ τὴν ἐπίνοιαν τοῖς Ἀκαρνᾶσιν, ὥς οὐ προσε- 2
 δέξαντο διὰ τῆς Λευκάδος τὴν οὐ περιτείχισιν, αὐτὸς τῇ
 λοιπῇ στρατιᾷ, Κεφαλλῆσι καὶ Μεσσηνίοις καὶ Ζακυνθίοις
 καὶ Ἀθηναίων τριακοσίοις τοῖς ἐπιβάταις τῶν σφετέρων νεῶν
 (αἱ γὰρ πεντεκαίδεκα τῶν Κερκυραίων ἀπῆλθον νῆες) ἐστρά-
 τευσεν ἐπ' Αἰτωλοῦς. ὥρματο δὲ ἐξ Οἰνεῶνος τῆς Λοκρίδος. 3
 οἱ δὲ Ὀζόλαι οὗτοι Λοκροὶ ξύμμαχοι ἦσαν, καὶ ἔδει αὐτοὺς
 πανστρατιᾷ ἀπαντῆσαι τοῖς Ἀθηναίοις ἐς τὴν μεσόγειαν· ὄν-
 τες γὰρ ὄμοροι τοῖς Αἰτωλοῖς καὶ ὁμόσκευοι μεγάλη ὠφελία
 ἐδόκουν εἶναι ξυστρατεύοντες μάχης τε ἐμπειρίᾳ τῆς ἐκείνων
 καὶ χωρίων.

96. Αὐλίσάμενος δὲ τῷ στρατῷ ἐν τοῦ Διὸς τοῦ Νεμείου
 τῷ ἱερῷ, ἐν ᾧ Ἡσίοδος ὁ ποιητὴς λέγεται ὑπὸ τῶν ταύτῃ
 ἀποθανεῖν, χρησθὲν αὐτῷ ἐν Νεμέᾳ τοῦτο παθεῖν, ἅμα τῇ
 ἔω ἄρας ἐπορεύετο ἐς τὴν Αἰτωλίαν. καὶ αἶρεῖ τῇ πρώτῃ 2
 ἡμέρᾳ Ποτιδανίαν καὶ τῇ δευτέρᾳ Κροκύλειον καὶ τῇ τρίτῃ
 Τείχιον, ἔμενέ τε αὐτοῦ καὶ τὴν λείαν ἐς Εὐπάλιον τῆς Λο-
 κρίδος ἀπέπεμψε· τὴν γὰρ γνώμην εἶχε τᾶλλα καταστρεψάμε-
 νος οὕτως ἐπὶ Ὀφιονέας, εἰ μὴ βούλονται συγχωρεῖν, ἐς
 Ναύπακτον ἐπαναχωρήσας στρατεῦσαι ὕστερον. τοὺς δὲ Αἰ- 3
 τωλοὺς οὐκ ἐλάνθανεν αὕτη ἢ παρασκευὴ οὔτε ὅτε τὸ πρῶ-

den festländischen Bundes-
 genossen. — φιλίαν, obwohl sie
 äusserlich Verbündete der Laked.
 waren: 2, 9, 2. — ξυστρατεύειν.
 Ueb. das Präs. zu 1, 127, 1. —
 ἄρας οὖν Epanalepsis, in welcher
 meist οὖν gebraucht wird, v. 6,
 64, 1. 7, 42, 3 u. a., doch auch δέ
 1, 18, 1.

2, τὴν οὐ περιτ. zu 1, 137, 4.
 — ἐπιβάταις, Marinesoldaten,
 wohl zu unterscheiden von den

ναῦται. Diese 300 Epibaten bil-
 deten die Besatzung von 30 Trie-
 ren, also für jede 10 Mann, was
 in dieser Zeit die Durchschnitts-
 zahl gewesen zu sein scheint: v.
 2, 86, 2. 92, 7 mit 102, 1; 4, 76, 1
 mit 101, 3.

3. ξύμμαχοι. Zur Sache zu 2, 9.

2. — μάχης, Kampfweise.

96. 1. χρησθὲν. zu 1, 74, 1.

3. οὐκ ἐλάνθανον κτέ. Ueb. die
 Satzformation zu 1, 16.

τον ἐπεβουλεύετο, ἐπειδὴ τε ὁ στρατὸς ἐσεβεβλήκει, πολλῇ χειρὶ ἐπεβοήθουν πάντες, ὥστε καὶ οἱ ἔσχατοι Ὀφιονέων οἱ πρὸς τὸν Μηλιακὸν κόλπον καθήκοντες Βωμιῆς καὶ Καλλιῆς ἐβοήθησαν.

97. Τῷ δὲ Δημοσθένει τοιόνδε τι οἱ Μεσσήνιοι παρή-
νουν, ὅπερ καὶ τὸ πρῶτον· ἀναδιδάσκοντες αὐτὸν τῶν Αἰ-
τωλῶν ὡς εἴη ῥαδία ἢ αἵρεσις, ἰέναι ἐκέλευον ὅτι τάχιστα ἐπὶ
τὰς κώμας καὶ μὴ μένειν ἕως ἂν ξύμπαντες ἀθροισθέντες
² ἀντιτάξωνται, τὴν δ' ἐν ποσὶν αἰεὶ πειρᾶσθαι αἰρεῖν. ὁ δὲ
τούτοις τε πεισθεὶς καὶ τῇ τύχῃ ἐλπίσας, ὅτι οὐδὲν αὐτῷ
ἥναντιοῦτο, τοὺς Λοκροὺς οὐκ ἀναμείνας οὓς αὐτῷ ἔδει
προσβοηθῆσαι (ψιλῶν γὰρ ἀκοντιστῶν ἐνδεῆς ἦν μάλιστα)
ἐχώρει ἐπὶ Αἰγυτίου, καὶ κατὰ κράτος αἰρεῖ ἐπιών. ὑπέφευ-
γον γὰρ οἱ ἄνθρωποι καὶ ἐκάθηντο ἐπὶ τῶν λόφων τῶν ὑπὲρ
τῆς πόλεως· ἦν γὰρ ἐφ' ὑψηλῶν χωρίων ἀπέχουσα τῆς θα-
³ λάσσης ὀγδοήκοντα σταδίους μάλιστα. οἱ δὲ Αἰτωλοὶ (βε-
βοηθηκότες γὰρ ἤδη ἦσαν ἐπὶ τὸ Αἰγίτιον) προσέβαλλον τοῖς
Ἀθηναίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις καταθέοντες ἀπὸ τῶν λόφων
ἄλλοι ἄλλοθεν καὶ ἐσηκόντιζον, καὶ ὅτε μὲν ἐπίοι τὸ τῶν Ἀθη-
ναίων στρατόπεδον, ὑπεχώρουν, ἀναχωροῦσι δὲ ἐπέκειντο·
καὶ ἦν ἐπὶ πολὺ τοιαύτη ἡ μάχη, διώξεις τε καὶ ὑπαγωγαί,
ἐν οἷς ἀμφοτέροις ἦσους ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι.

98. Μέχρι μὲν οὖν οἱ τοξόται εἶχόν τε τὰ βέλη αὐτοῖς
καὶ οἰοί τε ἦσαν χρῆσθαι, οἱ δὲ ἀντεῖχον· τοξευόμενοι γὰρ οἱ
Αἰτωλοὶ, ἄνθρωποι ψιλοὶ, ἀνεστέλλοντο· ἐπειδὴ δὲ τοῦ τε
τοξάρχου ἀποθανόντος οὗτοι διεσκεδάσθησαν καὶ αὐτοὶ ἐκε-
κμήκεσαν καὶ ἐπὶ πολὺ τῷ αὐτῷ πόνῳ ξυνεχόμενοι, οἳ τε
Αἰτωλοὶ ἐνέκειντο καὶ ἐσηκόντιζον, οὕτω δὲ τραπόμενοι
ἔφευγον, καὶ ἐσπίπτοντες ἔς τε χαράδρας ἀνεκβάτους καὶ χω-
ρία ὧν οὐκ ἦσαν ἔμπειροι διεφθείροντο· καὶ γὰρ ὁ ἡγεμὼν
αὐτοῖς τῶν ὁδῶν Χρόμων ὁ Μεσσήνιος ἐτύγχανε τεθνηκώς.
² οἱ δὲ Αἰτωλοὶ ἐσακοντίζοντες πολλοὺς μὲν αὐτοῦ ἐν τῇ τροπῇ
κατὰ πόδας αἰροῦντες ἄνθρωποι ποδώκεις καὶ ψιλοὶ διέφθει-

97. 2. τῇ τύχῃ, wegen des Glückes. v. 98, 5 τοῖς πεπραγμένοις φοβούμενος. 2, 89, 6.

98. 1. οἱ δέ. zu 2, 65, 5. — καὶ

ἐπὶ πολὺ, gar lange, wie καὶ μάλα, καὶ πάνυ u. A. — αὐτοῖς verb. mit τεθνηκώς. Ueb. die Stellung zu 1, 68, 1.

ρον, τοὺς δὲ πλείους τῶν ὁδῶν ἀμαρτάνοντας καὶ ἐς τὴν ὕλην
 ἐσφερομένους, ὅθεν διέξοδοι οὐκ ἦσαν, πῦρ κομισάμενοι
 περιεπίμπρασαν· πᾶσά τε ἰδέα κατέστη τῆς φυγῆς καὶ τοῦ 3
 ὀλέθρου τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἀθηναίων, μόλις τε ἐπὶ τὴν
 θάλασσαν καὶ τὸν Οἶνεῶνα τῆς Λοκρίδος, ὅθεν περ καὶ ὠρμή-
 θησαν, οἱ περιγενόμενοι κατέφυγον. ἀπέθανον δὲ τῶν τε 4
 ξυμμάχων πολλοὶ καὶ αὐτῶν Ἀθηναίων ὀπλίται περὶ εἴκοσι
 μάλιστα καὶ ἑκατόν. τοσοῦτοι μὲν τὸ πλῆθος καὶ ἡλικία ἡ
 αὐτὴ οὔτοι βέλτιστοι δὲ ἄνδρες ἐν τῷ πολέμῳ τῷδε ἐκ τῆς
 Ἀθηναίων πόλεως διεφθάρησαν. ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ ἕτερος 5
 στρατηγὸς Προκλῆς. τοὺς δὲ νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀνελόμε-
 νοι παρὰ τῶν Αἰτωλῶν καὶ ἀναχωρήσαντες ἐς Ναύπακτον
 ὕστερον ἐς τὰς Ἀθήνας ταῖς ναυσὶν ἐκομίσθησαν. Δημοσθέ-
 νης δὲ περὶ Ναύπακτον καὶ τὰ χωρία ταῦτα ὑπελείφθη, τοῖς
 πεπραγμένοις φοβούμενος τοὺς Ἀθηναίους.

99. Κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους καὶ οἱ περὶ Σικελίαν
 Ἀθηναῖοι πλεύσαντες ἐς τὴν Λοκρίδα ἐν ἀποβάσει τέτινι τοὺς
 προσβοηθήσαντας Λοκρῶν ἐκράτησαν καὶ περιπόλιον αἰρου-
 σιν ὃ ἦν ἐπὶ τῷ Ἀληκι ποταμῷ.

100. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους Αἰτωλοὶ προπέμψαντες πρό-
 τερον ἔς τε Κόρινθον καὶ ἐς Λακεδαίμονα πρέσβεις, Τόλοφόν
 τε τὸν Ὀφιονέα καὶ Βοριάδην τὸν Εὐρυτᾶνα καὶ Τίσανδρον
 τὸν Ἀπόδωτον, πείθουσιν ὥστε σφίσι πέμψαι στρατιὰν ἐπὶ
 Ναύπακτον διὰ τὴν τῶν Ἀθηναίων ἐπαγωγὴν. καὶ ἐξέπεμ- 2
 ψαν Λακεδαιμόνιοι περὶ τὸ φθινόπωρον τρισχιλίους ὀπλίτας
 τῶν ξυμμάχων. τούτων ἦσαν πεντακόσιοι ἐξ Ἡρακλείας τῆς
 ἐν Τραχῖνι πόλεως τότε νεοκτίστου οὔσης· Σπαρτιάτης δ'

3. τῷ στρατοπέδῳ Emendation
 von Reiske für τῶν στρατοπέδων.

4. ἡ αὐτὴ κτέ., so viele an
 Zahl und zugleich im kräf-
 tigsten Alter, kamen diese
 als die besten Männer —
 um. Gewöhnl. steht ein Kolon nach
 αὐτῇ. Dann wäre aber mindestens
 mit Poppo δέ nach οὔτοι einzu-
 schieben.

5. τοῖς πεπραγμένοις. zu 97, 2.

99. περιπόλιον ist nach den mei-

sten Ausl. ein Standquartier der
 περίπολοι (Streiftruppen, 4,
 67, 2), natürl. zugleich ein φρού-
 ριον, wie es 115, 6 auch genannt
 wird. Einige erklären es für „ein
 in den Umgebungen der Stadt ge-
 legenes Castell“, welche Bedeu-
 tung jedoch weder hier noch 6,
 45. 7, 48, 5 passend erscheint.

100. 1. διὰ — ἐπαγωγὴν, weil
 die Naupaktier die Ath. herbeige-
 rufen hatten.

ἦρχεν Εὐρύλοχος τῆς στρατιᾶς καὶ ξυνηκολούθουν αὐτῷ Μακάριος καὶ Μενεδάιος οἱ Σπαρτιᾶται.

101. Ξυλλεγέντος δὲ τοῦ στρατεύματος ἐς Δελφοὺς ἐπεκηρυκεύετο Εὐρύλοχος Λοκροῖς τοῖς Ὀξόλαις· διὰ τούτων γὰρ ἡ ὁδὸς ἦν ἐς Ναύπακτον, καὶ ἅμα τῶν Ἀθηναίων ἐβούλετο 2 ἀποστῆσαι αὐτούς. ξυνέπρασσον δὲ μάλιστα αὐτῷ τῶν Λοκρῶν Ἀμφισσῆς, διὰ τὸ τῶν Φωκέων ἔχθος δεδιότες· καὶ αὐτοὶ πρῶτον δόντες ὁμήρους καὶ τοὺς ἄλλους ἐπεισαν δοῦναι, φοβουμένους τὸν ἐπιόντα στρατόν, πρῶτον μὲν οὖν τοὺς ὁμόρους αὐτοῖς Μυονέας (ταύτῃ γὰρ δυσεσβολώτατος ἡ Λοκρίς), ἔπειτα Ἰπνέας καὶ Μεσσαπίους καὶ Τριταιέας καὶ Χαλαίους καὶ Τολοφωνίους καὶ Ἡσσίους καὶ Οἶανθέας. οὗτοι καὶ ξυνεστράτευον πάντες. Ὀλπαῖοι δὲ ὁμήρους μὲν ἔδοσαν, ἠκολούθουν δὲ οὐ· καὶ Ῥαῖοι οὐκ ἔδοσαν ὁμήρους πρὶν αὐτῶν εἶλον κώμην Πόλιν ὄνομα ἔχουσαν.

102. Ἐπειδὴ δὲ παρεσκεύαστο πάντα καὶ τοὺς ὁμήρους κατέθετο ἐς Κυτίνιον τὸ Δωρικόν, ἐχώρει τῷ στρατῷ ἐπὶ τὴν Ναύπακτον διὰ τῶν Λοκρῶν, καὶ πορευόμενος Οἰνεῶνα αἵρει 2 αὐτῶν καὶ Εὐπάλιον· οὐ γὰρ προσεχώρησαν. γενόμενοι δ' ἐν τῇ Ναυπακτίᾳ, καὶ οἱ Αἰτωλοὶ ἅμα ἥδη προσβεβοηθηκότες, ἐδήουν τὴν γῆν καὶ τὸ προάστειον ἀτείχιστον ὃν εἶλον· ἐπὶ τε Μολύκρειον ἐλθόντες, τὴν Κορινθίων μὲν ἀποικίαν, Ἀθη- 3 ναίων δὲ ὑπήκοον, αἰροῦσιν. Δημοσθένης δὲ ὁ Ἀθηναῖος (ἔτι γὰρ ἐτύγγανεν ὢν μετὰ τὰ ἐκ τῆς Αἰτωλίας περὶ Ναύπακτον)

2. ξυνηκολ. αὐτῷ, als eventuelle Nachfolger im Commando. zu 109, 1. — οἱ Σπαρτιᾶται. Der Artik. ist in solcher Appos. selten. v. C. 25, 1. 4, 132, 2. 5, 52, 1.

101. 2. διὰ — δεδιότες. Es scheint, dass die Amphisseer, als Feinde der Phokeer, bei einem Zusammenstoß mit den Laked. gleichzeitig von jenen überfallen zu werden fürchteten. — αὐτοὶ πρῶτον. Das Erste, was sie thaten, war, dass sie selbst Geiseln stellten, dann überredeten sie auch Andere dazu. Also πρῶτον nicht = πρῶτοι. — μὲν οὖν in der Mitte des Satzes auch 4, 104, 5 und nach den besten Codd. Xen. Anab. 4, 7, 2. vgl. Soph. Oed. R. 499.

Nach P. — δυσεσβολώτατος als Fem. So noch ἀπορώτερος ἢ λῆψις 5, 110, 1.

102. 2. καὶ οἱ Αἰτ. κτέ. Der Anschluss erscheint etwas hart, doch ist er nicht wesentl. verschieden von dem des Verb. fin.: ὥς δ' ἐγένοντο ἐν τῇ Ναυπακτίᾳ καὶ οἱ Αἰτ. ἅμα ἥδη προσβεβοηθήκεσαν.

3. μετὰ τὰ ἐκ τῆς Αἰτ. Ebenso 4, 81, 2 μετὰ τὰ ἐκ Σικελίας. Ganz ähnl. 8, 2, 1 πρὸς τὴν ἐκ τῆς Σικελίας — κατοπραγίαν. 6, 89, 2 περὶ τὴν ἐκ Πύλου ξυμφοράν. Nach P. ἐκ soll wohl den Ursprung, gleichsam die Geburtsstätte der Niederlage, nicht den Rückzug, die Entfernung ausdrücken. Wenigstens auf Pylos würde Letzte-

προαισθόμενος τοῦ στρατοῦ καὶ δείσας περὶ αὐτῆς, ἐλθὼν
 πείθει Ἀκαρνανας, χαλεπῶς διὰ τὴν ἐκ τῆς Λευκάδος ἀνα-
 χώρησιν, βοηθῆσαι Ναυπάκτῳ. καὶ πέμπουσι μετ' αὐτοῦ ἐπὶ 4
 τῶν νεῶν χιλίους ὀπλίτας, οἱ ἐσελθόντες περιεποίησαν τὸ
 χωρίον. δεινὸν γὰρ ἦν μὴ μεγάλου ὄντος τοῦ τείχους, ὀλίγων
 δὲ τῶν ἀμυνομένων, οὐκ ἀντίσχωσιν. Εὐρύλοχος δὲ καὶ οἱ 5
 μετ' αὐτοῦ ὡς ἤσθοντο τὴν στρατιὰν ἐσεληλυθυῖαν καὶ ἀδύ-
 νατον ὄν τὴν πόλιν βία ἐλεῖν, ἀνεχώρησαν οὐκ ἐπὶ Πελοπον-
 νήσου, ἀλλ' ἐς τὴν Αἰολίδα τὴν νῦν καλουμένην Καλυδῶνα
 καὶ Πλευρῶνα καὶ ἐς τὰ ταύτη χωρία καὶ ἐς Πρόσχιον τῆς
 Αἰτωλίας. οἱ γὰρ Ἀμπρακιῶται ἐλθόντες πρὸς αὐτοὺς πεί- 6
 θουσιν ὥστε μετὰ σφῶν Ἄργει τε τῷ Ἀμφιλοχικῷ καὶ Ἀμφι-
 λοχίᾳ τῇ ἄλλῃ ἐπιχειρῆσαι καὶ Ἀκαρνανίᾳ, ἅμα λέγοντες ὅτι,
 ἦν τούτων κρατήσωσι, πᾶν τὸ ἡπειρωτικὸν Λακεδαιμονίοις
 ξύμμαχον καθεστήξει. καὶ ὁ μὲν Εὐρύλοχος πεισθεὶς καὶ τοὺς 7
 Αἰτωλοὺς ἀφείλξε ἡσύχαζε τῷ στρατῷ περὶ τοὺς χώρους τού-
 τους, ἕως τοῖς Ἀμπρακιώταις ἐκστρατευσαμένοις περὶ τὸ
 Ἄργος δέοι βοηθεῖν. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

103. Οἱ δ' ἐν τῇ Σικελίᾳ Ἀθηναῖοι τοῦ ἐπιγιγνομένου
 χειμῶνος ἐπελθόντες μετὰ τῶν Ἑλλήνων ξυμμάχων καὶ ὅσοι
 Σικελῶν κατὰ κράτος ἀρχόμενοι ὑπὸ Συρακοσίων καὶ ξύμ-
 μαχοι ὄντες ἀποστάντες αὐτοῖς ἀπὸ Συρακοσίων ξυνεπολέ-
 μουν, ἐπ' Ἰνῆσαν τὸ Σικελικὸν πόλισμα, οὗ τὴν ἀκρόπολιν
 Συρακόσιοι εἶχον, προσέβαλλον, καὶ ὡς οὐκ ἐδύναντο ἐλεῖν,
 ἀπήεσαν. ἐν δὲ τῇ ἀναχωρήσει ὑστέροις Ἀθηναίων τοῖς ξυμ- 2
 μάχοις ἀναχωροῦσιν ἐπιτίθενται οἱ ἐκ τοῦ τειχίσματος Συρα-
 κόσιοι, καὶ προσπεσόντες τρέπουσί τε μέρος τι τοῦ στρατοῦ
 καὶ ἀπέκτειναν οὐκ ὀλίγους. καὶ μετὰ τοῦτο ἀπὸ τῶν νεῶν ὁ 3

res nicht passen. Zur Sache 97 f.
 — περὶ αὐτῆς. Gewöhnlich bei den
 Vbis fürchten und besorgt
 sein περὶ mit dem Dativ; doch
 bei Thuk. noch ἐφοβεῖτο περὶ τοῦ
 παντὸς πολιτικοῦ 8, 93, 3. — ἀνα-
 χώρησιν. 94 f.

5. Αἰολίδα — Πλευρῶνα. Sollte
 τὴν νῦν καλουμένην bloss auf Κα-
 λυδῶνα gehn, so war wohl die
 Wiederholung der Präpos. vor
 Πλευρῶνα ebenso nothwendig wie
 bei den folg. Worten. Der Name

Aeolis, wenn schon ursprüngl. nur
 für Kalydon angewandt, scheint
 nach der Unterwerfung der Kure-
 ten von Pleuron unter die Aeoler
 von Kalydon (Strab. 10, 3, 6) eine
 Zeit lang beide Städte mit ihrem
 Gebiete bezeichnet zu haben.

7. ἐκστρατευσαμένοις im Sinne
 des Fut. exact. zu 67, 5. — περὶ
 τὸ Ἄργος verb. mit βοηθεῖν.

103. 1. αὐτοῖς gehört zu ξυνε-
 πολέμουν. zu 1, 68, 1.

2. Ἀθηναίων, als die Ath.

Λάχης καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐς τὴν Λοκρίδα ἀποβάσεις τινὰς ποιησάμενοι κατὰ τὸν Καικῖνον ποταμὸν τοὺς προσβοηθοῦντας Λοκρῶν μετὰ Προξένου τοῦ Καπάτωνος ὡς τριακοσίους μάχη ἐκράτησαν καὶ ὅπλα λαβόντες ἀπεχώρησαν.

104. Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος καὶ Δῆλον ἐκάθησαν Ἀθηναῖοι κατὰ χρησμὸν δὴ τινα. ἐκάθηρε μὲν γὰρ καὶ Πεισίστρατος ὁ τύραννος πρότερον αὐτήν, οὐχ ἅπασαν, ἀλλ' ὅσον ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἐφεωρᾶτο τῆς νήσου· τότε δὲ πᾶσα ἐκαθάρθη τοιῶδε τρόπῳ. θῆκαι ὅσαι ἦσαν τῶν τεθνεώτων ἐν Δήλῳ, πάσας ἀνεῖλον, καὶ τὸ λοιπὸν προεῖπον μήτε ἐναποθνήσκειν ἐν τῇ νήσῳ μήτε ἐντίκτειν, ἀλλ' ἐς τὴν Ῥήνειαν διακομίζεσθαι. ἀπέχει δὲ ἡ Ῥήνεια τῆς Δήλου οὕτως ὀλίγον ὥστε Πολυκράτης ὁ Σαμίων τύραννος, ἰσχύσας τινὰ χρόνον ναυτικῶ καὶ τῶν τε ἄλλων νήσων ἄρξας καὶ τὴν Ῥήνειαν ἐλὼν ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Δηλίῳ ἀλύσει δῆσας πρὸς τὴν Δῆλον. καὶ τὴν πεντετηρίδα τότε πρῶτον μετὰ τὴν κάθαρσιν ἐποίησαν οἱ Ἀθηναῖοι, τὰ Δῆλια. ἦν δὲ ποτε καὶ τὸ πάλαι μεγάλη ξύνοδος ἐς τὴν Δῆλον τῶν Ἰώνων τε καὶ περικτιόνων νησιωτῶν· ξύν τε γὰρ γυναῖξί καὶ παισὶν ἐθεώρουν, ὥσπερ νῦν ἐς τὰ Ἐφέσια Ἴωνες, καὶ ἄγων ἐποιεῖτο αὐτόθι καὶ γυμνικὸς καὶ μουσικὸς, χοροὺς τε ἀνῆγον αἱ πόλεις. δημοῖ δὲ μάλιστα Ὀμηρος ὅτι τοιαῦτα ἦν ἐν τοῖς ἔπεσι τοῖσδε, ἃ ἐστὶν ἐκ προοιμίου Ἀπόλλωνος·

ἀλλ' ὅτε Δήλῳ, Φοῖβε, μάλιστά γε θυμὸν ἐτέρωφθης,
ἐνθα τοι ἐλκεχίτωνες Ἰάονες ἠγερέθονται
σὺν σφοῖσιν τεκέεσσι γυναῖξί τε σὴν ἐς ἀγνιάν·
ἐνθα σε πυγμαχίῃ τε καὶ ὀρχηστνυὶ καὶ ἀοιδῇ
μνησάμενοι τέρπουσιν, ὅταν καθέσωσιν ἄγωνα.
ὅτι δὲ καὶ μουσικῆς ἄγων ἦν καὶ ἀγωνιούμενοι ἐφοίτων, ἐν τοῖσδε αὖ δημοῖ, ἃ ἐστὶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ προοιμίου. τὸν γὰρ

104. 1. ἐκάθησαν. v. 1, 8, 1. — τῆς νήσου verb. mit ὅσον.

2. μήτε ἐναπ. κτέ. Was sonst für Verunreinigung eines Tempels galt, wurde für die ganze heilige Insel verboten. — Ῥήνειαν κτέ. 1, 13, 6.

3. περικτιόνων ein dichterisches Wort.

4. προοιμίου, ursprüngh. ein ein-

leitender Gesang, später in erweiterter Bedeutung = ὕμνος. Die beiden citierten Stellen sind im Hymnus v. 146 ff. v. 165 ff. Unsre Ausgg. des Hom. haben zum Theil abweichende Lesarten. — ἀλλ' ὅτε. So die Codd. Mehrere haben geändert ἄλλοτε. Im Texte des Hymnus ἀλλὰ σὺ. — ἀγνιάν. Der Regel gemäss muss es entweder

Δηλιακὸν χορὸν τῶν γυναικῶν ὑμνήσας ἐτελεύτα τοῦ ἐπαί-
νου ἐς τάδε τὰ ἔπη, ἐν οἷς καὶ ἑαυτοῦ ἐπεμνήσθη·

ἄλλ' ἄγεθ', ἰλήκοι μὲν Ἀπόλλων Ἀρτέμιδι ξύν,
χαίρετε δ' ὑμεῖς πᾶσαι. ἐμεῖο δὲ καὶ μετόπισθε
μνήσασθ', ὅπποτε κέν τις ἐπιχθονίων ἀνθρώπων
ἐνθάδ' ἀνείρηται ταλαπείριος ἄλλος ἐπελθών·

„ὦ κοῦραι, τίς δ' ὑμῖν ἀνὴρ ἥδιστος ἀοιδῶν
ἐνθάδε πωλεῖται καὶ τέω τέρπεσθε μάλιστα;“

ὑμεῖς δ' εὖ μάλα πᾶσαι ὑποκρίνασθ' εὐφήμως·

„Τυφλὸς ἀνὴρ, οἵκει δὲ Χίῳ ἐνὶ παιπαλοέσση.“

τοσαῦτα μὲν Ὅμηρος ἐτεκμηρίωσεν ὅτι ἦν καὶ τὸ πάλαι με- 6
γάλη ξύνοδος καὶ ἑορτὴ ἐν τῇ Δήλῳ· ὕστερον δὲ τοὺς μὲν
χοροὺς οἱ νησιῶται καὶ οἱ Ἀθηναῖοι μεθ' ἱερῶν ἔπεμπον, τὰ
δὲ περὶ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰ πλεῖστα κατελύθη ὑπὸ ξυμφο-
ρῶν, ὥς εἰκός, πρὶν δὴ οἱ Ἀθηναῖοι τότε τὸν ἀγῶνα ἐποίησαν
καὶ ἵπποδρομίας, ὃ πρότερον οὐκ ἦν.

105. Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος Ἀμπρακιῶται, ὥσπερ ὑπο-
σχόμενοι Εὐρυλόχῳ τὴν στρατιὰν κατέσχον, ἐκστρατεύονται
ἐπὶ Ἄργος τὸ Ἀμφιλοχικὸν τρισχιλίοις ὀπλίταις, καὶ ἐσβα-
λόντες ἐς τὴν Ἀργεῖαν καταλαμβάνουσιν Ὀλπας, τεῖχος ἐπὶ
λόφου ἰσχυρὸν πρὸς τῇ θαλάσῃ, ὃ ποτε Ἀκαρνᾶνες τειχι-
σάμενοι κοινῶ δικαστηρίῳ ἐχρῶντο· ἀπέχει δὲ ἀπὸ τῆς Ἀρ-
γείων πόλεως, ἐπιθαλασσίας οὔσης, πέντε καὶ εἴκοσι σταδίους
μάλιστα. οἱ δὲ Ἀκαρνᾶνες οἱ μὲν ἐς Ἄργος ξυνεβοήθουν, οἱ 2
δὲ τῆς Ἀμφιλοχίας ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ ὃ Κρῆναι καλεῖται,
φυλάσσοντες τοὺς μετὰ Εὐρυλόχου Πελοποννησίους μὴ λά-
θωσι πρὸς τοὺς Ἀμπρακιώτας διελθόντες, ἐστρατοπεδεύ-
σαντο. πέμπουσι δὲ καὶ ἐπὶ Δημοσθένην τὸν ἐς τὴν Αἰτωλίαν 3
Ἀθηναίων στρατηγήσαντα, ὅπως σφίσιν ἡγεμῶν γίγνηται,
καὶ ἐπὶ τὰς εἴκοσι ναῦς Ἀθηναίων αἱ ἔτυχον περὶ Πελοπόν-

ἀγνιήν oder ἄγνιαν heissen. Letz-
teres steckt in dem ἄγνιαν zweier
Codd.

5. τοῦ ἐπαίνου. v. 59, 3.

6. καὶ τὰ πλεῖστα, und über-
haupt das Meiste. — ὃ, wel-
che Einrichtung. zu 1, 122, 3.

105. 1. ὥσπερ gehört nur zu
ὑποσχόμενοι. vgl. ἦ — πράξαντες

3, 59, 2. — τὴν στρατιάν, das
Heer des Euryl. Zur Sache 102,
6. 7. — Ὀλπας. Gewöhl. im Plur.,
doch im Sing. 107, 3. 111, 1. 113,
1. So Πλάταια und Πλαταιαί, Ἰδο-
μένη und Ἰδόμεναι, Κεγχρειά und
Κεγχρειαί. Nach P. — ποτέ verb.
mit τειχισάμενοι. — κοινῶ für sich
und die Amphiloher.

νησον οὔσαι, ὧν ἦρχεν Ἀριστοτέλης τε ὁ Τιμοκράτους καὶ
 4 Ἱεροφῶν ὁ Ἀντιμνήστου. ἀπέστειλαν δὲ καὶ ἄγγελον οἱ περὶ
 τὰς Ὀλπας Ἀμπρακιῶται ἐς τὴν πόλιν κελεύοντες σφίσι βοη-
 θεῖν πανδημεί, δεδιότες μὴ οἱ μετ' Εὐρυλόχου οὐ δύνωνται
 διελθεῖν τοὺς Ἀκαρνανᾶς καὶ σφίσιν ἢ μονωθεῖσιν ἢ μάχη
 γένηται ἢ ἀναχωρεῖν βουλομένοις οὐκ ἢ ἀσφαλές.

106. Οἱ μὲν οὖν μετ' Εὐρυλόχου Πελοποννήσιοι ὡς
 ἦσθοντο τοὺς ἐν Ὀλπαῖς Ἀμπρακιώτας ἦκοντας, ἄραντες ἐκ
 τοῦ Προσχίου ἐβοήθουν κατὰ τάχος, καὶ διαβάντες τὸν Ἀχε-
 λῶν ἐχώρουν δι' Ἀκαρνανίας, οὔσης ἐρήμου διὰ τὴν ἐς Ἀρ-
 γος βοήθειαν, ἐν δεξιᾷ μὲν ἔχοντες τὴν Στρατίων πόλιν καὶ
 τὴν φρουρὰν αὐτῶν, ἐν ἀριστερᾷ δὲ τὴν ἄλλην Ἀκαρνανίαν.
 2 καὶ διελθόντες τὴν Στρατίων γῆν ἐχώρουν διὰ τῆς Φυτίας καὶ
 αὐτῆς Μεδεῶνος παρ' ἔσχατα, ἔπειτα διὰ Λιμναίας καὶ
 ἐπέβησαν τῆς Ἀργαίων, οὐκέτι Ἀκαρνανίας, φιλίας δὲ σφί-
 3 σιν. λαβόμενοι δὲ τοῦ Θυάμου ὄρους, ὃ ἐστὶν ἀγροῖκον, ἐχώ-
 ρουν δι' αὐτοῦ καὶ κατέβησαν ἐς τὴν Ἀργείαν νυκτὸς ἤδη,
 καὶ διεξελθόντες μεταξὺ τῆς τε Ἀργείων πόλεως καὶ τῆς ἐπὶ
 Κρήναις Ἀκαρνανῶν φυλακῆς ἔλαθον καὶ προσέμιξαν τοῖς ἐν
 Ὀλπαῖς Ἀμπρακιώταις.

107. Γενόμενοι δὲ ἄθρόοι ἅμα τῇ ἡμέρᾳ καθίζουσιν ἐπὶ
 τὴν Μητρόπολιν καλουμένην καὶ στρατόπεδον ἐποιήσαντο.
 Ἀθηναῖοι δὲ ταῖς εἴκοσι ναυσὶν οὐ πολλῷ ὕστερον παραγί-
 γνονται ἐς τὸν Ἀμπρακικὸν βοηθοῦντες τοῖς Ἀργείοις, καὶ
 Δημοσθένης Μεσσηνίων μὲν ἔχων διακοσίους ὀπλίτας, ἐξή-
 2 κοντα δὲ τοξότας Ἀθηναίων. καὶ αἱ μὲν νῆες περὶ τὰς Ὀλπας
 τὸν λόφον ἐκ θαλάσσης ἐφώρουν· οἱ δὲ Ἀκαρνανῆς καὶ Ἀμ-
 φιλόχων ὀλίγοι (οἱ γὰρ πλείους ὑπὸ Ἀμπρακιωτῶν βία κατεί-

106. 1. ἦκοντας, angelangt
 seien, näml. zu Olpae. τοὺς ἐν
 Ὀλπ. Ἀμπρ., konnte sie nur der
 Schriftsteller, dem Inhalt der
 Nachricht vorgreifend, nennen.
 — δι' Ἀκαρνανίας, näml. am Ache-
 loos aufwärts.

2. οὐκέτι Ἀ., i. e. ἢ οὐκέτι Ἀκαρ-
 νανίας ἦν.

3. μεταξὺ κτέ. Argos und Olpae
 lagen am Meere, Krenae etwas
 landeinwärts.

107. 1. τὸν Ἀμπρακικόν. Die
 Vulg. hat hier noch κόλπον ge-
 gen die best. Codd. Dass Ab-
 schreiber es zusetzten, ist viel
 wahrscheinlicher, als dass sie es
 ausliessen. 1, 29, 3. 55, 1 steht
 zwar τοῦ Ἀμπρακικοῦ κόλπου, al-
 lein so sagt Thuk. auch ὁ Ἴόνιος
 und ὁ Ἴόνιος κόλπος in derselben
 Bedeutung.

2. ὑπὸ Ἀμπρ., durch die Fest-
 setzung derselben in Olpae.

χοντο) ἐς τὸ Ἄργος ἤδη ξυνεληλυθότες παρεσκευάζοντο ὡς
μαχοῦμενοι τοῖς ἐναντίοις, καὶ ἡγεμόνα τοῦ παντὸς ξυμμαχι-
κοῦ αἰροῦνται Δημοσθένη μετὰ τῶν σφετέρων στρατηγῶν.
ὁ δὲ προσαγαγὼν ἐγγὺς τῆς Ὀλπης ἐστρατοπεδεύσατο· χαρά- 3
δρα δ' αὐτοὺς μεγάλη διεΐργεν. καὶ ἡμέρας μὲν πέντε ἡσύχα-
ζον, τῇ δ' ἕκτη ἐτάσσοντο ἀμφοτέρω ὡς ἐς μάχην. καὶ μείζον
γὰρ ἐγένετο καὶ περιέσχε τὸ τῶν Πελοποννησίων στρατόπε-
δον, ὁ Δημοσθένης δεισας μὴ κυκλωθῇ λοχίζει ἐς ὁδὸν τινα
κοίλην καὶ λοχμῶδη ὀπλίτας καὶ ψιλοὺς ξυναμφοτέρους ἐς
τετρακοσίους, ὅπως κατὰ τὸ ὑπερέχον τῶν ἐναντίων ἐν τῇ
ξυνόδῳ αὐτῇ ἐξαναστάντες οὗτοι κατὰ νότου γίνωνται. ἐπεὶ 4
δὲ παρεσκευάστο ἀμφοτέροις, ἦσαν ἐς χεῖρας, Δημοσθένης
μὲν τὸ δεξιὸν κέρας ἔχων μετὰ Μεσσηνίων καὶ Ἀθηναίων
ὀλίγων· τὸ δὲ ἄλλο Ἀκαρναῖες ὡς ἕκαστοι τεταγμένοι ἐπεῖχον
καὶ Ἀμφιλόχων οἱ παρόντες ἀκοντισταί· Πελοποννήσιοι δὲ
καὶ Ἀμπρακιῶται ἀναμῖξ τεταγμένοι πλήν Μαντινέων· οὗτοι
δὲ ἐν τῷ εὐωνύμῳ μᾶλλον καὶ οὐ τὸ κέρας ἄκρον ἔχοντες
ἀθρόοι ἦσαν, ἀλλ' Εὐρύλοχος ἔσχατον εἶχε τὸ εὐώνυμον καὶ
οἱ μετ' αὐτοῦ, κατὰ Μεσσηνίους καὶ Δημοσθένην.

108. Ὡς δ' ἐν χερσὶν ἤδη ὄντες περιέσχον τῷ κέρα οἱ
Πελοποννήσιοι καὶ ἐκυκλοῦντο τὸ δεξιὸν τῶν ἐναντίων, οἱ
ἐκ τῆς ἐνέδρας Ἀκαρναῖες ἐπιγενόμενοι αὐτοῖς κατὰ νότου
προσπίπτουσί τε καὶ τρέπουσιν, ὥστε μήτε ἐς ἀλκὴν ὑπομεῖ-
ναι φοβηθέντας τε ἐς φυγὴν καὶ τὸ πλεόν τοῦ στρατεύματος
καταστῆσαι· ἐπειδὴ γὰρ εἶδον τὸ κατ' Εὐρύλοχον καὶ ὁ κρά-
τιστον ἦν διαφθειρόμενον, πολλῶ μᾶλλον ἐφοβοῦντο. καὶ οἱ
Μεσσήνιοι ὄντες ταύτῃ μετὰ τοῦ Δημοσθένους τὸ πολὺ τοῦ
ἔργου ἐξῆλθον. οἱ δὲ Ἀμπρακιῶται καὶ οἱ κατὰ τὸ δεξιὸν κέ- 2
ρας ἐνίκων τὸ καθ' ἑαυτοὺς καὶ πρὸς τὸ Ἄργος ἀπεδίωξαν·
καὶ γὰρ μαχιμώτατοι τῶν περὶ ἐκεῖνα τὰ χωρία τυγχάνουσιν
ὄντες. ἐπαναχωροῦντες δὲ ὡς ἐώρων τὸ πλεόν νενικημένον 3

3. καὶ — γὰρ fast = καὶ ἐπειδὴ.
zu 1, 31, 2. — περιέσχε ohne Obj.
auch 108, 1. 5, 71, 1.

4. τὸ ἄλλο, das Centrum und den
linken Flügel. — ὡς ἕκαστοι. zu 1,
3, 4. — τὸ κέρας ἄκρον, den Flüg-
gel an seiner Spitze, d. h.
die Spitze des Fl. Häufiger

steht in fast gleichem Sinne das
Adj. voran.

108. 1. ἐς ἀλκὴν ὑπ. v. 5, 72,
4 οὐδὲ ἐς χεῖρας — ὑπομείναντας.
Ueb. ἀλκή zu 2, 84, 3. — καὶ ὁ
κρ. ἦν. zu 4, 32, 4. — ἐξῆλθον,
vollbrachten. v. 1, 70, 2.

καὶ οἱ ἄλλοι Ἀκαρναῖνες σφίσι προσέκειντο, χαλεπῶς διεσώζοντο ἐς τὰς Ὀλπας, καὶ πολλοὶ ἀπέθανον αὐτῶν, ἀτάκτως καὶ οὐδενὶ κόσμῳ προσπίπτοντες πλὴν Μαντινέων· οὗτοι δὲ μάλιστα ξυντεταγμένοι παντὸς τοῦ στρατοῦ ἀνεχώρησαν. καὶ ἡ μὲν μάχη ἐτελεύτα ἐς ὄψε.

109. Μενεδαῖος δὲ τῇ ὑστεραίᾳ Εὐρυλόχου τεθνεώτος καὶ Μακαρίου αὐτὸς παρειληφὼς τὴν ἀρχὴν καὶ ἀπορῶν μεγάλης ἥσσης γεγεννημένης, ὅτῳ τρόπῳ ἢ μένων πολιορκήσεται, ἢ ἐκ τῆς γῆς καὶ ἐκ θαλάσσης ταῖς Ἀττικαῖς ναυσὶν ἀποκεκλημένος, ἢ καὶ ἀναχωρῶν διασωθήσεται, προσφέρει λόγον περὶ σπονδῶν καὶ ἀναχωρήσεως Δημοσθένει καὶ τοῖς Ἀκαρνανῶν στρατηγοῖς, καὶ περὶ νεκρῶν ἅμα ἀναιρέσεως. οἱ δὲ νεκροὺς μὲν ἀπέδοσαν καὶ τροπαῖον αὐτοὶ ἔστησαν καὶ τοὺς ἑαυτῶν τριακοσίους μάλιστα ἀποθανόντας ἀνείλουντο· ἀναχωρήσιν δὲ ἐκ μὲν τοῦ προφανοῦς οὐκ ἐσπείδαντο ἅπασι, κρύφα δὲ Δημοσθένης μετὰ τῶν ξυστρατῆγων Ἀκαρνανῶν σπένδονται Μαντινεῦσι καὶ Μενεδαῖῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἄρχουσι τῶν Πελοποννησίων καὶ ὅσοι αὐτῶν ἦσαν ἀξιολογώτατοι ἀποχωρεῖν κατὰ τάχος, βουλόμενος φιλῶσαι τοὺς Ἀμπρακιώτας τε καὶ τὸν μισθοφόρον ὄχλον τὸν ξενικόν, μάλιστα δὲ Λακεδαιμονίους καὶ Πελοποννησίους διαβαλεῖν ἐς τοὺς ἐκείνη χρήζων Ἕλληνας ὥς καταπροδόντες τὸ ἑαυτῶν προὔργιαίτερον ἐποίησαντο. καὶ οἱ μὲν τοὺς τε νεκροὺς ἀνείλουντο καὶ διὰ τάχους ἔθαπτον, ὥσπερ ὑπῆρχε, καὶ τὴν ἀποχώρησιν κρύφα οἷς ἐδέδοτο ἐπεβούλευον.

110. Τῷ δὲ Δημοσθένει καὶ τοῖς Ἀκαρναῖσιν ἀγγέλλεται τοὺς Ἀμπρακιώτας τοὺς ἐκ τῆς πόλεως πανδημεὶ κατὰ τὴν

3. σφίσι für αὐτοῖς. zu 1, 30, 3. — ἐς ὄψε auch 8, 23, 2. Wegen τελευτᾶν ἐς zu 1, 51, 3. Die Vulg. mit der Mehrzahl der besten Codd. ἕως ὄψε, was sonst nicht nachweisbar ist.

109. 1. παρειληφὼς τὴν ἀ., nach der schon vor dem Auszuge getroffenen Anordnung. zu 100, 2. v. 4, 38, 1. So ist wohl mit Arnold auch anderwärts (92, 5. 4, 132, 3. 5, 12, 1) die Dreizahl der Anführer zu deuten. — πολιορκήσεται, eine Belagerung aus-

halten sollte. v. 52, 1. Das Fut. Med. ist passiv. zu 1, 68, 3.

2. σπένδονται. Seltener Gebrauch des Plur. Krüg. citiert Xen. Hell. 1, 1, 10. Beispiele aus Spätern bei M. 302 zu E. Nachher wieder βουλόμενος, womit die Motivierung des σπένδονται passend auf Demosthenes, die weitaus bedeutendste Persönlichkeit, beschränkt wird. — καὶ ὅσοι, und so viele sonst. zu C. 2, 2. — Λακ. καὶ Πελ. zu 1, 80, 3.

3. ὥσπερ ὑπῆρχε, so gutes anging. — οἷς = ἐκεῖνοι οἷς.

πρώτην ἐκ τῶν Ὀλπῶν ἀγγελίαν ἐπιβοηθεῖν διὰ τῶν Ἀμφιλόχων, βουλομένους τοῖς ἐν Ὀλπαῖς ξυμμίξαι, εἰδότας οὐδὲν τῶν γεγενημένων. καὶ πέμπει εὐθὺς τοῦ στρατοῦ μέρος τι 2 τὰς ὁδοὺς προλοχιοῦντας καὶ τὰ καρτερὰ προκαταληψομένους, καὶ τῇ ἄλλῃ στρατιᾷ ἅμα παρεσκευάζετο βοηθεῖν ἐπ' αὐτούς.

111. Ἐν τούτῳ δ' οἱ Μαντινῆς καὶ οἷς ἔσπειστο πρόφασιν ἐπὶ λαχανισμὸν καὶ φρυγάνων ξυλλογὴν ἐξελθόντες ὑπαπήεσαν κατ' ὀλίγους, ἅμα ξυλλέγοντες ἐφ' ἃ ἐξῆλθον δῆθεν· προκεχωρηκότες δὲ ἤδη ἀποθεν τῆς Ὀλπης θᾶσσον ἀπεχώρουν. οἱ δ' Ἀμπρακιῶται καὶ οἱ ἄλλοι ὅσοι μὲν ἐτύγχανον 2 οὕτως ἀθρόοι ξυνελθόντες ὥς ἔγνωσαν ἀπιόντας, ὥρμησαν καὶ αὐτοὶ καὶ ἔθεον δρόμῳ, ἐπικαταλαβεῖν βουλόμενοι. οἱ δὲ 3 Ἀκαρνᾶνες τὸ μὲν πρῶτον καὶ πάντας ἐνόμισαν ἀπιέναι ἀσπόνδους ὁμοίως καὶ τοὺς Πελοποννησίους ἐπεδίωκον, καὶ τινὰς αὐτῶν τῶν στρατηγῶν κωλύοντας καὶ φάσκοντας ἔσπεῖσθαι αὐτοῖς ἠκόντισέ τις, νομίσας καταπροδίδοσθαι σφᾶς· ἔπειτα μέντοι τοὺς μὲν Μαντινέας καὶ τοὺς Πελοποννησίους ἀφίεσαν, τοὺς δ' Ἀμπρακιώτας ἔκτεινον. καὶ ἦν πολλὴ ἔρις καὶ ἄγνοια 4 εἴτε Ἀμπρακιώτης τίς ἐστίν εἴτε Πελοποννήσιος. καὶ ἐς διακοσίους μὲν τινὰς αὐτῶν ἀπέκτειναν· οἱ δ' ἄλλοι διέφυγον ἐς τὴν Ἀγραῖδα, ὁμορον οὖσαν, καὶ Σαλύνθιος αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀγραίων φίλος ὢν ὑπεδέξατο.

112. Οἱ δ' ἐκ τῆς πόλεως Ἀμπρακιῶται ἀφικνοῦνται ἐπ' Ἰδομένην. ἐστὸν δὲ δύο λόφῳ ἡ Ἰδομένη ὑψηλῷ· τούτοις τὸν μὲν μείζω νυκτὸς ἐπιγενομένης οἱ προαποσταλέντες ὑπὸ τοῦ

111. 1. καὶ οἷς, und die Uebrigen, denen. zu C. 2, 2. — πρόφασιν, vorgeblich, auch 5, 80, 3. 6, 33, 2.

2. οἱ ἄλλοι. 109, 2. — ὅσοι μὲν ohne entsprechendes δέ ist wohl gesagt, wie so oft ἐγὼ μὲν, um die in Rede Stehenden abzusondern von Andern, die noch in Olpae zurückgeblieben waren. — οὕτως bedeutet: so unbefangen, so ohne weitere Absicht (die die Uebrigen hatten), also um wirkl. Gemüse und Holz zu holen. vgl. Plat. Sympos. 176 E οὕτω πίνοντας πρὸς ἡδονήν, nur so zum Vergnügen trinkend.

Steph. Thes. unt. d. W. Ebenso sic für temere, negligenter. — ξυνελθόντες, mitgegangen waren, wird hier durch die Umstände gleichbedeutend mit ξυνεξελεθόντες (113, 1 von denselben ξυνεξήεσαν), sowie 5, 7, 2 ξυνῆλθον dem Sinne nach = ξυνεξῆλθον ist. Auch 8, 61, 2 die besten Codd. ξυνῆλθε für die Vulg. ξυνεξῆλθε. Andere freil. halten an allen diesen Stellen ξυνεξέρχομαι für nöthig.

3. τίς, hier und da einer. — τοὺς — Πελ. zu 1, 80, 3.

112. 1. ἐστὸν dem Prädic. accommodiert. zu 1, 10, 1. — τὸν δὲ

Δημοσθένους ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου ἔλαθόν τε καὶ ἔφθασαν
 προκαταλαβόντες, τὸν δ' ἐλάσσω ἔτυχον οἱ Ἀμπρακιῶται προ-
 2 αναβάντες καὶ ἠϋλίσαντο. ὁ δὲ Δημοσθένης δειπνήσας ἐχώ-
 ρει καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα ἀπὸ ἐσπέρας εὐθύς, αὐτὸς μὲν τὸ
 ἥμισυ ἔχων ἐπὶ τῆς ἐσβολῆς, τὸ δ' ἄλλο διὰ τῶν Ἀμφιλοχικῶν
 3 ὁρῶν. καὶ ἅμα ὄρθρῳ ἐπιπίπτει τοῖς Ἀμπρακιώταις ἔτι ἐν
 ταῖς εὐναῖς καὶ οὐ προησθημένοις τὰ γεγενημένα, ἀλλὰ πολὺ
 4 μᾶλλον νομίσασιν τοὺς ἑαυτῶν εἶναι· καὶ γὰρ τοὺς Μεσσηνίους
 πρώτους ἐπίτηδες ὁ Δημοσθένης προὔταξε καὶ προσαγορεύειν
 ἐκέλευε, Δωρίδα τε γλῶσσαν ἰέντας καὶ τοῖς προφύλαξι πί-
 στιν παρεχομένους, ἅμα δὲ καὶ οὐ καθορωμένους τῇ ὥσει
 5 νυκτὸς ἔτι οὔσης. ὥς οὖν ἐπέπεσε τῷ στρατεύματι αὐτῶν,
 τρέπουσι, καὶ τοὺς μὲν πολλοὺς αὐτοῦ διέφθειραν, οἱ δὲ λοι-
 6 ποὶ κατὰ τὰ ὄρη εἰς φυγὴν ὥρμησαν. προκατειλημμένων δὲ
 τῶν ὁδῶν, καὶ ἅμα τῶν μὲν Ἀμφιλόχων ἐμπείρων ὄντων τῆς
 ἑαυτῶν τῆς καὶ ψιλῶν πρὸς ὀπλίτας, τῶν δὲ ἀπείρων καὶ
 ἀνεπιστημόνων ὅπῃ τράπωνται, ἐσπίπτοντες ἔς τε χαράδρας
 7 καὶ τὰς προλελοχισμένας ἐνέδρας διεφθείροντο. καὶ εἰς πᾶσαν
 ἰδέαν χωρήσαντες τῆς φυγῆς ἐτράποντό τινες καὶ εἰς τὴν θά-
 λασσαν οὐ πολὺ ἀπέχουσιν, καὶ ὥς εἶδον τὰς Ἀττικὰς ναῦς
 παραπλεύσας ἅμα τοῦ ἔργου τῇ ξυντυχίᾳ, προσένευσαν,
 ἡγησάμενοι ἐν τῷ αὐτίκᾳ φόβῳ κρεῖσσον εἶναι σφίσιν ὑπὸ
 τῶν ἐν ταῖς ναυσὶν, εἰ δεῖ, διαφθαρεῖναι ἢ ὑπὸ τῶν βαρβά-
 8 ρων καὶ ἐχθίστων Ἀμφιλόχων. οἱ μὲν οὖν Ἀμπρακιῶται τοι-
 οὔτῳ τρόπῳ κακωθέντες ὀλίγοι ἀπὸ πολλῶν ἐσώθησαν εἰς τὴν
 πόλιν· Ἀκαρνᾶνες δὲ σκυλεύσαντες τοὺς νεκροὺς καὶ τροπαῖα
 στήσαντες ἀπεχώρησαν εἰς Ἄργος.

ἐλάσσω. Mit dem Acc. kann προαναβαίνειν construiert sein, wie ἀναβαίνειν nicht bloss bei Spätern, sondern auch schon bei Plat. Phäd. p. 113 D ἀναβάντες ἃ δὴ αὐτοῖς ὀχήματά ἐστιν und bei Xen. Hipp. 3, 4 ἔππω ἀναβεβαμένῳ. And. wollen εἰς einschieben.

2. ἐσβολῆς, Eingang in d. Berge, Pass.

3. ἔτι gehört zu ἐν ταῖς εὐναῖς, sc. οὔσι. zu 1, 30, 4.

4. ἐκέλευε. zu 1, 26, 1. — Δωρίδα κτέ. v. 4, 3, 3. 41, 2. — τῇ ὥσει, ihrem Aussehn nach.

5. ἐπέπεσε, sc. Δημοσθένης, τρέπουσι, sc. οἱ μετ' αὐτοῦ.

6. πρὸς ὀπλ., gegen H. — ἐσπίπτοντες sind dieselben, die vorher mit dem Gen. absol. τῶν δὲ ἀπείρων (sc. τῆς γῆς ὄντων) καὶ ἀνεπιστημόνων gemeint waren. Dieser Gen. abs. war des Gegensatzes halber nothwendig. vgl. zu 2, 83, 3.

7. τοῦ ἔργου, der Niederlage und Flucht.

113. 1. ἀπὸ — Ἀμπρ. 111, 4. —

113. Καὶ αὐτοῖς τῇ ὑστεραίᾳ ἦλθε κῆρυξ ἀπὸ τῶν ἐς Ἀγραίους καταφυγόντων ἐκ τῆς Ὀλπης Ἀμπρακιωτῶν, ἀναίρεσιν αἰτήσων τῶν νεκρῶν οὓς ἀπέκτειναν ὑστερον τῆς πρώτης μάχης, ὅτε μετὰ τῶν Μαντινέων καὶ τῶν ὑποσπόνδων ξυνεξήεσαν ἄσπονδοι. ἰδὼν δ' ὁ κῆρυξ τὰ ὅπλα τῶν ἀπὸ τῆς 2 πόλεως Ἀμπρακιωτῶν ἐθαύμαζε τὸ πλῆθος· οὐ γὰρ ἦδει τὸ πάθος, ἀλλ' ὥετο τῶν μετὰ σφῶν εἶναι. καὶ τις αὐτὸν ἤρετο 3 ὅτι θαυμάζοι καὶ ὁπόσοι αὐτῶν τεθνῶσιν, οἴομενος αὖ ὁ ἔρωτῶν εἶναι τὸν κήρυκα ἀπὸ τῶν ἐν Ἰδομέναις. ὁ δ' ἔφη διακοσίους μάλιστα. ὑπολαβὼν δ' ὁ ἔρωτῶν εἶπεν· „Οὐκουν 4 τὰ ὅπλα ταυτὶ φαίνεται, ἀλλὰ πλεον ἢ χιλίων.“ αὐτὸς δὲ εἶπεν ἐκεῖνος· „Οὐκ ἄρα τῶν μεθ' ἡμῶν μαχομένων ἐστίν.“ ὁ δ' ἀπεκρίνατο· „Εἶπερ γε ὑμεῖς ἐν Ἰδομένῃ χθὲς ἐμάχεσθε.“ „Ἀλλ' ἡμεῖς γε οὐδενὶ ἐμαχόμεθα χθὲς, ἀλλὰ πρώην ἐν τῇ ἀποχωρήσει.“ „Καὶ μὲν δὴ τούτοις γε ἡμεῖς χθὲς ἀπὸ τῆς πόλεως βοηθήσασι τῆς Ἀμπρακιωτῶν ἐμαχόμεθα.“ ὁ δὲ 5 κῆρυξ ὡς ἤκουσε καὶ ἔγνω ὅτι ἡ ἀπὸ τῆς πόλεως βοήθεια διέφθαρται, ἀνοιμώξας καὶ ἐκπλαγεὶς τῷ μεγέθει τῶν παρόντων κακῶν ἀπῆλθεν εὐθὺς ἄπρακτος καὶ οὐκέτι ἀπῆται τοὺς νεκρούς. πάθος γὰρ τοῦτο μιᾷ πόλει Ἑλληνίδι ἐν ἰσαῖς ἡμέραις 6 μέγιστον δὴ τῶν κατὰ τὸν πόλεμον τόνδε ἐγένετο. καὶ ἀριθμὸν οὐκ ἔγραψα τῶν ἀποθανόντων, διότι ἄπιστον τὸ πλῆθος λέγεται ἀπολέσθαι ὡς πρὸς τὸ μέγεθος τῆς πόλεως. Ἀμπρακίαν μέντοι οἶδα ὅτι, εἰ ἐβουλήθησαν Ἀκαρνᾶνες καὶ Ἀμφίλοχοι Ἀθηναίοις καὶ Δημοσθένει πειθόμενοι ἐξελεῖν, αὐτοβοεῖ ἂν εἶλον· νῦν δ' ἔδεισαν μὴ οἱ Ἀθηναῖοι ἔχοντες αὐτὴν χαλεπώτεροι σφίσι πάροικοι ᾧσιν.

114. Μετὰ δὲ ταῦτα τρίτον μέρος νείμαντες τῶν σκύλων τοῖς Ἀθηναίοις τὰ ἄλλα κατὰ τὰς πόλεις διείλοντο. καὶ τὰ μὲν τῶν Ἀθηναίων πλεοντα ἐάλω, τὰ δὲ νῦν ἀνακείμενα ἐν τοῖς Ἀττικοῖς ἱεροῖς Δημοσθένει ἐξηρέθησαν τριακόσιαι πανο-

ἀπέκτειναν, οἱ Ἀκαρνᾶνες. — ὅτε κτέ. 111, 2. — τῶν Μαντ. καὶ τῶν ὑπ., wie 111, 1.

3. θαυμάζοι — τεθνῶσιν. v. 2, 80, 1 ὅτι — κρατήσουσι καὶ — ἔσοιτο. M. 529, 5. — Ἰδομέναις. Ueb. den Plur. zu 105, 1.

4. φαίνεται, sc. διακοσίων. —

μαχομένων. Warum nicht μαχεσάμενων? — καὶ μὲν δὴ — γε, at vero — quidem.

6. μιᾷ πόλει. zu 39, 1. — ὡς πρὸς, wenn man sie vergleicht mit. ὡς limitativ, wie 4, 34, 1. 84, 2. 5, 43, 2 u. a.

114. 1. ἐξηρέθησαν. Das Verb.

πλῖαι, καὶ ἄγων αὐτὰς κατέπλευσε· καὶ ἐγένετο ἅμα αὐτῷ
 μετὰ τὴν τῆς Αἰτωλίας ξυμφορὰν ἀπὸ ταύτης τῆς πράξεως
 2 ἀδεεστέρα ἢ κἀθοδος. ἀπῆλθον δὲ καὶ οἱ ἐν ταῖς εἴκοσι ναυ-
 σὶν Ἀθηναῖοι ἐς Ναύπακτον. Ἀκαρνᾶνες δὲ καὶ Ἀμφίλοχοι
 ἀπελθόντων Ἀθηναίων καὶ Δημοσθένους τοῖς ὡς Σαλύνθιον
 καὶ Ἀγραίους καταφυγοῦσιν Ἀμπρακιώταις καὶ Πελοποννη-
 σίοις ἀναχώρησιν ἐσπείσαντο ἐξ Οἰνιαδῶν οἵπερ καὶ μετανέ-
 3 στησαν παρὰ Σαλυνθίου. καὶ ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον σπονδὰς
 καὶ ξυμμαχίαν ἐποιήσαντο ἑκατὸν ἔτη Ἀκαρνᾶνες καὶ Ἀμφί-
 λοχοι πρὸς Ἀμπρακιώτας ἐπὶ τοῖσδε, ὥστε μήτε Ἀμπρακιώτας
 μετὰ Ἀκαρνάνων στρατεύειν ἐπὶ Πελοποννησίους μήτε Ἀκαρ-
 νᾶνας μετὰ Ἀμπρακιωτῶν ἐπ' Ἀθηναίους, βοηθεῖν δὲ τῇ
 ἀλλήλων, καὶ ἀποδοῦναι Ἀμπρακιώτας ὅποσα ἢ χωρία ἢ ὁμή-
 ρους Ἀμφιλόχων ἔχουσι, καὶ ἐπὶ Ἀνακτόριον μὴ βοηθεῖν πο-
 4 λέμιον ὃν Ἀκαρνᾶσιν. ταῦτα ξυνθέμενοι διέλυσαν τὸν πό-
 λεμον. μετὰ δὲ ταῦτα Κορίνθιοι φυλακὴν ἑαυτῶν ἐς τὴν
 Ἀμπρακίαν ἀπέστειλαν ἐς τριακοσίους ὀπλίτας καὶ Ξενοκλεί-
 δαν τὸν Εὐθυκλέους ἄρχοντα· οἱ κομιζόμενοι χαλεπῶς διὰ τῆς
 ἡπείρου ἀφίκοντο. τὰ μὲν κατ' Ἀμπρακίαν οὕτως ἐγένετο.

115. Οἱ δ' ἐν τῇ Σικελίᾳ Ἀθηναῖοι τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος
 ἐς τε τὴν Ἰμεραίαν ἀπόβασιν ἐποιήσαντο ἐκ τῶν νεῶν μετὰ
 τῶν Σικελῶν ἄνωθεν ἐσβεβληκότων ἐς τὰ ἔσχατα τῆς Ἰμε-
 2 ραίας, καὶ ἐπὶ τὰς Αἰόλου νήσους ἔπλευσαν. ἀναχωρήσαντες
 δὲ ἐς Ῥήγιον Πυθόδωρον τὸν Ἰσολόχου, Ἀθηναίων στρατη-
 γόν, καταλαμβάνουσιν ἐπὶ τὰς ναῦς διάδοχον ὧν ὁ Λάχης
 3 ἦρχεν. οἱ γὰρ ἐν Σικελίᾳ ξύμμαχοι πλεύσαντες ἔπεισαν τοὺς

ist der Appos. accomodiert, in derselben Weise wie sonst dem Prädic. Man löse auf: εἰσὶν αἱ τριακόσιαι πανοπλῖαι, αἱ ἐξηρέθησαν τῷ Δ. — τῆς Αἰτωλίας. Insofern der Unfall in Aetolien stattfand, gehört er Aetolien an. Das in einigen Codd. stehende ἐκ τῆς Αἰτ., an sich sehr ansprechend (zu 102, 3), dürfte doch nicht weniger Correctur sein als die Vulg. ἐν τῇ Αἰτ.

2. ἐσπείσαντο. „Qua venia iis opus erat, quum naves iis deessent, quibus mari in patrias redirent“. P. — οἵπερ — Σαλυνθίου

ist Emendation von G. Hermann für das sinnlose οἵπερ — Σαλύνθιον.

3. ἑκατὸν ἔτη, auf h. J. zu 5, 47, 1. — ἐπὶ Ἀν., nach A., zur Hülfe. Diesen Sinn hat βοηθεῖν ἐπὶ c. acc., wenn eine Ortsbezeichnung folgt; feindliche Bedeutung dagegen, wenn Personen folgen (Bé- tant lex. Thuc.).

115. 1. Σικελῶν ist Emend. von Bloomfield statt Σικελιωτῶν. Nur auf jene passt ἄνωθεν ἐσβ. (zu 90, 1), und sie waren auch mit Athen verbündet: 103, 1. 4, 25, 9.

3. πλεύσαντες, näml. zu den Ath.

Ἀθηναίους βοηθεῖν σφίσι πλείοσι ναυσί· τῆς μὲν γὰρ γῆς αὐτῶν οἱ Συρακόσιοι ἐκράτουν, τῆς δὲ θαλάσσης ὀλίγαις ναυσὶν εἰργόμενοι παρεσκευάζοντο ναυτικὸν ξυναγείροντες ὥς οὐ περιοψόμενοι. καὶ ἐπλήρουν ναῦς τεσσαράκοντα οἱ 4 Ἀθηναῖοι ὥς ἀποστελοῦντες αὐτοῖς, ἅμα μὲν ἡγούμενοι θᾶσσον τὸν ἐκεῖ πόλεμον καταλυθήσεσθαι, ἅμα δὲ βουλόμενοι μελέτην τοῦ ναυτικοῦ ποιεῖσθαι. τὸν μὲν οὖν ἓνα τῶν στρα- 5 τηγῶν ἀπέστειλαν Πυθόδωρον ὀλίγαις ναυσί, Σοφοκλέα δὲ τὸν Σωστρατίδου καὶ Εὐρυμέδοντα τὸν Θουκλέους ἐπὶ τῶν πλειόνων νεῶν ἀποπέμψειν ἔμελλον. ὁ δὲ Πυθόδωρος ἤδη 6 ἔχων τὴν τοῦ Λάχης τῶν νεῶν ἀρχὴν ἐπλευσε τελευτῶντος τοῦ χειμῶνος ἐπὶ τὸ Λοκρῶν φρούριον ὃ πρότερον Λάχης εἶλε· καὶ νικηθεὶς μάχῃ ὑπὸ τῶν Λοκρῶν ἀνεχώρησεν.

116. Ἐρρῦη δὲ περὶ αὐτὸ τὸ ἔαρ τοῦτο ὁ ῥύαξ τοῦ πυρὸς ἐκ τῆς Αἴτνης, ὥσπερ καὶ τὸ πρότερον. καὶ γῆν τινα ἔφθειρε τῶν Καταναίων, οἱ ἐπὶ τῇ Αἴτνῃ τῷ ὄρει οἰκοῦσιν, ὅπερ μέγιστόν ἐστιν ὄρος ἐν τῇ Σικελίᾳ. λέγεται δὲ πεντη- 2 κοστῷ ἔτει ῥυῆναι τοῦτο μετὰ τὸ πρότερον ῥεῦμα, τὸ δὲ ξύμπαν τρεῖς γεγενῆσθαι τὸ ῥεῦμα ἀφ' οὗ Σικελία ὑπὸ Ἑλλήνων οἰκεῖται. ταῦτα μὲν κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦτον ἐγένετο, καὶ 3 ἕκτον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

— παρεσκευάζοντο gehört zu ὥς οὐ περιοψόμενοι.

6. πρότερον. 99.

116. 2. πεντηκοστῷ. Danach fiel der frühere Ausbruch in d. J. 475. Da aber nach dem Marmor Parium im J. 479 ein Ausbruch des Aetna stattfand, und da Thuk. durch λέγεται selbst andeutet, dass

ihm die Sache nicht genau bekannt sei, so darf man unbedenkl. das letztgenannte Jahr als das richtige annehmen. Mit dem dritten Ausbruch, von dem Thuk. gehört hat, meint er wohl einen noch ältern und nicht, wie Dodwell glaubte, den von Diodor 14, 59 erwähnten, der ins J. 396 fiel.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΕΥΤΓΡΑΦΗΣ Δ.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους περὶ σίτου ἐκβολὴν Συρα-
 κοσίων δέκα νῆες πλεύσασαι καὶ Λοκρίδες ἶσαι Μεσσήνην τὴν
 ἐν Σικελίᾳ κατέλαβον, αὐτῶν ἐπαγαγομένων, καὶ ἀπέστη
 2 Μεσσήνη Ἀθηναίων. ἔπραξαν δὲ τοῦτο μάλιστα οἱ μὲν Συ-
 ρακόσιοι ὁρῶντες προσβολὴν ἔχον τὸ χωρίον τῆς Σικελίας καὶ
 φοβούμενοι τοὺς Ἀθηναίους μὴ ἐξ αὐτοῦ ὁρμώμενοί ποτε
 σφίσι μείζονι παρασκευῇ ἐπέλθωσιν, οἱ δὲ Λοκροὶ κατὰ ἔχθος
 τὸ Ῥηγίνων, βουλόμενοι ἀμφοτέρωθεν αὐτοὺς καταπολεμεῖν.
 3 καὶ ἐσεβεβλήκεσαν ἅμα ἐς τὴν Ῥηγίνων οἱ Λοκροὶ πανστρα-
 τιᾷ, ἵνα μὴ ἐπιβοηθῶσι τοῖς Μεσσηνίοις, ἅμα δὲ καὶ ξυνεπα-
 γόντων Ῥηγίνων φυγάδων, οἳ ἦσαν παρ' αὐτοῖς· τὸ γὰρ
 Ῥήγιον ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐστασίαζε καὶ ἀδύνατα ἦν ἐν τῷ
 παρόντι τοὺς Λοκροὺς ἀμύνεσθαι, ἢ καὶ μᾶλλον ἐπετίθεντο.
 4 δηώσαντες δὲ οἱ μὲν Λοκροὶ τῷ πεζῷ ἀπεχώρησαν, αἱ δὲ νῆες
 Μεσσήνην ἐφρούρου· καὶ ἄλλαι αἱ πληρούμεναι ἔμελλον
 αὐτόσε ἐγκαθορμίσσασθαι τὸν πόλεμον ἐντεῦθεν ποιήσεσθαι.
 2. Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ ἥρος, πρὶν τὸν σῖτον
 ἐν ἀκμῇ εἶναι, Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐσέβαλον ἐς
 τὴν Ἀττικὴν· ἠγείτο δὲ Ἄγρις ὁ Ἀρχιδάμου, Λακεδαιμονίων
 2 βασιλεύς· καὶ ἐγκαθεζόμενοι ἐδήουν τὴν γῆν. Ἀθηναῖοι δὲ
 τὰς τε τεσσαράκοντα ναῦς ἐς Σικελίαν ἀπέστειλαν, ὥσπερ
 παρεσκευάζοντο, καὶ στρατηγούς τοὺς ὑπολοίπους Εὐρυμέ-
 δοντα καὶ Σοφοκλέα· Πυθόδωρος γὰρ ὁ τρίτος αὐτῶν ἤδη
 3 προαφίκτο ἐς Σικελίαν. εἶπον δὲ τούτοις καὶ Κερκυραίων

1. 1. περὶ σίτον ἐκβ., um die Zeit, wo das Getreide in Halme schiesst. — αὐτῶν, τῶν Μεσσηνίων, doch, wie aus §. 3 hervorgeht, nur die eine Partei unter ihnen.

2. προσβολήν verb. mit τῆς Σικ.,

Landung in, Angriff auf S. — ὁρμώμενοι. zu 1, 64, 2. — ἀμφοτέρωθεν, von der Land- und von der Seeseite.

3. ἀδύνατα ἦν. zu 1, 72, 1.

2. 2. παρεσκευάζοντο. 3, 115.

ἅμα παραπλέοντας τῶν ἐν τῇ πόλει ἐπιμεληθῆναι, οἱ ἐλ-
στεύοντο ὑπὸ τῶν ἐν τῷ ὄρει φυγάδων· καὶ Πελοποννησίων
αὐτόσε νῆες ἐξήκοντα παρεπεπλεύκεσαν τοῖς ἐν τῷ ὄρει τιμω-
ροὶ καὶ λιμοῦ ὄντος μεγάλου ἐν τῇ πόλει νομίζοντες κατασχέ-
σειν ῥαδίως τὰ πράγματα. Δημοσθένει δὲ ὄντι ιδιώτῃ μετὰ 4
τὴν ἀναχώρησιν τὴν ἐξ Ἀκαρνανίας αὐτῷ δεηθέντι εἶπον
χρησθαι ταῖς ναυσὶ ταύταις, ἣν βούληται, περὶ τὴν Πελο-
πόννησον.

3. Καὶ ὥς ἐγένοντο πλείοντες κατὰ τὴν Λακωνικὴν καὶ
ἐπυνθάνοντο ὅτι αἱ νῆες ἐν Κερκύρα ἤδη εἰσὶ τῶν Πελοπον-
νησίων, ὁ μὲν Εὐρυμέδων καὶ Σοφοκλῆς ἠπείγοντο ἐς τὴν
Κέρκυραν, ὁ δὲ Δημοσθένης ἐς τὴν Πύλον πρῶτον ἐκέλευε
σχόντας αὐτοὺς καὶ πράξαντας ἃ δεῖ τὸν πλοῦν ποιεῖσθαι·
ἀντιλεγόντων δὲ κατὰ τύχην χειμῶν ἐπιγενόμενος κατήνεγκε
τὰς ναῦς ἐς τὴν Πύλον. καὶ ὁ Δημοσθένης εὐθὺς ἠξίου τει- 2
χίζεσθαι τὸ χωρίον (ἐπὶ τοῦτο γὰρ ξυνεκπλεῦσαι), καὶ ἀπέ-
φαινε πολλὴν εὐπορίαν ξύλων τε καὶ λίθων καὶ φύσει καρτε-
ρὸν ὃν καὶ ἐρήμον αὐτό τε καὶ ἐπὶ πολὺ τῆς χώρας· ἀπέχει
γὰρ σταδίους μάλιστα ἢ Πύλος τῆς Σπάρτης τετρακοσίους καὶ
ἔστιν ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ ποτὲ οὖση γῆ, καλοῦσι δὲ αὐτὴν οἱ
Λακεδαιμόνιοι Κορυφάσιον. οἱ δὲ πολλὰς ἔφασαν εἶναι ἄκρας 3
ἐρήμους τῆς Πελοποννήσου, ἣν βούληται καταλαμβάνων τὴν
πόλιν δαπανᾶν. τῷ δὲ διάφορόν τι ἐδόκει εἶναι τοῦτο τὸ χω-
ρίον ἑτέρου μᾶλλον, λιμένος τε προσόντος καὶ τοὺς Μεσση-
νίους οἰκείους ὄντας αὐτῷ τὸ ἀρχαῖον καὶ ὁμοφώνους τοῖς
Λακεδαιμονίοις πλεῖστ' ἂν βλάπτειν ἐξ αὐτοῦ ὀρμωμένους καὶ
βεβαίους ἅμα τοῦ χωρίου φύλακας ἔσεσθαι.

3. ἐλυστεύοντο. 3, 85.

4. ταῖς ναυσὶ τ., die 40 in §. 2.

3. 2. ἐπὶ τοῦτο, dazu (v. 5, 87. 1, 59, 2. 3, 111, 1), die meisten der guten Codd. statt der Vulg. ἐπὶ τούτῳ, die an sich nicht schlechter ist. — ἐπὶ πολὺ vertritt den Acc. eines Nomen, = πολὺ μέρος. zu 1, 50, 2.

3. καταλαμβάνων, sc. αὐτάς. — δαπανᾶν, durch Aufwand schwächen, in Kosten stürzen. Antiph. de caed. Herod. p.

719 R. ἀνῆρ, ὃν ἐδαπάνησαν. Oefter so bei Spätern. — διάφορόν τι — ἑτέρου μᾶλλον, dieselbe Abundanz wie 1, 138, 3 in διαφερόντως τι ἐς αὐτὸ μᾶλλον ἑτέρου ἄξιος θαυμάσαι. — καὶ τοὺς — βλάπτειν, anakoluthische Fortsetzung des Satzes statt der regelmässigen: καὶ τῶν Μεσσηνίων — ἂν βλαπτόντων. zu 3, 94, 3. — οἰκείους αὐτῷ, i. e. τῷ χωρίῳ, weil eben Pylos in dem alten Messenien lag. Die Berechnung des Demosth. traf ein: 41, 2. vgl. auch 3, 112, 4.

4. Ὡς δὲ οὐκ ἔπειθεν οὔτε τοὺς στρατηγούς οὔτε τοὺς στρατιώτας, ὕστερον καὶ τοῖς ταξιάρχοις κοινώσας, ἡσύχαζεν ὑπὸ ἀπλοίας, μέχρι αὐτοῖς τοῖς στρατιώταις σχολάζουσιν ὁρμὴ
 2 ἐπέπεσε περιστᾶσιν ἐκτειλίσαι τὸ χωρίον. καὶ ἐγχειρήσαντες εἰργάζοντο, σιδήρια μὲν λιθουργὰ οὐκ ἔχοντες, λογάδην δὲ φέροντες λίθους, καὶ ξυνετίθεσαν ὥς ἕκαστόν τι ξυμβαίνοι· καὶ τὸν πηλόν, εἶπου δέοι χρῆσθαι, ἀγγείων ἀπορία ἐπὶ τοῦ νώτου ἔφερον ἐγκεκυφότες τε, ὥς μάλιστα μέλλοι ἐπιμένειν, καὶ τῷ χεῖρε ἐς τοῦπίσω ξυμπλέκοντες, ὅπως μὴ ἀποπίπτοι.
 3 παντί τε τρόπῳ ἠπείγοντο φθῆναι τοὺς Λακεδαιμονίους τὰ ἐπιμαχώτατα ἐξεργασάμενοι πρὶν ἐπιβοηθῆσαι· τὸ γὰρ πλεον τοῦ χωρίου αὐτὸ καρτερόν ὑπῆρχε καὶ οὐδὲν ἔδει τείχους.

5. Οἱ δὲ ἐορτήν τινα ἔτυχον ἄγοντες, καὶ ἅμα πυνθανόμενοι ἐν ὀλιγορία ἐποιοῦντο, ὥς, ὅταν ἐξέλθωσιν, ἢ οὐχ ὑπομενοῦντας σφᾶς ἢ ῥαδίως ληψόμενοι βία· καί τι καὶ αὐ-
 2 τοὺς ὁ στρατὸς ἔτι ἐν ταῖς Ἀθήναις ὦν ἐπέσχευ. τειχίσαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοῦ χωρίου τὰ πρὸς ἠπειρον καὶ ἃ μάλιστα ἔδει ἐν ἡμέραις ἕξ, τὸν μὲν Δημοσθένην μετὰ νεῶν πέντε αὐτοῦ φύλακα καταλείπουσι, ταῖς δὲ πλείοσι ναυσὶ τὸν ἐς τὴν Κέρκυραν πλοῦν καὶ Σικελίαν ἠπείγοντο.

4. 1. ὕστερον — κοινώσας gehört noch zum Vordersatze: eben durch die Taxiarchen, denen er seinen Plan mitgetheilt, suchte er die Soldaten dafür zu gewinnen. — ἡσύχαζεν ὑπὸ ἀπλ., lag er unthätig wegen Windstille. v. 2, 85, 6 ὑπὸ ἀπλοίας ἐνδιέτριψεν. 8, 99 μείνας ὑπὸ ἀπλοίας. Zwar nicht officiell, aber factisch war Demosth. Oberbefehlshaber, weil ihm gestattet worden war, das Geschwader zu Unternehmungen an den pelop. Küsten beliebig zu verwenden: C. 2, 4. Es bedarf also wohl der Aenderung ἡσύχαζον nicht. Andere erklären ἡσύχαζεν: er gab seine Bemühungen auf, und ziehen ὑπὸ ἀπλοίας zum Folg. — περιστᾶσιν, sich herumstellend, um Hand ans Werkzulegen. Fast alle Codd. falsch περὶ στάσιν oder περιίστασιν.

2. λογάδην gehört weniger zu

φέροντες als zu λίθους, fast = ausgewählte Steine. v. 4, 31, 2. 6, 66, 2. Ueb. d. Verbindung von Adv. und Subst. zu 1, 30, 4. — ἕκαστόν τι, das Neutr., weil der allgemeine Begriff „Stück, Masse“ vorschwebt. vgl. zu 2, 47, 3. 76, 1. — ξυμβαίνοι, sich fügen, passen mochte.

3. τοὺς Λακ. ist durch Anticipation zu φθῆναι gezogen, anstatt nach πρὶν zu stehn.

5. 1. ἐν ὀλιγορία ἐπ., sie missachteten es, ohne Obj., wie 7, 3, 2. — ὥς — οὐχ ὑπομενοῦντας sc. αὐτούς, i. e. τοὺς Ἀθηναίους, Acc. absol. zum Ausdruck eines subjectiven Urtheils. zu 1, 134, 4. Wohl unrichtig beziehen Andere den Acc. auf ein bei ἐν ὀλιγορία ἐπ. zu ergänzendes αὐτούς. — σφᾶς, τοὺς Λακεδ. — ἐν ταῖς Ἀθήναις für ἐν τῇ Ἀττικῇ, wie ἐν Τροίᾳ für ἐν τῇ Τροίᾳ u. A.

6. Οἱ δ' ἐν τῇ Ἀττικῇ ὄντες Πελοποννήσιοι ὥς ἐπύθοντο τῆς Πύλου κατειλημμένης, ἀνεχώρουν κατὰ τάχος ἐπ' οἴκου, νομίζοντες μὲν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἄγρις ὁ βασιλεὺς οἰκειὸν σφίσι τὸ περὶ τὴν Πύλον· ἅμα δὲ πρὸ ἐσβαλόντες καὶ τοῦ σίτου ἔτι χλωροῦ ὄντος ἐσπάνιζον τροφῆς τοῖς πολλοῖς, χειμῶν τε ἐπιγενόμενος μείζων παρὰ τὴν καθεστηκυῖαν ὥραν ἐπίεσε τὸ στράτευμα. ὥστε πολλαχόθεν ξυνέβη ἀναχωρῆσαί 2 τε θᾶσσον αὐτοὺς καὶ βραχυτάτην γενέσθαι τὴν ἐσβολὴν ταύτην· ἡμέρας γὰρ πεντεκαίδεκα ἔμειναν ἐν τῇ Ἀττικῇ.

7. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον Σιμωνίδης Ἀθηναίων στρατηγὸς Ἡϊόνα τὴν ἐπὶ Θράκης Μενδαίων ἀποικίαν, πολεμίαν δὲ οὖσαν, ξυλλέξας Ἀθηναίους τε ὀλίγους ἐκ τῶν φρουρίων καὶ τῶν ἐκείνῃ ξυμμάχων πλήθος προδιδομένην κατέλαβεν. καὶ παραχοῆμα ἐπιβοηθησάντων Χαλκιδέων καὶ Βοττιαίων ἐξεκρούσθη τε καὶ ἀπέβαλε πολλοὺς τῶν στρατιωτῶν.

8. Ἀναχωρησάντων δὲ τῶν ἐκ τῆς Ἀττικῆς Πελοποννησίων οἱ Σπαρτιᾶται αὐτοὶ μὲν καὶ οἱ ἐγγύτατα τῶν περιοίκων εὐθὺς ἐβοήθουν ἐπὶ τὴν Πύλον, τῶν δὲ ἄλλων Λακεδαιμονίων βραδυτέρα ἐγίγνετο ἡ ἐφοδος, ἄρτι ἀφιγμένων ἀφ' ἐτέρας στρατείας. περιήγγελλον δὲ καὶ κατὰ τὴν Πελοπόννησον 2 βοηθεῖν ὅτι τάχιστα ἐπὶ Πύλον καὶ ἐπὶ τὰς ἐν τῇ Κερκύρᾳ ναῦς σφῶν τὰς ἐξήκοντα ἔπεμψαν, αἱ ὑπερενεχθεῖσαι τὸν Λευκαδίων ἰσθμὸν καὶ λαθοῦσαι τὰς ἐν Ζακύνθῳ Ἀττικὰς ναῦς ἀφικνοῦνται ἐπὶ Πύλον· παρῆν δὲ ἤδη καὶ ὁ πεζὸς στρατός. Δημοσθένης δὲ προσπλέοντων ἔτι τῶν Πελοποννησίων ὑπεκ- 3 πέμπει φθάσας δύο ναῦς ἀγγεῖλαι Εὐρυμέδοντι καὶ τοῖς ἐν ταῖς ναυσὶν ἐν Ζακύνθῳ Ἀθηναίοις παρεῖναι ὥς τοῦ χωρίου κινδυνεύοντος. καὶ αἱ μὲν νῆες κατὰ τάχος ἔπλεον κατὰ τὰ 4 ἐπεσταλμένα ὑπὸ Δημοσθένους· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι παρεσκευάζοντο ὥς τῷ τειχίσματι προσβαλοῦντες κατὰ τε γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, ἐλπίζοντες ῥαδίως αἰρήσειν οἰκοδόμημα διὰ ταχέων εἰργασμένον καὶ ἀνθρώπων ὀλίγων ἐνόντων. προσ- 5 δεχόμενοι δὲ καὶ τὴν ἀπὸ Ζακύνθου τῶν Ἀττικῶν νεῶν βοή-

6. 1. νομίζοντες κτέ. Ueb. den Nom. zu 1, 49, 4. Diesem νομίζοντες μὲν entspr. ἅμα δὲ — ἐσπάνιζον. zu 2, 47, 3. — παρὰ, im Vergleich zu.

8. 2. τὰς ἐξήκοντα. C. 2, 3. — ὑπερενεχθεῖσαι. zu 3, 15, 1. — Ἀττικὰς ναῦς, das Geschwader des Eurymedon und Sophokles; §. 3. 13, 2.

θειαν ἐν νῶ εἶχον, ἣν ἄρα μὴ πρότερον ἔλωσι, καὶ τοὺς
 ἔσπλους τοῦ λιμένος ἐμφράξαι, ὅπως μὴ ἢ τοῖς Ἀθηναίοις
 6 ἐφορμίσασθαι ἐς αὐτόν. ἡ γὰρ νῆσος ἡ Σφακτηρία καλου-
 μένη τὸν τε λιμένα, παρατείνουσα καὶ ἐγγὺς ἐπικειμένη, ἐχυ-
 ρὸν ποιεῖ καὶ τοὺς ἔσπλους στενοὺς, τῇ μὲν δυοῖν νεοῖν διά-
 πλουν κατὰ τὸ τείχισμα τῶν Ἀθηναίων καὶ τὴν Πύλον, τῇ δὲ
 πρὸς τὴν ἄλλην ἡπειρον ὀκτὼ ἢ ἐννέα· ὑλώδης τε καὶ ἀτρι-
 βῆς πᾶσα ὑπ' ἐρημίας ἦν καὶ μέγεθος περὶ πεντεκαίδεκα στα-
 7 δίους μάλιστα. τοὺς μὲν οὖν ἔσπλους ταῖς ναυσὶν ἀντιπρώροις
 βύξην κλήσειν ἔμελλον· τὴν δὲ νῆσον ταύτην φοβούμενοι μὴ
 ἐξ αὐτῆς τὸν πόλεμον σφίσι ποιῶνται, ὀπλίτας διεβίβασαν
 8 εἰς αὐτὴν καὶ παρὰ τὴν ἡπειρον ἄλλους ἔταξαν· οὕτω γὰρ τοῖς
 Ἀθηναίοις τὴν τε νῆσον πολεμίαν ἔσεσθαι τὴν τε ἡπειρον,
 ἀπόβασιν οὐκ ἔχουσιν· τὰ γὰρ αὐτῆς τῆς Πύλου ἔξω τοῦ
 ἔσπλου πρὸς τὸ πέλαγος ἀλίμενα ὄντα οὐχ ἔξειν ὅθεν ὀρμώ-
 μενοι ὠφελήσουσι τοὺς αὐτῶν, σφεῖς δὲ ἄνευ τε ναυμαχίας
 καὶ κινδύνου ἐκπολιορκήσειν τὸ χωρίον κατὰ τὸ εἶκος, σίτου
 9 τε οὐκ ἐνόντος καὶ δι' ὀλίγης παρασκευῆς κατειλημμένου. ὥς
 δ' ἐδόκει αὐτοῖς ταῦτα, καὶ διεβίβαζον ἐς τὴν νῆσον τοὺς
 ὀπλίτας ἀποκληρώσαντες ἀπὸ πάντων τῶν λόχων. καὶ διέβη-
 σαν μὲν καὶ ἄλλοι πρότερον κατὰ διαδοχὴν, οἱ δὲ τελευταῖοι
 καὶ ἐγκαταληφθέντες εἴκοσι καὶ τετρακόσιοι ἦσαν καὶ Εἰλωτες
 οἱ περὶ αὐτούς· ἦρχε δ' αὐτῶν Ἐπιτάδας ὁ Μολόβρου.

9. Δημοσθένης δὲ ὁρῶν τοὺς Λακεδαιμονίους μέλλοντας
 προσβάλλειν ναυσὶ τε ἅμα καὶ πεζῶ, παρεσκευάζετο καὶ αὐτός,

5. καὶ τοὺς ἔσπλους. Nicht bloss die Befestigung zu berennen, sondern auch die Einfahrten des Hafens zu sperren beabsichtigten sie.

6. παρατείνουσα, sich erstreckend. Dies passt gut auf die vor dem jetzigen Hafen von Navarino liegende lange und schmale Insel, welche sonst bei den Alten Σφαγία heisst. — τῇ μὲν κτέ. Nach Leake (auch auf den Karten Arnolds und Göllers) ist der bei weitem grössere Eingang der südliche. Wenn also nicht eine Verwechselung von Seiten des Thuk. anzunehmen ist, so lag Pylos an dem

nördlichen Eingang, etwa wo jetzt Palaeocastro, und war nicht, wie man gewöhnl. meint, das jetz. Navarino. — μέγεθος, an Länge, nicht an Umfang. Diese Bezeichnung erscheint bei der Schmalheit der Insel sehr natürlich. Doch haben Neuere auch die Länge erhebl. grösser gefunden.

8. κατειλημμένου, sc. αὐτοῦ, i. e. τοῦ χωρίου. zu 2, 8, 4. Doch scheint hier die nahe liegende Aenderung κατειλημμένον fast unabweislich,

9. καὶ διεβ., wie sie es gut befanden, so führten sie es auch aus. — Εἰλωτες, als Diener. 16, 1.

καὶ τὰς τριήρεις αἵπερ ἦσαν αὐτῷ ἀπὸ τῶν καταλειφθεῖσων ἀνασπάσας ὑπὸ τὸ τείχισμα προσεσταύρωσε, καὶ τοὺς ναύτας ἐξ αὐτῶν ὥπλισεν ἀσπίσι τε φάυλαις καὶ οἰσυνῖναις ταῖς πολλαῖς· οὐ γὰρ ἦν ὅπλα ἐν χωρίῳ ἐρήμῳ πορίσασθαι, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἐκ ληστρικῆς Μεσσηνίων τριακοντόρου καὶ κέλητος ἔλαβον, οἳ ἔτυχον παραγενόμενοι. ὀπλιταί τε τῶν Μεσσηνίων τούτων ὡς τεσσαράκοντα ἐγένοντο, οἷς ἐχρῆτο μετὰ τῶν ἄλλων. τοὺς μὲν οὖν πολλοὺς τῶν τε ἀόπλων καὶ ὀπλισμέ- 2 νων ἐπὶ τὰ τετειχισμένα μάλιστα καὶ ἐχυρὰ τοῦ χωρίου πρὸς τὴν ἡπειρον ἔταξε, προειπὼν ἀμύνασθαι τὸν πεζόν, ἣν προσβάλλη· αὐτὸς δὲ ἀπολεξάμενος ἐκ πάντων ἐξήκοντα ὀπλίτας καὶ τοξότας ὀλίγους ἐχώρει ἔξω τοῦ τείχους ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ἥ μάλιστα ἐκείνους προσεδέχετο πειράσειν ἀποβαίνειν ἐς χωρία μὲν χαλεπὰ καὶ πετρώδη πρὸς τὸ πέλαγος τετραμμένα, σφίσι δὲ τοῦ τείχους ταύτῃ ἀσθενεστάτου ὄντος ἐπισπάσασθαι αὐτοὺς ἡγεῖτο προθυμήσεσθαι· οὔτε γὰρ αὐτοὶ ἐλπίζοντές 3 ποτε ναυσὶ κρατηθήσεσθαι οὐκ ἰσχυρὸν ἐτείχιζον, ἐκείνοις τε

9. 1. τὰς τριήρεις, noch drei: C. 5, 2. 8, 3. — προσεσταύρωσε. Wegen 6, 75, 1 τὴν θάλασσαν προσεσταύρωσαν und 7, 25, 7 οὓς (τοὺς σταυροὺς) πρὸ τῶν παλαιῶν νεωσ-οίκων κατέπηξαν ist wahrsch. προσεσταύρωσε zu lesen, zumal da jenes sonst nirgends vorkommt. — ἐξ αὐτῶν mit τοὺς ναύτας zu verbinden wäre gegen die Grammatik. Es gehört zu ὥπλισεν, welches prägnant zu fassen ist: er nahm sie aus den Schiffen und bewaffnete sie. v. 8, 17, 1 ἐκ τῶν ἐκ Πελ. νεῶν τοὺς ναύτας ὀπλίσας. — ἀσπίσι τε. Aehnli. Hyperbaton von τέ 115, 1 ἡμύναντό τε ἐκ φάυλου τειχίσματος καὶ ἀπ' οἰκιῶν ἐπάλξεις ἐχουσῶν. Verschieden sind die Hyperbata zu 1, 16. 3, 94, 3.

2. προσεδέχετο κτέ. Ueb. die Satzformation zu 1, 16. Die Antithese zu μὲν war eigentl. mit ὄντος schon beendigt, hat sich aber zu einem eigenen Satze erweitert. — προθυμήσεσθαι lassen die Meisten von ἐπισπάσασθαι abhängen, und so schon der Schol. Das Subj. zu ἐπισπάσ. ist dann

aus dem Gen. abs. zu entnehmen, entw. τὸ χεῖχος selbst (zu 2, 83, 3) oder das allgemeine: dies, dieser Umstand: er glaubte, dass dies sie anlocken werde, grossen Eifer zu zeigen. Ob Demosth. selbst, was anscheinend das Einfachste ist, als Subj. gedacht werden kann, ist mir wegen des Med. zweifelhaft. Der Ao. ἐπισπάσασθαι im Sinne des Fut. zu 1, 81, 6. Ueb. den Inf. Fut. προθυμήσεσθαι zu 1, 27, 2. Poppo und Krüger, wie schon Reiske, lassen umgekehrt προθυμ. von ἐπισπ. abhängen und erklären: er glaubte, dass sie bereit sein würden, sich dahin locken zu lassen, wofür Poppo zugleich ἐπισπάσεσθαι (passiv gebraucht) vermuthet. Aber προθυμεῖσθαι bedeutet: sich bestreben, Eifer zeigen, nicht: bereit sein. Auch 5, 111, 3 πολλοῖς τὸ αἰσχυρὸν καλούμενον ἐπεσπάσατο ξυμφοραῖς ἀνηκέστοις ἐκόντας περιπεσεῖν spricht dafür, dass ἐπισπάσασθαι hier das regierende Wort ist.

3. Constr. οὐκ ἰσχυρὸν ἐτείχιζον,

βιαζομένοις τὴν ἀπόβασιν ἀλώσιμον τὸ χωρίον γίνεσθαι.
 4 κατὰ τοῦτο οὖν πρὸς αὐτὴν τὴν θάλασσαν χωρήσας ἔταξε τοὺς
 ὀπλίτας ὡς εἴρξων, ἣν δύνηται, καὶ παρεκελεύσατο τοιάδε.

10. „Ἄνδρες οἱ ξυναράμενοι τοῦδε τοῦ κινδύνου, μη-
 δεῖς ὑμῶν ἐν τῇ τοιαύτῃ ἀνάγκῃ ξυνετὸς βουλέσθω δοκεῖν εἶ-
 ναι, ἐκλογιζόμενος ἅπαν τὸ περιεστὸς ἡμᾶς δεινόν, μᾶλλον
 δὲ ἀπερισκέπτως εὐελπίς ὁμόσε χωρῆσαι τοῖς ἐναντίοις, καὶ
 ἐκ τούτων ἂν περιγενόμενος. ὅσα γὰρ ἐς ἀνάγκην ἀφίκται
 ὥσπερ τάδε, λογισμὸν ἥκιστα ἐνδεχόμενα κινδύνου τοῦ τα-
 2 χίστου προσδεῖται. ἐγὼ δὲ καὶ τὰ πλείω ὁρῶ πρὸς ἡμῶν ὄντα,
 ἣν ἐθέλωμέν τε μεῖναι καὶ μὴ τῷ πλήθει αὐτῶν καταπλαγέν-
 3 τες τὰ ὑπάρχοντα ἡμῖν κρεῖσσω καταπροδοῦναι. τοῦ δὲ γὰρ
 χωρίου τὸ δυσέμβατον ἡμέτερον νομίζω (μενόντων ἡμῶν ξύμ-
 μαχον γίννεται, ὑποχωρήσασι δὲ καίπερ χαλεπὸν ὃν εὐπορον
 ἔσται μηδενὸς κωλύοντος, καὶ τὸν πολέμιον δεινότερον ἔξο-
 μεν μὴ ῥαδίως αὐτῷ πάλιν οὔσης τῆς ἀναχωρήσεως, ἣν καὶ
 ὑφ' ἡμῶν βιάζεται· ἐπὶ γὰρ ταῖς ναυσὶ ῥᾶστοί εἰσιν ἀμύ-
 4 νεσθαι, ἀποβάντες δὲ ἐν τῷ ἴσῳ ἤδη), τό τε πλῆθος αὐτῶν
 οὐκ ἄγαν δεῖ φοβεῖσθαι· κατ' ὀλίγον γὰρ μαχεῖται, καίπερ
 πολὺ ὄν, ἀπορία τῆς προσορμίσσεως, καὶ οὐκ ἐν γῇ στρατός

οὔτε αὐτοὶ ποτε ναυσὶ κρατηθῆ-
 σεσθαι ἐλπίζοντες, ἐκείνοις τε —
 γίνεσθαι. ἐλπίζειν ist voc. med.,
 erwarten, glauben. — ἀλώσι-
 μον, doch einnehmbar, wenn
 auch noch so stark befestigt.

4. κατὰ τοῦτο, an diesem
 Punkte.

10. 1. ξυναράμενοι mit dem Ge-
 net. auch 5, 28, 2, wegen des Be-
 griffes der Theilnahme. — μᾶλλον
 δέ, sc. πᾶς τις βουλέσθω. — καὶ
 — περιγ., da er auch aus die-
 ser Gefahr wohl davonkom-
 men dürfte.

2. πρὸς ἡμῶν, auf unsrer
 Seite, uns günstig. — τὰ —
 κρεῖσσω, i. e. τὰ κρεῖσσω, ἃ ἡμῖν
 ὑπάρχει.

3. μενόντων κτέ. schliesst sich
 als epexegetische Parenthese an,
 und es bedarf nicht des ὅ, welches
 fast alle Ausgg. gegen die Codd.
 einschieben. zu 3, 37, 2. — ὑπο-

χωρήσασι. Der Dativ ist sehr an-
 stössig, ja unerklärlich; denn der
 Sinn verlangt: wenn wir zu-
 rückgewichen, und bei εὐπο-
 ρον, i. e. εὐεπίβατον, ist τοῖς Λα-
 κεδ. zu denken. Es scheint hier,
 da schon Dionys. den Dativ fand,
 ein sehr alter Fehler vorzuliegen,
 der durch die Veränderung in
 ὑποχωρησάντων schwerl. gehoben
 sein dürfte. — ἣν — βιάζεται,
 wenn er obenein — gedrängt
 wird. Der Erklärung Anderer:
 sollte er auch geworfen
 werden, widerstrebt der Zusam-
 menhang, wenn man den Satz nicht
 blos auf τὸν πολέμιον δεινότε-
 ρον ἔξομεν beziehen will. — ἐπὶ
 γὰρ κτέ. ist die Begründung von
 δεινότερον ἔξομεν. — ἤδη, sc.
 εἰσί.

4. κατ' ὀλίγον, „distributive, im-
 mer nur in geringer Zahl.
 cf. 5, 9, 2. 6, 34, 4 et ibi interpr.“

ἔστιν ἐκ τοῦ ὁμοίου μείζων, ἀλλ' ἀπὸ νεῶν, αἷς πολλὰ τὰ καίρια δεῖ ἐν τῇ θαλάσῃ ξυμβῆναι. ὥστε τὰς τούτων ἀπορίας 5 ἀντιπάλους ἡγοῦμαι τῷ ἡμετέρῳ πλήθει, καὶ ἅμα ἀξιῶ ὑμᾶς Ἀθηναίους ὄντας καὶ ἐπισταμένους ἐμπειρίᾳ τὴν ναυτικὴν ἐπ' ἄλλους ἀπόβασιν ὅτι, εἴ τις ὑπομένοι καὶ μὴ φόβῳ ῥοθίου καὶ νεῶν δεινότητος κατάπλου ὑποχωροίη, οὐκ ἂν ποτε βιά- ζοιτο, καὶ αὐτοὺς νῦν μεῖναι τε καὶ ἀμυνομένους παρ' αὐτὴν τὴν ῥαχίαν σώζειν ἡμᾶς τε αὐτοὺς καὶ τὸ χωρίον.“

11. Τοσαῦτα τοῦ Δημοσθένους παρακελευσαμένου οἱ Ἀθηναῖοι ἐθάρσυσάν τε μᾶλλον καὶ ἐπικαταβάντες ἐτάξαντο παρ' αὐτὴν τὴν θάλασσαν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἄραντες τῷ 2 τε κατὰ γῆν στρατῷ προσέβαλλον τῷ τειχίσματι καὶ ταῖς ναυσὶν ἅμα, οὗσαις τεσσαράκοντα καὶ τρισί· ναύαρχος δὲ αὐτῶν ἐπέπλει Θρασυμηλίδας ὁ Κρατησικλέους, Σπαρτιάτης. προσέβαλλε δὲ ἥπερ ὁ Δημοσθένης προσεδέχετο. καὶ οἱ μὲν Ἀθη- 3 ναῖοι ἀμφοτέρωθεν, ἐκ τε γῆς καὶ ἐκ θαλάσσης, ἡμύνοντο· οἱ δὲ κατ' ὀλίγας ναῦς διελόμενοι, διότι οὐκ ἦν πλείοσι προσχεῖν, καὶ ἀναπαύοντες ἐν τῷ μέρει τοὺς ἐπίπλους ἐποι- οῦντο, προθυμίᾳ τε πάσῃ χρώμενοι καὶ παρακελευσμῷ, εἴ πως ὥσάμενοι ἔλοιεν τὸ τεῖχισμα. πάντων δὲ φανερώτατος 4 Βρασίδας ἐγένετο. τριηραρχῶν γὰρ καὶ ὀρῶν τοῦ χωρίου χαλεποῦ ὄντος τοὺς τριηράρχους καὶ κυβερνήτας, εἴ πη καὶ δοκοίη δυνατόν εἶναι σχεῖν, ἀποκνοῦντας καὶ φυλασσομένους τῶν νεῶν μὴ ξυντρίψωσιν, ἐβόα λέγων ὥς οὐκ εἰκὸς εἶη ξύ-

P. — ἐκ τοῦ ὁμ., unter gleichen Umständen. — δεῖ ξυμβῆναι, näml. wenn ihnen eine Unternehmung gelingen soll.

5. πλήθει meint hier die geringe Anzahl. — νεῶν κτέ. Constr. δεινότητος κατάπλου νεῶν. — ἂν βιάζοιτο passiv: erzwungen werden möchte. Subj. ist ἡ ἀπόβασις. — καὶ αὐτοὺς, auch ihr selbst, sowie ich.

11. 1. ἐπικαταβάντες. ἐπι- bezeichnet die feindliche Absicht. Das Wort findet sich ebenso noch viermal, immer im Partic. Dieselbe Bedeutung hat ἐπι- in ἐπεσβαίνοντες 2, 90, 6. 4, 14, 2.

2. τεσσαράκοντα καὶ τρισί. C. 2,

2. 8, 2 bestand diese Flotte aus 60 Segeln; warum es jetzt 17 weniger sind, erfährt man nicht. Doch darum die Zahl zu ändern, wäre übereilt.

3. ἐκ — θαλάσσης, sowohl nach der Land- als nach der Seeseite hin. — προσχεῖν von προσέχω.

4. σχεῖν, zu landen. — τῶν νεῶν als gen. part. gefasst und von ξυντρίψωσιν abhäng. gemacht, giebt einen kaum angemessenen Sinn. Nicht: einige der Schiffe, sondern: ihre Schiffe müsste gesagt sein. Es wird daher wohl zu φυλασσομένους gehören. Zwar fehlt es an Beispielen dieser Constr.; doch Thuk. hat so

λων φειδομένους τοὺς πολεμίους ἐν τῇ χώρᾳ περιδεῖν τεῖχος πεπονημένους, ἀλλὰ τὰς τε σφετέρας ναῦς βιαζομένους τὴν ἀπόβασιν καταγνύναι ἐκέλευε, καὶ τοὺς ξυμμάχους μὴ ἀποκνῆσαι ἀντὶ μεγάλων εὐεργεσιῶν τὰς ναῦς τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐν τῷ παρόντι ἐπιδοῦναι, ὀκείλαντας δὲ καὶ παντὶ τρόπῳ ἀποβάοντας τῶν τε ἀνδρῶν καὶ τοῦ χωρίου κρατῆσαι.

12. Καὶ ὁ μὲν τοὺς τε ἄλλους τοιαῦτα ἐπέσπερχε καὶ τὸν ἑαυτοῦ κυβερνήτην ἀναγκάσας ὀκείλαι τὴν ναῦν ἐχώρει ἐπὶ τὴν ἀποβάθραν· καὶ πειρώμενος ἀποβαίνειν ἀνεκόπη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, καὶ τραυματισθεὶς πολλὰ ἐλειποψύχησέ τε καὶ πεσόντος αὐτοῦ ἐς τὴν παρεξιρεσίαν ἣ ἀσπὶς περιερούη ἐς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐξενεχθείσης αὐτῆς ἐς τὴν γῆν οἱ Ἀθηναῖοι ἀνελόμενοι ὕστερον πρὸς τὸ τροπαῖον ἐχρήσαντο ὃ ἔστησαν τῆς προσβολῆς ταύτης. οἱ δ' ἄλλοι προὔθυμοῦντο μὲν, ἀδύνατοι δ' ἦσαν ἀποβῆναι τῶν τε χωρίων χαλεπότητι καὶ τῶν Ἀθηναίων μενόντων καὶ οὐδὲν ὑποχωρούντων. ἐς τοῦτό τε περιέστη ἡ τύχη ὥστε Ἀθηναίους μὲν ἐκ γῆς τε καὶ ταύτης Λακωνικῆς ἀμύνεσθαι ἐκείνους ἐπιπλέοντας, Λακεδαιμονίους δὲ ἐκ νεῶν τε καὶ ἐς τὴν ἑαυτῶν πολεμίαν οὔσαν ἐπ' Ἀθηναίους ἀποβαίνειν· ἐπὶ πολὺ γὰρ ἐποίει τῆς δόξης ἐν τῷ τότε τοῖς μὲν ἡπειρώταις μάλιστα εἶναι καὶ τὰ περὶ κρατίστοις, τοῖς δὲ θαλασσίοις τε καὶ ταῖς ναυσὶ πλεῖστον προέχειν.

13. Ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν καὶ τῆς ὕστεραίας μέρος τι προσβολὰς ποιησάμενοι ἐπέπανντο· καὶ τῇ τρίτῃ ἐπὶ ξύλα ἐς μηχανὰς παρέπεμψαν τῶν νεῶν τινὰς ἐς Ἀσίνην, ἐλπίζοντες τὸ κατὰ τὸν λιμένα τεῖχος ὕψος μὲν ἔχειν, ἀποβάσεως δὲ

vieles Eigenartige in der Grammatik, dass es nicht auffallen kann, wenn er φυλάσσεσθαι nach der Analogie der verwandten Begriffe ἐπιμελεῖσθαι, φροντίζειν, φεῖδεσθαι mit dem Gen. verbunden hat. — καὶ τοὺς ξυμμ. setzt eigentl. ein voraufgegangenes αὐτούς τε (τοὺς Λακεδ.) voraus, was in τὰς τε σφετέρας ναῦς nur implicite enthalten ist.

12. 1. ἐπέσπερχε, feuerte an, poet. Wort. — παρεξιρεσία ist der Raum im Schiffe, wo keine Ruder mehr sind, also der vordere und

hintere Theil, hier natürl. der vordere.

3. περιέστη, schlug um. v. 1, 32, 4. — ἀποβαίνειν de conatu. — Von ἐπὶ πολὺ hängt τῆς δόξης ab: einen grossen Theil ihres Ruhmes. zu 1, 50, 2. — ἐποίει κτέ., wörtl.: bewirkte den Einen, dass sie — seien, d. h. ein grosser Theil ihres Ruhmes bestand für die Einen darin, — zu sein. — θαλασσίοις τε, sc. εἶναι.

13. 1. τὸ τεῖχος. Bis jetzt hatten sie an der nach dem offe-

μάλιστα οὔσης ἐλεῖν μηχαναῖς. ἐν τούτῳ δὲ αἱ ἐκ τῆς Ζακύν- 2
 θου νῆες τῶν Ἀθηναίων παραγίγνονται πεντήκοντα· προσε-
 βοήθησαν γὰρ τῶν τε φρουρίδων τινὲς αὐτοῖς τῶν ἐκ Ναυπά-
 κτου καὶ Χῖαι τέσσαρες. ὥς δὲ εἶδον τὴν τε ἡπειρον ὀπλιτῶν 3
 περίπλεων τὴν τε νῆσον, ἐν τε τῷ λιμένι οὔσας τὰς ναῦς καὶ
 οὐκ ἐκπλεύσας, ἀπορήσαντες ὅπῃ καθορμίσωνται, τότε μὲν
 εἰς Πρωτὴν τὴν νῆσον, ἣ οὐ πολὺ ἀπέχει ἐρῆμος οὔσα, ἐπλευ-
 σαν καὶ ἠϋλίσαντο, τῇ δ' ὑστεραία παρασκευασάμενοι ὥς ἐπὶ
 ναυμαχίαν ἀνήγοντο, ἣν μὲν ἀντεκπλεῖν ἐθέλωσι σφίσιν εἰς
 τὴν εὐρυχωρίαν, εἰ δὲ μή, ὥς αὐτοὶ ἐπεσπλευσούμενοι. καὶ 4
 οἱ μὲν οὔτε ἀντανήγοντο οὔτε ἃ διενοήθησαν, φράξαι τοὺς
 ἔσπλους, ἔτυχον ποιήσαντες, ἡσυχάζοντες δ' ἐν τῇ γῇ τὰς τε
 ναῦς ἐπλήρουν καὶ παρεσκευάζοντο, ἣν ἐσπλήη τις, ὥς ἐν τῷ
 λιμένι ὄντι οὐ σμικρῷ ναυμαχήσοντες.

14. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι γνόντες καθ' ἑκάτερον τὸν ἔσπλουν
 ὥρμησαν ἐπ' αὐτούς, καὶ τὰς μὲν πλείους καὶ μετεώρους ἤδη
 τῶν νεῶν καὶ ἀντιπρώρους προσπесόντες εἰς φυγὴν κατέστη-
 σαν, καὶ ἐπιδιώκοντες ὥς διὰ βραχείος ἔτρωσαν μὲν πολλάς,
 πέντε δ' ἔλαβον καὶ μίαν τούτων αὐτοῖς ἀνδράσι· ταῖς δὲ

nen Meere zugekehrten Seite der Feste die Landung versucht, wo die Mauer zwar schwach, das Ufer aber unzugängl. war (9, 2. 11, 2). Hier im Hafen war es nun umgekehrt. — ἔχειν. Nicht übel vermuthet Ullrich Beitr. z. K. d. Th. 1, S. 26 ἔχον, weil dies eine den Lak. bekannte Thatsache sei, also nicht von ἐλπίζοντες abhängig gemacht werden könne, selbst wenn man daraus νομίζοντες entnehmen wolle. Indess nicht selten werden im Griechischen Sätze, die nach strenger Logik subordiniert sein sollten, durch μὲν — δέ coordiniert (zu 1, 28, 4); sodass ὕψος μὲν ἔχειν gleichsam διὰ μέσον eingeschoben ist, und zu ἐλπίζοντες eigentl. nur ἐλεῖν gehört. v. 8, 9, 1 ἐτοῖμος ἦν ἐκείνους μὲν μὴ λῦειν δὴ τὰς Ἰσθμιάδας σπονδάς, ἑαυτοῦ δὲ τὸν στόλον ἴδιον ποιήσασθαι. Der Inf. Präs. nach ἐλπίζω, welche Verbindung Ullrich längnet, steht auch 9, 3. 24, 4. — ἐλεῖν. Ueb. den Ao. zu 1, 81, 6.

2. πεντήκοντα. „50, nicht 40 (wie alle Handschr. ausser zweien lesen) muss die Zahl der Schiffe sein, da es C. 23, 2, als noch 20 hinzugekommen, 70 sind, auch schon zu Zakynthos allein sich 37 befanden (s. C. 2, 2. 8, 3), welche, verstärkt durch einige aus Nau-paktos und durch 4 chiische, über 40 steigen mussten“. E.

3. ἣν — εὐρυχωρίαν. Der leicht zu ergänzende Nachsatz wird öfter ausgelassen, wenn εἰ δὲ μή folgt. zu 3, 3, 3.

4. οὐ σμικρῷ. In Wahrheit ist der Hafen von Pylos einer der grössten in Europa. Also Litotes. Die Form σμικρός haben fast alle Codd. hier u. 7, 75, 5, und der beste Cod. auch 8, 81, 2. An allen drei Stellen ist es mit οὐ verbunden und bildet eine Litotes; dies war auch gewiss der Grund, die vollere Form zu wählen.

14. 1. ὥς διὰ βραχείος verb. mit dem Folg.: wie zu erwarten in einer so kurzen Entfer-

λοιπαῖς ἐν τῇ γῇ καταπεφευγυῖαις ἐνέβαλλον. αἱ δὲ καὶ πλη-
 ροῦμεναι ἔτι πρὶν ἀνάγεσθαι ἐκόπτοντο· καὶ τινες καὶ ἀνα-
 δούμενοι κενὰς εἴλκον τῶν ἀνδρῶν ἐς φυγὴν ὠρμημένων.
 2 ἃ ὁρῶντες οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ περιαλγοῦντες τῷ πάθει, ὅτι-
 περ αὐτῶν οἱ ἄνδρες ἀπελαμβάνοντο ἐν τῇ νήσῳ, παρεβοή-
 θουν, καὶ ἐπεσβαίνοντες ἐς τὴν θάλασσαν ξὺν τοῖς ὅπλοις
 ἀνθεῖλκον ἐπιλαμβάνόμενοι τῶν νεῶν· καὶ ἐν τούτῳ κεκω-
 3 λῦσθαι ἐδόκει ἕκαστος ὧ μή τιμι καὶ αὐτὸς ἔργῳ παρῇν. ἐγέ-
 νετό τε ὁ θόρυβος μέγας καὶ ἀντηλλαγμένος τοῦ ἑκατέρων
 τρόπου περὶ τὰς ναῦς· οἳ τε γὰρ Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ προθυ-
 μίας καὶ ἐκπλήξεως, ὡς εἰπεῖν, ἄλλο οὐδὲν ἢ ἐκ γῆς ἐναυμά-
 χουν, οἳ τε Ἀθηναῖοι κρατοῦντες καὶ βουλόμενοι τῇ παρούσῃ
 τύχῃ ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἐπεξελθεῖν ἀπὸ νεῶν ἐπεξομάχουν.
 4 πολὺν τε πόνον παρσχόντες ἀλλήλοις καὶ τραυματίσαντες
 διεκρίθησαν, καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰς κενὰς ναῦς πλήν τῶν
 5 τὸ πρῶτον ληφθεισῶν διέσωσαν. καταστάντες δὲ ἑκάτεροι ἐς
 τὸ στρατόπεδον οἱ μὲν τροπαῖόν τε ἔστησαν καὶ νεκροὺς ἀπέ-
 δοσαν καὶ ναυαγίων ἐκράτησαν, καὶ τὴν νῆσον εὐθὺς περιέ-
 πλεον καὶ ἐν φυλακῇ εἶχον, ὡς τῶν ἀνδρῶν ἀπειλημμένων· οἱ
 δ' ἐν τῇ ἡπείρῳ Πελοποννήσιοι καὶ ἀπὸ πάντων ἤδη βεβοη-
 θηκότες ἔμενον κατὰ χώραν ἐπὶ τῇ Πύλῳ.

15. Ἐς δὲ τὴν Σπάρτην ὡς ἡγγέλθη τὰ γεγενημένα περὶ
 Πύλον, ἔδοξεν αὐτοῖς ὡς ἐπὶ ξυμφορᾷ μεγάλη τὰ τέλη κατα-
 βάντας ἐς τὸ στρατόπεδον βουλευεῖν παραχρῆμα ὁρῶντας ὅ τι
 2 ἂν δοκῇ. καὶ ὡς εἶδον ἀδύνατον ὄν τιμωρεῖν τοῖς ἀνδράσι καὶ

nung. — ἐν τῇ γῇ καταπ. zu 1, 87, 6.

2. ἐπεσβαίνοντες κτέ. Dieselbe Scene 2, 90, 6. — ἐν τούτῳ, an demjenigen Punkte. — κεκω-
 λῦσθαι = κεκωλῦσθαι τὰ πρά-
 γματα 2, 8, 4: sei die Sache
 ins Stocken gerathen. So
 παρεσκεύαστο neben παρεσκεύαστο
 πάντα u. A. zu 1, 7. — ὧ = ἐν ὧ.
 zu 1, 28, 2. — τιμι ἔργῳ verb. mit
 παρῇν. Poppo vermuthet τις für
 τιμι wegen 2, 8, 4 und verbindet
 dann ὧ ἔργῳ. Unzulässig scheint
 diej. Erklärung der Vulg., welche
 ὧ μή τιμι für ὧτιμι μή nimmt.

3. περὶ τὰς ναῦς verb. mit ἐγέ-

νετο. — ὡς εἰπεῖν beschränkt das
 ἄλλο οὐδὲν κτέ. Ueb. Letzteres
 zu 3, 85, 4. — τῇ — ἐπεξελθεῖν,
 das gegenwärtige Glück
 soweit als mögl. verfolgen,
 ausbeuten.

5. νεκροὺς in solchen Verbin-
 dungen gewöhnl. ohne Art.: 1,
 54, 1. 5, 10, 12 u. a., doch mit
 demselben dann, wenn noch eine
 nähere Bestimmung, wie ὑποσπόν-
 δους hinzutritt: 1, 63, 3. 2, 82. 3,
 7, 6. — καὶ ἀπὸ πάντων, mit Be-
 ziehung auf C. 8, 1. 2.

15. 1. τὰ τέλη καταβάντας. Wo-
 her die Verschiedenheit des Ge-
 nus? —

κινδυνεύειν οὐκ ἐβούλοντο ἢ ὑπὸ λιμοῦ τι παθεῖν αὐτοὺς ἢ ὑπὸ πλήθους βιασθέντας ἢ κρατηθῆναι, ἔδοξεν αὐτοῖς πρὸς τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἀθηναίων, ἣν ἐθέλωσι, σπονδὰς ποιησαμένους τὰ περὶ Πύλον, ἀποστεῖλαι ἐς τὰς Ἀθήνας πρέσβεις περὶ ξυμβάσεως καὶ τοὺς ἄνδρας ὡς τάχιστα πειρᾶσθαι κομίσασθαι.

16. Δεξαμένων δὲ τῶν στρατηγῶν τὸν λόγον ἐγίγνοντο σπονδαὶ τοιαίδε, Λακεδαιμονίους μὲν τὰς ναῦς ἐν αἷς ἐναυμάχησαν καὶ τὰς ἐν τῇ Λακωνικῇ πάσας, ὅσαι ἦσαν μακραί, παραδοῦναι κομίσαντας ἐς Πύλον Ἀθηναίοις, καὶ ὅπλα μὴ ἐπιφέρειν τῷ τειχίσματι μήτε κατὰ γῆν μήτε κατὰ θάλασσαν, Ἀθηναίους δὲ τοῖς ἐν τῇ νήσῳ ἀνδράσι σῖτον ἔαν τοὺς ἐν τῇ ἡπείρῳ Λακεδαιμονίους ἐκπέμπειν τακτὸν καὶ μεμαγμένον, δύο χοίνικας ἐκάστῳ Ἀττικὰς ἀλφίτων καὶ δύο κοτύλας οἴνου καὶ κρέας, θεράποντι δὲ τούτων ἡμίσεα· ταῦτα δὲ ὁρώντων τῶν Ἀθηναίων ἐσπέμπειν καὶ πλοῖον μηδὲν ἐσπλεῖν λάθρα· φυλάσσειν δὲ καὶ τὴν νῆσον Ἀθηναίους μηδὲν ἥσσον, ὅσα μὴ ἀποβαίνοντας, καὶ ὅπλα μὴ ἐπιφέρειν τῷ Πελοποννησίων στρατῷ μήτε κατὰ γῆν μήτε κατὰ θάλασσαν. ὅτι δ' ἂν τού- 2 των παραβαίνωσιν ἐκότεροι καὶ ὀτιοῦν, τότε λελύσθαι τὰς σπονδὰς. ἐσπεῖσθαι δὲ αὐτὰς μέχρι οὗ ἐπανέλθωσιν οἱ ἐκ τῶν Ἀθηναίων Λακεδαιμονίων πρέσβεις· ἀποστεῖλαι δὲ αὐτοὺς

2. ἢ κρατηθῆναι die besten Codd.: gefangen zu werden. βιασθέντας gehört noch zu τὸ παθεῖν (Euphem. statt ἀποθανεῖν). Zieml. viele, aber fast nur schlechtere Codd. bloss κρατηθῆναι, was sehr bequem, aber schwerl. ächt ist. Die Vulg. unpassend ἢ κρατηθέντας. — τὰ περὶ Πύλον ist wohl Objectsacc., ausdrückend, dass die Angelegenheiten bei Pylos den Gegenstand des Vertrages ausmachen. v. 8, 41, 2 τὴν χώραν καταδρομαῖς λείαν ἐποιεῖτο. 62, 2 σκεύη καὶ ἀνδράποδα ἀρπαγὴν ποιησάμενος. Der bei ποιεῖσθαι bereits stehende Acc. verschmilzt mit dem Verb. so sehr in einen Begriff (σπένδεσθαι, ληίζεσθαι, ἀρπάζειν), dass ein neuer Objectsacc. hinzutreten kann. vgl. δυσυφορεῖν τινα, μισθοδοτεῖν τι-

να. Aussführl. hierüber Rumpel Casuslehre S. 144 ff.

16. 1. ἐκπέμπειν. Gleich nachher und 26, 9. 30, 3 ἐσπέμπειν, ferner ἐσπλεῖν, ἐσάγειν öfter in dieser Beschreibung. Daher verlangt wohl Dobree mit Recht auch hier ἐσπέμπειν. — δύο κτέ. Zwei Chönix sind nahezu $\frac{2}{3}$ Berl. Metze und zwei Kotylen etwas über $\frac{1}{2}$ Quart — also sehr reichliche Portionen für den Tag. — θεράποντι. C. 8, 9. — ὅσα μὴ. zu 1, 111, 1.

2. ὅτι δ' ἂν. Wegen καὶ ὀτιοῦν und τότε könnte man hier ὅταν δέ wünschen, doch häufig steht ὅστις scheinbar für εἴ τις. zu 2, 44, 1. — ἐσπεῖσθαι, geschlossen solle er sein, d. h. gültig bleiben solle er. — ἐπανέλθωσιν. Ueber den blossen Conj. zu 1, 137, 2. — οἱ ἐκ. Die Attraction ist hier um

τριήρει Ἀθηναίους καὶ πάλιν κομίσαι. ἐλθόντων δὲ τὰς τε
 σπονδὰς λελύσθαι ταύτας καὶ τὰς ναῦς ἀποδοῦναι Ἀθηναίους
 3 ὁμοίας οἷαςπερ ἂν παραλάβωσιν. αἱ μὲν σπονδαὶ ἐπὶ τούτοις
 ἐγένοντο, καὶ αἱ νῆες παρεδόθησαν οὔσαι περὶ ἑξήκοντα, καὶ
 οἱ πρέσβεις ἀπεστάλησαν. ἀφικόμενοι δὲ ἐς τὰς Ἀθήνας ἔλεξαν
 τοιάδε.

17. „Ἐπεμψαν ἡμᾶς Λακεδαιμόνιοι, ὧς Ἀθηναῖοι, περὶ
 τῶν ἐν τῇ νήσῳ ἀνδρῶν πράξοντας ὅ τι ἂν ὑμῖν τε ὠφέλιμον
 ὦν τὸ αὐτὸ πείθωμεν καὶ ἡμῖν ἐς τὴν ξυμφορὰν ὥς ἐκ τῶν
 2 παρόντων κόσμον μάλιστα μέλλῃ οἴσιν. τοὺς δὲ λόγους μα-
 κροτέρους οὐ παρὰ τὸ εἰωθὸς μηχανοῦμεν, ἀλλ' ἐπιχώριον
 ὦν ἡμῖν οὐ μὲν βραχεῖς ἀρκῶσι μὴ πολλοῖς χρῆσθαι, πλείοσι
 δὲ ἐν ᾧ ἂν καιρὸς ἢ διδάσκοντάς τι τῶν προὔργου λόγοις τὸ
 3 δέον πράσσειν. λάβετε δὲ αὐτοὺς μὴ πολεμίως μὴδ' ὥς ἀξύν-
 ετοι διδασκόμενοι, ὑπόμνησιν δὲ τοῦ καλῶς βουλευσάσθαι
 4 πρὸς εἰδότας ἡγησάμενοι. ὑμῖν γὰρ εὐτυχίαν τὴν παροῦσαν
 ἔξεστι καλῶς θέσθαι, ἔχουσι μὲν ὧν κρατεῖτε, προσλαβοῦσι
 δὲ τιμὴν καὶ δόξαν, καὶ μὴ παθεῖν ὅπερ οἱ ἀήθως τι ἀγαθὸν
 λαμβάνοντες τῶν ἀνθρώπων· αἰεὶ γὰρ τοῦ πλέονος ἐλπίδι
 5 ὀρέγονται διὰ τὸ καὶ τὰ παρόντα ἀδοκῆτως εὐτυχῆσαι. οἷς δὲ
 πλεῖσται μεταβολαὶ ἐπ' ἀμφοτέρω ξυμβεβήκασι, δίκαιοί εἰσι

so augenfälliger, da diese Ge-
 sandten noch gar nicht einmal
 nach Athen abgegangen waren.
 vgl. zu 1, 8, 2. —

17. Der Redner hebt mit Nach-
 druck alle Friedensmotive hervor:
 die Unbeständigkeit des Kriegs-
 glücks und die Nothwendigkeit,
 dasselbe nur maassvoll und beson-
 nen zu benutzen, den Werth der
 Freundschaft Sparta's für Athen,
 die Stellung beider Grossmächte
 zu den übrigen Staaten.

1. τὸ αὐτό, *idem*, zugleich,
 ebenso eingeschoben 3, 47, 5. 6,
 87, 3. — μέλλῃ οἴσιν. Der erste
 Theil dieses Relativsatzes schien
 einen zweiten Participialsatz an-
 zukündigen; doch weil der zweite
 Theil dem Gedanken nach nicht
 mehr geeignet war von πείθωμεν
 abzuhängen, so musste er entw.

ein besonderes Verb. erhalten (*κρί-
 νωμεν, γιννώσκωμεν*) oder selbst
 ins Verb. fin. treten. — ὥς ist li-
 mitativ.

2. οὐ gehört nur zu παρὰ τὸ
 εἰωθός. Sinn: Wenn wir jetzt
 eine längere Rede halten, so wer-
 den wir damit nicht unsrer Ge-
 wohnheit untreu, sondern wir
 thun es, weil es bei uns landes-
 übl. ist, das Maass der Rede nach
 dem Bedürfniss zu regeln. Es
 soll einer falschen Auffassung der
 spartanischen Brachylogie ent-
 gegengetreten werden. — ἐπιχώ-
 ριον ὦν. zu 1, 74, 1. — ἀρκῶσι. zu
 1, 137, 2. — λόγοις verb. mit
 πράσσειν.

3. ἡγησάμενοι, sc. τοὺς λόγους.

4. ἔχουσι κτέ., indem ihr be-
 haltet, was ihr besitzt. —
 τοῦ πλέονος verb. mit ὀρέγονται.

καὶ ἀπιστότατοι εἶναι ταῖς εὐπραγίαις. ὃ τῇ τε ὑμετέρα πόλει δι' ἐμπειρίαν καὶ ἡμῖν μάλιστ' ἂν ἐκ τοῦ εἰκότος προσείη.

18. „Γνωῖτε δὲ καὶ ἐς τὰς ἡμετέρας νῦν ξυμφορὰς ἀπιδόντες, οἵτινες ἀξίωμα μέγιστον τῶν Ἑλλήνων ἔχοντες ἤκομεν παρ' ὑμᾶς, πρότερον αὐτοὶ κυριώτεροι νομίζοντες εἶναι δοῦναι ἐφ' ᾧ τῶν ἀφιγμένοι ὑμᾶς αἰτούμεθα. καίτοι οὔτε 2 νάμεως ἐνδεία ἐπάθομεν αὐτὸ οὔτε μείζονος προσγενομένης ὑβρίσαντες, ἀπὸ δὲ τῶν ἀεὶ ὑπαρχόντων γνώμη σφαλέντες, ἐν ᾧ πᾶσι τὸ αὐτὸ ὁμοίως ὑπάρχει. ὥστε οὐκ εἰκὸς ὑμᾶς διὰ 3 τὴν παροῦσαν νῦν ῥώμην πόλεώς τε καὶ τῶν προσγεγενημένων καὶ τὸ τῆς τύχης οἴεσθαι ἀεὶ μεθ' ὑμῶν ἔσεσθαι. σω- 4 φρόνων δὲ ἀνδρῶν, οἵτινες τὰγαθὰ ἐς ἀμφίβολον ἀσφαλῶς ἔθεντο (καὶ ταῖς ξυμφοραῖς οἱ αὐτοὶ εὐξυνετώτερον ἂν προσφέρουιντο), τὸν τε πόλεμον νομίσωσι μὴ καθ' ὅσον ἂν τις αὐτοῦ μέρος βούληται μεταχειρίζειν, τούτῳ ξυνεῖναι, ἀλλ' ὥς ἂν αἱ τύχαι αὐτῶν ἡγήσωνται· καὶ ἐλάχιστ' ἂν οἱ τοιοῦτοι

18. 1. γνωῖτε δέ, sc. ὅτι δεῖ ἀπιδεῖν ταῖς εὐπραγίαις — ἐφ' ᾧ, das wozu, weswegen.

2. οὔτε — ὑβρίσαντες, noch weil wir — uns überhoben hätten, und also mit Recht diese Demüthigung erführen. Das Partic. steht dem ἐνδεία parallel. zu 1, 80, 1. — ἀπὸ, von — aus, bei. Was τὰ ἀεὶ ὑπάρχοντα sind, lehren die vorangeg. Gegensätze. — ἐν ᾧ, in welchem Falle. — ὑπάρχει, vorliegt, bevorsteht, dass sie näml. als Bittende erscheinen müssen.

3. ῥώμην κτέ. wohl: die Kraft, Stärke, welche eine Hauptstadt, ein eigener Staat, und das Dazugekommene, die Mittel zahlreicher Bundesgenossen, euch gewähren. Als gewöhnl. possess. scheinen mir die Genet. nicht verstanden werden zu können, da dann ῥώμην beim zweiten eine andere Bedeutung hätte als beim ersten.

4. σωφρόνων ἀνδρῶν οἵτινες. zu 2, 44, 1. — ἐς ἀμφίβολον ἔθεντο muss wohl verbunden werden: in Zweifel stellen, als ungewiss ansehn. ἐς ἀμφίβολον für sich zu nehmen und zu erklären:

auf ungewisse Fälle, oder: mit Rücksicht auf die Ungewissheit, ist grammatisch nicht zulässig. — ἀσφαλῶς, auf eine sichernde, gefahrlose Weise, oder geradezu: behutsam, vorsichtig, wie ἀσφαλεῖς, 1, 69, 5. ἀσφαλεία 3, 82, 4. Die zusammengerückten Begriffe ἐς ἀμφίβολον und ἀσφαλῶς bilden eine Art Oxymoron. — νομίσωσι noch abhäng. von οἵτινες. zu 1, 137, 2. Ebenso ist Ind. und Conj. verbunden im Relativsatze Demosth. geg. Timokr. p. 720, 19 ὅποσοι — ἡ νῦν εἰσιν ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ ἢ τὸ λοιπὸν κατατεθῶσι. Was man sonst verglichen hat, ist verschieden. — μεταχειρίζειν. Ueb. das Activ zu 1, 112, 3. — τούτῳ ξυνεῖναι, ihn begleite, näml. den, der sich gerade nur in einer bestimmten Ausdehnung mit einem Theile desselben befassen, also ihm Maass und Gang nach Gutdünken vorschreiben will. Der Ausdr. beruht auf einer (poetischen) Personification des Krieges. v. 1, 122, 1 ὁ μὲν εὐοργήτως αὐτῷ προσομιλήσας. 6, 70, 1. — αὐτῶν hat keine verständl. Beziehung und ist wohl

πταίοντες διὰ τὸ μὴ τῷ ὀρθομένῳ αὐτοῦ πιστεύοντες ἐπαί-
 5 ρεσθαι, ἐν τῷ εὐτυχεῖν ἂν μάλιστα καταλύοιντο. ὁ νῦν ὑμῖν,
 ὦ Ἀθηναῖοι, καλῶς ἔχει πρὸς ἡμᾶς προᾶξαι, καὶ μήποτε ὕστε-
 ρον, ἣν ἄρα μὴ πειθόμενοι σφαλῆτε, ἃ πολλὰ ἐνδέχεται,
 νομισθῆναι τύχῃ καὶ τὰ νῦν προχωρήσαντα κρατῆσαι, ἐξὸν
 ἀκίνδυνον δόκησιν ἰσχύος καὶ ξυνέσεως ἐς τὸ ἔπειτα κατα-
 λιπεῖν.

19. „Λακεδαιμόνιοι δὲ ὑμᾶς προκαλοῦνται ἐς σπονδὰς
 καὶ διάλυσιν πολέμου, δίδόντες μὲν εἰρήνην καὶ ξυμμαχίαν
 καὶ ἄλλην φιλίαν πολλήν καὶ οἰκειότητα ἐς ἀλλήλους ὑπάρ-
 χειν, ἀνταιτοῦντες δὲ τοὺς ἐκ τῆς νήσου ἄνδρας, καὶ ἄμεινον
 ἡγούμενοι ἀμφοτέροις μὴ διακινδυνεύεσθαι, εἴτε βίᾳ διαφύ-
 2 γοιεν παρατυχούσης τινὸς σωτηρίας εἴτε καὶ ἐκπολιορκηθέν-
 τες μᾶλλον ἂν χειρωθεῖεν. νομίζομέν τε τὰς μεγάλας ἐχθρας
 μάλιστ' ἂν διαλύεσθαι βεβαίως, οὐκ ἦν ἀνταμυνόμενός τις
 καὶ ἐπικρατήσας τὰ πλέω τοῦ πολέμου κατ' ἀνάγκην ὅρκοις
 ἐγκαταλαμβάνων μὴ ἀπὸ τοῦ ἴσου ξυμβῆ, ἀλλ' ἦν, παρὸν τὸ
 αὐτὸ δρᾶσαι πρὸς τὸ ἐπιεικές, καὶ ἀρετῇ αὐτὸν νικήσας παρὰ
 3 ἃ προσεδέχετο μετρίως ξυναλλαγῇ. ὀφείλων γὰρ ἤδη ὁ ἐναν-
 τίος μὴ ἀνταμύνεσθαι ὥς βιασθεῖς, ἀλλ' ἀνταποδοῦναι ἀρε-
 τήν, ἐτοιμότερός ἐστιν αἰσχύνη ἐμμένειν οἷς ξυνέθετο, καὶ
 μᾶλλον πρὸς τοὺς μειζόνως ἐχθροὺς τοῦτο δρᾶσιν οἱ ἄνθρω-

mit Bredow in αὐτῷ zu ändern.
 — τῷ ὀρθομένῳ ist Neutr. zu 1,
 36, 1.

5. κρατῆσαι, erlangt habt.
 — ἐξόν. zu 1, 74, 1.

19. 1. τοὺς ἐκ. Die Wahl der
 Präp. ist durch ἀνταιτοῦντας be-
 stimmt. Dagegen 17, 1 περὶ τῶν
 ἐν τῇ νήσῳ ἀνδρῶν πράξοντας.
 zu 1, 8, 4. — ἀμφοτέροις, für uns
 und für euch. — Bei χειρωθεῖεν
 steht ἂν, weil dieser Theil des
 Satzes hypothetisch ist = εἴτε καὶ
 ἐκπολιορκηθεῖεν, ὅει γένοιτο, μᾶλ-
 λον ἂν χειρωθεῖεν. — μᾶλλον,
 noch mehr als jetzt schon.

2. ἐγκαταλαμβάνων, sc. τὸν ἐναν-
 τίον. — μὴ ἀπὸ τοῦ ἴσου, unter
 unbilligen Bedingungen. —
 παρὸν — ἐπιεικές, indem er
 mit Milde, eigentl. der Milde

gemäss, dasselbe thun kann,
 näml. Frieden schliessen. — καὶ
 ἀρετῇ αὐτὸν v. auch durch
 Edelmuth, den Gegner, be-
 siegend, nicht bloss durch das
 Schwert (in Bezug auf das vor-
 herige ἐπικρατήσας τὰ πλέω τοῦ
 πολέμου). Ich habe jetzt aus vier
 Codd. mit Arnold αὐτόν aufge-
 nommen. Die übrigen Codd. αὐτό,
 vulg. αὐτός. Andere Ausgg. setzen
 in dieser schwierigen Stelle das
 Komma nach δρᾶσαι, sodass παρὸν
 concessiv ist: obwohl er das-
 selbe thun könnte, nämlich
 μὴ ἀπὸ τοῦ ἴσου ξυμβῆναι; dann
 würde aber wohl αὐτὸ oder τοῦτο
 statt τὸ αὐτό zu lesen sein. — πα-
 ρὰ ἃ προσεδέχετο, umgekehrt
 als er erwartete.

3. μειζόνως. zu 1, 130, 1. — τοῦ-

ποι ἢ πρὸς τοὺς τὰ μέτρια διενεχθέντας. πεφύκασί τε τοῖς μὲν ἐκουσίως ἐνδοῦσιν ἀνθησῶσθαι μεθ' ἡδονῆς, πρὸς δὲ τὰ ὑπεραυχοῦντα καὶ παρὰ γνώμην διακινδυνεύειν.

20. „Ἡμῖν δὲ καλῶς, εἴπερ ποτέ, ἔχει ἀμφοτέροις ἡ ξυναλλαγή, πρὶν τι ἀνήκεστον διὰ μέσου γεγνημένον ἡμᾶς καταλαβεῖν, ἐν ᾧ ἀνάγκη αἰδίου ὑμῖν ἔχθραν πρὸς τῇ κοινῇ καὶ ἰδίαν ἔχειν, ὑμᾶς δὲ στερηθῆναι ὧν νῦν προκαλούμεθα. ἔτι δ' ὄντων ἀκρίτων καὶ ὑμῖν μὲν δόξης καὶ ἡμετέρας φιλίας 2 προσγιγνομένης, ἡμῖν δὲ πρὸ αἰσχροῦ τινος ξυμφορᾶς μετρίως κατατιθεμένης διαλλαγῶμεν, καὶ αὐτοί τε ἀντὶ πολέμου εἰρήνην ἐλώμεθα καὶ τοῖς ἄλλοις Ἑλλησιν ἀνάπανσιν κακῶν ποιήσωμεν· οἱ καὶ ἐν τούτῳ ὑμᾶς αἰτιωτέρους ἡγήσονται. πολεμοῦνται μὲν γὰρ ἀσαφῶς ὁποτέρων ἀρξάντων· καταλύσεως δὲ γιγνομένης, ἥς νῦν ὑμεῖς τὸ πλεον κύριοί 3 ἐστέ, τὴν χάριν ὑμῖν προσθήσουσιν. ἦν τε γινώτε, Λακεδαιμονίοις ἔξεστιν ὑμῖν φίλους γενέσθαι βεβαίως, αὐτῶν τε προκαλεσαμένων, χαρισαμένοις τε μᾶλλον ἢ βιασαμένοις. καὶ ἐν 4 τούτῳ τὰ ἐνόντα ἀγαθὰ σκοπεῖτε ὅσα εἰκὸς εἶναι· ἡμῶν γὰρ καὶ ὑμῶν ταῦτ' ἀλεγοντων τό γε ἄλλο Ἑλληνικὸν ἴστε ὅτι ὑποδεέστερον ὃν τὰ μέγιστα τιμήσει.“

21. Οἱ μὲν οὖν Λακεδαιμόνιοι τοσαῦτα εἶπον, νομίζοντες τοὺς Ἀθηναίους ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ σπονδῶν μὲν ἐπιθυμεῖν, σφῶν δὲ ἐναντιουμένων κωλύεσθαι, διδομένης δὲ εἰρήνης ἀσμένους δέξεσθαι τε καὶ τοὺς ἄνδρας ἀποδώσειν. οἱ 2 δὲ τὰς μὲν σπονδάς, ἔχοντες τοὺς ἄνδρας ἐν τῇ νήσῳ, ἤδη

το, τὸ ἐμμένειν ταῖς ξυνθήκαις. — ἀνθησῶσθαι, auch ihrerseits nachzugeben. — παρὰ γνώμην, gegen bessere Einsicht.

20. 1. ἐν ᾧ, in welchem Falle.

2. ὄντων ἀκρίτων. zu 1, 7. — αἰσχροῦ τινος von αἰσχρόν τι, wie die Gefangennehmung derer auf Sphakteria sein würde. — καὶ ἐν τούτῳ, auch in diesem Falle. Die Ausl. erklären, als wenn τούτου stände. καί enthält die Andeutung: sowie sie damals, als der Krieg ausbrach, euch für die Schuldigern hielten, so werden sie euch jetzt das grössere Ver-

dienst bei der Schliessung des Friedens beimessen. Diese Andeutung wird aber gleich wieder gemildert durch den nächsten Satz. — ἀσαφῶς ὁποτέρων ἀρξάντων, sc. πολεμοῦνται. Ebenso Lat. incertum utris auctoribus. ἀσαφῶς fast = ἀδηλον ὄν. Aehn. 125, 1.

3. γινώτε, sc. τοῦτο. — Λακεδ. gehört zu φίλους, ὑμῖν zu ἔξεστιν, χαρισαμένοις und βιασ. zu ὑμῖν. Diese Partic. Ao. vertreten das Fut. exact. zu 3, 67, 5.

4. τὰ μέγιστα, aufs höchste. — τιμήσει, sc. ἡμᾶς.

21. 1. ἀσμένους viele, auch gute Codd., besser als die Vulg. ἀσμέ-

σφίσιν ἐνόμιζον ἐτοίμους εἶναι, ὅποταν βούλωνται ποιεῖσθαι
 3 πρὸς αὐτούς, τοῦ δὲ πλέονος ὠρέγοντο. μάλιστα δὲ αὐτοὺς
 ἐνῆγε Κλέων ὁ Κλεινέτου, ἀνὴρ δημαγωγὸς κατ' ἐκεῖνον
 τὸν χρόνον ὢν καὶ τῷ πλήθει πιθανώτατος· καὶ ἔπεισεν ἀπο-
 κρίνασθαι ὥς χρὴ τὰ μὲν ὄπλα καὶ σφᾶς αὐτοὺς τοὺς ἐν τῇ
 νήσῳ παραδόντας πρῶτον κομισθῆναι Ἀθήναζε, ἐλθόντων
 δὲ ἀποδόντας Λακεδαιμονίους Νίσαιαν καὶ Πηγὰς καὶ Τροι-
 ξῆνα καὶ Ἀχαΐαν, ἃ οὐ πολέμῳ ἔλαβον, ἀλλ' ἀπὸ τῆς προ-
 τέρας ξυμβάσεως Ἀθηναίων ξυγχωρησάντων κατὰ ξυμφορὰς
 καὶ ἐν τῷ τότε δεομένων τι μᾶλλον σπονδῶν, κομίσασθαι
 τοὺς ἄνδρας καὶ σπονδὰς ποιήσασθαι ὅποσον ἂν δοκῇ χρόνον
 ἀμφοτέροις.

22. Οἱ δὲ πρὸς μὲν τὴν ἀπόκρισιν οὐδὲν ἀντεῖπον, ξυνέ-
 δρους δὲ σφίσιν ἐκέλευον ἐλέσθαι οἵτινες λέγοντες καὶ ἀκούον-
 τες περὶ ἐκάστου ξυμβήσονται κατὰ ἡσυχίαν ὅτι ἂν πείθωσιν
 2 ἀλλήλους. Κλέων δὲ ἐνταῦθα δὴ πολὺς ἐνέκειτο, λέγων
 γινώσκειν μὲν καὶ πρότερον οὐδὲν ἐν νῶ ἔχοντας δίκαιον
 αὐτούς, σαφὲς δ' εἶναι καὶ νῦν, οἵτινες τῷ μὲν πλήθει οὐδὲν
 ἐθέλουσιν εἰπεῖν, ὀλίγοις δὲ ἀνδράσι ξύνεδροι βούλονται
 γίνεσθαι· ἀλλὰ εἴ τι ὑγιὲς διανοοῦνται, λέγειν ἐκέλευσεν
 3 ἅπασιν. ὁρῶντες δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι οὔτε σφίσιν οἷόν τε ὂν
 ἐν πλήθει εἰπεῖν, εἴ τι καὶ ὑπὸ τῆς ξυμφορᾶς ἐδόκει αὐτοῖς
 ξυγχωρεῖν, μὴ ἐς τοὺς ξυμμάχους διαβληθῶσιν εἰπόντες καὶ
 οὐ τυχόντες, οὔτε τοὺς Ἀθηναίους ἐπὶ μετροῖς ποιήσοντας
 ἃ προὔκαλοῦντο, ἀνεχώρησαν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἄπρακτοι.

23. Ἀφικομένων δὲ αὐτῶν διελύοντο εὐθὺς αἱ σπονδαὶ
 αἱ περὶ Πύλον, καὶ τὰς ναῦς οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπήτουν,

νως. Thuk. gebraucht überall nur das Adj.

2. ἐτοίμους hier Femin. So flec-
 tieren hin und wieder auch an-
 dere gute Schriftsteller (Herod.
 5, 31, 5. Demosth. de Cherson. §.
 15 und viell. §. 46, die Poppo ci-
 tiert), Spätere öfter. Da aber bei
 Thuk. dies Adj. sonst immer dreier
 Endungen ist, so wollen Ei-
 nige τοὺς Λακεδ. als Subj, ergän-
 zen und aus dem folg. Nebensatze
 ποιεῖσθαι zu τὰς σπονδὰς entneh-
 men — doch eine sehr schwerfäl-
 lige Constr.

3. Ἀχαΐαν. zu 1, 115, 1, — τῆς
 προτέρας ξυμβ. 1, 115, 1. — τὶ μᾶλ-
 λον verbunden wie πολὺν μᾶλλον.
 — ὅποσον χρόνον, auf wie lange.
 zu 5, 47, 1.

22. 3. εἴ τι ist Emendation von
 Poppo für εἴ τε. — ἐς — διαβλη-
 θῶσιν, So διαβάλλειν ἐς bei Thuk.
 noch 3, 109, 2, einigemal mit dem
 Dativ. — οὐ τυχόντες. zu 3, 42, 5.

23. 1. ἀφικομένων. Die Hin-
 und Herreise hatte ungef. 20 Tage
 gedauert: 39, 2. — διελύοντο, ge-
 mäss der Bestimmung 16, 2. — τῷ

καθάπερ ξυνέκειτο· οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἐγκλήματα ἔχοντες ἐπι-
δρομήν τε τῷ τειχίσματι παράσπονδον καὶ ἄλλα οὐκ ἀξιόλογα
δοκοῦντα εἶναι οὐκ ἀπεδίδοσαν, ἰσχυριζόμενοι ὅτι δὴ εἴρητο,
εἴαν καὶ ὀτιοῦν παραβῇ, λελύσθαι τὰς σπονδάς. οἱ δὲ Λα-
κεδαιμόνιοι ἀντέλεγον τε καὶ ἀδίκημα ἐπικαλέσαντες τὸ τῶν
νεῶν ἀπελθόντες ἐς πόλεμον καθίσταντο. καὶ τὰ περὶ Πύλον 2
ὑπ' ἀμφοτέρων κατὰ κράτος ἐπολεμεῖτο, Ἀθηναῖοι μὲν δυοῖν
ἐναντίαιν ἀεὶ τὴν νῆσον περιπλέοντες τῆς ἡμέρας (τῆς δὲ νυ-
κτὸς καὶ ἅπασαι περιώρμουν, πλὴν τὰ πρὸς τὸ πέλαγος, ὅποτε
ἄνεμος εἴη· καὶ ἐκ τῶν Ἀθηναίων αὐτοῖς εἴκοσι νῆες ἀφίκοντο
ἐς τὴν φυλακὴν, ὥστε αἱ πᾶσαι ἐβδομήκοντα ἐγένοντο), Πε-
λοποννήσιοι δὲ ἐν τῇ ἡπείρῳ στρατοπεδευόμενοι καὶ προσβο-
λὰς ποιούμενοι τῷ τείχει, σκοποῦντες καιρὸν εἴ τις παραπέσοι
ὥστε τοὺς ἄνδρας σῶσαι.

24. Ἐν τούτῳ δὲ οἱ ἐν τῇ Σικελίᾳ Συρακόσιοι καὶ οἱ
ξύμμαχοι πρὸς ταῖς ἐν Μεσσήνῃ φρουρούσαις ναυσὶ τὸ ἄλλο
ναυτικὸν ὃ παρεσκευάζοντο προσκομίσαντες τὸν πόλεμον
ἐποιοῦντο ἐκ τῆς Μεσσήνης. καὶ μάλιστα ἐνῆγον οἱ Λοκροὶ 2
τῶν Ῥηγίωνων κατὰ ἔχθραν, καὶ αὐτοὶ δὲ ἐσεβεβλήκεσαν παν-
δημεὶ ἐς τὴν γῆν αὐτῶν. καὶ ναυμαχίας ἀποπειράσθαι ἐβού- 3
λοντο, ὁρῶντες τοῖς Ἀθηναίοις τὰς μὲν παρούσας ὀλίγας ναῦς,
ταῖς δὲ πλείοσι καὶ μελλούσαις ἥξειν πυνθανόμενοι τὴν νῆσον
πολιορκεῖσθαι. εἰ γὰρ κρατήσειαν τῷ ναυτικῷ, τὸ Ῥήγιον 4
ἥλπιζον περὶ τε καὶ ναυσὶν ἐφορμοῦντες ῥαδίως χειρώσασθαι,

τειχίσματι. Ueb. den Dat. zu 1, 73,
1. — τὸ τῶν νεῶν, das Verfah-
ren mit den Schiffen.

2. τὰ περὶ Πύλον halte ich für
den Nom. zu 3, 6, 2. — Ἀθηναῖοι
μὲν — περιπλέοντες, anakoluth.
Nom. nach ἐπολεμεῖτο. zu 2, 53,
4. — δυοῖν ἐναντίαιν, mit zwei
sich entgegengefahrenden, sc.
νεοῖν. Die Vulg. setzt νεοῖν gegen
die best. Codd. hinzu. Doch wie
mannigfaltig der Gebrauch der
Ellipsen im Griechischen ist, zeigt
die reiche Sammlung bei Be. 183
ff. Und hier ergiebt sich das Subst.
aus dem Verb. von selbst, ganz
wie ὀφθαλμῶ bei Aristoph. Wesp.
615 παραβλέπουσα θατέρῳ. — πε-
ριώρμουν ist wohl hier und 26, 7

intrans. zu nehmen; so wenigstens
in den beiden Stellen, aus denen
man es noch kennt (s. Steph.
Thes.). Dann heisst τὰ πρὸς τὸ πέ-
λαγος: an der Seite nach dem
Meere zu. vgl. τὰ πρὸς βόρραν,
τὰ πρὸς Παίονας u. A. An dieser
Seite also lagen sie nicht, wenn
Wind war. v. 26, 7. — ἐβδομή-
κοντα. 13, 2.

24. 1. πρὸς — ναυσί. 3, 115, 3.
4, 1, 1. 4.

2. καὶ — δέ. zu 1, 132, 4.

3. ἐβούλοντο, οἱ Συρακ. καὶ οἱ
ξύμμαχοι. — ὁρῶντες κτέ. Ueb.
die Satzform zu 1, 16. — ταῖς —
ἥξειν, unter Eurymedon und So-
phokles.

4. χειρώσασθαι. Ueb. den Ao.

καὶ ἤδη σφῶν ἰσχυρὰ τὰ πράγματα γίνεσθαι· ξύνεγγυς γὰρ
 κειμένου τοῦ τε Ῥηγίου ἀκρωτηρίου τῆς Ἰταλίας τῆς τε Μεσ-
 σήνης τῆς Σικελίας, τοῖς Ἀθηναίοις τε οὐκ ἂν εἶναι ἐφορ-
 5 μεῖν καὶ τοῦ πορθμοῦ κρατεῖν. ἔστι δὲ ὁ πορθμὸς ἡ μεταξὺ
 Ῥηγίου θάλασσα καὶ Μεσσήνης, ἥπερ βραχύτατον Σικελία
 τῆς ἡπείρου ἀπέχει· καὶ ἔστιν ἡ Χάρυβδις κληθεῖσα τοῦτο, ἣ
 Ὀδυσσεὺς λέγεται διαπλεῦσαι. διὰ στενότητα δὲ καὶ ἐκ με-
 γάλων πελαγῶν, τοῦ τε Τυρσηνικοῦ καὶ τοῦ Σικελικοῦ, ἐσπί-
 πτουςα ἡ θάλασσα ἐς αὐτὸ καὶ ῥοώδης οὖσα εἰκότως χαλεπὴ
 ἐνομίσθη.

25. Ἐν τούτῳ οὖν τῷ μεταξὺ οἱ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμ-
 μαχοι ναυσὶν ὀλίγῳ πλείοσιν ἢ τριάκοντα ἠναγκάσθησαν ὁπὲ
 τῆς ἡμέρας ναυμαχεῖν περὶ πλοίου διαπλέοντος, ἀντεπαγό-
 μενοι πρὸς τε Ἀθηναίων ναῦς ἑκαίδεκα καὶ Ῥηγίνας ὀκτώ.
 2 καὶ νικηθέντες ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων διὰ τάχους ἀπέπλευσαν
 ὥς ἕκαστοι ἔτυχον ἐς τὰ οἰκεῖα στρατόπεδα, τό τε ἐν τῇ Μεσ-
 σήνῃ καὶ ἐν τῷ Ῥηγίῳ, μίαν ναῦν ἀπολέσαντες· καὶ νύξ ἐπε-
 3 γένητο τῷ ἔργῳ. μετὰ δὲ τοῦτο οἱ μὲν Λοκροὶ ἀπῆλθον ἐκ
 τῆς Ῥηγίνων, ἐπὶ δὲ τὴν Πελωρίδα τῆς Μεσσήνης ξυλλεγεῖσθαι
 αἱ τῶν Συρακοσίων καὶ ξυμμάχων νῆες ὥρμουν καὶ ὁ πεζὸς
 4 αὐτοῖς παρῆν. προσπλεύσαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ Ῥηγῖνοι,
 ὁρῶντες τὰς ναῦς κενὰς ἐνέβαλον, καὶ χειρὶ σιδηρᾷ ἐπιβλη-
 θείσῃ μίαν ναῦν αὐτοὶ ἀπώλεσαν τῶν ἀνδρῶν ἀποκολυμβη-
 5 σάντων. καὶ μετὰ τοῦτο τῶν Συρακοσίων ἐσβάντων ἐς τὰς
 ναῦς καὶ παραπλέοντων ἀπὸ κάλῳ ἐς τὴν Μεσσήνην, αὐτίς
 προσβαλόντες οἱ Ἀθηναῖοι, ἀποσιμωσάντων ἐκείνων καὶ προ-

zu 1, 81, 6. — τέ nach Ἀθηναίοις
 ist verstellt, wie häufig. Es gehört
 zu ἐφορμεῖν.

5. ἐσπίπτουςα steht dem διὰ στε-
 νότητα parallel: wegen der
 Enge und weil das Meer etc.
 zu 1, 80, 1.

25. 2. τό τε ist Emend. von
 Reiske statt τότε. Der Wieder-
 holung des Art. nach καί bedarf
 es nicht; v. 1, 7. αἶτε ἐν ταῖς νή-
 σοις καὶ ἐν ταῖς ἡπείροις. 4, 45,
 2. 85, 5. 7, 7, 1.

4. αὐτοὶ ἀπώλεσαν, sie selbst
 verloren. Die besten Codd. αὐ-
 τοῖς. Dann hiesse es: sie ver-

darben ihnen, was aber dem
 Zusammenhange nicht angemessen
 ist, wie Poppo u. E. gegen Krüg.
 nachweisen.

5. ἀπὸ κάλῳ am Seile. — ἀπο-
 σιμωσάντων erklärt der Schol.:
 ὑπαναχωρησάντων καὶ μετεωρισάν-
 των τὰς ναῦς, ἵνα ἐκ πολλοῦ δια-
 στήματος δυνήθῳσι μετὰ μείζονος
 ὀρμῆς ἐμβάλλειν τοῖς Ἀθηναίοις.
 Durch μετεωρίσαι τὰς ναῦς um-
 schreiben es auch alte Lexikogra-
 phen. Es ist rathsamer, diese über-
 lieferte Erklärung gelten zu las-
 sen als die willkürliche einiger
 Neuern: seitwärts wenden.

εμβαλόντων, ἑτέραν ναῦν ἀπολλύουσιν. καὶ ἐν τῷ παράπλῳ 6
καὶ τῇ ναυμαχίᾳ τοιουτοτρόπῳ γενομένη οὐκ ἔλασσαν ἔχοντες
οἱ Συρακόσιοι παρεκομίσθησαν ἐς τὸν ἐν τῇ Μεσσήνῃ λιμένα.
καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι, Καμαρίνης ἀγγελθείσης προδίδοσθαι 7
Συρακοσίοις ὑπ' Ἀρχίου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ, ἔπλευσαν
ἐκεῖσε· Μεσσήνιοι δ' ἐν τούτῳ πανδημεὶ κατὰ γῆν καὶ ταῖς
ναυσὶν ἅμα ἐστράτευσαν ἐπὶ Νάξον τὴν Χαλκιδικὴν ὁμορον
οὔσαν. καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τειχήρεις ποιήσαντες τοὺς Ναξίους 8
ἐδήουν τὴν γῆν, τῇ δ' ὕστεραίᾳ ταῖς μὲν ναυσὶ περιπλεύ-
σαντες κατὰ τὸν Ἀκεσίνην ποταμὸν τὴν γῆν ἐδήουν, τῷ δὲ
πεζῷ πρὸς τὴν πόλιν ἐσέβαλλον. ἐν τούτῳ δὲ οἱ Σικελοὶ ὑπὲρ 9
τῶν ἄκρων πολλοὶ κατέβαινον βοηθοῦντες ἐπὶ τοὺς Μεσση-
νίους. καὶ οἱ Νάξιοι ὥς εἶδον, θαρσήσαντες καὶ παρακελευό-
μενοι ἐν ἑαυτοῖς ὥς οἱ Λεοντῖνοι σφίσι καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες
ξύμμαχοι ἐς τιμωρίαν ἐπέρχονται, ἐκδραμόντες ἄφνω ἐκ τῆς
πόλεως προσπίπτουσι τοῖς Μεσσηνίοις, καὶ τρέψαντες ἀπέ-
κτεινάν τε ὑπὲρ χιλίους, καὶ οἱ λοιποὶ χαλεπῶς ἀπεχώρησαν
ἐπ' οἶκον· καὶ γὰρ οἱ βάρβαροι ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐπιπεσόντες τοὺς
πλείστους διέφθειραν. καὶ αἱ νῆες σχοῦσαι ἐς τὴν Μεσσήνην 10
ὕστερον ἐπ' οἶκον ἕκασται διεκρίθησαν. Λεοντῖνοι δὲ εὐθύς
καὶ οἱ ξύμμαχοι μετὰ Ἀθηναίων ἐς τὴν Μεσσήνην ὥς κεκα-
κωμένην ἐστράτευσον, καὶ προσβάλλοντες οἱ μὲν Ἀθηναῖοι
κατὰ τὸν λιμένα ταῖς ναυσὶν ἐπείρων, ὁ δὲ πεζὸς πρὸς τὴν
πόλιν. ἐπεκδρομὴν δὲ ποιησάμενοι οἱ Μεσσήνιοι καὶ Λοκρῶν 11
τινες μετὰ τοῦ Δημοτέλους, οἱ μετὰ τὸ πάθος ἐγκατελείφθη-
σαν φρουροί, ἐξαπιναίως προσπεσόντες τρέπουσι τοῦ στρα-
τεύματος τῶν Λεοντίνων τὸ πολὺ καὶ ἀπέκτειναν πολλούς.

— ἀπολλύουσιν. Diese Flexion für -ασι findet sich auch bei andern Attikern, zieml. oft bei Isokr., zuweilen bei Xenoph., bei Thuk. noch sicher 7, 51, 2. vgl. ὤμνον 5, 19, 1. 23, 4. 24, 1. Nach P.

8. περιπλεύσαντες, näml. um die Stadt Naxos herum. — πρὸς τὴν πόλιν ἐσέβαλλον erklären Einige: sie machten gegen die Stadt zu einen Einfall. Dies wäre aber doch ein Einfall in das Gebiet von Naxos, in dem sie sich ja schon befanden. Viel-

mehr: sie machten einen Angriff gegen die Stadt; v. 8, 86, 3 ἐσέβαλον und 8, 31, 3 ἐσβολὴν ποιησάμενος τῇ πόλει. Das Gewöhl. ist προσβάλλειν.

9. οἱ Σικελοί. zu 3, 90, 1. 115, 1. — ὑπὲρ — κατέβαινον, zogen zahlreich über die Berge herab. — Ἕλληνες. Sie hielten also die Sikeler für Sikelioten.

10. ἐπείρων absolut: griffen an. v. 43, 5 ἐπὶ τὴν Σολύγειαν κώμην πειράσειν.

ιδόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἀποβάντες ἀπὸ τῶν νεῶν ἐβοή-
θουν, καὶ κατεδίωξαν τοὺς Μεσσηνίους πάλιν εἰς τὴν πόλιν,
τεταραγμένοις ἐπιγενόμενοι· καὶ τροπαῖον στήσαντες ἀνεχώ-
12 ρησαν εἰς τὸ Ῥήγιον. μετὰ δὲ τοῦτο οἱ μὲν ἐν τῇ Σικελίᾳ Ἑλ-
ληνες ἄνευ τῶν Ἀθηναίων κατὰ γῆν ἐστράτευον ἐπ' ἀλλήλους.

26. Ἐν δὲ τῇ Πύλῳ ἔτι ἐπολιόρκουν τοὺς ἐν τῇ νήσῳ
Λακεδαιμονίους οἱ Ἀθηναῖοι καὶ τὸ ἐν τῇ ἡπείρῳ στρατόπε-
2 δον τῶν Πελοποννησίων κατὰ χώραν ἔμενεν. ἐπίπονος δ' ἦν
τοῖς Ἀθηναίοις ἡ φυλακὴ σίτου τε ἀπορία καὶ ὕδατος· οὐ
γὰρ ἦν κρήνη ὅτι μὴ μία ἐν αὐτῇ τῇ ἀκροπόλει τῆς Πύλου καὶ
αὕτη οὐ μεγάλη, ἀλλὰ διαμώμενοι τὸν κάχληκα οἱ πλεῖστοι
3 ἐπὶ τῇ θαλάσῃ ἐπινον οἶον εἰκὸς ὕδωρ. στενοχωρία τε ἐν
ὀλίγῳ στρατοπεδευομένοις ἐγίγνετο, καὶ τῶν νεῶν οὐκ ἔχου-
σῶν ὄρμον αἱ μὲν σῖτον ἐν τῇ γῇ ἤροῦντο κατὰ μέρος, αἱ δὲ
4 μετέωροι ὥρμουν. ἀθυμίαν τε πλείστην ὁ χρόνος παρείχε
παρὰ λόγον ἐπιγιγνόμενος, οὓς ὦντο ἡμερῶν ὀλίγων ἐκπο-
λιορκήσειν, ἐν νήσῳ τε ἐρήμῃ καὶ ὕδατι ἄλμυρῳ χρωμένους.
5 αἴτιον δὲ ἦν οἱ Λακεδαιμόνιοι προειπόντες εἰς τὴν νῆσον ἐσά-
γειν σῖτόν τε τὸν βουλούμενον ἀληλεσμένον καὶ οἶνον καὶ τυ-
ρὸν καὶ εἴ τι ἄλλο βρώμα, οἶον ἂν εἰς πολιορκίαν ξυμφέρῃ,
τάξαντες ἀργυρίου πολλοῦ καὶ τῶν Εἰλώτων τῷ ἐσαγαγόντι
6 ἐλευθερίαν ὑπισχνούμενοι. καὶ ἐσῆγον ἄλλοι τε παρακινδυ-
νεύοντες καὶ μάλιστα οἱ Εἰλωτες, ἀπαίροντες ἀπὸ τῆς Πελο-
ποννήσου ὁπόθεν τύχοιεν καὶ καταπλέοντες ἔτι νυκτὸς εἰς τὰ
7 πρὸς τὸ πέλαγος τῆς νήσου. μάλιστα δὲ ἐτήρουν ἀνέμῳ κατα-
φέρεσθαι· ῥᾶον γὰρ τὴν φυλακὴν τῶν τριήρων ἐλάνθανον,
ὅποτε πνεῦμα ἐκ πόντου εἴη· ἄπορον γὰρ ἐγίγνετο περιορ-
μεῖν, τοῖς δὲ ἀφειδῆς ὁ κατάπλους καθεστήκει· ἐπώκελλον
γὰρ τὰ πλοῖα τετιμημένα χρημάτων, καὶ οἱ ὀπλῖται περὶ τὰς
κατάρσεις τῆς νήσου ἐφύλασσον. ὅσοι δὲ γαλήνῃ κινδυνεύ-

26. 2. ὅτι μή = εἰ μή, auch 94, 1. 7, 42, 6. Die Entstehung des Gebrauchs ist leicht zu erklären. — οἶον εἰκός, wie man es da erwarten kann.

3. οὐκ ἔχουσῶν ὄρμον, näml. an der Insel, weshalb sie im offenen Meere vor Anker liegen mussten (μετέωροι ὥρμουν).

4. οὓς, als wenn ein Demonstr.

vorangegangen wäre, fast = ὅτι αὐτούς. vgl. zu 2, 44, 2.

5. αἴτιον — προειπόντες. zu 3, 36, 2. — τὸν βουλ., jeder, wer wolle.

7. περιορμεῖν. zu 23, 2. — τοῖς δὲ κτέ. = οἱ δὲ (οἱ Εἰλωτες) κατέπλεον οὐ φειδόμενοι τῶν νεῶν. Dieselbe Anknüpfung mit τοῖς δὲ 1, 102, 2 u. a. — γαλήνῃ. Kann

σειαν, ἡλίσκοντο. ἐσένεον δὲ καὶ κατὰ τὸν λιμένα κολυμβηταὶ 8
 ὕφνδροι, καλωδίῳ ἐν ἄσκοις ἐφέλκοντες μήκωνα μεμελιτω-
 μένην καὶ λίνου σπέρμα κεκομμένον· ὧν τὸ πρῶτον λανθα-
 νόντων φυλακαὶ ὕστερον ἐγένοντο. παντί τε τρόπῳ ἐκάτεροι 9
 ἐτεχνῶντο, οἱ μὲν ἐσπέμπειν τὰ σιτία, οἱ δὲ μὴ λανθάνειν
 σφᾶς.

27. Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις πυνθανόμενοι περὶ τῆς στρα-
 τιᾶς ὅτι ταλαιπωρεῖται καὶ σῖτος τοῖς ἐν τῇ νήσῳ ὅτι ἐσπλεῖ,
 ἠπόρουν καὶ ἐδεδοίκεσαν μὴ σφῶν χειμῶν τὴν φυλακὴν ἐπι-
 λάβοι, ὁρῶντες τῶν τε ἐπιτηδείων τὴν περὶ τὴν Πελοπόννη-
 σον κομιδὴν ἀδύνατον ἐσομένην ἅμα ἐν χωρίῳ ἐρήμῳ καὶ
 οὐδ' ἐν θέρει οἰοί τε ὄντες ἱκανὰ περιπέμπειν, τὸν τε ἔφορ-
 μον χωρίων ἀλιμένων ὄντων οὐκ ἐσόμενον, ἀλλ' ἢ σφῶν ἀνέν-
 των τὴν φυλακὴν περιγενήσεσθαι τοὺς ἄνδρας ἢ τοῖς πλοίοις
 ἃ τὸν σῖτον αὐτοῖς ἦγε χειμῶνα τηρήσαντας ἐκπλεύσεσθαι.
 πάντων δὲ ἐφοβοῦντο μάλιστα τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅτι ἔχον- 2
 τὰς τι ἰσχυρὸν αὐτοὺς ἐνόμιζον οὐκέτι σφίσι ἐπικηρυκεύε-
 σθαι· καὶ μετεμέλοντο τὰς σπονδὰς οὐ δεξάμενοι. Κλέων δὲ 3
 γνούς αὐτῶν τὴν ἐς αὐτὸν ὑποψίαν περὶ τῆς κωλύμης τῆς
 ξυμβάσεως οὐ τάληθ' ἔφη λέγειν τοὺς ἐξαγγέλλοντας. παραι-
 νούντων δὲ τῶν ἀφιγμένων, εἰ μὴ σφίσι πιστεύουσι, κατα-
 σκόπους τινὰς πέμψαι, ἠρέθη κατάσκοπος αὐτὸς μετὰ Θεαγέ-
 νους ὑπὸ Ἀθηναίων. καὶ γνούς ὅτι ἀναγκασθήσεται ἢ ταῦτ' 4
 λέγειν οἷς διέβαλλεν ἢ τ' ἀναντία εἰπὼν ψευδὴς φανήσεσθαι,
 παρήνει τοῖς Ἀθηναίοις, ὁρῶν αὐτοὺς καὶ ὠρμημένους τι τὸ
 πλεόν τῇ γνώμῃ στρατεύειν, ὥς χρὴ κατασκόπους μὲν μὴ πέμ-

der blosse Dativ eines allein-
 stehenden Subst. temporale Be-
 deutung haben? vgl. zu 1, 44, 1.
 Krüg. vermuthet δ' ἐν γαλήνῃ.

27. 1. ὅτι nachgestellt. zu 1, 77.
 2. — ὁρῶντες κτέ. Von ὁρῶντες
 hängen die beiden coordinierten
 Satzglieder τῶν τε — ἐσομένην
 und τὸν τε — ἐσόμενον ab. καὶ
 — περιπέμπειν enthält, sowie ἐν
 χωρίῳ ἐρήμῳ, dem es parallel steht,
 den Grund von dem ersten dieser
 Gedanken. ἅμα hat nach meiner
 Meinung diese Beziehung: abge-
 sehn von der winterl. Jahreszeit,

werde die Zufuhr zugleich nach
 einem öden Platze stattfinden müs-
 sen. ἐν ist wohl gesetzt, nicht εἰς,
 weil die Zufuhr für das an jenem
 Platze stehende Heer bestimmt
 ist. Andere lassen auch καὶ οὐδ'
 — ὄντες von ὁρῶντες abhängen,
 zum Nachtheil des Sinnes. — ἀλλ'
 ἢ. Von hier an ist aus ὁρῶντες ein
 νομίζοντες zu denken.

2. τὴν ἰσχυρόν, eine Sicher-
 heit, die Männer zu retten.

3. κωλύμης. zu 1, 92.

4. φανήσεσθαι. Ueb. den Inf.
 Fut. zu 1, 27, 2. — τὴν πλεόν

πειν μηδὲ διαμέλλειν καιρὸν παριέντας, εἰ δὲ δοκεῖ αὐτοῖς
 5 ἀληθῆ εἶναι τὰ ἀγγελλόμενα, πλεῖν ἐπὶ τοὺς ἄνδρας. καὶ ἐς
 Νικίαν τὸν Νικηράτου στρατηγὸν ὄντα ἀπεςήμαινε, ἐχθρὸς
 ὢν καὶ ἐπιτιμῶν, ῥάδιον εἶναι παρασκευῇ, εἰ ἄνδρες εἶεν οἱ
 στρατηγοί, πλεύσαντας λαβεῖν τοὺς ἐν τῇ νήσῳ, καὶ αὐτός γ'
 ἄν, εἰ ἦρχε, ποιῆσαι τοῦτο.

28. Ὁ δὲ Νικίας τῶν τε Ἀθηναίων τι ὑποθορυβησάντων
 ἐς τὸν Κλέωνα, ὅτι οὐ καὶ νῦν πλεῖ, εἰ ῥάδιόν γε αὐτῷ φαί-
 νεται, καὶ ἅμα ὁρῶν αὐτὸν ἐπιτιμῶντα, ἐκέλευεν ἦν τινα
 2 βούλεται δύναμιν λαβόντα τὸ ἐπὶ σφᾶς εἶναι ἐπιχειρεῖν. ὁ δὲ
 τὸ μὲν πρῶτον οἰόμενος αὐτὸν λόγῳ μόνον ἀφιέναι ἐτοῖμος ἦν,
 γνοὺς δὲ τῷ ὄντι παραδωσείοντα ἀνεχώρει καὶ οὐκ ἔφη αὐτός,
 ἀλλ' ἐκεῖνον στρατηγεῖν, δεδιὼς ἤδη καὶ οὐκ ἂν οἰόμενός οἱ
 3 αὐτὸν τολμῆσαι ὑποχωρῆσαι· αὐτίς δὲ ὁ Νικίας ἐκέλευε καὶ
 ἐξίστατο τῆς ἐπὶ Πύλῳ ἀρχῆς καὶ μάρτυρας τοὺς Ἀθηναίους
 ἐποιεῖτο. οἱ δέ, οἷον ὄχλος φιλεῖ ποιεῖν, ὅσῳ μᾶλλον ὁ Κλέων
 ὑπέφευγε τὸν πλοῦν καὶ ἐξανεχώρει τὰ εἰρημένα, τόσῳ ἐπεκε-
 λεύοντο τῷ Νικίᾳ παραδιδόναι τὴν ἀρχὴν καὶ ἐκείνῳ ἐπεβόων
 4 πλεῖν. ὥστε οὐκ ἔχων ὅπως τῶν εἰρημένων ἐτι ἐξαπαλλαγῇ,
 ὑφίσταται τὸν πλοῦν, καὶ παρελθὼν οὔτε φοβεῖσθαι ἔφη
 Λακεδαιμονίους, πλεύσεσθαι τε λαβὼν ἐκ μὲν τῆς πόλεως
 οὐδένα, Αἰγυπτίους δὲ καὶ Ἰμβρίους τοὺς παρόντας καὶ πελτα-
 στὰς οἱ ἦσαν ἐκ τε Αἴνου βεβοηθηκότες καὶ ἄλλοθεν τοξότας
 τετρακοσίους· ταῦτα δὲ ἔχων ἔφη πρὸς τοῖς ἐν Πύλῳ στρα-
 τιώταις ἐντὸς ἡμερῶν εἴκοσιν ἢ ἄξειν Λακεδαιμονίους ζῶντας
 5 ἢ αὐτοῦ ἀποκτενεῖν. τοῖς δὲ Ἀθηναίοις ἐνέπεσε μέν τι καὶ

wie τὸ μᾶλλον 21, 3. — ῥάδιον εἶ-
 ναι ist gesetzt, weil das Voran-
 gehende ein λέγων in sich schliesst.

28. 1. καὶ νῦν, noch jetzt. —
 ἐκέλευεν. zu 1, 26, 1. — τὸ ἐπὶ
 σφᾶς εἶναι, soviel auf sie (die
 Feldherren) ankäme. Ueb. das
 sogenannte pleonastische εἶναι zu
 1, 21, 1.

2. ἀφιέναι, sc. τὴν ἀρχήν. —
 παραδωσείοντα. Dieselbe Deside-
 rativform in ἀπαλλαξείοντες 1,
 95, 7. 3, 84, 1 (auch wohl ἀπαλ-
 λαξείειν 8, 89, 2). ναυμαχησείον-
 τας 8, 79, 3. ξυμβασείοντα 8, 56,

3. πολεμησείοντας 1, 33, 3. — ἂν
 τολμῆσαι, es übersich gewin-
 nen würde. vgl. *sustinere*.

3. τὰ εἰρημένα. Ueb. den Acc.
 zu 3, 34, 2. — τόσῳ, sc. μᾶλλον.
 τόσῳ für das üblichere τοσούτῳ
 auch 8, 24, 4.

4. Αἰγυπτίους τε καὶ Ἰ. zu 3, 5, 1.
 — ἐκ τε Αἴνου müsste eigentl. vor
 πελταστὰς stehn. Ein Hyperbaton
 bei τέ ist sehr häufig.

5. Die schneidende Schärfe die-
 ses Berichtes erscheint nicht frei
 von Parteibefangenheit, doch ist
 es sicher keine bewusste Entstel-

γέλωτος τῇ κουφολογίᾳ αὐτοῦ, ἄσμένοις δ' ὅμως ἐγίγνετο τοῖς σώφροσι τῶν ἀνθρώπων, λογιζομένοις δυοῖν ἀγαθοῖν τοῦ ἑτέρου τεύξεσθαι, ἢ Κλέωνος ἀπαλλαγῆσεσθαι, ὃ μᾶλλον ἤλπιζον, ἢ σφαλεῖσι γνώμης Λακεδαιμονίους σφίσι χειρώσασθαι.

29. Καὶ πάντα διαπραξάμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ψηφισαμένων Ἀθηναίων αὐτῷ τὸν πλοῦν, τῶν τε ἐν Πύλῳ στρατηγῶν ἓνα προσελόμενος, Δημοσθένην, τὴν ἀγωγὴν διὰ τάχους ἐποιεῖτο. τὸν δὲ Δημοσθένην προσέλαβε πυνθανόμε- 2 νος τὴν ἀπόβασιν αὐτὸν ἐς τὴν νῆσον διανοεῖσθαι. οἱ γὰρ στρατιῶται κακοπαθοῦντες τοῦ χωρίου τῇ ἀπορίᾳ καὶ μᾶλλον πολιορκούμενοι ἢ πολιορκοῦντες ὥρμητο διακινδυνεῦσαι. καὶ αὐτῷ ἔτι ῥώμην καὶ ἡ νῆσος ἐμπρησθεῖσα παρέσχεν. πρό- 3 τερον μὲν γὰρ οὔσης αὐτῆς ὑλώδους ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἀτριβοῦς διὰ τὴν αἰὲ ἐρημίαν ἐφοβεῖτο καὶ πρὸς τῶν πολεμίων τοῦτο ἐνόμιζε μᾶλλον εἶναι· πολλῷ γὰρ ἂν στρατοπέδῳ ἀποβάντι ἐξ ἀφανοῦς χωρίου προσβάλλοντας αὐτοὺς βλάπτειν. σφίσι μὲν γὰρ τὰς ἐκείνων ἀμαρτίας καὶ παρασκευὴν ὑπὸ τῆς ὕλης οὐκ ἂν ὁμοίως δῆλα εἶναι, τοῦ δὲ αὐτῶν στρατοπέδου καταφανῇ ἂν εἶναι πάντα τὰ ἀμαρτήματα, ὥστε προσπίπτειν ἂν αὐτοὺς ἀπροσδοκῆτως ἢ βούλονται· ἐπ' ἐκείνοις γὰρ ἂν εἶναι τὴν ἐπιχείρησιν. εἰ δ' αὖ ἐς δασὺ χωρίον βιάζοιτο ὁμόςε 4 ναι, τοὺς ἐλάσσους, ἐμπείρους δὲ τῆς χώρας, κρείσσους ἐνόμιζε τῶν πλεόνων ἀπείρων· λανθάνειν τε ἂν τὸ ἐαυτῶν στρατόπεδον πολὺ ὄν διαφθειρόμενον, οὐκ οὔσης τῆς προσόψεως ἢ χρῆν ἀλλήλοις ἐπιβοηθεῖν.

30. Ἀπὸ δὲ τοῦ Αἰτωλικοῦ πάθους, ὃ διὰ τὴν ὕλην μέρος τι ἐγένετο, οὐχ ἥκιστα αὐτὸν ταῦτα ἐσῆει. τῶν δὲ στρα- 2 τιωτῶν ἀναγκασθέντων διὰ τὴν στενοχωρίαν τῆς νήσου τοῖς ἐσχάτοις προσίσχοντας ἀριστοποιεῖσθαι διὰ προφυλακῆς καὶ

lung. — ἄσμένοις — ἐγίγνετο. zu 2, 3, 2. — γνώμης = ἐλπίδος. — χειρώσασθαι. Ueb. den Ao. in Verbindung mit dem Fut. zu 3, 46, 2.

29. 1. τὴν ἀγωγὴν, die Abfahrt, auch 6, 29, 3.

3. καὶ αὐτῷ, und ihm selbst, Gegensatz zu οἱ στρατιῶται. — ῥώμην, Muth, Zuversicht.

4. βιάζοιτο, gedrängt würde. — προσόψεως. zu 2, 89, 8.

30. 1. τοῦ Αἰτωλικοῦ π. 3, 97 f.

2. τῶν στρατιωτῶν sind die athenischen. — διὰ τὴν στενοχωρίαν, wegen des engen Raumes, der ihnen auf dem Festlande zu Gebote stand. v. 26, 3. Deshalb eben mussten sie zum Abkochen den Saum der Insel (τῆς νήσου τοῖς ἐσχάτοις) benutzen. — διὰ προφυλακῆς, mittels, un-

ἐμπρήσαντός τινος κατὰ μικρὸν τῆς ὕλης ἄκοντος καὶ ἀπὸ τού-
του πνεύματος ἐπιγενομένου τὸ πολὺ αὐτῆς ἔλαθε κατακαυθέν.
3 οὕτω δὴ τοὺς τε Λακεδαιμονίους μᾶλλον κατιδὼν πλείους ὄν-
τας, ὑπονοῶν πρότερον ἐλάσσοσι τὸν σῖτον αὐτοὺς ἐσπέμπειν,
τότε ὥς ἐπ' ἀξιοχρεῶν τοὺς Ἀθηναίους μᾶλλον σπουδὴν ποιεῖ-
σθαι, τὴν τε νῆσον εὐαποβατωτέραν οὖσαν, τὴν ἐπιχείρησιν
παρεσκευάζετο, στρατιάν τε μεταπέμπων ἐκ τῶν ἐγγὺς ξυμ-
4 μάχων καὶ τὰ ἄλλα ἐτοιμάζων. Κλέων δὲ ἐκείνῳ τε προπέμψας
ἄγγελον ὥς ἦξων καὶ ἔχων στρατιάν ἣν ἡτήσατο, ἀφικνεῖται
ἐς Πύλον. καὶ ἅμα γενομένοι πέμπουσι πρῶτον ἐς τὸ ἐν τῇ
ἡπείρῳ στρατόπεδον κήρυκα, προκαλούμενοι εἰ βούλοιντο
ἄνευ κινδύνου τοὺς ἐν τῇ νήσῳ ἄνδρας σφίσι τά τε ὅπλα καὶ
σφᾶς αὐτοὺς κελεύειν παραδοῦναι, ἐφ' ᾧ φυλακῇ τῇ μετρία
τηρήσονται, ἕως ἂν τι περὶ τοῦ πλέονος συμβαθῇ.

31. Οὐ προσδεξαμένων δὲ αὐτῶν μίαν μὲν ἡμέραν ἐπέ-
σχον, τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀνηγάγοντο μὲν νυκτὸς ἐπ' ὀλίγας ναῦς
τοὺς ὀπλίτας πάντας ἐπιβιβάσαντες, πρὸ δὲ τῆς ἑω ὀλίγον ἀπέ-
βαινον τῆς νήσου ἐκατέρωθεν, ἐκ τε τοῦ πελάγους καὶ πρὸς τοῦ
λιμένος, ὀκτακόσιοι μάλιστα ὄντες ὀπλίται, καὶ ἐχώρουν δρόμῳ
2 ἐπὶ τὸ πρῶτον φυλακτήριον τῆς νήσου. ὧδε γὰρ διετετάχατο·
ἐν ταύτῃ μὲν τῇ πρώτῃ φυλακῇ ὥς τριάκοντα ἦσαν ὀπλίται,
μέσον δὲ καὶ ὁμαλώτατόν τε καὶ περὶ τὸ ὕδωρ οἱ πλεῖστοι αὐ-
τῶν καὶ Ἐπιτάδας ὁ ἄρχων εἶχε, μέρος τέ τι οὐ πολὺ αὐτὸ τὸ
ἔσχατον ἐφύλασσε τῆς νήσου τὸ πρὸς τὴν Πύλον, ὃ ἦν ἐκ τε
θαλάσσης ἀπόκρημνον καὶ ἐκ τῆς γῆς ἥκιστα ἐπίμαχον· καὶ

ter Aufstellung von Vor-
posten. — κατὰ μικρὸν vertritt
die Stelle des Acc. = μικρὸν μέ-
ρος. zu 1, 50, 2. — ἀπὸ τούτου,
darauf.

3. αὐτοὺς ist Conj. von Bauer
für αὐτοῦ, das durchaus lästig
wäre, wogegen ein Subj. zu ἐσπέμ-
πειν sehr wünschenswerth er-
scheint. — τότε ὥς κτέ. Der Text
ist hier ohne Zweifel verfälscht.
Klar scheint mir, dass von κατι-
δὼν nur zwei Glieder abhängen:
τοὺς τε — ὄντας und τὴν τε —
οὖσαν. Der Gedanke aber, „dass
die Athener, als für etwas, das
der Mühe werth sei, mehr Eifer
zeigten“, muss wohl als Folge der

ersten Wahrnehmung: τοὺς τε —
ὄντας hingestellt werden. Diesen
Sinn erhielt man durch Aende-
rung des τότε in ὥστε. Mehrere
schreiben τό τε für τότε; Poppo
schiebt δέ nach τότε ein; Krüg.
will τότε — ποιεῖσθαι nach οὖσαν
stellen. — μεταπέμπων. Ueb. das
Activ zu 1, 112, 3.

31. 2. διετετάχατο, sc. οἱ Λακεδ.
Ueb. die Flexion zu 3, 13, 3. —
μέσον ohne Art., wie häufig bei
der Angabe der Theile einer
Schlachtordnung. — περὶ τὸ ὕδωρ.
26, 4. Es ist = τὸ περὶ τὸ ὕδωρ
in dem Sinne, in welchem μέσον
= τὸ μέσον. — αὐτό ist Conj. von

γάρ τι καὶ ἔρυμα αὐτόθι ἦν παλαιὸν λίθων λογάδην πεποιη-
 μένον, ὃ ἐνόμιζον σφίσιν ὠφέλιμον ἂν εἶναι, εἰ καταλαμβά-
 νοι ἀναχώρησις βιαιοτέρα. οὕτω μὲν τεταγμένοι ἦσαν.

32. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τοὺς μὲν πρώτους φύλακας, οἷς
 ἐπέδραμον, εὐθύς διαφθείρουσιν ἐν τε ταῖς εὐναῖς ἔτι ἀνα-
 λαμβάνοντας τὰ ὅπλα καὶ λαθόντες τὴν ἀπόβασιν, οἰομένων
 αὐτῶν τὰς ναῦς κατὰ τὸ ἔθος ἐς ἔφορμον τῆς νυκτὸς πλεῖν.
 ἅμα δὲ ἔω γιγνομένη καὶ ὁ ἄλλος στρατὸς ἀπέβαινον, ἐκ μὲν 2
 νεῶν ἑβδομήκοντα καὶ ὀλίγων πλειόνων πάντες πλὴν θαλα-
 μίων, ὥς ἕκαστοι ἐσκευασμένοι, τοξόται τε ὀκτακόσιοι καὶ
 πελτασταὶ οὐκ ἐλάσσους τούτων, Μεσσηνίων τε οἱ βεβοηθη-
 κότες καὶ ἄλλοι ὅσοι περὶ Πύλον κατεῖχον πάντες πλὴν τῶν
 ἐπὶ τοῦ τείχους φυλάκων. Δημοσθένους δὲ τάξαντος διέστη- 3
 σαν κατὰ διακοσίους τε καὶ πλείους, ἔστι δ' ἡ ἐλάσσους, τῶν
 χωρίων τὰ μετεωρότατα λαβόντες, ὅπως ὅτι πλείστη ἀπορία
 ἦ τοῖς πολεμίοις πανταχόθεν κεκυκλωμένοις καὶ μὴ ἔχωσι
 πρὸς ὅτι ἀντιτάσσονται, ἀλλ' ἀμφίβολοι γίνωνται τῷ πλή-
 θει, εἰ μὲν τοῖς πρόσθεν ἐπίοιεν, ὑπὸ τῶν κατόπιν βαλλόμε-
 νοι, εἰ δὲ τοῖς πλαγίοις, ὑπὸ τῶν ἐκατέρωθεν παρατεταγμέ-
 νων. κατὰ νότον τε αἰεὶ ἔμελλον αὐτοῖς, ἡ χωρήσειαν, οἱ 4
 πολέμιοι ἔσεσθαι ψιλοὶ καὶ οἱ ἀπορώτατοι, τοξεύμασι καὶ

Bauer für αὐτοῦ. — λίθων λογά-
 δην πεπ. zu C. 4, 2. — καταλαμ-
 βά νοι, einträte. v. 2, 18, 2.
 54, 3.

32. 1. ἐν τε ταῖς εὐναῖς ἔτι (sc.
 ὄντας) gehört wohl als Bestim-
 mungsstück zu διαφθείρουσιν und
 hat sein corresp. Glied in καὶ λα-
 θόντες τὴν ἀπ., indem dies gleich-
 sam für καὶ οὐ προησθημένους τὴν
 ἀπ. steht. v. 3, 112, 3 ἐπιπίπτει
 τοῖς Ἀμπρακιώταις ἔτι ἐν ταῖς εὐ-
 ναῖς καὶ οὐ προησθημένοις τὰ γε-
 γεννημένα. Krüg. indessen verbind-
 et ἐν — ἔτι mit εὐθύς und καὶ
 λαθόντες mit ἀναλαμβάνοντας. —
 τὴν ἀπόβασιν. Ein solcher Acc.,
 jedoch neutr. gen., bei λανθάνειν
 auch 8, 17, 3 λαθόντες τὸ πλεῖ-
 στον τοῦ πλοῦ. Eurip. Iph. A. 516
 λάθοιμι τοῦτ' ἂν· ἀλλ' ἐκεῖν' οὐ
 λήσομεν. — ἐς ἔφορμον τῆς ν.,

zu einer Blokade während
 der N.

2. ὁ ἄλλος στρατός mit Bezug
 auf 31, 1. — θαλαμίων. Dies wa-
 ren die Ruderer der untersten
 Bank. Die der mittlern hießen
 ζευγῖται, die der obersten θρανῖ-
 ται. — ὥς ἕκ. ἐσκ., eigtl.: bewaff-
 net, wie jegliche eben bewaffnet
 waren. zu 1, 3, 4. — κατεῖχον,
 standen. vgl. zu 6, 95, 2.

4. καὶ οἱ ἀπορώτατοι. Wir lie-
 ber: und dies waren die —.
 Eben so 33, 1 καὶ ὅπερ ἦν πλεῖ-
 στον. 3, 108, 1 τὸ κατ' Εὐρύλοχον
 καὶ ὁ κράτιστον ἦν. καί hat expli-
 cative Kraft: und zwar. vgl. zu
 1, 1, 1. ἄπορος in seltnerer Bedeu-
 tung: einer, dem man nicht
 beikommen kann. vgl. Plat.
 Apol. p. 18 D οὗτοι πάντες ἀπο-
 ρώτατοί εἰσιν. Häufig so: ἀμήχα-

ἄκοντίοις καὶ λίθοις καὶ σφενδόναϊς ἐκ πολλοῦ ἔχοντες ἀλκὴν· οἷς μὴδὲ ἐπελθεῖν οἷόν τε ἦν· φεύγοντές τε γὰρ ἐκράτουν καὶ ἀναχωροῦσιν ἐπέκειντο. τοιαύτῃ μὲν γνώμῃ ὁ Δημοσθένης τό τε πρῶτον τὴν ἀπόβασιν ἐπενόει καὶ ἐν τῷ ἔργῳ ἔταξεν.

33. Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐπιτάδαν καὶ ὅπερ ἦν πλεῖστον τῶν ἐν τῇ νήσῳ, ὡς εἶδον τό τε πρῶτον φυλακτήριοιον διεφθαρμένον καὶ στρατὸν σφίσιν ἐπιόντα, ξυνετάξαντο καὶ τοῖς ὀπλίταις τῶν Ἀθηναίων ἐπήεσαν, βουλόμενοι ἐς χεῖρας ἐλθεῖν· ἐξ ἐναντίας γὰρ οὗτοι καθεστήκεισαν, ἐκ πλαγίου δὲ οἱ ψилоὶ 2 καὶ κατὰ νώτου· τοῖς μὲν οὖν ὀπλίταις οὐκ ἠδυνήθησαν προσμῖξαι οὐδὲ τῇ σφετέρᾳ ἐμπειρίᾳ χρῆσασθαι. οἱ γὰρ ψилоὶ ἐκατέρωθεν βάλλοντες εἶργον, καὶ ἅμα ἐκεῖνοι οὐκ ἀντεπήεσαν, ἀλλ' ἠσύχαζον· τοὺς δὲ ψιλοὺς, ἣ μάλιστα αὐτοῖς προσθέοντες προσκέοιντο, ἔτρεπον, καὶ οἱ ὑποστρέφοντες ἡμύνοντο, ἄνθρωποι κούφως τε ἐσκευασμένοι καὶ προλαμβάνοντες ῥαδίως τῆς φυγῆς χωρίων τε χαλεπότητι καὶ ὑπὸ τῆς πρὶν ἐρημίας τραχέων ὄντων, ἐν οἷς οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐκ ἠδύναντο διώκειν ὅπλα ἔχοντες.

34. Χρόνον μὲν οὖν τινα ὀλίγον οὕτω πρὸς ἀλλήλους ἠκροβολίσαντο· τῶν δὲ Λακεδαιμονίων οὐκέτι ὀξέως ἐπεκθεῖν ἢ προσπίπτοιεν δυναμένων, γνόντες αὐτοὺς οἱ ψилоὶ βραδυτέρους ἤδη ὄντας τῷ ἀμύνασθαι, καὶ αὐτοὶ τῇ τε ὅψει τοῦ θαρσεῖν τὸ πλεῖστον εἰληφότες πολλαπλάσιοι φαινόμενοι καὶ ξυνειθισμένοι μᾶλλον μὴκέτι δεινοὺς αὐτοὺς ὁμοίως σφίσι φαίνεσθαι, ὅτι οὐκ εὐθὺς ἄξια τῆς προσδοκίας ἐπεπόνθεσαν,

vos. — ἔχοντες ἀλκὴν, den Kampf führend.

33. 2. καὶ οἱ, und dies c, passender als καὶ οἱ. — τῆς φυγῆς, auf der Flucht. v. 60, 2 τῆς ἀρχῆς προκοπτόντων. 47, 3 ἐπετάχυνον τῆς ὁδοῦ. Wohl eigentl. gen. part. — Dem κούφως τε ἐσκ. entspr. καὶ προλ., indem, wie öfter, zwei Gedanken, die logisch im Causalnexus stehn, coordiniert sind. zu 3, 15, 2. Zweifelhaft aber ist, ob auch die folg. τέ und καί sich auf einander beziehen, wo dann eine leichte Varietät des Ausdrucks anzunehmen ist (χαλεπό-

τητι parallel dem τραχέων ὄντων), oder ob τέ und, καί auch bedeutet.

34. 1. προσπίπτοιεν, sc. οἱ ψилоί. — τῷ ἀμύνασθαι, mit, in der Vertheidigung. v. 7, 43, 5 ὅπως τῇ παρούσῃ ὁρμῇ τοῦ περαινέσθαι ὧν ἕνεκα ἦλθον μὴ βραδεῖς γένωνται. — τῇ ὅψει, durch den Anblick, näml. ihrer eignen Menge. — τοῦ θαρσεῖν τὸ πλεῖστον, den höchsten Grad des Muthes. — ξυνειθισμένοι hat den Acc. c. Inf. nach sich, indem das, woran sie sich gewöhnt haben, durch eine passive Wen-

ὥσπερ ὅτε πρῶτον ἀπέβαινον τῇ γνώμῃ δεδουλωμένοι ὡς ἐπὶ Λακεδαιμονίους, καταφρονήσαντες καὶ ἐμβοήσαντες ἀθρόοι ὥρμησαν ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔβαλλον λίθοις τε καὶ τοξεύμασι καὶ ἀκοντίοις, ὡς ἕκαστός τι πρόχειρον εἶχεν. γενομένης δὲ τῆς 2 βοῆς ἅμα τῇ ἐπιδρομῇ ἐκπληξίς τε ἐνέπεσεν ἀνθρώποις ἀήθεσι τοιαύτης μάχης καὶ ὁ κονιορτὸς τῆς ὕλης νεωστὶ κεκαυμένης ἐχώρει πολὺς ἄνω, ἀπορόν τε ἦν ἰδεῖν τὸ πρὸ αὐτοῦ ὑπὸ τῶν τοξευμάτων καὶ λίθων ἀπὸ πολλῶν ἀνθρώπων μετὰ τοῦ κονιορτοῦ ἅμα φερομένων. τό τε ἔργον ἐνταῦθα χαλεπὸν τοῖς 3 Λακεδαιμονίοις καθίστατο. οὔτε γὰρ οἱ πῖλοι ἔστεγον τὰ τοξεύματα, δοράτιά τε ἐναποκέκλαστο βαλλομένων, εἶχόν τε οὐδὲν σφίσιν αὐτοῖς χρήσασθαι, ἀποκεκλημένοι μὲν τῇ ὄψει τοῦ προορᾶν, ὑπὸ δὲ τῆς μείζονος βοῆς τῶν πολεμίων τὰ ἐν αὐτοῖς παραγγελλόμενα οὐκ ἔσ ακοῦντες, κινδύνου τε πανταχόθεν περιεστῶτος καὶ οὐκ ἔχοντες ἐλπίδα καθ' ὃ τι χρὴ ἀμυνομένους σωθῆναι.

35. Τέλος δὲ τραυματιζομένων ἤδη πολλῶν διὰ τὸ ἀεὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἀναστρέφεσθαι, ξυγκλήσαντες ἐχώρησαν ἐς τὸ ἔσχατον ἔρυμα τῆς νήσου, ὃ οὐ πολὺ ἀπεῖχε, καὶ τοὺς ἐαυτῶν φύλακας. ὡς δὲ ἐνέδοσαν, ἐνταῦθα ἤδη πολλῷ ἔτι πλέονι βοῇ 2 τεθαρσηκότες οἱ ψιλοὶ ἐπέκειντο, καὶ τῶν Λακεδαιμονίων ὅσοι μὲν ὑποχωροῦντες ἐγκατελαμβάνοντο, ἀπέθνησκον, οἱ δὲ πολλοὶ διαφυγόντες ἐς τὸ ἔρυμα μετὰ τῶν ταύτῃ φυλάκων ἐτάξαντο παρὰ πᾶν ὡς ἀμυνούμενοι ἤπερ ἦν ἐπίμαχον. καὶ 3 οἱ Ἀθηναῖοι ἐπισπόμενοι περίοδον μὲν αὐτῶν καὶ κύκλωσιν χωρίου ἰσχύι οὐκ εἶχον, προσιόντες δὲ ἐξ ἐναντίας ὤσασθαι ἐπειρῶντο, καὶ χρόνον μὲν πολὺν καὶ τῆς ἡμέρας τὸ πλεῖστον 4 τάλαιπωρούμενοι ἀμφότεροι ὑπὸ τε τῆς μάχης καὶ δίψους καὶ ἡλίου ἀντεῖχον, πειρώμενοι οἱ μὲν ἐξελάσασθαι ἐκ τοῦ μετεώ-

dung ausgedrückt wird. v. 3, 4, 4. — ὥσπερ bez. auf ὁμοίως. — ὡς ἐπὶ, ut, quippe contra L. zu 3, 113, 6.

3. πῖλοι sind wahrsch. Filzpanzer. — ἐναποκέκλαστο, sc. τοῖς πῖλοις. — βαλλομένων, sc. τῶν Λακ. — τῇ ὄψει, durch den Anblick, d. h. wohl im object. Sinne, durch das, was sich ihren Augen darbot, näml. die Staub-,

Pfeil- und Steinwolke. So entspricht es dem ὑπὸ τῆς μείζονος βοῆς. — τοῦ προορᾶν hängt ab von ἀποκεκλ.

35. 1. ξυγκλήσαντες intrans. — τὸ ἔσχατον ἔρ. 31, 2.

2. παρὰ πᾶν, längs des ganzen Werkes.

3. οὐκ εἶχον = ποιεῖσθαι οὐκ ἐδύναντο.

ρου, οἱ δὲ μὴ ἐνδοῦναι· ῥᾶον δ' οἱ Λακεδαιμόνιοι ἡμύναντο ἢ ἐν τῷ πρίν, οὐκ οὔσης σφῶν τῆς κυκλώσεως ἐς τὰ πλάγια.

36. Ἐπειδὴ δὲ ἀπέραντον ἦν, προσελθὼν ὁ τῶν Μεσσηνίων στρατηγὸς Κλέωνι καὶ Δημοσθένει ἄλλως ἔφη πονεῖν σφᾶς· εἰ δὲ βούλονται ἑαυτῷ δοῦναι τῶν τοξοτῶν μέρος τι καὶ τῶν ψιλῶν περιέναι κατὰ νώτου αὐτοῖς ὁδῷ ἢ ἂν αὐτὸς εὖρη, δοκεῖν βιάσασθαι τὴν ἔφοδον. λαβὼν δὲ ἃ ἡτήσατο, ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ὁρμήσας, ὥστε μὴ ἰδεῖν ἐκείνους, κατὰ τὸ ἀεὶ παρεῖκον τοῦ κρημνώδους τῆς νήσου προβαίνων, καὶ ἢ οἱ Λακεδαιμόνιοι χωρίου ἰσχύι πιστεύσαντες οὐκ ἐφύλασσον, χαλεπῶς τε καὶ μόλις περιελθὼν ἔλαθε, καὶ ἐπὶ τοῦ μετεώρου ἐξαπίνης ἀναφανεῖς κατὰ νώτου αὐτῶν τοὺς μὲν τῷ ἀδοκῆτῳ ἐξέπληξε, τοὺς δὲ ἃ προσεδέχοντο ἰδόντας πολλῷ μᾶλλον ἐπέρωσεν. καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι βαλλόμενοι τε ἀμφοτέρωθεν ἤδη καὶ γιγνόμενοι ἐν τῷ αὐτῷ ξυμπτώματι, ὥς μικρὸν μεγάλῳ εἰκάσαι, τῷ ἐν Θερμοπύλαις (ἐκεῖνοί τε γὰρ τῇ ἀτραπῷ περιελθόντων τῶν Περσῶν διεφθάρησαν, οὗτοί τε), ἀμφίβολοι ἤδη ὄντες οὐκέτι ἀντεῖχον, ἀλλὰ πολλοῖς τε ὀλίγοι μαχόμενοι καὶ ἀσθενεῖα σώμάτων διὰ τὴν σιτοδείαν ὑπεχώρουν· καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκράτουν ἤδη τῶν ἐφόδων.

37. Γνοὺς δὲ ὁ Κλέων καὶ ὁ Δημοσθένης ὅτι, εἰ καὶ ὅποσονοῦν μᾶλλον ἐνδώσουσι, διαφθαρησομένους αὐτοὺς ὑπὸ

36. 1. τῶν ψιλῶν, unterschieden von τῶν τοξοτῶν, sind hier die Peltasten: 32, 2. — περιέναι Inf. der Absicht. — βιάσασθαι scheinbar für d. Fut. zu 1, 81, 6.

2. ἐκ τοῦ ἀφανοῦς, sc. τοῖς πολεμίοις, erläutert durch ὥστε — ἐκείνους. — κατὰ — νήσου, wo die klippenreiche Natur der Insel es jedesmal gestattete. — προβαίνων, obgleich nur in wenigen Codd., scheint den Vorzug zu verdienen vor προσβαίνων; nicht um das Heranrücken handelt es sich, sondern um das Vorrücken behufs der Umzingelung.

3. ὥς — εἰκάσαι. M. 545. — τῷ ἐν Θερμ., wie das bei Therm. Der Dat. hängt also wovon ab? — οὗτοί τε, sc. περιελθόντων τῶν Ἀθ. Das Prädic. διεφθάρησαν

kann ganz füglich auch von diesen Laked. verstanden werden, wenngleich die Mehrzahl nur in Gefangenschaft gerieth. Dieselbe Satzform Eurip. Iph. T. 1333 κεῖνοί τε γὰρ σίδηρον οὐκ εἶχον χερσῶν, ἡμεῖς τε (von Krüg. citiert). Zieht man mit And. οὗτοί τε zum Folg., so ist ein Anakoluth anzunehmen. — ἀμφίβολοι ἤδη ὄντες nimmt das obige βαλλόμενοι ἀμφοτέρωθεν wieder auf. — διὰ τὴν σιτοδείαν gehört nicht zum Verb., sondern zu ἀσθενεῖα σώμάτων, wie auch wir unmittelb. zusammenstellen können: aus Körperschwäche wegen Nahrungsmangels.

37. 1. ὅτι — διαφθαρησομένους αὐτούς. „Anakoluth, in einer Vermischung zweier Constructionen bestehend. vgl. Plat. Gorg. p. 481

τῆς σφετέρᾳ στρατιᾷς, ἔπαυσαν τὴν μάχην καὶ τοὺς ἑαυτῶν ἀπείρξαν, βουλόμενοι ἀγαγεῖν αὐτοὺς Ἀθηναίοις ζῶντας, εἴ πως τοῦ κηρύγματος ἀκούσαντες ἐπικλασθεῖεν τῇ γνώμῃ τὰ ὅπλα παραδοῦναι καὶ ἡσθηθεῖεν τοῦ παρόντος δεινοῦ. ἐκὴν 2 ρυξάν τε εἰ βούλονται τὰ ὅπλα παραδοῦναι καὶ σφᾶς αὐτοὺς Ἀθηναίοις ὥστε βουλευσάμενοι ὅτι ἂν ἐκείνοις δοκῇ.

38. Οἱ δὲ ἀκούσαντες παρήκαν τὰς ἀσπίδας οἱ πλεῖστοι καὶ τὰς χεῖρας ἀνέσεισαν δηλοῦντες προσίεσθαι τὰ κηρυγμένα. μετὰ δὲ ταῦτα γενομένης τῆς ἀνακωχῆς ξυνῆλθον ἐς λόγους ὅ τε Κλέων καὶ ὁ Δημοσθένης καὶ ἐκείνων Στύφων ὁ Φάρακος, τῶν πρότερον ἀρχόντων τοῦ μὲν πρώτου τεθνηκότος, Ἐπιτάδου, τοῦ δὲ μετ' αὐτὸν Ἰππαγρέτου ἐφηρημένου ἐν τοῖς νεκροῖς ἐτι ζῶντος κειμένου ὡς τεθνεώτος, αὐτὸς τρίτος ἐφηρημένος ἄρχειν κατὰ νόμον, εἴ τι ἐκεῖνοι πάσχοιεν. ἔλεγε δὲ ὁ Στύφων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὅτι βούλονται διακηρυ- 2 κεύσασθαι πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἡπείρῳ Λακεδαιμονίους ὅτι χρὴ σφᾶς ποιεῖν. καὶ ἐκείνων μὲν οὐδένα ἀφέντων, αὐτῶν δὲ 3 τῶν Ἀθηναίων καλούντων ἐκ τῆς ἡπείρου κήρυκας καὶ γενομένων ἐπερωτήσεων δις ἢ τρίς, ὁ τελευταῖος διαπλεύσας αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ἐκ τῆς ἡπείρου Λακεδαιμονίων ἀνὴρ ἀπήγγειλεν ὅτι „οἱ Λακεδαιμόνιοι κελεύουσιν ὑμᾶς αὐτοὺς περὶ ὑμῶν αὐτῶν βουλευέσθαι, μηδὲν αἰσχροὺν ποιοῦντας.“ οἱ δὲ καθ' ἑαυτοὺς βουλευσάμενοι τὰ ὅπλα παρέδωκαν καὶ σφᾶς αὐτούς. καὶ ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα ἐν φυ- 4 λακῇ εἶχον αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι· τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι τροπαῖον στήσαντες ἐν τῇ νήσῳ τὰ ἄλλα διεσκευάζοντο ὡς ἐς πλοῦν καὶ τοὺς ἄνδρας τοῖς τριηράρχοις διεδίδωσαν ἐς φυλακὴν, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι κήρυκα πέμψαντες τοὺς νεκροὺς διεκομίσαντο. ἀπέθανον δ' ἐν τῇ νήσῳ καὶ ζῶντες ἐλή- 5

Δ αἰσθάνομαι οὖν σου ἐκάστοτε, καίπερ ὄντος δεινοῦ, ὅτι, ὅπως ἂν φῇ σου τὰ παιδικὰ καὶ ὅπως ἂν φῇ ἔχειν, οὐ δυναμένου ἀντιλέγειν. Apol. p. 37 B ἔλωμαι ὧν εὖ οἶδα ὅτι κακῶν ὄντων.“ E.

2. εἰ βούλονται. zu 3, 52, 2.

38. 1. παρήκαν, senkten. — προσίεσθαι. Der Inf. statt des regelm. Partic. nach δηλοῦντες. Des-

gleichen nach δῆλοι ὄντες 47, 2. Ohne Zweifel sollte an beiden Stellen die Härte zweier Partic. gemieden werden. — ἐφηρημένου. zu 3, 109, 1.

3. ἐκείνων ist gen. part. zu οὐδένα. Subj. auch von ἀφέντων ist τῶν Ἀθηναίων. — ὁ gehört nicht zu τελευταῖος, das prädicativ steht: als der letzte. — ὅτι. zu 1, 137, 4.

φθησαν τοσοῖδε· εἴκοσι μὲν ὀπλῖται διέβησαν καὶ τετρακόσιοι οἱ πάντες· τούτων ζῶντες ἐκομίσθησαν ὀκτὼ ἀποδέοντες τριακόσιοι, οἱ δὲ ἄλλοι ἀπέθανον. καὶ Σπαρτιᾶται τούτων ἦσαν τῶν ζώντων περὶ εἴκοσι καὶ ἑκατόν. Ἀθηναίων δὲ οὐ πολλοὶ διεφθάρησαν· ἡ γὰρ μάχη οὐ σταδία ἦν.

39. Χρόνος δὲ ὁ ξύμπας ἐγένετο ὅσον οἱ ἄνδρες οἱ ἐν τῇ νήσῳ ἐπολιορκήθησαν, ἀπὸ τῆς ναυμαχίας μέχρι τῆς ἐν τῇ
2 νήσῳ μάχης, ἐβδομήκοντα ἡμέραι καὶ δύο. τούτων περὶ εἴκοσιν ἡμέρας, ἐν αἷς οἱ πρέσβεις περὶ τῶν σπονδῶν ἀπῆσαν, ἐσιτοδοτοῦντο, τὰς δὲ ἄλλας τοῖς ἐσπλέουσι λάθρα διετρέφοντο· καὶ ἦν σῖτος ἐν τῇ νήσῳ καὶ ἄλλα βρώματα ἐγκατελήφθη· ὁ γὰρ ἄρχων Ἐπιτάδας ἐνδεεστερώς ἐκάστῳ παρεῖχεν
3 ἢ πρὸς τὴν ἐξουσίαν. οἱ μὲν δὲ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Πελοποννήσιοι ἀνεχώρησαν τῷ στρατῷ ἐκ τῆς Πύλου ἑκάτεροι ἐπ' οἶκον, καὶ τοῦ Κλέωνος καίπερ μανιώδης οὔσα ἡ ὑπόσχεσις ἀπέβη· ἐντὸς γὰρ εἴκοσιν ἡμερῶν ἤγαγε τοὺς ἄνδρας, ὥσπερ ὑπέστη.

40. Παρὰ γνώμην τε δὴ μάλιστα τῶν κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτο τοῖς Ἑλλησιν ἐγένετο· τοὺς γὰρ Λακεδαιμονίους οὔτε λιμῷ οὔτ' ἀνάγκῃ οὐδεμιᾷ ἠξίουν τὰ ὄπλα παραδοῦναι, ἀλλὰ
2 ἔχοντας καὶ μαχομένους ὥς ἐδύναντο ἀποθνήσκειν. ἀπιστοῦντές τε μὴ εἶναι τοὺς παραδόντας τοῖς τεθνεῶσιν ὁμοίους, καί τινος ἐρομένου ποτὲ ὕστερον τῶν Ἀθηναίων ξυμμάχων δι' ἀχθηδόνα ἓνα τῶν ἐκ τῆς νήσου αἰχμαλώτων εἰ οἱ τεθνεῶτες αὐτῶν καλοὶ κἀγαθοί, ἀπεκρίνατο αὐτῷ πολλοῦ ἂν ἄξιον εἶναι τὸν ἄτρακτον, λέγων τὸν οἰστόν, εἰ τοὺς ἀγαθοὺς διεγίγνωσκε, δήλωσιν ποιούμενος ὅτι ὁ ἐντυγχάνων τοῖς τε λίθοις καὶ τοξεύμασι διεφθείρετο.

5. ὀκτώ ist der Genet. v. 2, 13, 3 τριακοσίων ἀποδέοντα μύρια.

39. 1. ναυμαχίας. C. 14. — πρέσβεις. C. 16—22.

2. ἀπῆσαν. Die Codd. ἀπῆσαν. Jenes forderte Cobet var. lectt. p. 33 u. nov. lectt. p. 346, unter Bestimmung von Herbst S. 11, der vergleicht 8, 87, 1 ὥστε τροφήν ἐν ὅσῳ ἂν αὐτὸς ἀπῆ διδόναι. Derselbe Fall C. 42, 3. — ἐσιτοδοτοῦντο = σῖτος αὐτοῖς ἐδίδοτο. So auch μισθοδοτεῖν, οἰνοδοτεῖν τινα.

— τοῖς ἐσπλέουσι ist Neutr. — ἡ πρὸς, quam pro.

40. 1. ἔχοντας, sc. τὰ ὄπλα.

2. ἀπιστοῦντές τε. Absol. Nom. infolge einer Anakoluthie. Statt des Prädic. (etwa: wurden sie eines Andern belehrt) tritt gleich die Erzählung des Vorfalles selbst ein, und darum wird der Satz auch grammatisch anders gewendet. Am ähnlichsten 8, 80, 3. — δι' ἀχθηδόνα, um ihn zu kränken. Wegen διὰ vgl. zu 2, 89, 4.

41. Κομισθέντων δὲ τῶν ἀνδρῶν οἱ Ἀθηναῖοι ἐβούλευσαν δεσμοῖς μὲν αὐτοὺς φυλάσσειν μέχρι οὗ τι ξυμβῶσιν· ἦν δ' οἱ Πελοποννήσιοι πρὸ τούτου ἐς τὴν γῆν ἐσβάλλωσιν, ἐξαγαγόντες ἀποκτεῖναι. τῆς δὲ Πύλου φυλακὴν κατεστήσαντο, 2 καὶ οἱ ἐκ τῆς Ναυπάκτου Μεσσήνιοι ὥς ἐς πατρίδα ταύτην (ἐστὶ γὰρ ἡ Πύλος τῆς Μεσσηνίδος ποτὲ οὔσης γῆς) πέμψαντες σφῶν αὐτῶν τοὺς ἐπιτηδαιοτάτους ἐλήϊζόν τε τὴν Λακωνικὴν καὶ πλεῖστα ἔβλαπτον ὁμόφωνοι ὄντες. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι 3 ἀμαθεῖς ὄντες ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ ληστείας καὶ τοιούτου πολέμου, τῶν τε Εἰλώτων αὐτομολούντων καὶ φοβούμενοι μὴ καὶ ἐπὶ μακρότερον σφίσι τι νεωτερισθῇ τῶν κατὰ τὴν χώραν, οὐ ῥαδίως ἔφερον, ἀλλὰ, καίπερ οὐ βουλόμενοι ἐνδηλοὶ εἶναι τοῖς Ἀθηναίοις, ἐπρεσβεύοντο παρ' αὐτοὺς καὶ ἐπειρῶντο τὴν τε Πύλον καὶ τοὺς ἄνδρας κομίζεσθαι. οἱ δὲ μειζόνων τε 4 ὠρέγοντο καὶ πολλάκις φοιτῶντων αὐτοὺς ἀπράκτους ἀπέπεμπον. ταῦτα μὲν τὰ περὶ Πύλον γενόμενα.

42. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους μετὰ ταῦτα εὐθὺς Ἀθηναῖοι ἐς τὴν Κορινθίαν ἐστράτευσαν ναυσὶν ὀγδοήκοντα καὶ δισχιλίαις ὀπλίταις ἑαυτῶν καὶ ἐν ἱππαγωγαῖς ναυσὶ διακοσίαις ἱππεῦσιν· ἠκολούθουν δὲ καὶ τῶν ξυμμάχων Μιλήσιοι καὶ Ἄνδριοι καὶ Καρύστιοι, ἐστρατήγει δὲ Νικίας ὁ Νικηράτου τρίτος αὐτός. πλέοντες δὲ ἅμα ἔφ' ἔσχον μεταξὺ Χερσονήσου τε καὶ 2 Ῥείτου ἐς τὸν αἰγιαλὸν τοῦ χωρίου ὑπὲρ οὗ ὁ Σολύγιος λόφος ἐστίν, ἐφ' ὃν Δωριῆς τὸ πάλαι ἰδρυθέντες τοῖς ἐν τῇ πόλει Κορινθίοις ἐπολέμουν, οὓσιν Αἰολεῦσι· καὶ κώμη νῦν ἐπ' αὐτοῦ Σολύγεια καλουμένη ἐστίν. ἀπὸ δὲ τοῦ αἰγιαλοῦ τούτου ἔνθα αἱ νῆες κατέσχον ἡ μὲν κώμη αὕτη δώδεκα σταδίους ἀπέχει, ἡ δὲ Κορινθίων πόλις ἐξήκοντα, ὁ δὲ ἰσθμὸς εἴκοσιν. Κορίνθιοι δὲ προπυθόμενοι ἐξ Ἀργους ὅτι ἡ στρατιὰ ἥξει τῶν 3 Ἀθηναίων, ἐκ πλείονος ἐβοήθησαν ἐς ἰσθμὸν πάντες πλὴν

41. 1. ξυμβῶσιν. Ueb. den blossen Conj. zu 1, 137, 2.

2. ὥς — ταύτην = ἐς ταύτην ὥς ἐς πατρίδα. zu 1, 84, 4. — ἐλήϊζον. zu 1, 112, 3. — ὁμόφωνοι. zu 3, 112, 4.

3. ἐπὶ μακρότερον, in weiterer Ausdehnung. — ἐνδηλοὶ εἶναι, sc. οὐ ῥαδίως φέροντες.

4. φοιτῶντων, sc. αὐτῶν, neben αὐτοὺς, wie oft.

42. 2. ἅμα ἔφ' ἔσχον, landeten mit Tagesanbruch, nachdem sie schon in der Nacht angelangt waren (§. 4).

3. ἐκ πλείονος, seit längerer Zeit, mit ἐβοήθησαν zu verbinden, rath die Stellung entschied-

τῶν ἔξω ἰσθμοῦ· καὶ ἐν Ἀμπρακίᾳ καὶ ἐν Λευκαδίᾳ ἀπῆσαν
 αὐτῶν πεντακόσιοι φρουροί· οἱ δ' ἄλλοι πανδημεὶ ἐπετήρουν
 4 τοὺς Ἀθηναίους οἱ κατασχέσουσιν. ὥς δὲ αὐτοὺς ἔλαθον νυ-
 κτὸς καταπλεύσαντες καὶ τὰ σημεῖα αὐτοῖς ἦρθη, καταλιπόν-
 τες τοὺς ἡμίσεις αὐτῶν ἐν Κεγχρειᾷ, ἣν ἄρα οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ
 τὸν Κρομμυῶνα ἴωσιν, ἐβοήθουν κατὰ τάχος.

43. Καὶ Βάττος μὲν ὁ ἕτερος τῶν στρατηγῶν (δύο γὰρ
 ἦσαν ἐν τῇ μάχῃ οἱ παρόντες) λαβὼν λόχον ἦλθεν ἐπὶ τὴν Σο-
 λύγειαν κώμην φυλάξων ἀτείχιστον οὖσαν, Λυκόφρων δὲ
 2 τοῖς ἄλλοις ξυνέβαλλεν. καὶ πρῶτον μὲν τῷ δεξιῷ κέρα τῶν
 Ἀθηναίων εὐθύς ἀποβεβηκότι πρὸ τῆς Χερσονήσου οἱ Κορίν-
 θιοι ἐπέκειντο, ἔπειτα δὲ καὶ τῷ ἄλλῳ στρατεύματι. καὶ ἦν
 3 ἡ μάχη καρτερὰ καὶ ἐν χερσὶ πᾶσα. καὶ τὸ μὲν δεξιὸν κέρας
 τῶν Ἀθηναίων καὶ Καρυστίων (οὗτοι γὰρ παρατεταγμένοι
 ἦσαν ἔσχατοι) ἐδέξαντό τε τοὺς Κορινθίους καὶ ἐώσαντο μόλις·
 οἱ δὲ ὑποχωρήσαντες πρὸς αἶμασιάν (ἣν γὰρ τὸ χωρίον πρόσ-
 αντες πᾶν) βάλλοντες τοῖς λίθοις καθύπερθεν ὄντες καὶ
 παιωνίσαντες ἐπήεσαν αὐτοῖς, δεξαμένων δὲ τῶν Ἀθηναίων
 4 ἐν χερσὶν ἦν πάλιν ἡ μάχη. λόχος δέ τις τῶν Κορινθίων ἐπι-
 βοηθήσας τῷ εὐωνύμῳ κέρα ἑαυτῶν ἔτρεψε τῶν Ἀθηναίων τὸ
 5 δεξιὸν κέρας καὶ ἐπεδίωξεν ἐς τὴν θάλασσαν· πάλιν δὲ ἀπὸ
 τῶν νεῶν ἀνέστρεψαν οἱ τε Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Καρύστιοι, τὸ δὲ
 ἄλλο στρατόπεδον ἀμφοτέρωθεν ἐμάχετο ξυνεχῶς, μάλιστα δὲ
 τὸ δεξιὸν κέρας τῶν Κορινθίων, ἐφ' ᾧ ὁ Λυκόφρων ὦν κατὰ
 τὸ εὐώνυμον τῶν Ἀθηναίων ἡμύνετο· ἤλπιζον γὰρ αὐτοὺς
 ἐπὶ τὴν Σολύγειαν κώμην πειράσειν.

den; auch setzt ja das folg. ἐπε-
 τήρουν ein längeres Dortbleiben
 voraus. — ἐν Ἀμπρακίᾳ. 3, 114, 4.
 — ἀπῆσαν. Die Codd. ἀπήεσαν,
 wie 39, 2.

4. τὰ σημεῖα, die Feuersig-
 nale, hier φρυκτοὶ πολέμιοι. zu
 3, 22, 7.

43. 1. ἐν — παρόντες = οἱ ἐν
 τῇ μάχῃ παρόντες. v. 6, 64, 3
 ταῦτα τοὺς ξυνδράσκοντας u. A.
 zu 1, 18, 1. — τοῖς ἄλλοις ist dat.
 instrum.

2. εὐθύς verbindet sich eng mit
 dem Partic.: simul atque exiit.

Hänfig so μεταξὺ. B. §. 150 unt.
 dies. W. — ἦν — ἐν χερσὶ, fand
 statt, bestand in Handge-
 menge. Ebenso §. 3. γενομένης
 ἐν χερσὶ τῆς μάχης 6, 70, 1.

3. καὶ Καρυστίων eigenthl. an
 τῶν Ἀθ. angeschlossen. Es ist der
 rechte Flügel der Athener, be-
 stehend aus Athenern und
 Karystiern. — ἦν γὰρ κτέ. Die
 Parenthese ist, wie häufig, dem
 zu Erklärenden, hier καθύπερθεν
 ὄντες, vorausgeschickt.

5. ἤλπιζον, s. glaubten, fürch-
 teten. — πειράσειν absolut: ei-

44. Χρόνον μὲν οὖν πολὺν ἀντειῖχον οὐκ ἐνδιδόντες ἀλλήλοις· ἔπειτα (ἦσαν γὰρ τοῖς Ἀθηναίοις οἱ ἱππῆς ὠφέλιμοι συμμαχόμενοι, τῶν ἐτέρων οὐκ ἐχόντων ἵππους) ἐτράποντο οἱ Κορινθιοὶ καὶ ὑπεχώρησαν πρὸς τὸν λόφον καὶ ἔθεντο τὰ ὅπλα καὶ οὐκέτι κατέβαινον, ἀλλ' ἠσύχαζον. ἐν δὲ τῇ τροπῇ 2 ταύτῃ κατὰ τὸ δεξιὸν κέρας οἱ πλεῖστοί τε αὐτῶν ἀπέθανον καὶ Λυκόφρων ὁ στρατηγός. ἡ δὲ ἄλλη στρατιὰ τούτῳ τῷ τρόπῳ, οὐ κατὰ δίωξιν πολλὴν οὐδὲ ταχείας φυγῆς γενομένης, ἐπεὶ ἐβιάσθη, ἐπαναχωρήσασα πρὸς τὰ μετέωρα ἰδρύθη. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ὥς οὐκέτι αὐτοῖς ἐπήεσαν ἐς μάχην, τοὺς τε 3 νεκροὺς ἐσκύλευον καὶ τοὺς ἑαυτῶν ἀνηροῦντο, τροπαῖόν τε εὐθέως ἔστησαν. τοῖς δ' ἡμίσεσι τῶν Κορινθίων, οἱ ἐν τῇ 4 Κεγχρειᾷ ἐκάθηντο φύλακες, μὴ ἐπὶ τὸν Κρομμυῶνα πλεύσωσι, τούτοις οὐ κατάδηλος ἡ μάχη ἦν ὑπὸ τοῦ ὄρους τοῦ Ὀνείου· κονιορτὸν δὲ ὥς εἶδον καὶ ὥς ἔγνωσαν, ἐβοήθουν εὐθύς. ἐβοήθησαν δὲ καὶ οἱ ἐκ τῆς πόλεως πρεσβύτεροι τῶν Κορινθίων, αἰσθόμενοι τὸ γεγενημένον. ἰδόντες δὲ οἱ Ἀθη- 5 ναῖοι ξύμπαντας αὐτοὺς ἐπιόντας καὶ νομίσαντες τῶν ἐγγύς ἀστυγειτόνων Πελοποννησίων βοήθειαν ἐπιέναι, ἀνεχώρουν κατὰ τάχος ἐπὶ τὰς ναῦς, ἔχοντες τὰ σκυλεύματα καὶ τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς πλὴν δυοῖν, οὓς ἐγκατέλιπον οὐ δυνάμενοι εὐρεῖν. καὶ ἀναβάντες ἐπὶ τὰς ναῦς ἐπεραιώθησαν ἐς τὰς ἐπι- 6 κειμένας νήσους, ἐκ δ' αὐτῶν ἐπικηρυκευσάμενοι τοὺς νεκροὺς οὓς ἐγκατέλιπον ὑποσπόνδους ἀνείλουντο. ἀπέθανον δὲ Κορινθίων μὲν ἐν τῇ μάχῃ δώδεκα καὶ διακόσιοι, Ἀθηναίων δὲ ὀλίγῳ ἐλάσσους πεντήκοντα.

45. Ἄραυτες δὲ ἐκ τῶν νήσων οἱ Ἀθηναῖοι ἔπλευσαν αὐθημερὸν ἐς Κρομμυῶνα τῆς Κορινθίας· ἀπέχει δὲ τῆς πόλεως εἴκοσι καὶ ἑκατὸν σταδίους. καὶ καθορμισάμενοι τήν τε γῆν ἐδήλωσαν καὶ τὴν νύκτα ἠϋλίσαντο. τῇ δ' ὑστεραία παρα- 2

nen Versuch, Angriff machen. v. 25, 10.

44. 2. οἱ πλεῖστοι, die meisten der überhaupt Gefallenen. — τούτῳ τῷ τρόπῳ. Auf welche Weise, wird erst in den folg. Worten gesagt.

4. τοῖς δ' ἡμίσεσι. 42, 4. — ὥς

ἔγνωσαν, als sie die Sachlage erkannten. — οἱ — πρεσβύτεροι. Diese also waren in πανδημεί 42, 3 nicht mit einbegriffen. — ὑποσπόνδους. Warum diesmal gegen die sonstige Gewohnheit (zu 1, 63, 3) der Sieger um Waffenruhe bitten musste, geht aus den erzählten Umständen hervor.

πλεύσαντες ἐς τὴν Ἐπιδαυρίαν πρῶτον καὶ ἀπόβασιν τινὰ ποιησάμενοι ἀφίκοντο ἐς Μεθώνην τὴν μεταξὺ Ἐπιδάουρου καὶ Τροιζήνος, καὶ ἀπολαβόντες τὸν τῆς Χερσονήσου ἰσθμὸν ἐτείχισαν, ἐν ᾧ ἡ Μεθώνη ἐστί, καὶ φρούριον καταστησάμενοι ἐλήστευον τὸν ἔπειτα χρόνον τὴν τε Τροιζηνίαν γῆν καὶ Ἀλιάδα καὶ Ἐπιδαυρίαν. ταῖς δὲ ναυσίν, ἐπειδὴ ἐξετείχισαν τὸ χωρίον, ἀπέπλευσαν ἐπ' οἶκον.

46. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον ὃν ταῦτα ἐγίνετο καὶ Εὐρουμέδων καὶ Σοφοκλῆς, ἐπειδὴ ἐκ τῆς Πύλου ἀπῆραν ἐς τὴν Σικελίαν ναυσὶν Ἀθηναίων, ἀφικόμενοι ἐς Κέρκυραν ἐστράτευσαν μετὰ τῶν ἐκ τῆς πόλεως ἐπὶ τοὺς ἐν τῷ ὄρει τῆς Ἰστώνης Κερκυραίῳ καθιδρυμένους, οἳ τότε μετὰ τὴν στάσιν
2 διαβάντες ἐκράτουν τε τῆς γῆς καὶ πολλὰ ἔβλαπτον. προσβαλόντες δὲ τὸ μὲν τείχισμα εἶλον, οἳ δὲ ἄνδρες καταπεφευγότες ἀθρόοι πρὸς μετέωρόν τι ξυνέβησαν ὥστε τοὺς μὲν ἐπικούρους παραδοῦναι, περὶ δὲ σφῶν τὰ ὅπλα παραδόντων τὸν Ἀθη-
3 ναίων δῆμον διαγνῶναι. καὶ αὐτοὺς ἐς τὴν νῆσον οἳ στρατηγοὶ τὴν Πτυχίαν ἐς φυλακὴν διεκόμισαν ὑποσπόνδους, μέχρι οὗ Ἀθήναζε πεμφθῶσιν, ὥστε, ἂν τις ἄλῃ ἀποδιδράσκων,
4 ἅπασι λελύσθαι τὰς σπονδάς. οἳ δὲ τοῦ δήμου προστάται τῶν Κερκυραίων, δεδιότες μὴ οἳ Ἀθηναῖοι τοὺς ἐλθόντας οὐκ
5 ἀποκτείνωσι, μηχανῶνται τοιόνδέ τι· τῶν ἐν τῇ νήσῳ πείθουσί τινας ὀλίγους, ὑποπέμψαντες φίλους καὶ διδάξαντες ὥς κατ' εὐνοίαν δὴ λέγειν ὅτι κράτιστον αὐτοῖς εἴη ὥς τάχιστα ἀποδρᾶναι, πλοῖον δέ τι αὐτοὶ ἐτοιμάσειν· μέλλειν γὰρ δὴ τοὺς στρατηγούς τῶν Ἀθηναίων παραδώσειν αὐτοὺς τῷ δήμῳ τῶν Κερκυραίων.

45. 2. τὴν τε — καὶ Ἀλ. ohne Wiederholung des Art. zu 25, 2.

46. 1. ὃν. Die besten Codd. ohne ὃν, die Vulg. καθ' ὃν. Das Aufgenommene, Conj. von Poppo, stimmt mit der sonstigen Sprechweise des Thuk: 3, 17, 1. 18, 1. 94, 1. Dagegen ohne das Relat. hat die Satzform etwas Fremdartiges. — ἐς Κέρκυραν. v. C. 2, 3. 5, 2. 8, 3. 4. — τῆς Ἰστώνης ungewönl. statt τῇ Ἰστώνῃ, wie Dobree lesen will, doch einigermaßen geschützt durch Polyaen.

6, 20, der von derselben Sache redend τὸ τῆς Ἰστώνης ὄρος sagt. — Κερκυραίων ist gen. part. Ueb. die Stellung desselben zu 3, 36, 5. — τότε. 3, 85, 2.

3. πεμφθῶσιν. zu 1, 137, 2. — ἂν für ἐάν. zu 6, 13, 1.

5. φίλους, sc. τοῖς ἐν τῇ νήσῳ. Diese „Freunde“ waren also selbst düpiert. — διδάξαντες, sc. τοὺς φίλους. — δὴ = δῆθεν, angeblich. — αὐτοὶ — ἐτοιμάσειν gesetzt, als wenn ἔλεγον vorangienge; denn dass es sich auf das

47. Ὡς δὲ ἐπείσαν καὶ μηχανησαμένων τὸ πλοῖον ἐκ-
 πλέοντες ἐλήφθησαν, ἐλέλυντό τε αἱ σπονδαὶ καὶ τοῖς Κερ-
 κυραίοις παρεδέδοντο οἱ πάντες. ξυνελάβοντο δὲ τοῦ τοιούτου 2
 οὐχ ἥκιστα, ὥστε ἀκριβῆ τὴν πρόφασιν γενέσθαι καὶ τοὺς
 τεχνησαμένους ἀδεέστερον ἐγχειρῆσαι, οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἀθη-
 ναίων, κατάδηλοι ὄντες τοὺς ἄνδρας μὴ ἂν βούλεσθαι ὑπ'
 ἄλλων κομισθέντας, διότι αὐτοὶ ἐς Σικελίαν ἐπλεον, τὴν τι-
 μὴν τοῖς ἄγουσι προσποιῆσαι. παραλαβόντες δὲ αὐτοὺς οἱ 3
 Κερκυραῖοι ἐς οἶκημα μέγα καθεῖρξαν, καὶ ὕστερον ἐξάγοντες
 κατὰ εἴκοσιν ἄνδρας διῆγον διὰ δυοῖν στοίχων ὀπλιτῶν ἐκα-
 τέρωθεν παρατεταγμένων, δεδεμένους τε πρὸς ἀλλήλους καὶ
 παιομένους καὶ κεντουμένους ὑπὸ τῶν παρατεταγμένων, εἴ-
 πού τις τινα ἴδοι ἐχθρὸν ἑαυτοῦ· μαστιγοφόροι τε παριόντες
 ἐπετάχυνον τῆς ὁδοῦ τοὺς σχολαίτερον προσιόντας.

48. Καὶ ἐς μὲν ἄνδρας ἐξήκοντα ἔλαθον τοὺς ἐν τῷ οἴκῃ-
 ματι τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐξαγαγόντες καὶ διαφθείραντες (ᾧοντο
 γὰρ αὐτοὺς μεταστήσοντάς ποι ἄλλοσε ἄγειν)· ὥς δὲ ἦσθοντο
 καὶ τις αὐτοῖς ἐδήλωσε, τοὺς τε Ἀθηναίους ἐπεκαλοῦντο καὶ
 ἐκέλευον σφᾶς, εἰ βούλονται, αὐτοὺς διαφθεῖρειν, ἐκ τε τοῦ
 οἴκῃματος οὐκέτι ἦθελον ἐξιέναι, οὐδ' ἐσιέναι ἔφασαν κατὰ
 δύναμιν περιόψεσθαι οὐδένα. οἱ δὲ Κερκυραῖοι κατὰ μὲν τὰς 2
 θύρας οὐδ' αὐτοὶ διανοοῦντο βιάζεσθαι, ἀναβάντες δὲ ἐπὶ τὸ
 τέγος τοῦ οἴκῃματος καὶ διελόντες τὴν ὀροφὴν ἔβαλλον τῷ
 κεράμῳ καὶ ἐτόξευον κάτω. οἱ δὲ ἐφυλάσσοντό τε ὥς ἡδύ- 3
 ναντο καὶ ἅμα οἱ πολλοὶ σφᾶς αὐτοὺς διέφθειρον· οἷστούς τε

grammatische Subj. des ganzen Satzes nicht bezieht, lehrt der Zusammenhang.

47. 1. ἐπείσαν, sc. οἱ φίλοι. Diese sind auch das Subj. von μηχανησαμένων, das von ἐλήφθησαν natürl. οἱ πεισθέντες. — παρεδέδοντο, wurden sofort übergeben.

2. τοῦ τοιούτου. Ueb. den Genet. zu 10, 1. — ἀκριβῆ, genau, hier = wahrscheinlich. — μὴ ἂν βούλεσθαι. Ueb. den Inf. zu 38, 1. ἂν ist gesetzt, weil auch in directer Rede der Gedanke lauten würde: οὐκ ἂν βουλοίμεθα. Von βούλεσθαι hängt der Acc. c.

Inf. τοὺς ἄνδρας — προσποιῆσαι ab.

3. κατὰ εἴκοσιν ἄνδρας, je zwanzig Mann. — τῆς ὁδοῦ. zu 33, 2. — προσιόντας, näml. von der Thür des Gefängnisses bis zu der Doppelreihe von Hopliten.

48. 1. μεταστήσοντας ist Emend. von Schäfer für μεταστήσαντας, das sich jeder passenden Erklärung entzieht. — αὐτούς geht als Subjectsacc. auf d. Ath.: sie selbst. — ἐσιέναι hängt von περιόψ. ab.

2. τῷ κεράμῳ. Ueb. den Singul. zu 2, 4, 2.

3. διέφθειρον· οἷστούς τε κτέ.

οὓς ἀφίεσαν ἐκεῖνοι ἐς τὰς σφαγὰς καθιέντες καὶ ἐκ κλινῶν
 τινων, αἷ ἔτυχον αὐτοῖς ἐνοῦσαι, τοῖς σπάρτοις καὶ ἐκ τῶν
 ἱματίων παραιρήματα ποιοῦντες ἀπαγχόμενοι, παντὶ τρόπῳ
 τὸ πολὺ τῆς νυκτὸς (ἐπεγένετο γὰρ νύξ τῷ παθήματι) ἀνα-
 λοῦντες σφᾶς αὐτοὺς καὶ βαλλόμενοι ὑπὸ τῶν ἄνω διεφθά-
 4 ρησαν. καὶ αὐτοὺς οἱ Κερκυραῖοι, ἐπειδὴ ἡμέρα ἐγένετο,
 φορμηδὸν ἐπὶ ἀμάξας ἐπιβαλόντες ἀπήγαγον ἔξω τῆς πόλεως.
 τὰς δὲ γυναῖκας, ὅσαι ἐν τῷ τειχίσματι ἐάλωσαν, ἡνδραπο-
 5 δίσαντο. τοιοῦτῳ μὲν τρόπῳ οἱ ἐκ τοῦ ὄρους Κερκυραῖοι ὑπὸ
 τοῦ δήμου διεφθάρησαν, καὶ ἡ στάσις πολλὴ γενομένη ἐτελεύ-
 τησεν ἐς τοῦτο, ὅσα γε κατὰ τὸν πόλεμον τόνδε· οὐ γὰρ ἔτι
 6 ἦν ὑπόλοιπον τῶν ἐτέρων ὅ τι καὶ ἀξιόλογον. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι
 ἐς τὴν Σικελίαν, ἵνα περ τὸ πρῶτον ὥρμηντο, ἀποπλεύσαντες
 μετὰ τῶν ἐκεῖ ξυμμάχων ἐπολέμουν.

Gewöhnl. ein Komma vor οἱ στούς. Die meisten Ausleger nehmen dann an, dass mit den Partic. eigentl. der Satz abgeschlossen sein sollte, Thuk. aber, durch die Menge der Nebenbestimmungen veranlasst, noch ein Verb. fin. διεφθάρησαν gesetzt habe. Möglich ist diese Anakoluthie, wiewohl man dabei doch noch καί vor oder τέ nach παντί erwarten würde. Ich ziehe noch jetzt die Interp. meiner kleineren Ausg. vor, wonach sich οἱ στούς τε κτέ. epexegetisch ohne Partikel, wie öfter (zu 3, 37, 2), anschliesst. — τὰς σφαγὰς, die Kehlen. — ἐκ κλινῶν mit ἀπαγχόμενοι zu verbinden hindert sowohl der Sinn (denn wer könnte sich an einer Bettstelle erhängen? oder es müsste ein Himmelbett sein!), als das entsprechende ἐκ τῶν ἱματίων. Es ist also entweder ἐκ κλινῶν τινῶν τοῖς σπάρτοις zusammenzunehmen: mit den Gurten aus einigen Bettstellen, und die Stellung zu vergleichen mit κατὰ τὴν ἄλλην πορείαν ἢ σχολαιότης 2, 18, 3. καθ' ἡμέραν ἢ τέρψις 2, 38, 1; oder, da die Gleichartigkeit dieser Stellen wegen des allerdings nicht in eine Kategorie mit σχολαιότης und τέρψις gehörenden τὰ σπάρτα bestritten werden kann,

so dürfte das ganze als prägnanter Ausdr. zu fassen sein: aus einigen Bettstellen die Gurte nehmend und daran sicherhängend. vgl. ἐκ τῶν — νεῶν τοὺς ναύτας ὥπλισε 8, 17, 1. zu C. 9, 1. — παραιρήματα ποιοῦντες steht dem Dat. τοῖς σπάρτοις parallel; zu 1, 80, 1; doch konnte nicht schlechthin (τοῖς) παραιρήμασι gesagt werden, weil diese Streifen eben erst gemacht werden mussten. — ἀναλοῦντες ist Emend. von Heilmann für ἀναδοῦντες. v. 3, 81, 3. 8, 65, 2. — διεφθάρησαν. Das schliessliche Resultat der ganzen Gräuelszene wird passend durch den Ao. ausgedrückt, während die einzelnen Momente derselben in ihrem Verlaufe durch das Impf. und die diesem gleichgeltenden Partic. Präs. dargestellt waren.

5. ὅσα γε κτέ. Die hiemit ange deuteten neuen Parteikämpfe zu Kerkyra versetzt man gewöhnl. in die Zeit nach 404. Ullrich dagegen (Beitr. z. E. d. Th. S. 95 ff.), der auch hier nur den ersten, zehnjährigen Krieg versteht (s. uns. Einl.), deutet die neuen Unruhen auf die von Diod. 13, 48 unter d. Jahre 410 erwähnten. — τῶν ἐτέρων, von den Oligarchen.

49. Καὶ οἱ ἐν τῇ Ναυπάκτῳ Ἀθηναῖοι καὶ Ἀκαρνανες ἅμα τελευτῶντος τοῦ θέρους στρατευσάμενοι Ἀνακτόριον Κορινθίων πόλιν, ἣ κεῖται ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Ἀμπρακικοῦ κόλπου, ἔλαβον προδοσίαν· καὶ ἐκπέμψαντες Κορινθίους αὐτοὶ Ἀκαρνανες οἰκήτορες ἀπὸ πάντων ἔσχον τὸ χωρίον. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

50. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος Ἀριστείδης ὁ Ἀρχίππου, εἷς τῶν ἀργυρολόγων νεῶν Ἀθηναίων στρατηγός, αἱ ἐξεπέμφθησαν πρὸς τοὺς ξυμμάχους, Ἀρταφέρνην, ἄνδρα Πέρσην, παρὰ βασιλέως πορευόμενον εἰς Λακεδαίμονα ξυλλαμβάνει ἐν Ἡϊόνι τῇ ἐπὶ Στρυμόνι. καὶ αὐτοῦ κομισθέντος 2 οἱ Ἀθηναῖοι τὰς μὲν ἐπιστολάς μεταγραφάμενοι ἐκ τῶν Ἀσσυρίων γραμμάτων ἀνέγνωσαν, ἐν αἷς πολλῶν ἄλλων γεγραμμένων κεφάλαιον ἦν πρὸς Λακεδαιμονίους, οὐ γινώσκειν ὅτι βούλονται· πολλῶν γὰρ ἐλθόντων πρέσβων οὐδένα ταῦτά λέγειν· εἰ οὖν βούλονται σαφὲς λέγειν, πέμψαι μετὰ τοῦ Πέρσου ἄνδρας ὡς αὐτόν. τὸν δὲ Ἀρταφέρνην ὕστερον οἱ 3 Ἀθηναῖοι ἀποστέλλουσι τριήρει εἰς Ἑφεσον καὶ πρέσβεις ἅμα· οἱ πνυθόμενοι αὐτόθι βασιλέα Ἀρταξέρξην τὸν Ξέρξου νεωστὶ τεθνηκότα (κατὰ γὰρ τοῦτον τὸν χρόνον ἐτελεύτησεν), ἐπ' οἴκου ἀνεχώρησαν.

51. Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος καὶ Χῖοι τὸ τεῖχος περιεῖλον τὸ καινὸν κελευσάντων Ἀθηναίων καὶ ὑποπτευσάντων εἰς αὐτούς τι νεωτεριεῖν, ποιησάμενοι μέντοι πρὸς Ἀθηναίους πίστεις καὶ βεβαιότητα ἐκ τῶν δυνατῶν μηδὲν περὶ σφῶν νεώτερον βουλεύσειν. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα, καὶ ἑβδομον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

49. ἐκπέμψαντες geht noch auf beide Subj. Dieselbe Satzformation 5, 81, 2. zu 1, 49, 4. — ἀπὸ πάντων, aus jeder Stadt Akarnaniens.

50. 1. ἀργυρολόγων νεῶν. 3, 19, 1.

2. Ἀσσυρίων γραμμάτων. Ob hier mit assyrische Sprache oder bloss assyrisches Alphabet gemeint ist, bleibt ungewiss, wie auch bei Herod. 4, 87, 2. — οὐ γινώσκειν, er verstehe nicht. Der bloss Inf. setzt eigentl. ein

ἔγραψεν voraus. — πέμψαι, sie sollten schicken.

51. καὶ ὑποπτ., und zwar weil sie. zu 1, 1, 1. — εἰς αὐτούς verb. mit ὑποπτ.: weil sie Argwohn gegen dieselben gefasst hatten. ὑποπτεύειν εἰς auch 6, 92, 2, jedoch in etwas anderer Bedeutung. ὑπόπτῃς εἰς 6, 60, 1. And. lesen εἰς αὐτούς, es mit νεωτ. verbindend. — ποιησάμενοι, nachdem sie sich verschafft hatten. — ἐκ τῶν δυνατῶν verb. mit dem Vorherg. — βουλεύσειν. Subj. sind die Ath.

52. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους εὐθύς τοῦ τε ἡλίου
 ἐκλίπες τι ἐγένετο περὶ νουμηνίαν καὶ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἴστα-
 2 μένου ἔσεισεν. καὶ οἱ Μυτιληναίων φυγάδες καὶ τῶν ἄλλων
 Λεσβίων, ὁρμώμενοι οἱ πολλοὶ ἐκ τῆς ἡπείρου καὶ μισθωσά-
 μενοι ἐκ τε Πελοποννήσου ἐπικουρικὸν καὶ αὐτόθεν ξυναγεί-
 ραντες, αἰροῦσι Ῥοίτειον· καὶ λαβόντες δισχιλίους στατῆρας
 3 Φωκαῖτας ἀπέδοσαν πάλιν, οὐδὲν ἀδικήσαντες· καὶ μετὰ
 τοῦτο ἐπὶ Ἄντανδρον στρατεύσαντες προδοσίας γενομένης
 λαμβάνουσι τὴν πόλιν. καὶ ἦν αὐτῶν ἡ διάνοια τὰς τε ἄλλας
 πόλεις τὰς Ἀκταίας καλουμένας, ἃς πρότερον Μυτιληναίων
 νεμομένων Ἀθηναῖοι εἶχον, ἐλευθεροῦν, καὶ πάντων μάλιστα
 τὴν Ἄντανδρον, καὶ κρατυνάμενοι αὐτήν (ναῦς τε γὰρ εὐπο-
 ρία ἦν ποιεῖσθαι αὐτόθεν, ξύλων ὑπαρχόντων καὶ τῆς Ἰδης
 ἐπικειμένης, καὶ τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ) ῥαδίως ἀπ' αὐτῆς ὁρμώ-
 μενοι τὴν τε Λέσβον ἐγγὺς οὖσαν κακώσειν καὶ τὰ ἐν τῇ
 4 ἡπείρῳ Αἰολικὰ πολίσματα χειρώσασθαι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα
 παρασκευάζεσθαι ἔμελλον.

53. Ἀθηναῖοι δὲ ἐν τῷ αὐτῷ θέρει ἐξήκοντα ναυσὶ καὶ
 δισχιλίοις ὀπλίταις ἱππεῦσί τε ὀλίγοις καὶ τῶν ξυμμάχων Μι-
 λησίους καὶ ἄλλους τινὰς ἀγαγόντες ἐστράτευσαν ἐπὶ Κύθηρα·
 ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν Νικίας ὁ Νικηράτου καὶ Νικόστρατος ὁ
 2 Διοτρέφους καὶ Αὐτοκλῆς ὁ Τολμαίου. τὰ δὲ Κύθηρα νῆσός
 ἐστίν, ἐπίκειται δὲ τῇ Λακωνικῇ κατὰ Μαλέαν· Λακεδαιμό-
 νιοι δ' εἰσὶ τῶν περιοίκων, καὶ Κυθηροδίκης ἀρχὴ ἐκ τῆς

52. 1. τοῦ τε ἡλίου κτέ. Man weiss jetzt, dass diese Sonnenfinsterniss auf den 21. März fiel. Es war der Monat Elaphebolion. — ἴσταμένον, im ersten Drittel. zu 5, 19, 1.

2. Von Mytilene war zuletzt erzählt 3, 50. — μισθωσάμενοι κτέ. Ueb. die Stellung zu 1, 16. — στατῆρας Φωκ., eine Goldmünze. Der goldene Stater betrug im Allg. 20 Drachmen.

3. τὰς Ἀκταίας, dieselben, welche 3, 50, 3 τὰ ἐν τῇ ἡπείρῳ πολίσματα heissen und damals den Ath. unterthänig wurden. — κρατυνάμενοι der Nom., als wenn vorher statt ἦν αὐτῶν διάνοια gesagt wäre διανοοῦντο oder ἡλπι-

ζον. zu 2, 53, 4. — ναῦς τε κτέ. Die Parenthese ist dem zu Erklärenden voraufgeschickt, wie oft. — τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ ist wohl verfälscht, da es keine genügende Erklärung zulässt: dennes von εὐπορία ἦν abhängen zu lassen wäre sehr hart. Mit der Lesart der best. Codd. τῇ ἄλλῃ σκευῇ ist ebenso wenig anzufangen. Am ansprechendsten erscheint Poppo's Conj. τὴν ἄλλην παρασκευήν. Andere vermuthen: τῆς ἄλλης παρασκευῆς. — κακώσειν — χειρώσασθαι. zu 3, 46, 2.

53. 2. Λακεδαιμόνιοι ist Prädicat. — ἀρχή, als Behörde. v. 1, 96, 2.

Σπάρτης διέβαινεν αὐτόσε κατὰ ἔτος, ὀπλιτῶν τε φρουρὰν
διέπεμπον αἰεὶ καὶ πολλὴν ἐπιμέλειαν ἐποιοῦντο. ἦν γὰρ αὐ- 3
τοῖς τῶν τε ἀπ' Αἰγύπτου καὶ Λιβύης ὀλκάδων προσβολή,
καὶ ληστὰι ἅμα τὴν Λακωνικὴν ἥσσον ἐλύπουν ἐκ θαλάσσης,
ἥπερ μόνον οἶόν τ' ἦν κακουργεῖσθαι· πᾶσα γὰρ ἀνέχει πρὸς
τὸ Σικελικὸν καὶ Κρητικὸν πέλαγος.

54. Κατασχόντες οὖν οἱ Ἀθηναῖοι τῷ στρατῷ δέκα μὲν
ναυσὶ καὶ δισχιλίους Μιλησίων ὀπλίταις τὴν ἐπὶ θαλάσῃ πό-
λιν Σκάνδειαν καλουμένην αἰροῦσι, τῷ δὲ ἄλλῳ στρατεύματι
ἀποβάντες τῆς νήσου ἐς τὰ πρὸς Μαλέαν τετραμμένα ἐχώ-
ρουν ἐπὶ τὴν ἐπὶ θαλάσῃ πόλιν τῶν Κυθηρίων, καὶ εὗρον
εὐθὺς αὐτοὺς ἐστρατοπεδευμένους ἅπαντας. καὶ μάχης γενο- 2
μένης ὀλίγον μὲν τινα χρόνον ὑπέστησαν οἱ Κυθηριοί, ἔπειτα
τραπόμενοι κατέφυγον ἐς τὴν ἄνω πόλιν, καὶ ὕστερον ξυνέβη-
σαν πρὸς Νικίαν καὶ τοὺς ξυνάρχοντας Ἀθηναίοις ἐπιτρέψαι
περὶ σφῶν αὐτῶν πλὴν θανάτου. ἦσαν δὲ τινες καὶ γενόμενοι 3
τῷ Νικίᾳ λόγοι πρότερον πρὸς τινὰς τῶν Κυθηρίων, διὸ καὶ
θάσσον καὶ ἐπιτηδειότερον τό τε παραντίκα καὶ τὸ ἔπειτα τῆς
ὁμολογίας ἐπράχθη αὐτοῖς· ἀνέστησαν γὰρ ἂν οἱ Ἀθηναῖοι
Κυθηρίους, Λακεδαιμονίους τε ὄντας καὶ ἐπὶ τῇ Λακωνικῇ
τῆς νήσου οὕτως ἐπικειμένης. μετὰ δὲ τὴν ξύμβασιν οἱ Ἀθη- 4
ναῖοι τὴν τε Σκάνδειαν τὸ ἐπὶ τῷ λιμένι πόλισμα παραλαβόν-

3. τῶν — ὀλκάδων. „Hae ite-
rum 8, 35, 2 commemorantur, et
frumentum potissimum videntur
advexisse. Cf. 3, 86, 4.“ P. — πᾶ-
σα κτέ. wird passender auf Kythera
als auf Lakonika bezogen. Da-
durch dass die Insel nach zwei
Meeren hinausragt (ἀνέχει), ge-
währt sie Lakonika Schutz gegen
Seeräuber.

54. 1. δισχιλίους eine unglaubl.
hohe Zahl, wie Poppo mit Recht
bemerkt, da so viel Hopliten we-
der von den Milesiern aufgebracht
werden konnten, welche 8, 25, 2
im eignen Lande dem Feinde nur
800 entgegenzustellen vermochten,
noch auf 10 Schiffen als Epibaten
Verwendung fanden; denn sonst
finden wir als durchschnittl. Be-
mannung nur 10 Epibaten auf je-
dem Schiffe: zu 3, 95, 2. — τὴν —

Κυθηρίων. Diese Stadt ist natürl.
verschieden von der Hafenstadt
Σκάνδεια, und eine dritte ist ἡ
ἄνω πόλις §. 2. Wenn Spätere nur
zwei Städte oder gar nur eine auf
Kythera kennen, so ist das kein
Grund, bei Thuk. an Aenderungen
zu denken.

2. ἐπιτρέψαι ohne Obj., die
Entscheidung überlassen,
wie 1, 28, 2. 4, 83, 3. 7, 18, 3.

3. τό τε παραντίκα καὶ τὸ ἔπειτα
τῆς ὁμ. scheint mir ganz fügl. be-
deuten zu können: der gegen-
wärtige Abschluss und die
nachherige Ausführung der
Uebereinkunft, weshalb ich,
wie in meiner kleinern Ausg., τὰ
vor τῆς ὁμ. mit den weitaus mei-
sten Codd. getilgt habe. — γὰρ
ἂν, denn sonst. ἂν ist nach Pop-
po's Emendat. zugefügt.

τες καὶ τῶν Κυθήρων φυλακὴν ποιησάμενοι ἔπλευσαν ἔς τε Ἀσίνην καὶ Ἑλος καὶ τὰ πλεῖστα τῶν περὶ θάλασσαν, καὶ ἀποβάσεις ποιούμενοι καὶ ἐναυλιζόμενοι, τῶν χωρίων οὐ καίρως εἴη ἐδήουν τὴν γῆν ἡμέρας μάλιστα ἑπτὰ.

55. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἰδόντες μὲν τοὺς Ἀθηναίους τὰ Κύθηρα ἔχοντας, προσδεχόμενοι δὲ καὶ ἔς τὴν γῆν σφῶν ἀποβάσεις τοιαύτας ποιήσεσθαι, ἀθρόα μὲν οὐδαμοῦ τῇ δυνάμει ἀντετάξαντο, κατὰ δὲ τὴν χώραν φρουρὰς διέπεμψαν, ὀπλιτῶν πλῆθος, ὥς ἑκασταχόσε εἶδει, καὶ τὰ ἄλλα ἐν φυλακῇ πολλῇ ἦσαν, φοβούμενοι μὴ σφίσι νεώτερόν τι γένηται τῶν περὶ τὴν κατάστασιν, γεγεννημένου μὲν τοῦ ἐπὶ τῇ νήσῳ πάθους ἀνελπίστου καὶ μεγάλου, Πύλου δὲ ἐχομένης καὶ Κυθήρων καὶ πανταχόθεν σφᾶς περιεστῶτος πολέμου ταχέος καὶ 2 ἀπροφυλάκτου· ὥστε παρὰ τὸ εἰωθὸς ἱππέας τετρακοσίους κατεστήσαντο καὶ τοξότας, ἔς τε τὰ πολεμικά, εἶπερ ποτέ, μάλιστα δὲ ὀκνηρότεροι ἐγένοντο, ξυνεστῶτες παρὰ τὴν ὑπάρχουσαν σφῶν ἰδέαν τῆς παρασκευῆς ναυτικῷ ἁγῶνι, καὶ τούτῳ πρὸς Ἀθηναίους, οἷς τὸ μὴ ἐπιχειρούμενον αἰεὶ ἐλλι- 3 πὲς ἦν τῆς δοκίσεώς τι πράξειν. καὶ ἅμα τὰ τῆς τύχης πολλὰ καὶ ἐν ὀλίγῳ ξυμβάντα παρὰ λόγον αὐτοῖς ἐκπληξιν μεγίστην παρεῖχε, καὶ ἐδεδίδεσαν μήποτε αὐθις ξυμφορὰ τις αὐτοῖς 4 περιτύχῃ οἷα καὶ ἐν τῇ νήσῳ. ἀτολμότεροι δὲ δι' αὐτὸ ἐς τὰς μάχας ἦσαν καὶ πᾶν ὃ τι κινήσειαν ὥροντο ἀμαρτήσεσθαι διὰ τὸ τὴν γνώμην ἀνεχέγγυον γεγενῆσθαι ἐκ τῆς πρὶν ἀηθείας τοῦ κακοπραγεῖν.

4. τῶν χωρίων, der Genet. hängt von οὐ ab.

55. 1. προσδεχόμενοι, nämlich schon vor den wirkll. geschehenen Landungen (54, 4). — τῶν περὶ τὴν κ., in ihren Verfassungszuständen. Gemeint sind namentl. die Verhältnisse der Heloten; vgl. 41, 3.

2. ὀκνηρότεροι. Man würde wegen μάλιστα δὲ nur ὀκνηροί erwarten, doch im Comp. sollte zugleich ausgedrückt werden: noch unlustiger als sonst schon, — οἷς κτέ. Wörtl.: denen das nicht Versuchte immer ein Zurückblei-

ben war hinter der Erwartung, dass sie etwas ausführen würden, d. h. denen jeder unterlassene Versuch ein Zurückbleiben schien hinter dem, was sie ausführen zu können hofften. v. 63, 1 τὸ ἐλλίπες τῆς γνώμης ὧν ἑκαστός τι ὥθημεν πράξειν. Wegen des Gedankens v. 1, 70, 7.

3. τὰ τῆς τύχης, die Schläge des Schicksals.

4. ἀνεχέγγυον, keine Bürgschaft gewährend für den glückl. Erfolg. Der Sinn des Ganzen: weil ihr Geist die den Erfolg verbürgende Sicherheit ver-

56. Τοῖς δ' Ἀθηναίοις τότε τὴν παραθαλάσσιον δηοῦσι τὰ μὲν πολλὰ ἡσύχασαν, ὥς καθ' ἑκάστην φρουρὰν γίγνοιτό τις ἀπόβασις, πλήθει τε ἐλάσσους ἑκάστοι ἡγούμενοι εἶναι καὶ ἐν τῷ τοιούτῳ· μία δὲ φρουρά, ἥπερ καὶ ἡμύνατο περὶ Κοτύρταν καὶ Ἀφροδισίαν, τὸν μὲν ὄχλον τῶν ψιλῶν ἐσκεδασμένον ἐφόβησεν ἐπιδρομῇ, τῶν δὲ ὀπλιτῶν δεξαμένων ὑπεχώρησε πάλιν, καὶ ἄνδρες τέ τινες ἀπέθανον αὐτῶν ὀλίγοι καὶ ὄπλα ἐλήφθη, τροπαῖόν τε στήσαντες οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέπλευσαν εἰς Κύθηρα. ἐκ δὲ αὐτῶν περιέπλευσαν εἰς Ἐπίδαυρον τὴν 2 Λιμηράν, καὶ δηώσαντες μέρος τι τῆς γῆς ἀφικνοῦνται ἐπὶ Θυρέαν, ἥ ἐστι μὲν τῆς Κυνοσουρίας γῆς καλουμένης, μεθορία δὲ τῆς Ἀργείας καὶ Λακωνικῆς. νεμόμενοι δὲ αὐτὴν ἔδοσαν Λακεδαιμόνιοι Αἰγινήταις ἐκπεσοῦσιν ἐνοικεῖν διὰ τε τὰς ὑπὸ τὸν σεισμὸν σφίσι γενομένας καὶ τῶν Εἰλώτων τὴν ἐπανάστασιν εὐεργεσίας καὶ ὅτι Ἀθηναίων ὑπακούοντες ὁμῶς πρὸς τὴν ἐκείνων γνώμην αἰεὶ ἔστασαν.

57. Προσπλέοντων οὖν ἔτι τῶν Ἀθηναίων οἱ Αἰγινήται τὸ μὲν ἐπὶ τῇ θαλάσῃ ὃ ἔτυχον οἰκοδομοῦντες τεῖχος ἐκλείπουσιν, εἰς δὲ τὴν ἄνω πόλιν, ἐν ἣ ὄκουν, ἀπεχώρησαν, ἀπέχουσιν σταδίους μάλιστα δέκα τῆς θαλάσσης. καὶ αὐτοῖς 2 τῶν Λακεδαιμονίων φρουρὰ μία τῶν περὶ τὴν χώραν, ἥπερ καὶ ξυνετείχιζε, ξυνεσελθεῖν μὲν εἰς τὸ τεῖχος οὐκ ἠθέλησαν δεομένων τῶν Αἰγινήτων, ἀλλ' αὐτοῖς κίνδυνος ἐφαίνετο εἰς τὸ τεῖχος κατακλήεσθαι· ἀναχωρήσαντες δὲ ἐπὶ τὰ μετέωρα ὥς οὐκ ἐνόμιζον ἀξιόμαχοι εἶναι, ἡσύχαζον. ἐν τούτῳ δὲ οἱ 3 Ἀθηναῖοι κατασχόντες καὶ χωρήσαντες εὐθὺς πάσῃ τῇ στρατιᾷ αἰροῦσι τὴν Θυρέαν. καὶ τὴν τε πόλιν κατέκαυσαν καὶ τὰ ἐνόντα ἐξεπόρθησαν, τοὺς τε Αἰγινήτας, ὅσοι μὴ ἐν χερσὶ διεφθάρησαν, ἄγοντες ἀφίκοντο εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν ἄρχοντα ὃς παρ' αὐτοῖς ἦν τῶν Λακεδαιμονίων, Τάνταλον τὸν Πατροκλέους· ἐξωγρήθη γὰρ τετρωμένος. ἦγον δέ τινες καὶ 4 ἐκ τῶν Κυθήρων ἄνδρας ὀλίγους, οὓς ἐδόκει ἀσφαλείας ἕνεκα

loren hatte wegen der Ungewohntheit des Unglücks.

56. 1. τοῖς Ἀθ. Der Dativ entspricht hier unserm: den Ath. gegenüber. — ἐν τῷ τοιούτῳ, in solcher Lage.

2. ἔδοσαν. 2, 27, 2. — σεισμὸν κτέ. 1, 101, 2.

57. 3. τῶν Λακ. verb. mit τὸν ἄρχοντα. Der Befehlshaber muss sich von seinem Corps getrennt und in die Stadt begeben haben.

μεταστῆσαι. καὶ τούτους μὲν οἱ Ἀθηναῖοι ἐβουλεύσαντο κατα-
θέσθαι ἐς τὰς νήσους, καὶ τοὺς ἄλλους Κυθηρίους οἰκοῦντας
τὴν ἑαυτῶν φόρον τέσσαρα τάλαντα φέρειν, Αἰγινήτας δὲ
ἀποκτεῖναι πάντας ὅσοι ἐάλωσαν διὰ τὴν προτέραν αἰεί ποτε
ἐχθραν, Τάνταλον δὲ παρὰ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν τῇ νήσῳ Λα-
κεδαιμονίους καταδῆσαι.

58. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους ἐν Σικελίᾳ Καμαριναίοις καὶ
Γελώοις ἐκεχειρία γίνεται πρῶτον πρὸς ἀλλήλους· εἶτα καὶ
οἱ ἄλλοι Σικελιῶται, ξυνελθόντες ἐς Γέλαν ἀπὸ πασῶν τῶν
πόλεων πρέσβεις, ἐς λόγους κατέστησαν ἀλλήλοις, εἴ πως
ξυναλλαγεῖεν. καὶ ἄλλαι τε πολλαὶ γνώμαι ἐλέγοντο ἐπ' ἀμ-
φότερα, διαφορομένων καὶ ἀξιούντων, ὥς ἕκαστοί τι ἐλασ-
σοῦσθαι ἐνόμιζον, καὶ Ἑρμοκράτης ὁ Ἑρμωνος Συρακόσιος,
ὅσπερ καὶ ἐπεισε μάλιστα αὐτούς, ἐς τὸ κοινὸν τοιούτους δὴ
λόγους εἶπεν.

59. „Οὔτε πόλεως ὦν ἐλαχίστης, ὧ Σικελιῶται, τοὺς
λόγους ποιήσομαι οὔτε πονουμένης μάλιστα τῷ πολέμῳ, ἐς
κοινὸν δὲ τὴν δοκοῦσάν μοι βελτίστην γνώμην εἶναι ἀποφαι-
2 νόμενος τῇ Σικελίᾳ πάσῃ. καὶ περὶ μὲν τοῦ πολεμεῖν ὥς χα-
λεπὸν τί ἂν τις πᾶν τὸ ἐνὸν ἐκλέγων ἐν εἰδόσι μακροηγοροίῃ;
οὔδεις γὰρ οὔτε ἀμαθία ἀναγκάζεται αὐτὸ δρᾶν, οὔτε φόβῳ,
ἣν οἴηται τι πλεον σχήσειν, ἀποτρέπεται. ξυμβαίνει δὲ τοῖς
μὲν τὰ κέρδη μείζω φαίνεσθαι τῶν δεινῶν, οἱ δὲ τοὺς κινδύ-
νους ἐθέλουσιν ὑφίστασθαι πρὸ τοῦ αὐτίκα τι ἐλασσοῦσθαι·
3 αὐτὰ δὲ ταῦτα εἰ μὴ ἐν καιρῷ τύχοιεν ἐκάτεροι πράσσοντες,

4. ἐς τὰς νήσους. 5, 84, 1 genau-
er ἐς τὰς ἐγγύς νήσους ὧν ἦρ-
χον. — παρὰ τοὺς — καταδῆσαι =
καταδήσαντες ἀγαγεῖν παρὰ τοὺς
κτέ. vgl. zu 2, 4, 3. 4, 9, 1. 48, 3. —
τοὺς ἐν τῇ νήσῳ ist kaum durch
ein aus der Umgebung zu ergän-
zendes ἀλόντας oder δεθέντας zu
rechtfertigen; weshalb Lindau's
Conj. τοὺς ἐκ τῆς νήσου viel Wahr-
scheinlichkeit hat.

58. Fortsetzung der zu Ende
des vor. Buchs abgebrochenen Er-
zählung der sicilischen Angelegen-
heiten. — ξυνελθόντες — πρέσβεις.
Ueb. den Nom. zu 1, 49, 4.

59. Auch diese Rede muss die-

nen, die unterdrückungssüchtige
Politik Athens, diesmal in Bezug
auf Sicilien, zu beleuchten. Ge-
gen sie könne man sich nur retten
durch Eintracht und einen gross-
herzigen Vaterlandssinn, der alle
innere Zwistigkeiten und Antipa-
thien vergesse.

1. οὔτε — ἐλαχίστης, sondern
aus der grössten, wie er auch
selbst sagt 64, 1. Also Litotes. —
τῇ Σικελίᾳ π. gehört zu βελτίστην.

2. πᾶν τὸ ἐνὸν ἐκλ., allen dar-
in, in diesem Thema, liegenden
Stoff auskramend. v. 2, 43, 1.
— αὐτὸ δρᾶν = πολεμεῖν.

3. μὴ ἐν καιρῷ, zur Unzeit.

αἱ παραινέσεις τῶν ξυναλλαγῶν ὠφέλιμοι. ὃ καὶ ἡμῖν ἐν τῷ 4 παρόντι πειθομένοις πλείστου ἂν ἄξιον γένοιτο· τὰ γὰρ ἴδια ἕκαστοι εὖ βουλευόμενοι δὴ θέσθαι τό τε πρῶτον ἐπολεμήσαμεν, καὶ νῦν πρὸς ἀλλήλους δι' ἀντιλογιῶν πειρώμεθα καταλλαγῆναι, καὶ ἦν ἄρα μὴ προχωρήσῃ ἴσον ἑκάστῳ ἔχοντι ἀπελθεῖν, πάλιν πολεμήσομεν.

60. „Καίτοι γινῶναι χρὴ ὅτι οὐ περὶ τῶν ἰδίων μόνον, εἰ σωφρονοῦμεν, ἡ ξύνοδος ἔσται, ἀλλ' εἰ ἐπιβουλευομένην τὴν πᾶσαν Σικελίαν, ὥς ἐγὼ κρίνω, ὑπ' Ἀθηναίων δυνησόμεθα ἔτι διασῶσαι· καὶ διαλλακτὰς πολὺ τῶν ἑμῶν λόγων ἀναγκαιοτέρους περὶ τῶνδε Ἀθηναίους νομίσαι, οἳ δύνανται ἔχοντες μεγίστην τῶν Ἑλλήνων τάς τε ἁμαρτίας ἡμῶν τηροῦσιν, ὀλίγαις ναυσὶ παρόντες, καὶ ὀνόματι ἐννόμῳ ξυμμαχίας τὸ φύσει πολέμιον εὐπρεπῶς ἐς τὸ ξυμφέρον καθίστανται. πόλεμον γὰρ αἰρομένων ἡμῶν καὶ ἐπαγομένων αὐτούς, ἂν- 2 δρας οἳ καὶ τοὺς μὴ ἐπικαλουμένους αὐτοὶ ἐπιστρατεύουσι, κακῶς τε ἡμᾶς αὐτοὺς ποιούντων τέλεσι τοῖς οἰκείοις καὶ τῆς ἀρχῆς ἅμα προκοπτόντων ἐκείνοις, εἰκός, ὅταν γινῶσιν ἡμᾶς τειρουχωμένους, καὶ πλεονί ποτε στόλῳ ἐλθόντας αὐτοὺς τάδε πάντα πειράσασθαι ὑπὸ σφᾶς ποιεῖσθαι.

61. „Καίτοι τῇ ἑαυτῶν ἑκάστους, εἰ σωφρονοῦμεν, χρὴ τὰ μὴ προσήκοντα ἐπικτωμένους μᾶλλον ἢ τὰ ἐτοῖμα βλάπτοντας ξυμμάχους τε ἐπάγεσθαι καὶ τοὺς κινδύνους προσλαμβά-

Ohne ἐν, das hier nur sehr wenige Codd. haben, scheint καιρῶ in diesem Sinne nicht statthaft zu sein.

4. ὃ, i. e. τὰς παραινέσεις τῶν ξυναλλαγῶν ὠφελίμους εἶναι, ist Obj. von πειθομένοις. — εὖ verb. mit θέσθαι. — δὴ, scilicet, ironisch. — πειρώμεθα ist Conjunct. — ἀπελθεῖν, aus dieser Berathung.

60. 1. διαλλακτὰς — ἀναγκ., viel dringendere Versöhner. Ueber die Substantivbildung zu 1, 70, 3. — τὸ φύσει κτέ., wörtl.: das von Natur Feindselige gestalten sie beschönigend zum Vortheilhaften, d. h. die von Natur feindselige (weil auf Unterdrückung abzielende) Ein-

mischung in unsre Angelegenheiten, welche sie uns unter dem Deckmantel bundesgenössischer Hülfe aufdringen, wenden sie zu ihrem Vortheil.

2. καὶ τοὺς μὴ ἐπικ. Sinn: Auch in die Länder, wo keine Partei sie herbeiruft, ziehen sie aus eigenem Antriebe. — ἐπιστρατεύουσι mit dem Acc., wie noch 92, 5. vgl. ἐπέρχασθαι 2, 39, 2. 5, 110. — τέλεσι = δαπάναις. — τῆς ἀρχῆς. Ueber den Genet. zu 33, 2. — προκοπτόντων, vorbahnen, auch 7, 56, 3, wohl ein vom Bahnbrechen im Waldesdickicht entlehntes Bild. — πειράσασθαι. Ueber den Ao. zu 1, 81, 6.

61. 1. τῇ ἑαυτῶν verb. mit ἐπικτωμένους und die Partic. natürl.

νειν, νομίσαι τε στάσιν μάλιστα φθείρειν τὰς πόλεις καὶ τὴν
 Σικελίαν, ἧς γε οἱ ἔνοικοι ξύμπαντες μὲν ἐπιβουλευόμεθα,
 2 κατὰ πόλεις δὲ διέσταμεν. ἃ χρὴ γνόντας καὶ ἰδιώτην ἰδιώτῃ
 καταλλαγῆναι καὶ πόλιν πόλει, καὶ πειρᾶσθαι κοινῇ σῶζειν
 τὴν πᾶσαν Σικελίαν, παρεστάναι δὲ μηδενὶ ὥς οἱ μὲν Δωριῆς
 ἡμῶν πολέμιοι τοῖς Ἀθηναίοις, τὸ δὲ Χαλκιδικὸν τῇ Ἰάδι
 3 ξυγγενείᾳ ἀσφαλές. οὐ γὰρ τοῖς ἔθνεσιν ὅτι δίχα πέφυκε, τοῦ
 ἑτέρου ἔχθρι ἐπίασιν, ἀλλὰ τῶν ἐν τῇ Σικελίᾳ ἀγαθῶν ἐφιέ-
 4 μενοι, ἃ κοινῇ κεκτῆμεθα. ἐδήλωσαν δὲ νῦν ἐν τῇ τοῦ Χαλ-
 κιδικοῦ γένους παρακλήσει· τοῖς γὰρ οὐδεπώποτε σφίσι κατὰ
 τὸ ξυμμαχικὸν προσβοηθήσασιν αὐτοὶ τὸ δίκαιον μᾶλλον τῆς
 5 ξυνθήκης προθύμως παρέσχοντο. καὶ τοὺς μὲν Ἀθηναίους
 ταῦτα πλεονεκτεῖν τε καὶ προνοεῖσθαι πολλὴ ξυγγνώμη, καὶ
 οὐ τοῖς ἄρχειν βουλομένοις μέμφομαι, ἀλλὰ τοῖς ὑπακούειν
 ἐτοιμοτέροις οὖσι· πέφυκε γὰρ τὸ ἀνθρώπειον διὰ παντὸς
 6 ἄρχειν μὲν τοῦ εἰκοντος, φυλάσσεσθαι δὲ τὸ ἐπιόν. ὅσοι δὲ
 γιγνώσκοντες αὐτὰ μὴ ὀρθῶς προσκοποῦμεν, μηδὲ τοῦτό τις
 πρεσβύτατον ἦκει κρίνας, τὸ κοινῶς φοβερόν ἅπαντας εὖ
 7 θέσθαι, ἀμαρτάνομεν. τάχιστα δ' ἂν ἀπαλλαγὴ αὐτοῦ γέ-
 νοιτο, εἰ πρὸς ἀλλήλους ξυμβαίημεν· οὐ γὰρ ἀπὸ τῆς αὐτῶν
 8 ὁρμῶνται Ἀθηναῖοι, ἀλλ' ἐκ τῆς τῶν ἐπικαλεσαμένων. καὶ
 οὕτως οὐ πόλεμος πολέμῳ, εἰρήνῃ δὲ διαφοραὶ ἀπραγμόνως
 παύονται, οἳ τ' ἐπὶ κλητοὶ εὐπρεπῶς ἄδικοι ἐλθόντες εὐλόγως
 ἀπρακτοὶ ἀπίασιν.

62. „Καὶ τὸ μὲν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους τοσοῦτον ἀγαθὸν

mit ἐκάστους. — τὰς — Σικελίαν, *quum singulas civitates tum Siciliam universam.*

2. ξυγγενείᾳ, näml. mit den Ath.

3. οὐ γὰρ κτέ., denn nicht weiles (Sicilien) den Völkern nach von Natur in zwei Theile zerfällt.

4. παρακλήσει. 3, 86, 3. — τὸ δίκαιον, die pflichtmässige Hülfe. — μᾶλλον τῆς ξ., mehr als sie nach dem Vertrage schuldig waren, = μᾶλλον ἢ κατὰ τὴν ξυνθήκην. v. 6, 89, 5 τῆς ὑπαρχούσης ἀκολασίας μετριώτεροι, und mit etwas verschiedener Beziehung des Genet. 1, 84, 3

ἀμαθέστερον τῶν νόμων τῆς ὑπεροψίας.

5. ἐτοιμοτέροις, als sie zu herrschen.

6. μηδὲ — τις sollte eigentl. dem ὅσοι entsprechend καὶ ὅστις μὴ heissen.

7. αὐτοῦ, τοῦ κοινῶς φοβεροῦ.

8. πόλεμος κτέ. Man beachte den Chiasmus und nachher in εὐπρεπῶς κτέ. die sauber ausgeführte Symmetrie der Begriffe, worin zugleich εὐπρεπῶς mit ἄδικοι und εὐλόγως mit ἀπρακτοὶ eine Art von Oxymoron bilden.

62. 1. καὶ τὸ κτέ. „i. e. καὶ τὸ

εὖ βουλευομένοις εὐρίσκεται· τὴν δὲ ὑπὸ πάντων ὁμολογου- 2
 μένην ἄριστον εἶναι εἰρήνην πῶς οὐ χρὴ καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς
 ποιήσασθαι; ἢ δοκεῖτε, εἴ τῳ τι ἔστιν ἀγαθὸν ἢ εἴ τῳ τὰ
 ἐναντία, οὐχ ἡσυχία μᾶλλον ἢ πόλεμος τὸ μὲν παύσαι ἂν ἐκα-
 τέρω, τὸ δὲ ξυνδιασῶσαι, καὶ τὰς τιμὰς καὶ λαμπρότητας
 ἀκινδυνότερας ἔχειν τὴν εἰρήνην, ἄλλα τε ὅσα ἐν μήκει λό-
 γων ἂν τις διέλθοι ὥσπερ περὶ τοῦ πολεμεῖν; ἃ χρὴ σκεψαμέ-
 νους μὴ τοὺς ἐμοὺς λόγους ὑπεριδεῖν, τὴν δὲ αὐτοῦ τινα
 σωτηρίαν μᾶλλον ἀπ' αὐτῶν προῖδεῖν. καὶ εἴ τις βεβαίως τι 3
 ἢ τῷ δικαίῳ ἢ βίᾳ πράξειν οἴεται, τῷ παρ' ἐλπίδα μὴ χαλεπῶς
 σφαλλέσθω, γνοὺς ὅτι πλείους ἤδη, καὶ τιμωρίαις μετιόντες
 τοὺς ἀδικοῦντας καὶ ἐλπίσαντες ἕτεροι δυνάμει τινὶ πλεονε-
 κτήσιν, οἳ μὲν οὐχ ὅσον οὐκ ἡμύναντο ἀλλ' οὐδ' ἐσώθησαν,
 τοῖς δ' ἀντὶ τοῦ πλεόν ἔχειν προσκαταλιπεῖν τὰ αὐτῶν ξυνέβη.
 τιμωρία γὰρ οὐκ εὐτυχεῖ δικαίως, ὅτι καὶ ἀδικεῖται· οὐδὲ 4
 ἰσχύς βέβαιον, διότι καὶ εὐελπι. τὸ δὲ ἀστάθμητον τοῦ μέλ-
 λοντος ὥς ἐπὶ πλεῖστον κρατεῖ, πάντων τε σφαλερώτατον ὃν
 ὅμως καὶ χρησιμώτατον φαίνεται· ἐξ ἴσου γὰρ δεδιότες προ-
 μηθία μᾶλλον ἐπ' ἀλλήλους ἐρχόμεθα.

63. „Καὶ νῦν τοῦ ἀφανοῦς τε τούτου διὰ τὸ ἀτέκμαρ-
 τον δέος καὶ διὰ τὸ ἤδη φοβεροὺς παρόντας Ἀθηναίους, κατ'
 ἀμφοτέρα ἐκπλαγέντες, καὶ τὸ ἐλλιπὲς τῆς γνώμης ὧν ἕκα-
 στός τι ῥήθημεν πράξειν ταῖς κωλύμασι ταύταις ἱκανῶς νο-

μὲν πρὸς τοὺς Ἀθ. (ἀγαθὸν) εὐρί-
 σκεται τοσοῦτον ἀγαθὸν (ὄν)“. P.

2. δοκεῖτε ist für den ersten
 Satz οὐχ — ξυνδιασῶσαι das ein-
 geschobene: meint ihr. Demun-
 geachtet wird nachher der Acc. c.
 Inf. davon abhängig gemacht (vgl.
 zu 1, 3, 2), und zwar so, als wenn
 die vor ἡσυχία stehende Negation
 vor δοκεῖτε, wie sonst häufig ge-
 schieht, gesetzt wäre. — ὥσπερ
 — πολεμεῖν mit Bezug auf 59,
 2. — τινὰ ist Subj. des Acc. c.
 Inf.

3. τῷ δικαίῳ, durch die Ge-
 rechtigkeit seiner Sache. —
 τῷ παρ' ἐλπίδα, durch den un-
 erwarteten Verlauf. Ebenso
 7, 66, 3. — οὐχ ὅσον οὐκ für οὐ

μόνον οὐκ ist aus Klassikern sonst
 nicht nachgewiesen.

4. δικαίως, verdientermaas-
 sen. — ἀδικεῖται hat zum gram-
 matischen Subj. noch τιμωρία, zum
 logischen aber ein daraus zu ent-
 nehmendes ὁ τιμωρούμενος. —
 τοῦ μέλλοντος verb. mit τὸ ἀστά-
 θμητον.

63. 1. τοῦ ἀφανοῦς hängt von
 δέος ab. — διὰ τὸ — παρόντας
 kann nur als eine Vermischung
 zweier Constr. erklärt werden:
 διὰ τοὺς παρόντας und διὰ τὸ παρ-
 εἶναι. Ebenso 5, 7, 2 διὰ τὸ ἐν
 τῷ αὐτῷ καθημένους und nach den
 best. Codd. auch 8, 105, 2 διὰ τὸ
 — διώκοντες. — τὸ ἐλλιπὲς τῆς
 γν., das Zurückbleiben hin-
 ter der Erwartung. v. 55, 2.

μίσαντες εἰρχθῆναι, τοὺς ἐφεστῶτας πολεμίους ἐκ τῆς χώρας ἀποπέμπωμεν, καὶ αὐτοὶ μάλιστα μὲν ἐς αἰδῖον ξυμβῶμεν, εἰ δὲ μή, χρόνον ὥς πλεῖστον σπεισάμενοι τὰς ἰδίας διαφορὰς ἐς
 2 αὐθις ἀναβαλώμεθα. τὸ ξύμπαν τε δὴ γινῶμεν πειθόμενοι μὲν ἐμοὶ πόλιν ἔξοντες ἕκαστος ἐλευθέραν, ἀφ' ἧς αὐτοκράτορες ὄντες τὸν εὖ καὶ κακῶς δρῶντα ἐξ ἴσου ἀρετῇ ἀμυνούμεθα· ἣν δὲ ἀπιστήσαντες ἄλλοις ὑπακούσωμεν, οὐ περὶ τοῦ τιμωρήσασθαί τινα, ἀλλὰ καὶ ἄγαν εἰ τύχοιμεν, φίλοι μὲν ἂν τοῖς ἐχθίστοις, διάφοροι δὲ οἷς οὐ χρὴ κατ' ἀνάγκην γιγνόμεθα.

64. „Καὶ ἐγὼ μὲν, ἅπερ καὶ ἀρχόμενος εἶπον, πόλιν τε μεγίστην παρεχόμενος καὶ ἐπιὼν τῷ μᾶλλον ἢ ἀμυνόμενος ἀξιῶ προειδόμενος αὐτῶν ξυγχαρεῖν, καὶ μὴ τοὺς ἐναντίους οὕτω κακῶς δρᾶν ὥστε αὐτὸς τὰ πλείω βλάπτεσθαι, μηδὲ μωρία φιλονεικῶν ἡγεῖσθαι τῆς τε οἰκείας γνώμης ὁμοίως αὐτοκράτωρ εἶναι καὶ ἧς οὐκ ἄρχω τύχης, ἀλλ' ὅσον εἰκὸς ἦσθαι.
 2 σθαι. καὶ τοὺς ἄλλους δικαίῳ ταῦτό μοι ποιῆσαι, ὑφ' ὑμῶν
 3 αὐτῶν καὶ μὴ ὑπὸ τῶν πολεμίων τοῦτο παθεῖν. οὐδὲν γὰρ αἰσχρὸν οἰκείους οἰκείων ἦσθαι, ἢ Δωριέα τινὰ Δωριέως ἢ Χαλκιδέα τῶν ξυγγενῶν, τὸ δὲ ξύμπαν γείτονας ὄντας καὶ ξυνοίκους μιᾶς χώρας καὶ περιρρύτου καὶ ὄνομα ἐν κεκλημένους Σικελιώτας· οἱ πολεμήσομέν τε, οἶμαι, ὅταν ξυμβῇ,

— εἰρχθῆναι. Man sollte erwarten: gerechtfertigt, erklärt werde; „allein es ist eine Art von Prolepsis, εἰρχθῆναι τὸ ἐλλίπες τῆς γνώμης für εἰρχθῆναι τὸ τῆς γνώμης ὥστε ἐλλίπες εἶναι.“ K. — χρόνον ὥς πλ., auf möglichst lange Zeit. zu 5, 47, 1.

2. οὐ — τινα, sc. ὁ λόγος (ὁ ἄγων) ἔσται. Aehnli. Aposiopese 8, 56, 5 ἐνταῦθα μὲν οὐκέτι. — καὶ ἄγαν εἰ = εἰ καὶ ἄγαν. zu 1, 77, 2. — μὲν ἄν, sc. γιγνοίμεθα aus dem folg. γιγνόμεθα. Dann bildet ἂν γιγνοίμεθα und κατ' ἀνάγκην γιγνόμεθα einen Gegensatz. Doch bin ich jetzt geneigt, die von Mehrern vorgeschlagene Aenderung von γιγνόμεθα in γιγνοίμεθα vorzuziehn. Vulg. sinnwidrig γινώμεθα.

64. 1. παρεχόμενος. v. 85, 6. —

προειδόμενος und nachher αὐτός ist Conj. von Reiske für προειδόμενος — αὐτούς, was sprachl. und sachl. mit dem Folg. nicht stimmt. Die unregelm. Form προειδόμενος für προῖδόμενος findet sich, wie Krüg. nachweist, ein paarmal bei Klassikern, häufig bei Spätern. Die Bedeutung ist nicht ganz sicher, wegen der ziemlich unklaren Beziehung von αὐτῶν. Wenn man dies von den vorher geschilderten Gefahren versteht und als Gen. part. auffasst, so scheint Poppo's Erklärung: „iis prospiciens i. e. avertere ea studens“ statthaft. — τῆς τε κτέ., wie des eignen Geistes, ebenso auch des Schicksals Herr zu sein.

2. τοῦτο παθεῖν, i. e. ἦσθαι, das ja auch Passiv ist.

καὶ συγχωρησόμεθα γε πάλιν καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς λόγοις κοι-
νοῖς χρώμενοι. τοὺς δὲ ἄλλοφύλους ἐπελθόντας ἀθρόοι αἰὲ, 4
ἣν σωφρονῶμεν, ἀμυνούμεθα, εἴπερ καὶ καθ' ἐκάστους βλα-
πτόμενοι ξύμπαντες κινδυνεύομεν· ξυμμάχους δὲ οὐδέποτε
τὸ λοιπὸν ἐπαξόμεθα οὐδὲ διαλλακτάς. τάδε γὰρ ποιῶντες 5
ἐν τε τῷ παρόντι δυοῖν ἀγαθοῖν οὐ στερήσομεν τὴν Σικελίαν,
Ἀθηναίων τε ἀπαλλαγῆναι καὶ οἰκείου πολέμου, καὶ ἐς τὸ
ἔπειτα καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς ἐλευθέραν νεμούμεθα καὶ ὑπὸ ἄλ-
λων ἥσσον ἐπιβουλευομένην.“

65. Τοιαῦτα τοῦ Ἑρμοκράτους εἰπόντος πειθόμενοι οἱ
Σικελιῶται αὐτοὶ μὲν κατὰ σφᾶς αὐτοὺς συνηνέχθησαν γνώμη
ὥστε ἀπαλλάσσεσθαι τοῦ πολέμου ἔχοντες ἅ ἕκαστοι ἔχουσι,
τοῖς δὲ Καμαριναίοις Μοργαντίνην εἶναι ἀργύριον τακτὸν
τοῖς Συρακοσίοις ἀποδοῦσιν. οἱ δὲ τῶν Ἀθηναίων ξύμμαχοι 2
παρακαλέσαντες αὐτῶν τοὺς ἐν τέλει ὄντας εἶπον ὅτι ξυμβή-
σονται καὶ αἱ σπονδαὶ ἔσονται καὶ κείνοις κοιναί. ἐπαινεσάν-
των δὲ αὐτῶν ἐποιοῦντο τὴν ὁμολογίαν, καὶ αἱ νῆες τῶν
Ἀθηναίων ἀπέπλευσαν μετὰ ταῦτα ἐκ Σικελίας. ἐλθόντας δὲ 3
τοὺς στρατηγοὺς οἱ ἐν τῇ πόλει Ἀθηναῖοι τοὺς μὲν φυγῇ ἐξη-
μίωσαν, Πυθόδωρον καὶ Σοφοκλέα, τὸν δὲ τρίτον Εὐρυμέ-
δοντα χρήματα ἐπράξαντο, ὥς ἐξὸν αὐτοῖς τὰ ἐν Σικελίᾳ
καταστρέψασθαι δώροις πεισθέντες ἀποχωρήσειαν. οὕτω τῇ 4
παρούσῃ εὐτυχίᾳ χρώμενοι ἠξίουσιν σφίσι μηδὲν ἐναντιοῦσθαι,
ἀλλὰ καὶ τὰ δυνατὰ ἐν ἴσῳ καὶ τὰ ἀπορώτερα μεγάλη τε
ὁμοίως καὶ ἐνδεεστέρα παρασκευῇ κατεργάζεσθαι. αἰτία δ'
ἦν ἡ παρὰ λόγον τῶν πλειόνων εὐπραγία αὐτοῖς ὑποτιθεῖσα
ἰσχὺν τῆς ἐλπίδος.

66. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους Μεγαρῆς οἱ ἐν τῇ πόλει πιε-
ζόμενοι ὑπὸ τε Ἀθηναίων τῷ πολέμῳ, αἰὲ κατὰ ἔτος ἕκαστον
δὲς ἐσβαλλόντων πανστρατιᾶ ἐς τὴν χώραν, καὶ ὑπὸ τῶν σφε-
τέρων φυγάδων τῶν ἐκ Πηγῶν, οἱ στασιασάντων ἐκπεσόντες

4. ἣν σωφρονῶμεν auch 1, 86,
2. Häufiger εἰ σωφρονοῦμεν: 3,
44, 1. 4, 60, 1. 61, 1. 6, 11, 7. εἰ
σωφρονοῦσι 1, 40, 2. — εἴπερ καί,
da ja auch.

65. 1. κατὰ σφᾶς αὐτοὺς, ohne
die Ath. zu den Berathungen zu

ziehn. — συνηνέχθησαν, sie ei-
nigten sich.

2. αὐτῶν, τῶν Ἀθ.

3. ἐξόν. zu 1, 74, 1.

4. τῇ παρούσῃ. Fast alle Codd.
nach τῇ noch τέ, worin Bekk. viell.
richtig τότε vermuthet.

66. 1. δὲς ἐσβ. zu 2, 31, 3.

ὑπὸ τοῦ πλήθους χαλεποὶ ἦσαν ληστεύοντες, ἐποιοῦντο λό-
 γους ἐν ἀλλήλοις ὥς χρὴ δεξαμένους τοὺς φεύγοντας μὴ ἀμ-
 2 φοτέρωθεν τὴν πόλιν φθείρειν. οἱ δὲ φίλοι τῶν ἔξω τὸν
 θροῦν αἰσθόμενοι φανερώς μᾶλλον ἢ πρότερον καὶ αὐτοὶ
 3 ἠξίουσαν τοῦτου τοῦ λόγου ἔχεσθαι. γνόντες δὲ οἱ τοῦ δήμου
 προστάται οὐ δυνατὸν τὸν δῆμον ἐσόμενον ὑπὸ τῶν κακῶν
 μετὰ σφῶν καρτερεῖν, ποιοῦνται λόγους δείσαντες πρὸς τοὺς
 τῶν Ἀθηναίων στρατηγούς, Ἴπποκράτην τε τὸν Ἀρίφρονος
 καὶ Δημοσθένην τὸν Ἀλκισθένους, βουλόμενοι ἐνδοῦναι τὴν
 πόλιν, καὶ νομίζοντες ἐλάσσω σφίσι τὸν κίνδυνον ἢ τοὺς ἐκ-
 4 πεσόντας ὑπὸ σφῶν κατελθεῖν. ξυνέβησάν τε πρῶτα μὲν τὰ
 μακρὰ τεῖχη ἐλεῖν Ἀθηναίους (ἣν δὲ σταδίων μάλιστα ὀκτῶ
 ἀπὸ τῆς πόλεως ἐπὶ τὴν Νίσαιαν τὸν λιμένα αὐτῶν), ὅπως
 μὴ ἐπιβοηθήσωσιν ἐκ τῆς Νισαίας οἱ Πελοποννήσιοι, ἐν ἧ
 αὐτοὶ μόνοι ἐφρούρουσαν βεβαιότητος ἕνεκα τῶν Μεγάρων,
 ἔπειτα δὲ καὶ τὴν ἄνω πόλιν πειρᾶσθαι ἐνδοῦναι· ῥᾶον δ' ἤδη
 ἔμελλον προσχωρήσειν τοῦτου γεγενημένου.

67. Οἱ οὖν Ἀθηναῖοι, ἐπειδὴ ἀπὸ τε τῶν ἔργων καὶ τῶν
 λόγων παρεσκεύαστο ἀμφοτέροις, ὑπὸ νύκτα πλεύσαντες εἰς
 Μινώαν τὴν Μεγαρέων νῆσον ὀπλίταις ἑξακοσίοις, ὧν Ἴππο-
 κράτης ἦρχεν, ἐν ὀρύγματι ἐκαθέζοντο, ὅθεν ἐπλίνθενον τὰ
 2 τεῖχη καὶ ἀπεῖχεν οὐ πολὺ· οἱ δὲ μετὰ τοῦ Δημοσθένους τοῦ
 ἑτέρου στρατηγοῦ Πλαταιῆς τε ψилоὶ καὶ ἕτεροι περίπολοι
 ἐνήδρευσαν εἰς τὸν Ἐννάλιον, ὃ ἐστὶν ἑλασσον ἀποθεν. καὶ

4. τὰ μακρὰ τεῖχη, die ihnen von den Ath. erbaut waren (1, 103, 4), jetzt aber, ebenso wie Nisaea, von den Peloponnesiern besetzt gehalten wurden, seitdem die Stadt von Athen abgefallen war (1, 114, 1). — ἣν, sc. τὰ τεῖχη. — αὐτοὶ μόνοι, sie selbst, sie allein (die Pelop.), aus Misträuen gegen die Megareer. — ἔμελλον, sc. οἱ ἐν τῇ ἄνω πόλει. — τοῦτου, die Besetzung der langen Mauern.

67. 1. παρεσκεύαστο. zu 1, 7. — ἐν ὀρύγματι, nicht auf der Insel Minoa, sondern auf dem Festlande, nahe bei den langen Mauern. — ἐπλίνθενον τὰ τεῖχη, „πλίνθους λαμβάνοντες ἐτείχιζον

(Schol.). Eine sonst schwerl. vorkommende Fügung.“ K. — καὶ ἀπεῖχεν. Aus ὅθεν ist ὅ zu entnehmen. v. 1, 106, 1.

2. Πλαταιῆς. 3, 24, 2. — ἕτεροι περίπολοι, andere Streiftruppen, ebenfalls Leichtbewaffnete; denn §. 5 werden οἱ Πλαταιῆς τε καὶ περίπολοι den Hoplitzen entgegengesetzt. Schon hieraus geht hervor, dass Einige mit Unrecht ἕτεροι περίπολοι für ἕτεροι, περίπολοι ὄντες erklärt und an die diesen Namen führenden attischen Epheben gedacht haben; denn diese waren Hoplitzen, pflegten auch nicht ausser Landes verwendet zu werden. — εἰς τὸν Ἐννάλιον v. 3, 3, 6 εἰς τὸν Μα-

ἦσθετο οὐδείς, εἰ μὴ οἱ ἄνδρες οἷς ἐπιμελὲς ἦν εἰδέναι, τὴν
 νύκτα ταύτην. καὶ ἐπειδὴ ἕως ἔμελλε γίνεσθαι, οἱ προδι- 3
 δόντες τῶν Μεγαρέων οὗτοι τοιόνδε ἐποίησαν. ἀκάτιον ἀμ-
 φηρικὸν ὡς λησταί, ἐκ πολλοῦ τεθεραπευκότες τὴν ἀνοιξιν
 τῶν πυλῶν, εἰώθεσαν ἐπὶ ἀμάξῃ, πείθοντες τὸν ἄρχοντα, διὰ
 τῆς τάφρου κατακομίζειν τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν θάλασσαν καὶ
 ἐκπλεῖν· καὶ πρὶν ἡμέραν εἶναι πάλιν αὐτὸ τῇ ἀμάξῃ κομί-
 σαντες ἐς τὸ τεῖχος κατὰ τὰς πύλας ἐσῆγον, ὅπως τοῖς ἐκ τῆς
 Μινώας Ἀθηναίοις ἀφανῆς δὴ εἴη ἡ φυλακή, μὴ ὄντος ἐν τῷ
 λιμένι πλοίου φανεροῦ μηδενός. καὶ τότε πρὸς ταῖς πύλαις 4
 ἦδη ἦν ἡ ἀμαξα, καὶ ἀνοιχθειςὼν κατὰ τὸ εἰωθὸς ὡς τῷ ἀκα-
 τίῳ οἱ Ἀθηναῖοι (ἐγίγνετο γὰρ ἀπὸ ξυνθήματος τὸ τοιοῦτον)
 ἰδόντες ἔθεον δρόμῳ ἐκ τῆς ἐνέδρας, βουλόμενοι φθάσαι
 πρὶν ξυγκλησθῆναι πάλιν τὰς πύλας καὶ ἕως ἔτι ἡ ἀμαξα ἐν
 αὐταῖς ἦν, κώλυμα οὖσα προσθεῖναι· καὶ αὐτοῖς ἅμα καὶ οἱ
 ξυμπράσσοντες Μεγαρῆς τοὺς κατὰ τὰς πύλας φύλακας κτεί-
 νουσιν. καὶ πρῶτον μὲν οἱ περὶ τὸν Δημοσθένην Πλαταιῆς τε 5
 καὶ περίπολοι ἐσέδραμον οὐ νῦν τὸ τροπαῖόν ἐστι, καὶ εὐθὺς
 ἐντὸς τῶν πυλῶν (ἦσθοντο γὰρ οἱ ἐγγύτατα Πελοποννήσιοι)
 μαχόμενοι τοὺς προσβοηθοῦντας οἱ Πλαταιῆς ἐκράτησαν καὶ
 τοῖς τῶν Ἀθηναίων ὀπλίταις ἐπιφερομένοις βεβαίους τὰς πύ-
 λας παρέσχον.

68. Ἐπειτα δὲ καὶ τῶν Ἀθηναίων ἦδη ὁ ἀεὶ ἐντὸς γιγνώ-
 μενος χωρεῖ ἐπὶ τὸ τεῖχος. καὶ οἱ Πελοποννήσιοι φρουροὶ τὸ 2
 μὲν πρῶτον ἀντισχόντες ἡμύναντο ὀλίγοι, καὶ ἀπέθανόν τινες
 αὐτῶν, οἱ δὲ πλείους ἐς φυγὴν κατέστησαν, φοβηθέντες ἐν

λόεντα und zu 1, 137, 3. Dass ὁ
 darauf bezogen wird, scheint sehr
 natürl., da eben ὁ Ἐννάλιος schon
 den Tempel, τὸ ἱερόν, bedeutet.
 So steht bei Städten das Adj. im
 Neutr.: zu 1, 138, 5. Die Aende-
 rung ἐς τὸ Ἐννάλιον, gegen alle
 Codd., ist daher wohl nicht zu bil-
 ligen. — ἔλασσαν, ἢ τὸ ὄρυγμα
 (§. 1).

3. τεθεραπευκότες, nachdem
 sie sorgfältig vorbereitet.
 — τῶν πυλῶν, näml. der langen
 Mauern. — τὸν ἄρχοντα, den
 Befehlshaber der pelop. Be-
 satzung. — τῆς τάφρου, der den

einen Mauerarm bis zum Meere
 hinab begleitete. — ἀφανῆς δὴ κτέ.,
 i. e. ὅπως τοῖς Ἀθ. ἀφανὲς δὴ εἴη,
 τί χρὴ φυλάττεσθαι. Der Ausdr.
 klingt sehr kühn. δὴ, angeb-
 lich. Das Motiv war eben ein er-
 dichtetes.

5. ἦσθοντο κτέ., voraufgeschick-
 te Erklärung von τοὺς προσβοηθ.
 vgl. zu 1, 135, 3. — τοῖς — ὀπλί-
 ταις. §. 1.

68. 1. ἐπὶ τὸ τεῖχος, „i. e. ἐπὶ
 τὰς ἐπάλξεις longi muri. v. 3, 22,
 5 τὸ δὲ στρατόπεδον ἐπὶ τὸ τεῖχος
 ὥρμησεν.“ G.

νυκτί τε πολεμίων προσπεπτωκότων καὶ τῶν προδιδόντων
 Μεγαρέων ἀντιμαχομένων νομίσαντες τοὺς ἅπαντας σφᾶς
 3 Μεγαρέας προδεδωκέναι. ξυνέπεσε γὰρ καὶ τὸν τῶν Ἀθη-
 ναίων κήρυκα ἀφ' ἑαυτοῦ γνώμης κηρύξαι τὸν βουλόμενον
 ἰέναι Μεγαρέων μετὰ Ἀθηναίων θησόμενον τὰ ὅπλα. οἱ δ'
 ὥς ἤκουσαν, οὐκέτι ἀνέμενον, ἀλλὰ τῷ ὄντι νομίσαντες κοινῇ
 4 πολεμεῖσθαι κατέφυγον ἐς τὴν Νίσαιαν. ἅμα δὲ ἔω ἐαλωκό-
 των ἤδη τῶν τειχῶν καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει Μεγαρέων θορυ-
 βουμένων οἱ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους πράξαντες καὶ ἄλλοι μετ'
 αὐτῶν, πλήθος ὃ ξυνήδει, ἔφασαν χρῆναι ἀνοίγειν τὰς πύλας
 5 καὶ ἐπεξιέναι ἐς μάχην. ξυνέκειτο δὲ αὐτοῖς τῶν πυλῶν
 ἀνοιχθεισῶν ἐσπίπτειν τοὺς Ἀθηναίους, αὐτοὶ δὲ διάδηλοι
 ἔμελλον ἔσεσθαι· λίπα γὰρ ἀλείψεσθαι, ὅπως μὴ ἀδικῶνται.
 ἀσφάλεια δὲ αὐτοῖς μᾶλλον ἐγίγνετο τῆς ἀνοίξεως· καὶ γὰρ οἱ
 ἀπὸ τῆς Ἐλευσίνοσ κατατὸ ξυγκείμενον, τετρακισχίλιοι ὀπλι-
 ται τῶν Ἀθηναίων καὶ ἱππῆς ἑξακόσιοι, [οἱ] τὴν νύκτα πο-
 6 ρευόμενοι παρήσαν. ἀλληλιμμένων δὲ αὐτῶν καὶ ὄντων ἤδη
 περὶ τὰς πύλας καταγορεύει τις ξυνειδὼς τοῖς ἐτέροις τὸ ἐπι-
 βούλευμα. καὶ οἱ ξυστραφέντες ἀθρόοι ἦλθον καὶ οὐκ ἔφα-
 σαν χρῆναι οὔτε ἐπεξιέναι (οὐδὲ γὰρ πρότερόν πο τοῦτο
 ἰσχύοντες μᾶλλον τολμῆσαι) οὔτε ἐς κίνδυνον φανερόν τὴν
 πόλιν καταγαγεῖν· εἴ τε μὴ πείσεται τις, αὐτοῦ τὴν μάχην
 ἔσεσθαι. ἐδήλουν δὲ οὐδὲν ὅτι ἴσασι τὰ πρᾶσσόμενα, ἀλλ'
 ὥς τὰ βέλτιστα βουλευόντες ἰσχυρίζοντο, καὶ ἅμα περὶ τὰς
 πύλας παρέμενον φυλάσσοντες, ὥστε οὐκ ἐγένετο τοῖς ἐπι-
 βουλεύουσι πρᾶξαι ὃ ἔμελλον.

69. Γνόντες δὲ οἱ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ ὅτι ἐναν-
 τίωμά τι ἐγένετο καὶ τὴν πόλιν βία οὐχ οἷοί τε ἔσονται λα-
 βεῖν, τὴν Νίσαιαν εὐθὺς περιετείχιζον, νομίζοντες, εἰ πρὶν
 ἐπιβοηθῆσαι τινὰς ἐξέλοιεν, θᾶσσον ἂν καὶ τὰ Μέγαρα προσ-

2. καὶ — νομίσαντες enthält den zweiten Grund von φοβηθέντες, und τῶν — ἀντιμαχομένων den von νομίσαντες selbst.

3. ἀφ' ἑαυτοῦ γν., aus eigenem Antriebe. — οἱ δ', οἱ Πελοποννήσιοι.

5. λίπα γὰρ ἀλ. hängt noch von ἔμελλον ab. zu 1, 25, 4. — καὶ γὰρ οἱ κτέ. klingt so, als ob diese Ver-

abredung schon oben erwähnt wäre. — [οἱ] ist wohl fehlerhafte Wiederholung der vorang. Silbe.

6. αὐτοῦ, dort, an Ort und Stelle, nicht vor dem Thore mit dem angebl. Feinde.

69. 1. τινὰς. zu 3, 36, 5. — ἐξέλοιεν, eroberten, überwältigten. v. 122, 6. 3. 113, 6 u. a.

χωρῆσαι (παρεγένετο δὲ σίδηρός τε ἐκ τῶν Ἀθηναίων ταχὺ καὶ 2
 λιθουργοὶ καὶ τᾶλλα ἐπιτήδεια), ἀρξάμενοι δ' ἀπὸ τοῦ τεί-
 χους ὃ εἶχον καὶ διοικοδομήσαντες τὸ πρὸς Μεγαρέας, ἀπ'
 ἐκείνου ἐκατέρωθεν ἐς θάλασσαν τῆς Νισαίας τάφρον τε καὶ
 τείχη διελομένη ἢ στρατιά, ἐκ τε τοῦ προαστείου λίθοις καὶ
 πλίνθοις χρώμενοι, καὶ κόπτοντες τὰ δένδρα καὶ ὕλην ἀπε-
 σταύρουν εἴ πη δέοιτό τι· καὶ αἱ οἰκίαι τοῦ προαστείου ἐπάλ-
 ξεις λαμβάνουσιν αὐταὶ ὑπὸ ἥρπον ἔρυμα. καὶ ταύτην μὲν τὴν 3
 ἡμέραν ὅλην εἰργάζονται· τῇ δ' ὑστεραία περὶ δείλην τὸ τεῖχος
 ὅσον οὐκ ἀπετετέλεστο, καὶ οἱ ἐν τῇ Νισαίᾳ δέιδαντες, σίτου
 τε ἀπορία (ἐφ' ἡμέραν γὰρ ἐκ τῆς ἄνω πόλεως ἐχρῶντο) καὶ
 τοὺς Πελοποννησίους οὐ νομίζοντες ταχὺ ἐπιβοηθήσειν, τοὺς
 τε Μεγαρέας πολεμίους ἡγούμενοι, ξυνέβησαν τοῖς Ἀθη-
 ναίοις ῥητοῦ μὲν ἕκαστον ἀργυρίου ἀπολυθῆναι ὅπλα παρα-
 δόντας, τοῖς δὲ Λακεδαιμόνιοις, τῷ τε ἄρχοντι καὶ εἴ τις
 ἄλλος ἐνὴν, χρῆσθαι Ἀθηναίους ὅτι ἂν βούλωνται. ἐπὶ τού-
 τοις ὁμολογήσαντες ἐξῆλθον. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τὰ μακρὰ τείχη 4
 ἀπορρήξαντες ἀπὸ τῆς τῶν Μεγαρέων πόλεως καὶ τὴν Νί-
 σαιαν παραλαβόντες τᾶλλα παρεσκευάζοντο.

70. Βρασίδης δὲ ὁ Τέλλιδος Λακεδαιμόνιος κατὰ τοῦτον
 τὸν χρόνον ἐτύγγανε περὶ Σικυῶνα καὶ Κόρινθον ὦν, ἐπὶ
 Θράκης στρατείαν παρασκευαζόμενος. καὶ ὥς ἦσθετο τῶν
 τειχῶν τὴν ἄλωσιν, δέιδας περὶ τε τοῖς ἐν τῇ Νισαίᾳ Πελο-
 ποννησίοις καὶ μὴ τὰ Μέγαρα ληφθῆναι, πέμπει ἐς τε τοὺς
 Βοιωτοὺς κελεύων κατὰ τάχος στρατιᾷ ἀπαντῆσαι ἐπὶ Τριπο-

2. ἀρξάμενοι δ' und alles Folg.
 bis χρώμενοι schliesst sich an πε-
 ριετείχιζον an, indem δ' die Ver-
 bindung mit νομίζοντες herstellt.
 Mit καὶ κόπτοντες beginnt ein
 neues, selbständiges Satzglied. —
 τοῦ τείχους, die langen Mauern
 als ein Bau gedacht. — καὶ διοι-
 κοδ. κτέ., und zwar nachdem
 sie durch einen Querbau
 (zwischen den beiden Mauersch-
 keln) die Seite nach Megara
 hin gesperrt hatten. v. 8, 90,
 5 διοικοδόμησαν στοάν. 3, 34, 2.
 7, 60, 2 διατείχισμα. Wegen καί
 zu 1, 1, 1. — ἀπ' ἐκείνου, τοῦ
 τείχους ὃ εἶχον. — τῆς Νισαίας

verb. mit ἐκατέρωθεν. — διελομέ-
 νη ἢ στρ. Ueber d. Nom. zu 1, 49,
 4. In διελομένη liegt zugleich ἐρ-
 γαζομένη. — δέοιτο unpersönl.,
 also für das sonst übl. δέοι. Doch
 ist dieser Gebrauch sehr streitig.
 Poppo erklärt deshalb: si qua
 pars alicubi munitione (proprie
 τοῦ ἀποσταυροῦσθαι) egeret. Krüg.
 vermuthet δέοι.

3. ὅσον οὐκ, beinahe. zu 125,
 1. — οὐ νομίζοντες steht dem ἀπο-
 ρία parallel. zu 1, 80, 1.

4. ἀπορρήξαντες, durch Nieder-
 reissen des an die Stadtmauer
 stossenden Theiles.

70. 1. στρατείαν. Die Codd.

δίσκον (ἔστι δὲ κώμη τῆς Μεγαρίδος ὄνομα τοῦτο ἔχουσα ὑπὸ τῷ ὄρει τῇ Γερανείᾳ), καὶ αὐτὸς ἔχων ἦλθεν ἑπτακοσίους μὲν καὶ δισχιλίους Κορινθίων ὀπλίτας, Φλιασίων δὲ τετρακοσίους, Σικυωνίων δὲ ἑξακοσίους καὶ τοὺς μεθ' αὐτοῦ ὅσοι ἤδη ξυνειλεγμένοι ἦσαν, οἰόμενος τὴν Νίσαιαν ἔτι 2 καταλήψεσθαι ἀνάλωτον. ὥς δὲ ἐπύθετο, (ἔτυχε γὰρ νυκτὸς ἐπὶ τὸν Τριποδίσκον ἐξελθών) ἀπολέξας τριακοσίους τοῦ στρατοῦ, πρὶν ἐκπυστος γενέσθαι, προσῆλθε τῇ τῶν Μεγαρέων πόλει λαθὼν τοὺς Ἀθηναίους ὄντας περὶ τὴν θάλασσαν, βουλόμενος μὲν τῷ λόγῳ καὶ ἅμα, εἰ δύναιτο, ἔργῳ τῆς Νισαίας πειρᾶσθαι, τὸ δὲ μέγιστον, τὴν τῶν Μεγαρέων πόλιν ἐσελθὼν βεβαιώσασθαι. καὶ ἡξίου δέξασθαι σφᾶς, λέγων ἐν ἐλπίδι εἶναι ἀναλαβεῖν Νίσαιαν.

71. Αἱ δὲ τῶν Μεγαρέων στάσεις φοβούμεναι, οἱ μὲν μὴ τοὺς φεύγοντας σφίσιν ἐσαγαγὼν αὐτοὺς ἐκβάλλῃ, οἱ δὲ μὴ αὐτὸ τοῦτο ὁ δῆμος δείσας ἐπιθῆται σφίσι καὶ ἡ πόλις ἐν μάχῃ καθ' αὐτὴν οὖσα ἐγγὺς ἐφεδρευόντων Ἀθηναίων ἀπόληται, οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλ' ἀμφοτέροις ἐδόκει ἡσυχάσασθαι τὸ 2 μέλλον περιδεῖν. ἠλπιζον γὰρ καὶ μάχην ἐκάτεροι ἔσεσθαι τῶν τε Ἀθηναίων καὶ τῶν προσβοηθησάντων, καὶ οὕτω σφίσιν ἀσφαλεστέρως ἔχειν, οἷς τις εἴη εὖνους, κρατήσασθαι προσχωρήσαι. ὁ δὲ Βρασίδας ὥς οὐκ ἔπειθεν, ἀνεχώρησε πάλιν εἰς τὸ ἄλλο στράτευμα.

72. Ἄμα δὲ τῇ ἑφ' οἱ Βοιωτοὶ παρῆσαν, διανενοημένοι μὲν καὶ πρὶν Βρασίδαν πέμψαι βοηθεῖν ἐπὶ τὰ Μέγαρα, ὥς οὐκ ἀλλοτρίου ὄντος τοῦ κινδύνου, καὶ ἤδη ὄντες πανστρατιᾷ Πλαταιᾶσιν. ἐπειδὴ δὲ καὶ ἦλθεν ὁ ἄγγελος, πολλῶ μᾶλλον ἐρρώσθησαν, καὶ ἀποστείλαντες διακοσίους καὶ δισχιλίους

στρατιάν, doch v. 74, 1. — τοὺς μεθ' — ἦσαν, näml. Söldner, die er im Pelop. bereits zu der thrakischen Expedition geworben hatte (80, 5). Es müssen ihrer damals erst hundert beisammen gewesen sein. v. 72, 1. 2, wo für δισχιλίους nicht mit einigen Codd. χιλίους zu lesen ist wegen 78, 1.

2. ἐπύθετο, sc. ἀλῶναι aus ἀνάλωτον. — ἔτυχε γὰρ κτέ. Ueb. die Stellung zu 67, 5.

71. 1. αὐτούς, sie selbst. — περιδεῖν, beobachtend abwarten. 73, 1 und sonst bei Thuk. in diesem Sinne das Med.

2. ἀσφαλεστέρως. zu 1, 130, 1.

72. 1. ἐπερρώσθησαν. Uebergang aus dem Partic. in das Verb. fin. zu 2, 29, 3. — ἀποστείλαντες. „Das Partic. enthält den Hauptgedanken: sie schickten zum Brasidas, während sie etc.“ K.

ὀπλίτας καὶ ἱππέας ἑξακοσίους τοῖς πλείοσιν ἀπῆλθον πάλιν. παρόντος δὲ ἤδη ξύμπαντος τοῦ στρατεύματος, ὀπλιτῶν οὐκ 2 ἔλασσαν ἑξακισχιλίων, καὶ τῶν Ἀθηναίων τῶν μὲν ὀπλιτῶν περὶ τὴν Νίσαιαν ὄντων καὶ τὴν θάλασσαν ἐν τάξει, τῶν δὲ ψιλῶν ἀνὰ τὸ πεδίον ἐσκεδασμένων, οἱ ἱππῆς οἱ τῶν Βοιωτῶν ἀπροσδοκῆτοις ἐπιπεσόντες τοῖς ψιλοῖς ἔτρεψαν ἐπὶ τὴν θάλασσαν· ἐν γὰρ τῷ πρὸ τοῦ οὐδεμία βοήθειά πω τοῖς Μεγα- ρεῦσιν οὐδαμόθεν ἐπῆλθεν. ἀντεπεξελάσαντες δὲ καὶ οἱ τῶν 3 Ἀθηναίων ἐς χεῖρας ἦσαν, καὶ ἐγένετο ἱππομαχία ἐπὶ πολὺ, ἐν ἣ ἄξιουσιν ἑκάτεροι οὐχ ἥσσους γενέσθαι. τὸν μὲν γὰρ 4 ἱππαρχον Βοιωτῶν καὶ ἄλλους τινὰς οὐ πολλοὺς πρὸς αὐτὴν τὴν Νίσαιαν προσελάσαντα οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἀποκτείναντες ἐσκύλευσαν καὶ τῶν τε νεκρῶν τούτων κρατήσαντες ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν καὶ τροπαῖον ἔστησαν· οὐ μέντοι ἐν γε τῷ παντὶ ἔργῳ βεβαίως οὐδέτεροι τελευτήσαντες ἀπεκρίθησαν, ἀλλ' οἱ μὲν Βοιωτοὶ πρὸς τοὺς ἑαυτῶν, οἱ δὲ ἐπὶ τὴν Νίσαιαν.

73. Μετὰ δὲ τοῦτο Βρασίδης καὶ τὸ στρατεύμα ἐχώρουν ἐγγυτέρω τῆς θαλάσσης καὶ τῆς τῶν Μεγαρέων πόλεως, καὶ καταλαβόντες χωρίον ἐπιτήδειον παραταξάμενοι ἠσύχαζον, οἰόμενοι σφίσιν ἐπιέναι τοὺς Ἀθηναίους, καὶ τοὺς Μεγαρέας ἐπιστάμενοι περιορωμένους ὁποτέρων ἡ νίκη ἔσται. καλῶς δὲ 2 ἐνόμιζον σφίσιν ἀμφοτέρω ἔχειν, ἅμα μὲν τὸ μὴ ἐπιχειρεῖν προτέρους μηδὲ μάχης καὶ κινδύνου ἐκόντας ἄρξαι, ἐπειδὴ γε ἐν φανερῷ ἔδειξαν ἐτοῖμοι ὄντες ἀμύνεσθαι, καὶ αὐτοῖς ὥσπερ ἀκονιτὶ τὴν νίκην δικαίως ἂν τίθεσθαι, ἐν τῷ αὐτῷ δὲ καὶ πρὸς τοὺς Μεγαρέας ὁρθῶς ξυμβαίνειν. εἰ μὲν γὰρ μὴ ὥφθη- 3

2. ἐν γὰρ κτέ. zur Erklärung von ἀπροσδοκῆτοις.

4. προσελάσαντα hat nur eine gute Handschr. Die Vulg. προσελάσαντες ist wohl unstatthaft, da ja die Ath. Nisaea inne hatten. Der Sing. soll den Reiteranführer hervorheben. v. 73, 4. 112, 3. zu 3, 109, 2 καὶ vor ἀποκτ. corresp. dem καὶ vor τῶν. Ueb. das Ganze s. Ullrich Beitr. z. K. d. Th. 1, S. 15 ff. — βεβαίως οὐδ. τελευτ., nachdem keiner von beiden einen entschiedenen Erfolg erlangt hatte. Doch diese Be-

deutung hat τελευτᾶν sonst nicht. Deshalb will Ullrich a. a. O. S. 20 ff. ändern, etwa ἐπιτελέσαντες. — ἀλλ' (sc. ἀπεκρίθησαν) ist gebraucht wegen der vorang. Negat.

73. 2. ἀμφοτέρω wird erklärt durch ἅμα μὲν — ἐν τῷ αὐτῷ δὲ καί. — ἂν τίθεσθαι, würde zugeschrieben werden, abhängig von dem hier ohne καλῶς ἔχειν zu denkenden ἐνόμιζον. — ὁρθῶς ξυμβαίνειν., es treffe sich gut, gleichsam Wiederholung von καλῶς ἔχειν.

σαν ἐλθόντες, οὐκ ἂν ἐν τύχῃ γίνεσθαι σφίσιν, ἀλλὰ σαφῶς
 ἂν ὥσπερ ἡσσηθέντων στερηθῆναι εὐθὺς τῆς πόλεως· νῦν
 δὲ καὶ τυχεῖν αὐτοὺς Ἀθηναίους μὴ βουλευθέντας ἀγωνίζε-
 σθαι, ὥστε ἀμαχεῖ ἂν περιγενέσθαι αὐτοῖς ὧν ἔνεκα ἦλθον·
 4 ὅπερ καὶ ἐγένετο. οἱ γὰρ Μεγαρῆς, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι ἐτάξαντο
 μὲν παρὰ τὰ μακρὰ τείχη ἐξελθόντες, ἡσύχαζον δὲ καὶ αὐτοὶ
 μὴ ἐπιόντων, λογιζόμενοι καὶ οἱ ἐκείνων στρατηγοὶ μὴ ἀντί-
 παλον εἶναι σφίσι τὸν κίνδυνον, ἐπειδὴ καὶ τὰ πλείω αὐτοῖς
 προεκεχωρήκει, ἄρξασι μάχης πρὸς πλείονας αὐτῶν ἢ λαβεῖν
 νικήσαντας Μέγαρα ἢ σφαλέντας τῷ βελτίστῳ τοῦ ὀπλιτικοῦ
 βλαφθῆναι, τοῖς δὲ ξυμπάσης τῆς δυνάμεως καὶ τῶν παρόν-
 των μέρος ἕκαστον κινδυνεύειν εἰκότως ἐθέλειν τολμᾶν, χρό-
 νον δὲ ἐπισχόντες, καὶ ὡς οὐδὲν ἄφ' ἐκατέρων ἐπεχειρεῖτο,
 ἀπῆλθον πρότερον οἱ Ἀθηναῖοι ἐς τὴν Νίσαιαν καὶ αὐτίς οἱ
 Πελοποννήσιοι ὅθενπερ ὠρμήθησαν· οὕτω δὲ τῷ μὲν Βρα-
 σίδα αὐτῷ καὶ τοῖς ἀπὸ τῶν πόλεων ἄρχουσιν οἱ τῶν φευ-
 γόντων φίλοι Μεγαρῆς, ὡς ἐπικρατήσαντι καὶ τῶν Ἀθηναίων

3. οὐκ ἂν — σφίσιν, wörtl.: so würde es (der Erfolg) für sie nicht in der Hand des Schicksals liegen, d. h. so würde für sie jetzt gar nicht die Möglichkeit eines glücklichen Erfolges sein. ἐν τύχῃ γίγνεται μοι, wie ἐν ἀσφαλεῖ μὲν ἐμοὶ — ἐγίγνετο 1, 137, 4 u. A. zu 1, 7. — ἡσσηθέντων, sc. σφῶν, gen. abs. bei gleichem Subj. zu 2, 83, 3. — αὐτοῖς, τοῖς Πελοπ., also = σφίσιν.

4. οἱ γὰρ Μεγαρῆς. „Haec post longam interpositionem verbis οἱ τῶν φευγόντων φίλοι Μεγαρῆς cum correctione quadam, vel potius accuratius definita repetuntur et cohaerent cum verbo ἀνοίγουσι. Similis locus est 8, 99.“ P. — λογιζόμενοι — στρατηγοί. Ueb. den Nom. zu 1, 49, 4. — πλείονας αὐτῶν. Die beiderseitigen Streitkräfte ergeben sich aus 67, 1. 2. 68, 5. 72, 1. 2. — τῷ βελτίστῳ — βλαφθ., um den besten Theil beschädigt, geschwächt zu werden. — τοῖς δέ, τοῖς Πελοπ. — καὶ vor παρόντων möchte man mit Reiske tilgen. Doch viell. ist

der Sinn: jeder einzelne Theil ihrer gesammten Macht überhaupt und der jetzt Anwesenden insbesondere. Poppo schlägt für καὶ τῶν zweifelnd ὀλίγων vor, was einen klarern und mit des Schol. Erklärung stimmenden Gedanken gäbe. — κινδυνεύειν hängt von τολμᾶν, dieses von ἐθέλειν (bereit sein) ab. — χρόνον δὲ — ὠρμήθησαν hängt ebenfalls noch von dem obigen ὡς ab, und diesem Theile des Vordersatzes ist noch ein Satzglied mit ὡς (ὡς — ἐπεχειρεῖτο) subordiniert, welches durch καὶ mit ἐπισχόντες (= ὡς ἐπέσχον) verbunden wird. Erst οὕτω δὲ hebt den Nachsatz an. — πρότερον. Krüg. mit einer Handschr. ansprechend πρότεροι. Doch vgl. auch zu 6, 3, 1. — τῷ μὲν κτέ. μὲν ist gesetzt, als wenn folgen sollte τοὺς δ' ἐκ Πηγῶν κατὰγονσιν, was aber erst 74, 2 und in anderer Verbindung steht. — ἀπὸ τῶν πόλεων, näml. Κορινθίων, Φλιασίων, Σικυνώνων, Βοιωτῶν (70, 1. 72, 1). — ἐπικρατήσαντι. Ueb. den Sing. zu 72, 4.

οὐκέτι ἐθελησάντων μάχεσθαι, θαρσοῦντες μᾶλλον ἀνοίγουσί τε τὰς πύλας καὶ δεξάμενοι καταπεπληγμένων ἤδη τῶν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους πραξάντων ἐς λόγους ἔρχονται.

74. Καὶ ὕστερον ὁ μὲν διαλυθέντων τῶν συμμαχῶν κατὰ πόλεις ἐπανελθὼν καὶ αὐτὸς ἐς τὴν Κόρινθον τὴν ἐπὶ Θράκης στρατείαν παρεσκεύαζεν, ἵναπερ καὶ τὸ πρῶτον ὥρμητο· οἱ 2 δὲ ἐν τῇ πόλει Μεγαρῆς, ἀποχωρησάντων καὶ τῶν Ἀθηναίων ἐπ' οἴκου, ὅσοι μὲν τῶν πραγμάτων πρὸς τοὺς Ἀθηναίους μάλιστα μετέσχον, εἰδότες ὅτι ὥφθησαν, εὐθύς ὑπεξῆλθον, οἱ δὲ ἄλλοι κοινολογησάμενοι τοῖς τῶν φευγόντων φίλοις κατὰγουσι τοὺς ἐκ Πηγῶν, ὀρκώσαντες πίστεσι μεγάλας μη- δὲν μνησικακήσειν, βουλεύσειν δὲ τῇ πόλει τὰ ἄριστα. οἱ δὲ 3 ἐπειδὴ ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἐγένοντο καὶ ἐξέτασιν ὅπλων ἐποιήσαντο, διαστήσαντες τοὺς λόχους ἐξελέξαντο τῶν τε ἐχθρῶν καὶ οἱ ἐδόκουν μάλιστα συμπράξαι τὰ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ἄνδρας ὥς ἑκατόν, καὶ τούτων πέρι ἀναγκάσαντες τὸν δῆμον ψῆφον φανεράν διενεγκεῖν, ὥς κατεγνώσθησαν, ἔκτειναν, καὶ ἐς ὀλιγαρχίαν τὰ μάλιστα κατέστησαν τὴν πόλιν. καὶ 4 πλεῖστον δὴ χρόνον αὕτη ὑπ' ἐλαχίστων γενομένη ἐκ στάσεως μετὰστασις ξυνέμεινεν.

75. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους τῆς Ἀντάνδρου ὑπὸ τῶν Μυτιληναίων, ὥσπερ διανοοῦντο, μελλούσης κατασκευάζεσθαι, οἱ τῶν ἀργυρολόγων Ἀθηναίων στρατηγοί, Δημόδοκος καὶ Ἀριστείδης, ὄντες περὶ Ἑλλήσποντον (ὁ γὰρ τρίτος αὐτῶν Λάμαχος δέκα ναυσὶν ἐς τὸν Πόντον ἐσεπεπλεύκει) ὥς ἡσθάνοντο τὴν παρασκευὴν τοῦ χωρίου καὶ ἐδόκει αὐτοῖς δεινὸν εἶναι μὴ, ὥσπερ τὰ Ἄναια ἐπὶ τῇ Σάμῳ, γένηται, ἐνθα οἱ φεύγοντες τῶν Σαμίων καταστάντες τοὺς τε Πελοποννησίους ὠφέλουν ἐς τὰ ναυτικὰ κυβερνήτας πέμποντες καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει Σαμίους ἐς ταραχὴν καθίστασαν καὶ τοὺς ἐξιόντας ἐδέ-

74.1. τὸ πρῶτον. 70, 1.

2. πρὸς τοὺς Ἀθ. ohne Art. angeschlossen. zu 1, 18, 1. — τοὺς ἐκ Πηγῶν. 66, 1.

3. φανεράν, ein terroristisches Mittel, um desto sicherer die Verurtheilung zu erlangen. — τὰ μάλιστα auch 76, 3. 1, 92. 5, 16, 1. 25, 3.

4. μετὰστασις, eigtl. Umwälzung, ist hier zugleich der aus derselben hervorgegangene neue politische Zustand.

75. 1. τῆς Ἀντάνδρου. 52, 3. — μὴ, ὥσπερ κτέ. Constr. μὴ γένηται, ὥσπερ τὰ Ἄναια ἐπὶ τῇ Σάμῳ, sc. ἐγένετο.

χοντο· οὕτω δὲ ξυναγείραντες ἀπὸ τῶν ξυμμάχων στρατιὰν καὶ πλεύσαντες, μάχῃ τε νικήσαντες τοὺς ἐκ τῆς Ἀντάνδρου
 2 ἐπεξελθόντας, ἀναλαμβάνουσι τὸ χωρίον πάλιν. καὶ οὐ πολὺ ὕστερον ἐς τὸν Πόντον ἐσπλεύσας Λάμαχος, ἐν τῇ Ἡρακλεώτιδι ὁρμήσας ἐς τὸν Κάληκα ποταμὸν ἀπόλλυσι τὰς ναῦς ὕδατος ἄνωθεν γενομένου καὶ κατελθόντος αἰφνιδίου τοῦ ρεύματος. αὐτός τε καὶ ἡ στρατιὰ περὶ διὰ Βιθυνῶν Θρακῶν, οἳ εἰσι πέραν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἀφικνεῖται ἐς Χαλκηδόνα τὴν ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Πόντου Μεγαρέων ἀποικίαν.

76. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει καὶ Δημοσθένης Ἀθηναίων στρατηγὸς τεσσαράκοντα ναυσὶν ἀφικνεῖται ἐς Ναύπακτον,
 2 εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκ τῆς Μεγαρίδος ἀναχώρησιν. τῷ γὰρ Ἰπποκράτει καὶ ἐκείνῳ τὰ Βοιωτὰ πράγματα ἀπὸ τινων ἀνδρῶν ἐν ταῖς πόλεσιν ἐπράσσετο, βουλομένων μεταστῆσαι τὸν κόσμον καὶ ἐς δημοκρατίαν ὥσπερ οἱ Ἀθηναῖοι τρέψαι· καὶ Πτοιοδώρου μάλιστ' ἀνδρὸς φυγάδος ἐκ Θηβῶν ἐσηγουμένου
 3 τάδε αὐτοῖς παρεσκευάσθη. Σίφας μὲν ἔμελλόν τινες προδώσειν· αἱ δὲ Σίφαι εἰσὶ τῆς Θεσπικῆς γῆς ἐν τῷ Κρισαίῳ κόλπῳ ἐπιθαλασσίδιοι. Χαιρώνειαν δέ, ἣ ἐς Ὀρχομενὸν τὸν Μινύειον πρότερον καλούμενον, νῦν δὲ Βοιωτίον, ξυντελεῖ, ἄλλοι ἐξ Ὀρχομενοῦ ἐνεδίδοσαν, καὶ οἱ Ὀρχομενίων φυγάδες ξυνέπρασσον τὰ μάλιστα καὶ ἄνδρας ἐμισθοῦντο ἐκ Πελοποννήσου· ἔστι δὲ ἡ Χαιρώνεια ἔσχατον τῆς Βοιωτίας πρὸς τῇ
 4 Φανότιδι τῆς Φωκίδος, καὶ Φωκέων μετεῖχόν τινες. τοὺς δὲ Ἀθηναίους ἔδει Δήλιον καταλαβεῖν, τὸ ἐν τῇ Ταναγραίᾳ πρὸς Εὐβοίαν τετραμμένον Ἀπόλλωνος ἱερόν, ἅμα δὲ ταῦτα ἐν ἡμέρᾳ ῥητῇ γίγνεσθαι, ὅπως μὴ ξυμβοηθήσωσιν ἐπὶ τὸ Δήλιον οἱ Βοιωτοὶ ἀθρόοι, ἀλλ' ἐπὶ τὰ σφέτερα αὐτῶν ἕκαστοι

2. οὐ πολὺ ὕστερον verb. mit ἀπόλλυσι, nicht mit ἐσπλεύσας wegen §. 1 ὁ γὰρ κτέ. — ὁρμήσας, gewiss von ὁρμέω, heisst wohl: nachdem er vor Anker gegangen, wie ἐβασίλευσεν, er wurde König; s. zu 1, 3, 2. Dann ist ἐς nicht auffallend. Die Vulg., doch gegen d. best. Codd., ὁρμίσας. — ἄνωθεν, aus dem obern Lande.

76. 1. ἀναχώρησιν. 74, 2. —

2. οἱ Ἀθ., sc. ἐδημοκρατοῦντο.

3. Ὀρχομενὸν τὸν M. zu 3, 87,

4. — ξυντελεῖ. Den selbständigen Städten des boeot. Bundes, wahrscheinl. zehn damals, waren wieder kleinere unterthänig (ξύμμοροι, ξυντελεῖς). — ἐνεδίδοσαν. das Impf.: sie arbeiteten an der Uebergabe. v. 5, 62, 2. zu 1, 105, 6. — τὰ μάλιστα. zu 74, 3. — ἔσχατον. Ueb. das Neutr. zu 1, 138, 5.

κινούμενα. καὶ εἰ κατορθοῖτο ἡ πείρα καὶ τὸ Δῆλιον τειχι- 5
σθείη, ῥαδίως ἤλπιζον, εἰ καὶ μὴ παραυτίκα νεωτερίζοιτό τι
τῶν κατὰ τὰς πολιτείας τοῖς Βοιωτοῖς, ἐχομένων τούτων τῶν
χωρίων καὶ ληστευομένης τῆς γῆς καὶ οὔσης ἐκάστοις διὰ βρα-
χέος ἀποστροφῆς οὐ μενεῖν κατὰ χώραν τὰ πράγματα, ἀλλὰ
χρόνῳ τῶν Ἀθηναίων μὲν προσιόντων τοῖς ἀφεστηκόσι, τοῖς
δὲ οὐκ οὔσης ἀθρόας τῆς δυνάμεως, καταστήσειν αὐτὰ ἐς τὸ
ἐπιτήδειον.

77. Ἡ μὲν οὖν ἐπιβουλὴ τοιαύτη παρεσκευάζετο· ὁ δὲ
Ἰπποκράτης αὐτὸς μὲν ἐκ τῆς πόλεως δύναμιν ἔχων, ὁπότε
καιρὸς εἴη, ἔμελλε στρατεύειν ἐς τοὺς Βοιωτοὺς, τὸν δὲ Δη-
μοσθένην προαπέστειλε ταῖς τεσσαράκοντα ναυσὶν ἐς τὴν
Ναύπακτον, ὅπως ἐξ ἐκείνων τῶν χωρίων στρατὸν ξυλλέξας
Ἀκαρνάνων τε καὶ τῶν ἄλλων ξυμμάχων πλέοι ἐπὶ τὰς Σίφας
ὥς προδοθησομένης· ἡμέρα δ' αὐτοῖς εἴρητο ἥ ἔδει ἅμα ταῦτα
πράσσειν. καὶ ὁ μὲν Δημοσθένης ἀφικόμενος, Οἰνιάδας δὲ 2
ὑπὸ τε Ἀκαρνάνων πάντων κατηναγκασμένους καταλαβὼν ἐς
τὴν Ἀθηναίων ξυμμαχίαν καὶ αὐτὸς ἀναστήσας τὸ ξυμμαχικὸν
τὸ ἐκείνη πᾶν, ἐπὶ Σαλύνθιον καὶ Ἀγραίους στρατεύσας
πρῶτον καὶ προσποιησάμενος, τᾶλλα ἡτοιμάζετο ὥς ἐπὶ τὰς
Σίφας, ὅταν δέη, ἀπαντησόμενος.

78. Βρασίδας δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦ θέρους
πορευόμενος ἑπτακοσίοις καὶ χιλίοις ὀπλίταις ἐς τὰ ἐπὶ Θρά-
κης ἐπειδὴ ἐγένετο ἐν Ἡρακλείᾳ τῇ ἐν Τραχῖνι, καὶ προ-
πέμψαντος αὐτοῦ ἄγγελον ἐς Φάρσαλον παρὰ τοὺς ἐπιτη-
δείους, ἀξιοῦντος διάγειν ἑαυτὸν καὶ τὴν στρατιάν, ἦλθον
ἐς Μελιτίαν τῆς Ἀχαΐας Πάναιρός τε καὶ Δῶρος καὶ Ἱππο-
λοχίδας καὶ Τορύλαος καὶ Στρόφακος, πρόξενος ὢν Χαλκι-
δέων, τότε δὲ ἐπορεύετο. ἦγον δὲ καὶ ἄλλοι Θεσσαλῶν αὐτὸν 2
καὶ ἐκ Λαρίσης Νικονίδας, Περδίκκας ἐπιτήδειος ὢν. τὴν

5. νεωτερίζοιτο nur sehr wenige Codd., die übrigen νεωτερίζοι, das als Transit. auf ἡ πείρα bezogen eine fremdartige Sprechweise gäbe und in der intrans. Bedeutung „eine Neuierung stattfände“ um so weniger genommen werden kann, da 4, 41, 3. 8, 73, 1 in ganz gleichem Zusammen-

hange das Pass. gebraucht ist. — διὰ βραχέος vom Raume. — ἀποστροφῆς, eine Zuflucht. v. 8, 75, 3.

77. 2. Οἰνιάδας. zu 2, 9, 4. — Σαλύνθιον καὶ Ἀγρ. 3, 111, 4. 114, 2.

78. 1. τῆς Ἀχαΐας in Phthiotis. — ἦλθον κτέ. ist noch Vordersatz.

γὰρ Θεσσαλίαν ἄλλως τε οὐκ εὐπορον ἦν διέναι ἄνευ ἀγω-
 γοῦ καὶ μετὰ ὅπλων γε δὴ, καὶ τοῖς πᾶσι γε ὁμοίως Ἑλλήσιν
 ὑποπτον καθεστήκει τὴν τῶν πέλας μὴ πείσαντας διέναι·
 τοῖς τε Ἀθηναίοις αἰεί ποτε τὸ πλῆθος τῶν Θεσσαλῶν εὖνουν
 3 ὑπῆρχεν. ὥστε εἰ μὴ δυναστεία μᾶλλον ἢ ἰσονομία ἐχρῶντο
 τὸ ἐγχώριον οἱ Θεσσαλοὶ, οὐκ ἂν ποτε προῆλθεν, ἐπεὶ καὶ
 τότε πορευομένῳ αὐτῷ ἀπαντήσαντες ἄλλοι τῶν τάναντία
 τούτοις βουλομένων ἐπὶ τῷ Ἐνιπεῖ ποταμῷ ἐκώλυνον καὶ ἀδι-
 4 κεῖν ἔφασαν ἄνευ τοῦ πάντων κοινοῦ πορευόμενον. οἱ δὲ
 ἄγοντες οὔτε ἀκόντων ἔφασαν διάξειν, αἰφνιδίον τε παραγε-
 νόμενον ξένοι ὄντες κομίζειν. ἔλεγε δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Βρασίδης
 τῇ Θεσσαλῶν γῇ καὶ αὐτοῖς φίλος ὢν ἰέναι, καὶ Ἀθηναίοις
 πολεμίοις οὔσι καὶ οὐκ ἐκείνοις ὅπλα ἐπιφέρειν, Θεσσαλοῖς
 τε οὐκ εἰδέναι καὶ Λακεδαιμονίοις ἔχθραν οὔσαν ὥστε τῇ ἄλ-
 λήλων γῇ μὴ χρῆσθαι, νῦν τε ἀκόντων ἐκείνων οὐκ ἂν προ-
 ελθεῖν (οὐδὲ γὰρ ἂν δύνασθαι), οὐ μέντοι ἀξιοῦν γε εἶργε-
 5 σθαι. καὶ οἱ μὲν ἀκούσαντες ταῦτα ἀπῆλθον· ὁ δὲ κελευόντων
 τῶν ἀγωγῶν, πρὶν τι πλεόν ξυστῆναι τὸ κωλύσον, ἐχώρει
 οὐδὲν ἐπισχῶν δρόμῳ. καὶ ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ, ἣ ἐκ τῆς Με-
 λιτίας ἀφώρμησεν, ἐς Φάρσαλόν τε ἐτέλεσε καὶ ἐστρατοπε-
 δεύσατο ἐπὶ τῷ Ἀπιδανῷ ποταμῷ, ἐκεῖθεν δὲ ἐς Φάκιον, καὶ
 6 ἐξ αὐτοῦ ἐς Περαιβίαν. ἀπὸ δὲ τούτου ἤδη οἱ μὲν [τῶν] Θεσ-
 σαλῶν ἀγωγοὶ πάλιν ἀπῆλθον, οἱ δὲ Περαιβοὶ αὐτόν, ὑπήκοοι
 ὄντες Θεσσαλῶν, κατέστησαν ἐς Δῖον τῆς Περδίκκου ἀρχῆς,
 ὃ ὑπὸ τῷ Ὀλύμπῳ Μακεδονίας πρὸς Θεσσαλοὺς πόλισμα κεῖται.

79. Τούτῳ τῷ τρόπῳ Βρασίδης Θεσσαλίαν φθάσας διέ-
 δραμε πρὶν τινα κωλύειν παρασκευάσασθαι, καὶ ἀφίκετο ὡς
 2 Περδίκκαν καὶ ἐς τὴν Χαλκιδικήν. ἐκ γὰρ τῆς Πελοποννήσου,
 ὡς τὰ τῶν Ἀθηναίων εὐτύχει, δείσαντες οἱ τε ἐπὶ Θράκης
 ἀφεστῶτες Ἀθηναίων καὶ Περδίκκας ἐξήγαγον τὸν στρατόν,
 οἱ μὲν Χαλκιδῆς νομίζοντες ἐπὶ σφᾶς πρῶτον ὀρμήσειν τοὺς
 Ἀθηναίους (καὶ ἅμα αἱ πλησιόχωροι πόλεις αὐτῶν αἱ οὐκ

2. καὶ — γε δὴ, und nun gar.
v. 92, 4

3. τὸ ἐγχώριον, wie τὰ πλείστον
ἀξία ἐχρῶντο 2, 15, 5. Zur Sache
3, 62, 3.

5. τὸ κωλύσον. zu 2, 51, 5. — ἐτέ-
λεσε. zu 2, 97, 1.

6. [τῶν] fehlt in sehr vielen
Codd.

79. 2. οἱ — ἀφεστῶτες die Chal-
kideer und die Bottiaeer: 1, 58, 1.
— ἐξήγαγον, auch §. 3, mit der
Andeutung, dass es schwer war
sie aus dem Peloponnes heraus-

ἀφεστηκυῖαι ξυνεπῆγον κρύφα), Πελοπίδας δὲ πολέμιος μὲν οὐκ ὢν ἐκ τοῦ φανεροῦ, φοβούμενος δὲ καὶ αὐτὸς τὰ παλαιὰ διάφορα τῶν Ἀθηναίων καὶ μάλιστα βουλόμενος Ἀρριβαῖον τὸν Λυγκηστῶν βασιλέα παραστήσασθαι. ξυνέβη δὲ αὐτοῖς, 3 ὥστε ῥᾶον ἐκ τῆς Πελοποννήσου στρατὸν ἐξαγαγεῖν, ἢ τῶν Λακεδαιμονίων ἐν τῷ παρόντι κακοπραγία.

80. Τῶν γὰρ Ἀθηναίων ἐγκειμένων τῇ Πελοποννήσῳ καὶ οὐχ ἥκιστα τῇ ἐκείνων γῇ, ἤλπιζον ἀποστρέψαι αὐτοὺς μάλιστα, εἰ ἀντιπαραλυποῖεν πέμψαντες ἐπὶ τοὺς ξυμμάχους αὐτῶν στρατιάν, ἄλλως τε καὶ ἐτοίμων ὄντων τρέφειν τε καὶ ἐπὶ ἀποστάσει σφᾶς ἐπικαλουμένων. καὶ ἅμα τῶν Εἰλώτων 2 βουλομένοις ἦν ἐπὶ προφάσει ἐκπέμψαι, μή τι πρὸς τὰ παρόντα τῆς Πύλου ἐχομένης νεωτερίσωσιν· ἐπεὶ καὶ τάδε ἔπραξαν, 3 φοβούμενοι αὐτῶν τὴν νεότητα καὶ τὸ πλῆθος (αἰεὶ γὰρ τὰ πολλὰ Λακεδαιμονίοις πρὸς τοὺς Εἰλωτας τῆς φυλακῆς πέρι μάλιστα καθεστήκει)· προεῖπον αὐτῶν ὅσοι ἀξιούσιν ἐν τοῖς πολεμίοις γεγενῆσθαι σφίσιν ἄριστοι, κρίνεσθαι, ὥς ἐλευθερώσονται, πείραν ποιούμενοι καὶ ἡγούμενοι τούτους σφί- σιν ὑπὸ φρονήματος, οἵπερ καὶ ἡξίωσαν πρῶτος ἕκαστος ἐλευθεροῦσθαι, μάλιστα ἂν καὶ ἐπιθέσθαι. καὶ προκρίναντες 4 ἐς δισχιλίους, οἱ μὲν ἐστεφανώσαντό τε καὶ τὰ ἱερὰ περιῆλ- θον ὥς ἡλευθερωμένοι, οἱ δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον ἡφάνισάν τε αὐτοὺς καὶ οὐδεὶς ἦσθετο ὅτῳ τρόπῳ ἕκαστος διεφθάρη. καὶ 5 τότε προθύμως τῷ Βρασίδῳ αὐτῶν ξυνέπεμψαν ἑπτακοσίους ὀπλίτας, τοὺς δ' ἄλλους ἐκ τῆς Πελοποννήσου μισθῷ πείσας ἐξήγαγεν.

81. Αὐτόν τε Βρασίδα βουλόμενον μάλιστα Λακεδαι- μόνιοι ἀπέστειλαν, προὔθυμήθησαν δὲ καὶ οἱ Χαλκιδῆς, ἄν- δρα ἔν τε τῇ Σπάρτῃ δοκοῦντα δραστήριον εἶναι ἐς τὰ πάντα καὶ ἐπειδὴ ἐξῆλθε πλείστου ἀξίου Λακεδαιμονίοις γενόμενον.

zubringen. — πολέμιος κτέ. 2, 29, 6. 7.

80. 1. ἀποστρέψαι. Ueb. den Ao. zu 1, 81, 6. — ἐτοίμων ὄντων, sc. τῶν ξυμμάχων.

2. τῶν Εἰλ., gen. part., verb. mit ἐκπέμψαι. — βουλομένοις ἦν. zu 2, 3, 2.

3. τὴν νεότητα, die Jugend mit ihrer Kampf- und Neuerungs-

sucht. v. 2, 8, 1. 21, 2. 6, 13, 1. — πέρι, hinsichtlich, hier: be- hufs. — ἐν τοῖς πολ., im Kriegs- wesen. — κρίνεσθαι, sollten ausgewählt werden. Das Subj. τούτους ist in ὅσοι enthalten.

4. προκρίναντες κτέ. Ueb. den Nom. zu 3, 34, 3.

81. 1. προὔθυμήθησαν, sc. τοὺς Λακ. αὐτὸν ἀποστεῖλαι.

2 τό τε γὰρ παραυτίκα ἑαυτὸν παρασχὼν δίκαιον καὶ μέτριον
 ἐς τὰς πόλεις ἀπέστησε τὰ πολλά, τὰ δὲ προδοσίᾳ εἶλε τῶν
 χωρίων, ὥστε τοῖς Λακεδαιμονίοις γίννεσθαι ξυμβαίνειν τε
 βουλομένοις, ὅπερ ἐποίησαν, ἀνταπόδοσιν καὶ ἀποδοχὴν χω-
 ρίων καὶ τοῦ πολέμου ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου λώφησιν, ἐς τε
 τὸν χρόνον ὕστερον μετὰ τὰ ἐκ Σικελίας πόλεμον ἢ τότε Βρα-
 σίδου ἀρετὴ καὶ ξύνεσις, τῶν μὲν πείρα αἰσθόμενων, τῶν δὲ
 ἀκοῇ νομισάντων, μάλιστα ἐπιθυμίαν ἐνεποίει τοῖς Ἀθη-
 3 ναίων ξυμμάχοις ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους. πρῶτος γὰρ ἐξελ-
 θὼν καὶ δόξας εἶναι κατὰ πάντα ἀγαθὸς ἐλπίδα ἐγκατέλιπε
 βέβαιον ὥς καὶ οἱ ἄλλοι τοιοῦτοί εἰσιν.

82. Τότε δ' οὖν ἀφικομένου αὐτοῦ ἐς τὰ ἐπὶ Θράκης οἱ
 Ἀθηναῖοι πυθόμενοι τὸν τε Περδίκκην πολέμιον ποιοῦνται,
 νομίσαντες αἴτιον εἶναι τῆς παρόδου, καὶ τῶν ταύτῃ ξυμμά-
 χων φυλακὴν πλέονα κατεστήσαντο.

83. Περδίκκας δὲ Βρασίδα καὶ τὴν στρατιὰν εὐθύς λα-
 βὼν μετὰ τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως στρατεύει ἐπὶ Ἀρριβαῖον τὸν
 Βρομεροῦ, Λυγκηστῶν Μακεδόνων βασιλέα, ὁμορον ὄντα,
 διαφορᾶς τε αὐτῷ οὔσης καὶ βουλόμενος καταστρέψασθαι.
 2 ἐπεὶ δὲ ἐγένετο τῷ στρατῷ μετὰ τοῦ Βρασίδου ἐπὶ τῇ ἐσβολῇ
 τῆς Λύγκου, Βρασίδας λόγοις ἔφη βούλεσθαι πρῶτον ἐλθὼν
 πρὸ πολέμου Ἀρριβαῖον ξύμμαχον Λακεδαιμονίων, ἣν δύνη-
 3 ται, ποιῆσαι. καὶ γάρ τι καὶ Ἀρριβαῖος ἐπεκηρυκεύετο, ἐτοι-
 μος ὢν Βρασίδα μέσῳ δικαστῇ ἐπιτρέπειν, καὶ οἱ Χαλκιδέων
 πρέσβεις ξυμπαρόντες ἐδίδασκον αὐτὸν μὴ ὑπεξελεῖν τῷ Περ-
 δίκκᾳ τὰ δεινὰ, ἵνα προθυμοτέρῳ ἔχοιεν καὶ ἐς τὰ ἑαυτῶν
 4 χρῆσθαι. ἅμα δέ τι καὶ εἰρήκεσαν τοιοῦτον οἱ παρὰ τοῦ Περ-
 δίκκου ἐν τῇ Λακεδαίμονι, ὥς πολλὰ αὐτοῖς τῶν περὶ αὐτὸν
 χωρίων ξύμμαχα ποιήσοι, ὥστε ἐκ τοῦ τοιούτου κοινῇ μᾶλ-
 5 λον ὁ Βρασίδας τὰ τοῦ Ἀρριβαίου ἡξίου πράσσειν. Περδίκ-
 κας δὲ οὔτε δικαστὴν ἔφη Βρασίδα τῶν σφετέρων διαφορῶν
 ἀγαγεῖν, μᾶλλον δὲ καθαιρέτην ὢν ἂν αὐτὸς ἀποφαίνῃ πο-

2. ἐποίησαν. 5, 17. Freilich ist dieser Zusatz nicht recht passend. Krüg. vermuthet ἐπόθησαν, aber meines Erachtens müsste ein solcher Begriff im Impf. stehn. — μετὰ τὰ ἐκ Σ. zu 3, 102, 3.

3. πρῶτος, nämlich in diesem Kriege.

83. 3. ἐς τὰ ἑαυτῶν, für ihre eignen Zwecke.

4. κοινῇ, gemeinsam mit Arrhibaeos, in einer Conferenz mit

λεμίων, ἀδικήσῃν τε εἰ αὐτοῦ τρέφοντος τὸ ἡμῖν τοῦ στρα-
τοῦ ξυνέσται Ἀρριβαίῳ. ὁ δὲ ἄκοντος καὶ ἐκ διαφορᾶς ξυγ- 6
γίνεται, καὶ πεισθεὶς τοῖς λόγοις ἀπήγαγε τὴν στρατιὰν πρὶν
ἐσβαλεῖν ἐς τὴν χώραν. Περδίκκας δὲ μετὰ τοῦτο τρίτον μέ-
ρος ἀνθ' ἡμίσεος τῆς τροφῆς ἐδίδου, νομίζων ἀδικεῖσθαι.

84. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει εὐθύς ὁ Βρασίδης ἔχων καὶ
Χαλκιδέας ἐπὶ Ἀκάνθον τὴν Ἀνδρίων ἀποικίαν ὀλίγον πρὸ
τρυγῆτου ἐστράτευσεν. οἱ δὲ περὶ τοῦ δέχεσθαι αὐτὸν κατ' 2
ἀλλήλους ἐστασίαζον, οἳ τε μετὰ τῶν Χαλκιδέων ξυνεπάγον-
τες καὶ ὁ δῆμος. ὅμως δὲ διὰ τοῦ καρποῦ τὸ δέος ἔτι ἔξω ὄν-
τος πεισθὲν τὸ πλῆθος ὑπὸ τοῦ Βρασίδου δέξασθαι τε αὐτὸν
μόνον καὶ ἀκούσαντας βουλεύσασθαι, δέχεται· καὶ καταστὰς
ἐπὶ τὸ πλῆθος (ἦν δὲ οὐδὲ ἀδύνατος, ὥς Λακεδαιμόνιος, εἰ-
πεῖν) ἔλεγε τοιάδε.

85. „Ἡ μὲν ἔκπεμψίς μου καὶ τῆς στρατιᾶς ὑπὸ Λακε-
δαιμονίων, ὧς Ἀκάνθιοι, γεγένηται τὴν αἰτίαν ἐπαληθεύουσα
ἣν ἀρχόμενοι τοῦ πολέμου προείπομεν, Ἀθηναίοις ἐλευθε-
ροῦντες τὴν Ἑλλάδα πολεμήσειν· εἰ δὲ χρόνῳ ἐπήλθομεν, 2
σφαλέντες τῆς ἀπὸ τοῦ ἐκεῖ πολέμου δόξης, ἥ διὰ τάχους
αὐτοὶ ἄνευ τοῦ ὑμετέρου κινδύνου ἡλπίσαμεν Ἀθηναίους
καθαιρήσειν, μηδεὶς μεμφθῆ· νῦν γὰρ, ὅτε παρέσχεν, ἀφι-
γμένοι καὶ μετὰ ὑμῶν πειρασόμεθα κατεργάζεσθαι αὐτούς.
θαυμάζω δὲ τῇ τε ἀποκλήσει μου τῶν πυλῶν καὶ εἰ μὴ ἀσμέ- 3
νοις ὑμῖν ἀφῖγμαι. ἡμεῖς μὲν γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι οἰόμενοι 4
τε παρὰ ξυμμάχους καὶ πρὶν ἔργῳ ἀφικέσθαι τῇ γοῦν γνώμῃ

ihm, nicht mit Waffengewalt, wie
Perdikkas verlangte. Diese ein-
fache Erklärung empfiehlt sich
auch durch das folg. ξυνέσται, ξυγ-
γίνεται.

6. ἐκ διαφορᾶς, näml. mit Per-
dikkas.

84. 2. ἀκούσαντας. Der Acc.,
für den nur eine schlechte Hand-
schr. ἀκούσαντες giebt, ist ano-
mal; doch s. zu 1, 12, 1. — ὥς,
ut, restringierend. zu 3, 113, 6. —
ἔλεγε. zu 1, 26, 1.

85. Brasidas hält den Verhält-
nissen des Alterthums gemäss eine
Rede, wo ein moderner General

eine Proclamation würde an-
schlagen lassen.

1. ἐλευθεροῦντες, das Partic. ent-
hält den Hauptbegriff.

2. δόξης, Meinung, Erwar-
tung. — παρέσχεν intrans. zu 1,
120, 3.

3. τῇ — πυλῶν = ὅτι ἀπεκλή-
σατέ με τῶν πυλῶν, woraus sich
die beiden Genet. erklären. vgl.
zu 2, 49, 7. Der Dat. wegen. zu
3, 97, 2.

4. οἰόμενοι κτέ. Constr. und ver-
stehe: οἰόμενοι ἥξειν τε παρὰ (ἀν-
δρας), καὶ πρὶν (ἡμᾶς) ἔργῳ ἀφι-
κέσθαι, τῇ γοῦν γνώμῃ ξυμμάχους
(ὄντας). Dem τέ entspr. erst das

ἥξειν, καὶ βουλομένοις ἔσεσθαι, κίνδυνόν τε τοσόνδε ἀνερρίψαμεν διὰ τῆς ἀλλοτρίας πολλῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἰόντες καὶ πᾶν
 5 τὸ πρόθυμον παρεχόμενοι· ὑμεῖς δὲ εἴ τι ἄλλο ἐν νῶ ἔχετε ἢ εἰ ἐναντιώσεσθε τῇ τε ὑμετέρα αὐτῶν ἐλευθερίᾳ καὶ τῶν ἄλ-
 6 λων Ἑλλήνων, δεινὸν ἂν εἴη. καὶ γὰρ οὐ μόνον ὅτι αὐτοὶ ἀνθίστασθε, ἀλλὰ καὶ οἷς ἂν ἐπίω, ἥσόν τις ἐμοὶ πρόσεισι, δυσχερὲς ποιούμενοι εἰ ἐπὶ οὓς πρῶτον ἦλθον ὑμᾶς, καὶ πό-
 λιν ἀξιοχρεῶν παρεχομένους καὶ ξύνεσιν δοκοῦντας ἔχειν, μὴ ἐδέξασθε· καὶ τὴν αἰτίαν οὐχ ἔξω πιστὴν ἀποδεικνύναι, ἀλλ’
 ἢ ἄδικον τὴν ἐλευθερίαν ἐπιφέρειν ἢ ἀσθενὴς καὶ ἀδύνατος
 7 τιμωρῆσαι τὰ πρὸς Ἀθηναίους, ἣν ἐπίωσιν, ἀφίχθαι. καίτοι στρατιᾷ γε τῇδ’ ἣν νῦν ἐγὼ ἔχω ἐπὶ Νίσαιαν ἐμοῦ βοηθή-
 σαντος οὐκ ἠθέλησαν Ἀθηναῖοι πλέονες ὄντες προσμῖζαι, ὥστε οὐκ εἰκὸς νηίτη γε αὐτοὺς τῶ ἐν Νισαίᾳ στρατῶ ἴσον πλῆθος ἐφ’ ὑμᾶς ἀποστεῖλαι.

86. „Αὐτός τε οὐκ ἐπὶ κακῶ, ἐπ’ ἐλευθερώσει δὲ τῶν

zweite καί. Es ist verstellt, wie sehr häufig, auch gleich im Folg. — βουλομένοις ἔσεσθαι. zu 2, 3, 2. Subj. τὸ ἥκειν ἡμᾶς. — ἀνερρίψαμεν, wir haben gewagt, poetisch kühner Ausdruck. zu 3, 14, 1.

5. καὶ τῶν, ohne Wiederholung von τῇ. zu 25, 2.

6. οὐ μόνον ὅτι elliptisch wie unser: nicht nur dass. Plat. Symp. p. 179 B οὐ μόνον ὅτι ἄνδρες, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες. vgl. B. 150, 2. — ὑμᾶς. Das Subj. von ἐδέξασθε ist in den Relativsatz gezogen, wie auch im Lat. oft geschieht. — τὴν αἰτίαν, den Grund, warum ihr mich nicht aufgenommen. — πιστὴν, als einen vertrauenerweckenden. — ἀλλ’ ἢ κτέ. Aus ἔξω ἀποδεικνύναι ist hiezu etwa δόξω zu entnehmen. — τὰ πρὸς Ἀθ., eigentl. in den Beziehungen zu den Ath., d. i. gegen die Ath.

7. Es folgt die Widerlegung der im Vorigen enthaltenen Vorwürfe, jedoch in chiasmischer Ordnung, indem der zweite (ἄδικον — ἐπιφέρειν) zuerst erörtert wird, der erste (ἀσθενὴς — ἀφίχθαι) 86, 1.

— τῇδε — πλέονες. Hier opfert der Redner seinem Zwecke die Wahrheit auf; denn nicht nur war sein jetziges Heer fast durchweg ein anderes in seinen Bestandtheilen als das bei Nisaea (70, 1. 72, 1. 78, 1. 84, 1) und sicherlich bedeutend schwächer (72, 2. 78, 1. 84, 1), sondern die Ath. standen ihm auch damals an Zahl nach (73, 4). vgl. auch 108, 5. — ὥστε κτέ. Poppo, zu νηίτη aus dem Folg. στρατῶ ergänzend, erklärt: *Quamobrem* (quum apud Nisaeam configere cum hoc exercitu noluerint) *Athenienses navali quidem expeditione* (sumptuosa et difficili, qua majorem exercitum transvehere non possint) *aequalem ei, qui ad Nisaeam praesto erat, . . . missuros non est verisimile*. Schütz (Zeitschr. v. Mützell 1858. S. 405) und Weller (Progr. Meining. 1860. p. 12) vermüthen νηίτην, aus dem Folg. στρατόν ergänzend und ἴσον πλῆθος dann erklärend: gleich an Menge. Jedenfalls bleibt die Conclusion auch so etwas unlogisch, da sie eigentl. lauten sollte: Deshalb ist von ihnen nichts zu fürchten, da es nicht wahrscheinl. ist etc.

Ἑλλήνων παρελήλυθα, ὅρκους τε Λακεδαιμονίων καταλαβὼν
τὰ τέλη τοῖς μεγίστοις ἢ μὴν οὓς ἂν ἔγωγε προσαγάγωμαι
ξυμμάχους ἔσεσθαι αὐτονόμους, καὶ ἅμα οὐχ ἵνα ξυμμάχους
ὑμᾶς ἔχωμεν ἢ βία ἢ ἀπάτῃ προσλαβόντες, ἀλλὰ τοῦναντίον
ὑμῖν δεδουλωμένοις ὑπὸ Ἀθηναίων ξυμμαχήσοντες. οὐκ οὖν 2
ἀξιῶ οὗτ' αὐτὸς ὑποπτεύεσθαι, πίστεις γε διδοὺς τὰς μεγί-
στας, οὔτε τιμωρὸς ἀδύνατος νομισθῆναι, προσχωρεῖν τε
ὑμᾶς θαρσύναντας. καὶ εἴ τις ἰδίᾳ τινὰ δεδιὼς ἄρα, μὴ ἐγὼ 3
τισι προσθῶ τὴν πόλιν, ἀπρόθυμός ἐστι, πάντων μάλιστα πι-
στευσάτω. οὐ γὰρ ξυστασιάσων ἦκω, οὐδὲ ἀσαφῆ τὴν ἐλευ- 4
θερίαν νομίζω ἐπιφέρειν, εἰ τὸ πάτριον παρεῖς τὸ πλεόν τοῖς
ὀλίγοις ἢ τὸ ἔλασσον τοῖς πᾶσι δουλώσαιμι. χαλεπωτέρα γὰρ 5
ἂν τῆς ἀλλοφύλου ἀρχῆς εἴη, καὶ ἡμῖν τοῖς Λακεδαιμονίοις
οὐκ ἂν ἀντὶ πόνων χάρις καθίσταίτο, ἀντὶ δὲ τιμῆς καὶ δόξης
αἰτία μᾶλλον· οἷς τε τοὺς Ἀθηναίους ἐγκλήμασι καταπολε-
μοῦμεν, αὐτοὶ ἂν φαινοίμεθα ἐχθίονα ἢ ὁ μὴ ὑποδείξας ἀρε-
τὴν κατακτώμενοι. ἀπάτῃ γὰρ εὐπρεπεῖ αἴσχιον τοῖς γε ἐν 6
ἀξιῶματι πλεονεκτῆσαι ἢ βία ἐμφανεῖ· τὸ μὲν γὰρ ἰσχύος δι-
καιώσει, ἣν ἡ τύχη ἔδωκεν, ἐπέρχεται, τὸ δὲ γνώμης ἀδίκου
ἐπιβουλῇ. οὕτω πολλὴν περιωπὴν τῶν ἡμῖν ἐς τὰ μέγιστα
διαφόρων ποιοῦμεθα.

87. „Καὶ οὐκ ἂν μείζω πρὸς τοῖς ὅρκους βεβαίωσιν λά-
βοιτε ἢ οἷς τὰ ἔργα ἐκ τῶν λόγων ἀναθρούμενα δόκησιν

86. 1. ὅρκους τε und καὶ ἅμα entsprechen sich.

2. οὗτ' αὐτὸς κτέ. Der Sinn der Antithese ist: Ich verdiane weder persönl. verdächtigt, noch meiner Streitmacht nach für schwach gehalten zu werden. — πίστεις γε Conj. von Reiske für πίστεις τε.

3. τινὰ δεδιὼς, μὴ — τισι. Eine der Attract. des Subj. verwandte Ausdrucksweise. v. C. 8, 7 τὴν νῆσον ταύτην φοβούμενοι μὴ ἐξ αὐτῆς τὸν πόλεμον σφίσι ποιῶνται. Der Satz soll der Furcht vor Oligarchie begegnen.

4. ἀσαφῆ, als eine unklare, zweifelhafte. — νομίζω wohl: ich bin gemeint, gedenke, wie auch 117, 1. vgl. Lob. Phryn. p. 753. — εἰ — δουλώσαιμι setzt eigtl. ein οἶαν ἐπιφέροιμι ἂν vor-

aus. — τὸ πάτριον παρεῖς, das (in jeder Stadt) Herkömmliche, die altgewohnte Verfassung, ausser Augen setzend.

5. χαλεπωτέρα. Das Subj. ist zweifelhaft; ob ἐλευθερία oder δουλεία (aus δουλώσαιμι. zu 1, 90, 2) oder ἀρχή (v. 85, 7. 2, 7, 2)? Krüg. schreibt χαλεπώτερα. — ἐχθίονα ist Prädic.: als gehässiger.

6. ἀπάτῃ κτέ. Aehnli. Gedanke 1, 77, 4. — δικαιώσει, mit der Berechtigung. — περιωπὴν, aufmerksame Beachtung. „In der uneigentl. Bedeutung findet es sich bei frühern Schriftstellern wohl nur hier; später bei Agathias.“ K.

87. 1. ἢ οἷς, i. e. ἢ (βεβαίωσιν) τούτων οἷς, als (eine Sicherstel-

2 ἀναγκαίαν παρέχεται ὥς καὶ ξυμφέρει ὁμοίως ὥς εἶπον. εἰ δ' ἐμοῦ ταῦτα προῖσχομένου ἀδύνατοι μὲν φήσετε εἶναι, εὖνοι δ' ὄντες ἀξιώσετε μὴ κακούμενοι διωθεῖσθαι, καὶ τὴν ἐλευθερίαν μὴ ἀκίνδυνον ὑμῖν φαίνεσθαι, δίκαιόν τε εἶναι, οἷς καὶ δυνατὸν δέχεσθαι αὐτήν, τούτοις καὶ ἐπιφέρειν, ἅκοντα δὲ μηδένα προσαναγκάζειν, μάρτυρας μὲν θεοὺς καὶ ἥρωας τοὺς ἐγχωρίους ποιήσομαι ὥς ἐπ' ἀγαθῷ ἦκων οὐ πείθω, γῆν δὲ 3 τὴν ὑμετέραν δηῶν πειράσομαι βιάζεσθαι, καὶ οὐκ ἀδικεῖν ἔτι νομιῶ, προσεῖναι δέ τί μοι καὶ κατὰ δύο ἀνάγκας τὸ εὖλογον, τῶν μὲν Λακεδαιμονίων, ὅπως μὴ τῷ ὑμετέρῳ εὖνῳ, εἰ μὴ προσαχθήσεσθε, τοῖς ἀπὸ ὑμῶν χρήμασι φερομένοις παρ' Ἀθηναίους βλάπτωνται, οἱ δὲ Ἕλληνες ἵνα μὴ κωλύων- 4 ται ὑφ' ὑμῶν δουλείας ἀπαλλαγῇναι. οὐ γὰρ δὴ εἰκότως γ' ἂν τάδε πράσσοιμεν, οὐδὲ ὀφείλομεν οἱ Λακεδαιμόνιοι μὴ κοινοῦ τινος ἀγαθοῦ αἰτία τοὺς μὴ βουλομένους ἐλευθεροῦν. 5 οὐδ' αὖ ἀρχῆς ἐφριέμεθα, παῦσαι δὲ μᾶλλον ἑτέρους σπεύδοντες τοὺς πλείους ἂν ἀδικοῖμεν, εἰ ξύμπασιν αὐτονομίαν ἐπι- 6 φέροντες ὑμᾶς τοὺς ἐναντιούμενους περιίδοιμεν. πρὸς ταῦτα βουλευέσθε εὖ, καὶ ἀγωνίσασθε τοῖς τε Ἕλλησιν ἄρξαι πρῶτοι ἐλευθερίας καὶ αἰδίου δόξαν καταθέσθαι, καὶ αὐτοὶ τὰ τε ἴδια μὴ βλαφθῆναι καὶ ξυμπάσῃ τῇ πόλει τὸ κάλλιστον ὄνομα περιθεῖναι.“

88. Ὁ μὲν Βρασίδας τοσαῦτα εἶπεν. οἱ δὲ Ἀκάνθιοι, πολλῶν λεχθέντων πρότερον ἐπ' ἀμφοτέρω, κρύφα διαψη-

lung) von Seiten derer, für die. οἷς wird wohl am besten mit παρέχεται verbunden: für die ihre Thaten, an ihren Worten gemessen, den unabw. Glaub. erwecken. — εἶπον, sie sagten, verhießen. Sinn: dass der wirkliche Nutzen, den sie den Unterdrückten bringen, nicht hinter ihren Verheissungen zurückbleibt.

2. μὴ — διωθεῖσθαι, sc. ἐμέ, mich ungestraft abzuweisen. — ὑμῖν φαίνεσθαι, sowie auch das Folg., hängt von φήσετε, nicht von ἀξιώσετε ab. — μάρτυρας κτέ. Aehnlich Archidamos 2, 74, 3.

3. τῶν μὲν Λακ., von Seiten

der L., von κατὰ δύο ἀνάγκας abhängen zu lassen, macht schon das eine Erläuterung ankündigende Zahlwort rathsam. — τῷ ὑμετέρῳ εὖνῳ. zu 1, 37, 4. Ironie. — φερομένοις. Ueb. die Stellung zu 1, 11, 3. — οἱ δὲ Ἕλλ., variierte Structur statt des symmetrischen τῶν δὲ Ἕλλ. — ἵνα nothwendig nachgestellt. zu 1, 77, 2.

4. γὰρ — ἂν, denn sonst. — τάδε, die Befreiung Griechenlands. — μὴ — αἰτία, eigentl. μὴ ἐλευθεροῦντες — αἰτία. vgl. zu 1, 141, 6.

6. καταθέσθαι. zu 1, 128, 4. — περιθεῖναι, wie einen Schmuck.

88. 1. περὶ — φόβῳ, was 84,

φισάμενοι, διά τε τὸ ἐπαγωγὰ εἰπεῖν τὸν Βρασίδαν καὶ περὶ τοῦ καρποῦ φόβῳ ἔγνωσαν οἱ πλείους ἀφίστασθαι Ἀθηναίων, καὶ πιστώσαντες αὐτὸν τοῖς ὅρκοις οὓς τὰ τέλη τῶν Λακεδαιμονίων ὁμόσαντα αὐτὸν ἐξέπεμψαν, ἥ μὴν ἔσεσθαι ξυμμάχους αὐτονόμους οὓς ἂν προσαγάγηται, οὕτω δέχονται τὸν στρατόν. καὶ οὐ πολλῶ ὕστερον καὶ Στάγειρος Ἀνδρίων ἀποι- 2 κία ξυναπέστη. ταῦτα μὲν οὖν ἐν τῷ θέρει τούτῳ ἐγένετο.

89. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος εὐθύς ἀρχομένου, ὥς τῷ Ἴπποκράτει καὶ Δημοσθένει στρατηγοῖς οὓσιν Ἀθηναίων τὰ ἐν τοῖς Βοιωτοῖς ἐνεδίδοτο, καὶ ἔδει τὸν μὲν Δημοσθένην ταῖς ναυσὶν εἰς τὰς Σίφας ἀπαντῆσαι, τὸν δ' ἐπὶ τὸ Δῆλιον, γενομένης διαμαρτίας τῶν ἡμερῶν εἰς ἃς ἔδει ἀμφοτέρους στρατεύειν, ὁ μὲν Δημοσθένης πρότερον πλεύσας πρὸς τὰς Σίφας καὶ ἔχων ἐν ταῖς ναυσὶν Ἀκαρνᾶνας καὶ τῶν ἐκεῖ πολλοὺς ξυμμάχων, ἄπρακτος γίνεται μηνυθέντος τοῦ ἐπιβουλεύματος ὑπὸ Νικομάχου, ἀνδρὸς Φωκέως ἐκ Φανοτέως, ὃς Λακεδαιμονίοις εἶπεν, ἐκεῖνοι δὲ Βοιωτοῖς· καὶ βοη- 2 θείας γενομένης πάντων Βοιωτῶν (οὐ γάρ πω Ἴπποκράτης παρελύπει ἐν τῇ γῇ ὦν) προκαταλαμβάνονται αἷ τε Σίφαι καὶ ἡ Χαιρώνεια. ὥς δὲ ἦσθοντο οἱ πράσσοντες τὸ ἀμάρτημα, οὐδὲν ἐκίνησαν τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν.

90. Ὁ δὲ Ἴπποκράτης ἀναστήσας Ἀθηναίους πανδημεῖ, αὐτοὺς καὶ τοὺς μετοίκους καὶ ξένων ὅσοι παρῆσαν, ὕστερος ἀφικνεῖται ἐπὶ τὸ Δῆλιον, ἥδη τῶν Βοιωτῶν ἀνακεχωρηκότων ἀπὸ τῶν Σιφῶν· καὶ καθίσας τὸν στρατὸν Δῆλιον ἐτείχιζε τοιῶδε τρόπῳ, τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. τάφρον μὲν 2 κύκλῳ περὶ τὸ ἱερὸν καὶ τὸν νεῶν ἔσκαπτον, ἐκ δὲ τοῦ ὀρύγματος ἀνέβαλλον ἀντὶ τείχους τὸν χοῦν, καὶ σταυροὺς παρακαταπηγνύντες, ἄμπελον κόπτοντες τὴν περὶ τὸ ἱερὸν ἐσέβαλλον καὶ λίθους ἅμα καὶ πλίνθον ἐκ τῶν οἰκοπέδων τῶν ἐγγὺς καθαιροῦντες, καὶ παντὶ τρόπῳ ἐμετεώριζον τὸ ἔρυμα.

2 hiess: διὰ τοῦ καρποῦ τὸ δέος ἔτι ἔξω ὄντος. — ὁμόσαντα, wir: geschworen hatten, als sie. 86, 1.

89. 1. ἐνεδίδοτο κτέ. C. 76. 77. — ἐκεῖνοι δὲ Βοιωτοῖς dem Relativsatze angefügt. zu 1, 122, 3.

90. 1. ξένων, eine ausseror-

dentl., sonst, wie es scheint, nicht vorkommende Maassregel.

2. ἄμπελον, λίθους und πλίνθον sind auch die Obj. von ἐσέβαλλον, sc. εἰς τὸν χοῦν. Ueb. den Singul. zu 2, 4, 2. Wegen der Bauart v. 2, 75, 2. — οἰκοπέδων, eigentl. Hausstellen, dann

πύργους τε ξυλίνους κατέστησαν, ἥ καιρὸς ἦν καὶ τοῦ ἱεροῦ οἰκοδόμημα οὐδὲν ὑπῆρχεν· ἥπερ γὰρ ἦν στοὰ καταπεπτώκει.
 3 ἡμέρα δὲ ἀρξάμενοι τρίτῃ ὥς οἰκοθεν ὥρμησαν, ταύτην τε εἰργάζοντο καὶ τὴν τετάρτην καὶ τῆς πέμπτης μέχρι ἀρίστου.
 4 ἔπειτα, ὥς τὰ πλεῖστα ἀπετετέλεστο, τὸ μὲν στρατόπεδον προαπεχώρησεν ἀπὸ τοῦ Ἀηλίου οἶον δέκα σταδίους ὥς ἐπ' οἴκου πορευόμενον, καὶ οἱ μὲν ψилоὶ οἱ πλεῖστοι εὐθύς ἐχώρουν, οἱ δ' ὀπλῖται θέμενοι τὰ ὄπλα ἡσύχαζον· Ἴπποκράτης δὲ ὑπομένων ἔτι καθίστατο φυλακὰς τε καὶ τὰ περὶ τὸ προτείχισμα, ὅσα ἦν ὑπόλοιπα, ὥς χρῆν ἐπιτελέσαι.

91. Οἱ δὲ Βοιωτοὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ξυνελέγοντο ἐς τὴν Τάναγραν· καὶ ἐπειδὴ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων παρήσαν καὶ ἡσθάνοντο τοὺς Ἀθηναίους προχωροῦντας ἐπ' οἴκου, τῶν ἄλλων βοιωταρχῶν, οἳ εἰσιν ἔνδεκα, οὐ ξυνεπαινούντων μάχεσθαι, ἐπειδὴ οὐκ ἐν τῇ Βοιωτίᾳ ἔτι εἰσί (μάλιστα γὰρ ἐν μεθορίοις τῆς Ὠρωπίας οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν, ὅτε ἔθεντο τὰ ὄπλα), Παγώνδας ὁ Αἰολάδου, βοιωταρχῶν ἐκ Θηβῶν μετ' Ἀριανθίδου τοῦ Λυσιμαχίδου, καὶ ἡγεμονίας οὔσης αὐτοῦ βουλόμενος τὴν μάχην ποιῆσαι καὶ νομίζων ἄμεινον εἶναι κινδυνεῦσαι, προσκαλῶν ἐκάστους κατὰ λόχους, ὅπως μὴ ἀθρόοι ἐκλίποιεν τὰ ὄπλα, ἔπειθε τοὺς Βοιωτοὺς ἰέναι ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους καὶ τὸν ἀγῶνα ποιῆσθαι, λέγων τοιάδε.

92. „Χρῆν μὲν, ὦ ἄνδρες Βοιωτοί, μηδ' ἐς ἐπίνοιάν τινά ἡμῶν ἐλθεῖν τῶν ἀρχόντων ὥς οὐκ εἰκὸς Ἀθηναίοις, ἣν

Trümmer eingefallener Gebäude, z. B. der gleich erwähnten Säulenhalle. Dass οἰκόπεδα geradezu für οἰκίαι gebraucht werde, geht aus den Stellen in Steph. Thes. nicht hervor. — ἦν, früher da war.

3. ὥς, seitdem. So ὅτε 1, 13, 3.

91. οἳ εἰσιν ἔνδεκα geht bloss auf βοιωταρχῶν, nicht mit auf τῶν ἄλλων. Von diesen elf Boeotarchen kamen zwei auf Theben: 2, 2, 1. 7, 30, 3; die übrigen neun gehörten den neun Städten an, welche mit Theben zusammen wahrsch. damals den boeot. Bund ausmachten; vgl. zu 76, 3. Dass der Oberbefehl wechselte, geht, dünkt mich, sowohl aus der Natur des Ver-

hältnisses, als auch aus uns. St. (ἡγεμονίας οὔσης αὐτοῦ) hervor; wie oft aber, und ob viell. nur zwischen den beiden Boeotarchen aus Theben, ist unbekannt. — τῆς Ὠρωπίας, dies gehörte aber damals den Ath.: 2, 23 3. 4, 99. — καὶ — καί, et — et. — ἐκλίποιεν τὰ ὄπλα. Um eine Rede anzuhören, erschienen die Soldaten waffenlos: 6, 58, 1. 2.

92. Die energische Anrede des P. wirft trotz ihrer Kürze sehr scharfe Streiflichter auf die politische Situation, indem sie in meisterhafter Gruppierung die einschlagenden Gesichtspunkte bündig zusammenfasst.

1. τινά ist Subjectsacc. — διὰ

ἄρα μὴ ἐν τῇ Βοιωτίᾳ ἔτι καταλάβωμεν αὐτούς, διὰ μάχης
 ἐλθεῖν. τὴν γὰρ Βοιωτίαν ἐκ τῆς ὁμόρου ἐλθόντες τεῖχος
 ἐνοικοδομησάμενοι μέλλουσι φθείρειν, καὶ εἰς δῆπον πολέ-
 μιοι ἐν ᾧ τε ἂν χωρίῳ καταληφθῶσι καὶ ὅθεν ἐπελθόντες πο-
 λέμια ἔδρασαν. νυνὶ δ' εἴ τῳ καὶ ἀσφαλέστερον ἔδοξεν εἶναι, 2
 μεταγνώτω. οὐ γὰρ τὸ προμηθές, οἷς ἂν ἄλλος ἐπίη, περὶ τῆς
 σφετέρως ὁμοίως ἐνδέχεται λογισμὸν καὶ ὅστις τὰ μὲν ἑαυτοῦ
 ἔχει, τοῦ πλείονος δὲ ὀρεγόμενος ἐκὼν τινι ἐπέρχεται. πά- 3
 τριὸν τε ὑμῖν στρατὸν ἀλλόφυλον ἐπελθόντα καὶ ἐν τῇ οἰκείᾳ
 καὶ ἐν τῇ τῶν πέλας ὁμοίως ἀμύνεσθαι. Ἀθηναίους δὲ καὶ
 προσέτι ὁμόρους ὄντας πολλῶ μάλιστα δεῖ. πρὸς τε γὰρ τοὺς 4
 ἀστυγείτονας πᾶσι τὸ ἀντίπαλον καὶ ἐλεύθερον καθίσταται,
 καὶ πρὸς τούτους γε δῆ, οἳ καὶ μὴ τοὺς ἐγγύς, ἀλλὰ καὶ τοὺς
 ἀποθεν πειρῶνται δουλοῦσθαι, πῶς οὐ χρή καὶ ἐπὶ τὸ ἔσχα-
 τον ἀγῶνος ἐλθεῖν; (παράδειγμα δὲ ἔχομεν τοὺς τε ἀντιπέρως
 Εὐβοέας καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος τὸ πολὺ ὥς αὐτοῖς διάκειται)
 καὶ γινῶναι ὅτι τοῖς μὲν ἄλλοις οἱ πλησιόχωροι περὶ γῆς ὄρων
 τὰς μάχας ποιοῦνται, ἡμῖν δὲ ἐς πᾶσαν, ἣν νικηθῶμεν, εἰς
 ὅρος οὐκ ἀντίλεκτος παγήσεται. ἐσελθόντες γὰρ βίᾳ τὰ ἡμέ-
 τερα ἔξουσιν. τοσοῦτῳ ἐπικινδυνότεραν ἐτέρων τὴν παροίκη- 5
 σιν τῶνδε ἔχομεν. εἰώθασί τε οἱ ἰσχύος που θράσει τοῖς
 πέλας, ὥσπερ Ἀθηναῖοι νῦν, ἐπιόντες τὸν μὲν ἡσυχάζοντα
 καὶ ἐν τῇ ἑαυτοῦ μόνον ἀμυνόμενον ἀδεέστερον ἐπιστρα-
 τεύειν, τὸν δὲ ἔξω ὄρων προαπαντῶντα καί, ἣν καιρὸς ἦ,
 πολέμου ἄρχοντα ἥσσον ἐτοίμως κατέχειν. πεῖραν δὲ ἔχομεν 6

μάχης ἔ. zu 1, 40, 4. — καταλη-
 φθῶσι — ἔδρασαν. Von der all-
 gemeinen Behauptung geht die
 Rede auf den bestimmten Fall
 über; daher die verschiedenen
 Modi. v. 2, 44, 1.

2. νυνὶ δ', Gegensatz zu χρόνῳ
 μέν. — ἔδοξεν, Subj.: τὸ μὴ διὰ
 μάχης ἐλθεῖν. — ὁμοίως — ὅστις,
 lässt zu, gestattet in glei-
 chem Maasse Ueberlegung
 wie dem, welcher, Wegen des
 Gedankens v. 1, 86, 4.

4. τὸ ἀντίπαλον, das Gewach-
 sensein, d. i. die Wider-
 standsfähigkeit. — ἐλεύθερον
 ist Prädic., als Freiheit, als

Bürgschaft der Freiheit. — καὶ —
 γε δῆ, und nun gar. v. 78, 2. —
 τούτους Emend. von Duker für
 τούτοις. — μή, um nicht zu sa-
 gen, = μὴ ὅτι, ohne weiteres Bei-
 spiel. — παράδειγμα, als war-
 nendes Beispiel. — διάκειται
 „ist unpersönlich: wie ihnen,
 den Euboeern und übrigen Hel-
 lenen, ihr Zustand bestellt ist,
 wie Xen. An. 7, 3, 17 ἄμεινον ὑμῖν
 διακείσεται“. K. — ἐς πᾶσαν, sc.
 τὴν γῆν, Gegensatz zu περὶ γῆς
 ὄρων.

5. ἐτέρων = τῆς ἐτέρων. zu 1,
 71, 3. — τὸν — ἐπιστρατεύειν. Ueb.
 den Acc. zu 60, 2. — κατέχειν,

ἡμεῖς αὐτοῦ ἐς τοῦσδε· νικήσαντες γὰρ ἐν Κορωνείᾳ αὐτούς, ὅτε τὴν γῆν ἡμῶν στασιαζόντων κατέσχον, πολλὴν ἄδειαν τῇ
 7 Βοιωτίᾳ μέχρη τοῦδε κατεστήσαμεν. ὧν χρὴ μνησθέντας ἡμᾶς τοὺς τε πρεσβυτέρους ὁμοιωθῆναι τοῖς πρὶν ἔργοις, τοὺς τε νεωτέρους πατέρων τῶν τότε ἀγαθῶν γενομένων παῖδας πει-
 ρᾶσθαι μὴ αἰσχῦναι τὰς προσηκούσας ἀρετάς, πιστεύσαντας δὲ τῷ θεῷ πρὸς ἡμῶν ἔσεσθαι, οὗ τὸ ἱερὸν ἀνόμως τειχίσαν-
 τες νέμονται, καὶ τοῖς ἱεροῖς ἃ ἡμῖν θυσασμένοις καλὰ φαίνε-
 ται, ὁμόσε χωρῆσαι τοῖσδε καὶ δεῖξαι ὅτι ὧν μὲν ἐφίενται πρὸς τοὺς μὴ ἀμυνομένους ἐπιόντες κτάσθωσαν, οἷς δὲ γενναῖον τὴν τε αὐτῶν ἀεὶ ἐλευθεροῦν μάχῃ καὶ τὴν ἄλλων μὴ δου-
 λοῦσθαι ἀδίκως, ἀνανταγώνιστοι ἀπ' αὐτῶν οὐκ ἀπίασιν.“

93. Τοιαῦτα ὁ Παγώνδας τοῖς Βοιωτοῖς παραινέσας ἐπει-
 σεν ἰέναι ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους. καὶ κατὰ τάχος ἀναστήσας ἤγε
 τὸν στρατόν· ἥδη γὰρ καὶ τῆς ἡμέρας ὀψὲ ἦν. ἐπεὶ δὲ προσέ-
 μιξεν ἐγγὺς τοῦ στρατεύματος αὐτῶν, ἐς χωρίον καθίσας ὅθεν
 λόφου ὄντος μεταξὺ οὐκ ἐθεώρουν ἀλλήλους, ἔτασσε τε καὶ
 2 παρεσκευάζετο ὡς ἐς μάχην. τῷ δὲ Ἰπποκράτει ὄντι περὶ τὸ
 Δῆλιον ὡς αὐτῷ ἠγγέλθη ὅτι Βοιωτοὶ ἐπέρχονται, πέμπει ἐς
 τὸ στρατεύμα κελεύων ἐς τάξιν καθίστασθαι, καὶ αὐτὸς οὐ
 πολλῷ ὕστερον ἐπῆλθε, καταλιπὼν ὡς τριακοσίους ἱππέας
 περὶ τὸ Δῆλιον, ὅπως φύλακές τε ἅμα εἶεν, εἴ τις ἐπίοι αὐτῷ,
 καὶ τοῖς Βοιωτοῖς καιρὸν φυλάξαντες ἐπιγένοντο ἐν τῇ μάχῃ.
 3 Βοιωτοὶ δὲ πρὸς τούτους ἀντικατέστησαν τοὺς ἀμυνομένους·
 καὶ ἐπειδὴ καλῶς αὐτοῖς εἶχεν, ὑπερεφάνησαν τοῦ λόφου καὶ
 ἔθεντο τὰ ὅπλα, τεταγμένοι ὥσπερ ἔμελλον, ὅπλῃται ἑπτακισ-
 χίλιοι μάλιστα καὶ ψιλοὶ ὑπὲρ μυρίους, ἱππῆς τε χίλιοι καὶ
 4 πελτασταὶ πεντακόσιοι. εἶχον δὲ δεξιὸν μὲν κέρας Θηβαῖοι

sustinere. Wegen des Gedankens v. 6, 34, 4 ff.

6. αὐτοῦ, hie von. — νικήσαν-
 τες enthält den Hauptbegriff. Zur Sache 1, 113, 2.

7. ἔσεσθαι, sc. αὐτόν. zu 3, 4, 5. — ὧν μὲν — οἷς δὲ κτέ. Der Gegensatz ist nicht streng logisch geformt; es müsste eigentl. heissen: πρὸς μὲν τοὺς μὴ ἀμυνομένους ἐπιόντες κτάσθωσαν ὧν ἐφίενται, οἷς δὲ κτέ. Aehnli. 93, 4 ἐπ' ἀσπίδας κτέ. — κτάσθωσαν. Der Imper. nach ὅτι ungewöhl., doch

fast gerade so, wie wenn ὅτι die directe Rede einleitet. — ἀπ' αὐ-
 τῶν bezieht sich auf οἷς δέ: qui-
 bus —, ab iis. zu 3, 13, 5.

93. 2. αὐτῷ pleonastisch, wie 2, 62, 1 αὐτόν, wo indess viel mehr Grund dazu war als hier.

3. ἀμυνομένους Conj. von Du-
 kas für ἀμυνομένους. — ἔθεντο τὰ ὅπλα, stellten sich kampffertig auf. v. 2, 2, 4 u. a. — ὥσπερ ἔμελλον, sc. τάσσεσθαι, mit Bezug auf §. 1.

4. δεξιὸν κέρας ohne Art., und

καὶ οἱ ξύμμοροι αὐτοῖς· μέσοι δὲ Ἀλιάρτιοι καὶ Κορωνάιοι καὶ Κωπαιῆς καὶ οἱ ἄλλοι οἱ περὶ τὴν λίμνην· τὸ δὲ εὐώνυμον εἶχον Θεσπιῆς καὶ Ταναγραῖοι καὶ Ὀρχομένιοι. ἐπὶ δὲ τῷ κέρα ἑκατέρω οἱ ἱππῆς καὶ ψιλοὶ ἦσαν. ἐπ' ἀσπίδας δὲ πέντε μὲν καὶ εἴκοσι Θηβαῖοι ἐτάξαντο, οἱ δὲ ἄλλοι ὥς ἕκαστοι ἔτυχον. αὕτη μὲν Βοιωτῶν παρασκευὴ καὶ διάκοσμος ἦν. 5

94. Ἀθηναῖοι δὲ οἱ μὲν ὀπλῖται ἐπὶ ὀκτὼ πᾶν τὸ στρατόπεδον ἐτάξαντο, ὄντες πλήθει ἰσοπαλεῖς τοῖς ἐναντίοις, ἱππῆς δὲ ἐφ' ἑκατέρω τῷ κέρα. ψιλοὶ δὲ ἐκ παρασκευῆς μὲν ὀπλισμένοι οὔτε τότε παρῆσαν οὔτε ἐγένοντο τῇ πόλει· οἵπερ δὲ ξυνεσέβαλον, ὄντες πολλαπλάσιοι τῶν ἐναντίων, ἄοπλοι τε πολλοὶ ἠκολούθησαν, ἅτε πανστρατιᾶς ξένων τῶν παρόντων καὶ ἀστῶν γενομένης, καὶ ὥς τὸ πρῶτον ὥρμησαν ἐπ' οἴκου, οὐ παρεγένοντο ὅτι μὴ ὀλίγοι. καθεστῶτων δὲ ἐς τὴν 2 τάξιν καὶ ἤδη μελλόντων ξυνιέναι, Ἰπποκράτης ὁ στρατηγὸς ἐπιπαριῶν τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀθηναίων παρεκελεύετό τε καὶ ἔλεγε τοιάδε.

95. „ὦ Ἀθηναῖοι, δι' ὀλίγου μὲν ἡ παραίνεσις γίννεται, τὸ ἶσον δὲ πρὸς τε τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας δύναται καὶ ὑπόμνησιν μᾶλλον ἔχει ἢ ἐπικέλευσιν. παραστῇ δὲ μηδενὶ 2 ὑμῶν ὥς ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ οὐ προσῆκον τοσόνδε κίνδυνον ἀναρριπτοῦμεν. ἐν γὰρ τῇ τούτων ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ὁ ἀγὼν ἔσται· καὶ ἦν νικήσωμεν, οὐ μὴ ποτε ὑμῖν Πελοποννήσιοι ἐς τὴν χώραν ἄνευ τῆς τῶνδε ἵππου ἐσβάλωσιν, ἐν δὲ μιᾷ μάχῃ τήνδε τε προσκτᾶσθε καὶ ἐκείνην μᾶλλον ἐλευθεροῦτε. χω- 3 ρήσατε οὖν ἀξίως ἐς αὐτοὺς τῆς τε πόλεως, ἣν ἕκαστος πατρίδα ἔχων πρώτην ἐν τοῖς Ἑλλησιν ἀγάλλεται, καὶ τῶν πατέρων, οἱ τούσδε μάχῃ κρατοῦντες μετὰ Μυρωνίδου ἐν Οἰνοφύτοις τὴν Βοιωτίαν ποτὲ ἔσχον.“

gleich τὸ εὐώνυμον. v. 1, 48, 4. 2, 83, 3 u. a. — ξύμμοροι. zu 76, 3. — ἐπ' — ἐτάξαντο, die Tiefe der Stellung.

94. 1. πανστρατιᾶς. Sonst kommt bei Klassikern nur der adverb. Dat. πανστρατιᾷ vor, wie πανοικησία, πανσυνδία u. A. — παρεγένοντο, in der Schlacht. — ὅτι μὴ. zu 26, 2.

95. 1. πρὸς τε, ein schwerl.

statthaftes Hyperbaton von τέ, wohl mit Reiske in πρὸς γε zu ändern.

2. οὐ προσῆκον. zu 1, 74, 1. — ἀναρριπτοῦμεν. zu 3, 14, 1. — ἐλευθεροῦτε, denn den jährl. Einfällen der Pelop. ausgesetzt, besitzt Attika nicht seine volle Freiheit.

3. πρώτην, als die erste, vorzüglichste. — ἐν Οἰνοφ. 1, 108.

96. Τοιαῦτα τοῦ Ἰπποκράτους παρακελευομένου καὶ μέ-
 χρι μὲν μέσου τοῦ στρατοπέδου ἐπελθόντος, τὸ δὲ πλεόν
 οὐκέτι φθάσαντος, οἱ Βοιωτοί, παρακελευσαμένου καὶ σφίσιν
 ὥς διὰ ταχέων καὶ ἐνταῦθα Παγώνδου, παιωνίσαντες ἐπήε-
 σαν ἀπὸ τοῦ λόφου. ἀντεπήεσαν δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ
 2 προσέμιξαν δρόμῳ. καὶ ἐκατέρων τῶν στρατοπέδων τὰ ἔσχατα
 οὐκ ἤλθεν εἰς χεῖρας, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἔπαθε· ῥύακες γὰρ ἐκώ-
 λυσαν. τὸ δὲ ἄλλο καρτεροῦ μάχῃ καὶ ὠθισμῷ ἀσπίδων ξυνε-
 3 στήκει. καὶ τὸ μὲν εὐώνυμον τῶν Βοιωτῶν καὶ μέχρι μέσου
 ἤσσαντο ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἐπίεσαν τοὺς τε ἄλλους ταύτῃ
 καὶ οὐχ ἥκιστα τοὺς Θεσπιέας. ὑποχωρησάντων γὰρ αὐτοῖς
 τῶν παρατεταγμένων, καὶ κυκλωθέντων ἐν ὀλίγῳ, οἵπερ διε-
 φθάρησαν Θεσπιέων, ἐν χερσὶν ἀμυνόμενοι κατεκόπησαν·
 καὶ τινες καὶ τῶν Ἀθηναίων διὰ τὴν κύκλωσιν ταραχθέντες
 4 ἡγνόησάν τε καὶ ἀπέκτειναν ἀλλήλους. τὸ μὲν οὖν ταύτῃ ἤσ-
 σαντο τῶν Βοιωτῶν καὶ πρὸς τὸ μαχόμενον κατέφυγε, τὸ δὲ
 δεξιόν, ἧ οἱ Θηβαῖοι ἦσαν, ἐκράτει τῶν Ἀθηναίων καὶ ὠσά-
 5 μενοι κατὰ βραχὺ τὸ πρῶτον ἐπηκολούθουν. καὶ ξυνέβη Πα-
 γώνδου περιπέμψαντος δύο τέλη τῶν ἱππέων ἐκ τοῦ ἀφανοῦς
 περὶ τὸν λόφον, ὥς ἐπόνει τὸ εὐώνυμον αὐτῶν, καὶ ὑπερ-
 φανέντων αἰφνιδίως, τὸ νικῶν τῶν Ἀθηναίων κέρως, νομίσαν
 6 ἄλλο στρατεύμα ἐπιέναι, εἰς φόβον καταστῆναι· καὶ ἀμφοτέ-
 ρωθεν ἤδη, ὑπὸ τε τοῦ τοιούτου καὶ ὑπὸ τῶν Θηβαίων ἐφε-
 πομένων καὶ παραρρηγνύντων, φυγὴ καθειστήκει παντὸς τοῦ
 7 στρατοῦ τῶν Ἀθηναίων. καὶ οἱ μὲν πρὸς τὸ Διήλιόν τε καὶ
 τὴν θάλασσαν ὥρμησαν, οἱ δὲ ἐπὶ τοῦ Ὠρωποῦ, ἄλλοι δὲ
 πρὸς Πάρνηθα τὸ ὄρος, οἱ δὲ ὥς ἕκαστοί τινα εἶχον ἐλπίδα
 8 σωτηρίας. Βοιωτοὶ δὲ ἐφεπόμενοι ἐκτεινον, καὶ μάλιστα οἱ
 ἱππῆς οἳ τε αὐτῶν καὶ οἱ Λοκροί, βεβοηθηκότες ἄρτι τῆς τρο-
 πῆς γιγνομένης· νυκτὸς δὲ ἐπιλαβούσης τὸ ἔργον ῥᾶον τὸ πλη-

96. 1. φθάσαντος, sc. ἐπελθεῖν.
 — καὶ — ἐνταῦθα. Welche Be-
 ziehung hat das doppelte καί? —
 ὥς διὰ ταχέων limitativ, auch 125,
 4. ὥς ἐξ ὀλίγου 108, 6. ὥς ἐκ τῶν
 δυνατῶν 2, 3, 4. 7, 74, 1.

2. ἐκατέρων τῶν στρατοπέδων.
 Als Nom. ist meines Erachtens zu
 denken ἐκατέρων τὰ στρατόπεδα,
 da es sonst nach dem Sprachge-

branche des Thuk. ἐκατέρων τοῦ
 στρατοπέδου heissen müsste. —
 ῥύακες, Bäche oder Gräben.

3. ἐπίεσαν, οἱ Ἀθ. — κυκλωθέν-
 των, τῶν Θεσπιέων.

4. κατὰ βραχὺ, in kleinen
 Abtheilungen, allmählig. v.
 7, 79, 5. 8, 106, 2. zu 4, 10, 4. Es
 ist nebst τὸ πρῶτον mit ὠσάμενοι
 zu verbinden.

θος τῶν φευγόντων διεσώθη. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ οἱ τε ἐκ τοῦ 9
Ὠρωποῦ καὶ οἱ ἐκ τοῦ Δηλίου φυλακὴν ἐγκαταλιπόντες (εἶχον
γὰρ αὐτὸ ὅμως ἔτι) ἀπεκομίσθησαν κατὰ θάλασσαν ἐπ' οἴκου.

97. Καὶ οἱ Βοιωτοὶ τροπαῖον στήσαντες καὶ τοὺς ἑαυτῶν
ἀνελόμενοι νεκροὺς τοὺς τε τῶν πολεμίων σκυλεύσαντες καὶ
φυλακὴν καταλιπόντες ἀνεχώρησαν ἐς τὴν Τάναγραν, καὶ
τῷ Δηλίῳ ἐπεβούλευον ὥς προσβαλοῦντες. ἐκ δὲ τῶν Ἀθη- 2
ναίων κῆρυξ πορευόμενος ἐπὶ τοὺς νεκροὺς ἀπαντᾷ κήρυκι
Βοιωτῷ, ὃς αὐτὸν ἀποστρέψας καὶ εἰπὼν ὅτι οὐδὲν πράξει
πρὶν ἂν αὐτὸς ἀναχωρήσῃ πάλιν, καταστὰς ἐπὶ Ἀθηναίους
ἔλεγε τὰ παρὰ τῶν Βοιωτῶν, ὅτι οὐ δικαίως δράσειαν παρα-
βαίνοντες τὰ νόμιμα τῶν Ἑλλήνων· πᾶσι γὰρ εἶναι καθεστη- 3
κὸς ἰόντας ἐπὶ τὴν ἀλλήλων ἱερῶν τῶν ἐνόντων ἀπέχεσθαι,
Ἀθηναίους δὲ Δήλιον τειχίσαντας ἐνοικεῖν, καὶ ὅσα ἄνθρω-
ποι ἐν βεβήλῳ δρωσι πάντα γίνεσθαι αὐτόθι, ὕδωρ τε ὃ ἦν
ἄψανστον σφίσι πλὴν πρὸς τὰ ἱερὰ χέρνιβι χρῆσθαι, ἀνασπά-
σαντας ὑδρεύεσθαι· ὥστε ὑπὲρ τε τοῦ θεοῦ καὶ ἑαυτῶν 4
Βοιωτοὺς, ἐπικαλουμένους τοὺς ὁμωχέτας δαίμονας καὶ τὸν
Ἀπόλλω, προαγορεύειν αὐτοὺς ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἀπιόντας ἀπο-
φέρεισθαι τὰ σφέτερα αὐτῶν.

98. Τοσαῦτα τοῦ κήρυκος εἰπόντος οἱ Ἀθηναῖοι πέμψαν-
τες παρὰ τοὺς Βοιωτοὺς ἑαυτῶν κήρυκα, τοῦ μὲν ἱεροῦ οὔτε
ἀδικῆσαι ἔφασαν οὐδὲν οὔτε τοῦ λοιποῦ ἐκόντες βλάψειν·
οὐδὲ γὰρ τὴν ἀρχὴν ἐσελθεῖν ἐπὶ τούτῳ, ἀλλ' ἵνα ἐξ αὐτοῦ
τοὺς ἀδικοῦντας μᾶλλον σφᾶς ἀμύνωνται. τὸν δὲ νόμον τοῖς 2
Ἑλλησιν εἶναι, ὧν ἂν ἡ τὸ κράτος τῆς γῆς ἐκάστης, ἦν τε
πλέονος ἦν τε βραχυτέρας, τούτων καὶ τὰ ἱερὰ αἰεὶ γίνεσθαι,
τρόποις θεραπευόμενα οἷς ἂν πρὸς τοῖς εἰωθόσι καὶ δύνων-

97. 1. φυλακὴν, für die Todten.

2. ἐκ τῶν Ἀθ., aus Athen. — καὶ εἰπὼν. zu 1, 1, 1.

3. ἦν kennzeichnet den Relativsatz als Zusatz des Schriftstellers, wogegen σφίσι nicht spricht; zu 1, 30, 3. — χέρνιβι χρῆσθαι, um es als Weihwasser zu gebrauchen, zur Lustration der Opfernden.

4. ὁμωχέτας, ein boeotisches Wort, nur aus dieser St. bekannt,

wird erklärt als gleichbedeutend mit ὁμοβωμίους 3, 59, 2. — τὰ σφέτ. αὐτ., ihre Todten und was sie zu Delion hatten.

98. 2. οἷς ἂν — δύνωνται, mit denen man sie neben dem Herkömmlichen auch abwarten könne. Sinn: die Abwartung werde ausser durch das Herkommen auch durch die Möglichkeit bedingt. Zu δύνωνται braucht man nur θεραπεύειν, nicht θερα-

3 ται. καὶ γὰρ Βοιωτοὺς καὶ τοὺς πολλοὺς τῶν ἄλλων, ὅσοι
 ἔξαναστήσαντές τινα βία νέμονται γῆν, ἀλλοτρίοις ἱεροῖς τὸ
 4 πρῶτον ἐπελθόντας οἴκεια νῦν κεκτῆσθαι. καὶ αὐτοὶ εἰ μὲν
 ἐπὶ πλεόν ὀνηθῆναι τῆς ἐκείνων κρατῆσαι, τοῦτ' ἂν ἔχειν·
 νῦν δέ, ἐν ᾧ μέρει εἰσὶν, ἐκόντες εἶναι ὥς ἐκ σφετέρου οὐκ
 5 ἀπιέναι. ὕδωρ τε ἐν τῇ ἀνάγκῃ κινῆσαι, ἣν οὐκ αὐτοὶ ὕβρει
 προσθέσθαι, ἀλλ' ἐκείνους προτέρους ἐπὶ τὴν σφετέραν ἐλ-
 6 θόντας ἀμυνόμενοι βιάζεσθαι χρῆσθαι. πᾶν δ' εἰκὸς εἶναι τὸ
 πολέμῳ καὶ δεινῷ τινι κατειργόμενον ξύγγνωμόν τι γίννε-
 σθαι καὶ πρὸς τοῦ θεοῦ. καὶ γὰρ τῶν ἀκουσίων ἀμαρτημάτων
 καταφυγὴν εἶναι τοὺς βωμούς, παρανομίαν τε ἐπὶ τοῖς μὴ
 ἀνάγκῃ κακοῖς ὀνομασθῆναι καὶ οὐκ ἐπὶ τοῖς ἀπὸ τῶν ξυμ-
 7 φορῶν τι τολμήσασιν. τοὺς τε νεκροὺς πολὺ μειζόνως ἐκεί-
 νους ἀντὶ ἱερῶν ἀξιοῦντας ἀποδιδόναι ἀσεβεῖν ἢ τοὺς μὴ ἐθέ-
 8 λοντας ἱεροῖς τὰ πρέποντα κομίζεσθαι. σαφῶς τε ἐκέλευον
 σφίσιν εἰπεῖν μὴ ἀπιοῦσιν ἐκ τῆς Βοιωτῶν γῆς (οὐ γὰρ ἐν τῇ
 ἐκείνων ἔτι εἶναι, ἐν ἣ δὲ δορὶ ἐκτῆσαντο), ἀλλὰ κατὰ τὰ
 πάτρια τοὺς νεκροὺς σπένδουσιν ἀναιρεῖσθαι.

πεύεσθαι zu ergänzen; man er-
 hielt sonst noch einen Fall wie
 λόγια ἐλέγοντο u. A. zu 1, 126, 5.

3. Βοιωτοὺς. 1, 12, 3.

4. εἰ — ὀνηθῆναι. v. §. 5 und
 zu 1, 91, 5. — ἔχειν, behalten,
 behaupten. — ἐκόντες εἶναι. zu
 2, 89, 8.

5. ἀλλ' — χρῆσθαι. Constr. ἀλ-
 λὰ βιάζεσθαι (sie würden ge-
 zwungen) χρῆσθαι (sc. τῷ ὕδατι)
 ἀμυνόμενοι ἐκείνους κτέ. Ueber
 den Anschluss an den Relativsatz
 zu 89, 1.

6. τὸ πολέμῳ, zwar nur sehr
 wenig von Handschr. bezeugt, ist
 wenigstens passender als τῷ πο-
 λέμῳ. Eigtl.: Alles, was durch
 Krieg eingeengt, bedrängt
 wird. v. 6, 6, 2 κατειργον αὐτοὺς
 τῷ πολέμῳ. 1, 76, 2. 6, 91, 2. 7,
 57, 7. Was sonst von Perso-
 nen gilt, ist hier auf das Han-
 deln übertragen, wie ξύγγνωμόν
 τι, etwas Verzeihliches,
 zeigt. Also dem Sinne nach: al-

les durch Krieg Abgedrun-
 gene.

7. τοὺς τε κτέ. Constr. ἐκείνους
 ἀξιοῦντας ἀποδιδόναι τοὺς νεκροὺς
 ἀντὶ ἱερῶν πολὺ μειζόνως ἀσεβεῖν.
 Warum τοὺς νεκροὺς voransteht,
 ist klar. Ueb. μειζόνως zu 1, 130,
 1. — ἱεροῖς — κομίζεσθαι, durch
 Tempel das Gebührende er-
 langen, d. h. erst durch Wieder-
 gabe des Tempels das erkaufen,
 was sich von selbst gebührt, näml.
 die nach altem Herkommen nicht
 zu versagende Erlaubniss, die
 Todten zu sammeln. Mit einem
 oder zwei Codd. τὰ μὴ πρέποντα
 zu schreiben, wobei man ἱεροῖς
 κομίζεσθαι ergänzt, scheint mir
 nicht wohlgethan.

8. σαφῶς τε κτέ. sie sollten
 ihnen bestimmt erklären, er-
 lauben, nicht indem sie, unter
 der Bedingung dass sie. — δορί.
 zu 1, 128, 7. — σπένδουσι für das
 sonst gebräuchl. Med. zu 1, 112,
 3. Das Präsens kann wohl be-
 deuten: dadurch dass.

99. Οἱ δὲ Βοιωτοὶ ἀνεκρίναντο, εἰ μὲν ἐν τῇ Βοιωτίᾳ εἰσὶν, ἀπιόντας ἐκ τῆς ἐαυτῶν ἀποφάρεσθαι τὰ σφέτερα, εἰ δὲ ἐν τῇ ἐκείνων, αὐτοὺς γινώσκειν τὸ ποιητέον, νομίζοντες τὴν μὲν Ὠρωπίαν, ἐν ἣ τούς νεκροὺς ἐν μεθορίοις τῆς μάχης γενομένης κεῖσθαι ξυνέβη, Ἀθηναίων κατὰ τὸ ὑπήκοον εἶναι, καὶ οὐκ ἂν αὐτοὺς βίᾳ σφῶν κρατῆσαι αὐτῶν· οὐδ' αὖ ἐσπένδοντο δῆθεν ὑπὲρ τῆς ἐκείνων· τὸ δὲ „ἐκ τῆς ἐαυτῶν“ εὐπρεπὲς εἶναι ἀποκρίνασθαι „ἀπιόντας καὶ ἀπολαβεῖν ἃ ἀπαιτοῦσιν.“ ὁ δὲ κῆρυξ τῶν Ἀθηναίων ἀκούσας ἀπῆλθεν ἄπρακτος.

100. Καὶ οἱ Βοιωτοὶ εὐθὺς μεταπεμψάμενοι ἔκ τε τοῦ Μηλιέως κόλπου ἀκοντιστὰς καὶ σφενδονήτας, καὶ βεβοηθηκότων αὐτοῖς μετὰ τὴν μάχην Κορινθίων τε δισχιλίων ὀπλιτῶν καὶ τῶν ἐκ Νισαίας ἐξεληλυθότων Πελοποννησίων φρουρῶν καὶ Μεγαρέων ἅμα, ἐστράτευσαν ἐπὶ τὸ Δῆλιον καὶ προσέβαλον τῷ τειχίσματι, ἄλλῳ τε τρόπῳ πειράσαντες καὶ μηχανὴν προσήγαγον, ἥπερ εἶλεν αὐτό, τοιάνδε. κεραίαν 2 μεγάλην δίχα πρίσαντες ἐκοίλαναν ἅπασαν, καὶ ξυνήρμοσαν πάλιν ἀκριβῶς ὥσπερ αὐλόν, καὶ ἐπ' ἄκραν λέβητά τε ἤρτησαν ἀλύσει καὶ ἀκροφύσιον ἀπὸ τῆς κεραίας σιδηροῦν ἐς αὐτὸν νεῦον καθεῖτο, καὶ ἐσεσιδήρωτο ἐπὶ μέγα καὶ τοῦ ἄλλου ξύλου. προσῆγον δὲ ἐκ πολλοῦ ἀμάξαις τῷ τείχει, ἥ μάλιστα 3 τῇ ἀμπέλῳ καὶ τοῖς ξύλοις ὠκοδόμητο· καὶ ὁπότε εἶη ἐγγύς, φύσας μεγάλας ἐσθέντες ἐς τὸ πρὸς ἐαυτῶν ἄκρον τῆς κεραίας

99. ἐκείνων und αὐτοὺς geht auf die Ath. — καὶ οὐκ, und doch nicht. — δῆθεν (zu 1, 127, 1) gehört zu ὑπὲρ τῆς ἐκείνων: über das angebl. ihnen (den Ath.) gehörige Gebiet. — τὸ δὲ führt den Satz ἐκ τῆς ἐαυτῶν ἀπιόντας κτέ. ein (M. 280), und dieser ist Subj. des Ganzen, das Prädic. εὐπρεπὲς εἶναι ἀποκρίνασθαι ist etwas künstl. zwischen-geschoben.

100. 1. μεταπεμψάμενοι voraufgestellt, obgleich es nur zu dem Gliede mit τέ gehört. zu 1, 16. — ἄλλῳ τε κτέ. erklärt man: und nachdem —, brachten sie auch. Doch scheint mir ἄλλῳ auf

eine Correlation zwischen τέ und καὶ hinzuweisen, deshalb fasse ich ἄλλῳ — πειρ. lieber als Bestimmungsstück zu προσέβαλλον. So ist der Satz wie 5, 61, 4 προσβολὰς ἐποιοῦντο, βουλόμενοι ἄλλως τε προσγενέσθαι σφίσι, καὶ ὅμηροι — ἦσαν αὐτόθι — κείμενοι und vieles Aehnliche. vgl. zu 1, 16. 110, 2. 3, 94, 3. Be. 473.

2. ἐπ' ἄκραν, sc. τὴν κεραίαν. — καθεῖτο. Welches Tempus? — τοῦ ἄλλου ξ. hängt von ἐπὶ μέγα ab, welches die Stelle des Subj. von ἐσεσιδήρωτο vertritt. zu 1, 50, 2. Eigtl. τοῦ ἄλλου ὃ ξύλον ἦν. zu 2, 14, 1.

3. ἐκ πολλοῦ vom Raume.

4 ἐφύσων. ἡ δὲ πνοὴ ἰοῦσα στεγανῶς ἐς τὸν λέβητα, ἔχοντα
 ἄνθρακας τε ἡμμένους καὶ θεῖον καὶ πίσσαν, φλόγα ἐποίει με-
 γάλην καὶ ἤψε τοῦ τείχους, ὥστε μηδέν᾽ ἐπ' αὐτοῦ ἔτι μεῖ-
 ναι, ἀλλὰ ἀπολιπόντας ἐς φυγὴν καταστῆναι καὶ τὸ τείχισμα
 5 τούτῳ τῷ τρόπῳ ἁλῶναι. τῶν δὲ φρουρῶν οἱ μὲν ἀπέθανον,
 διακόσιοι δὲ ἐλήφθησαν· τῶν δὲ ἄλλων τὸ πλῆθος ἐς τὰς ναῦς
 ἐσβὰν ἀπεκομίσθη ἐπ' οἴκου.

101. Τοῦ δὲ Δηλίου ἐπτακαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ ληφθέντος
 μετὰ τὴν μάχην καὶ τοῦ ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων κήρυκος οὐδὲν
 ἐπισταμένου τῶν γεγενημένων ἐλθόντος οὐ πολὺ ὕστερον αὖ-
 θις περὶ τῶν νεκρῶν ἀπέδοσαν οἱ Βοιωτοὶ καὶ οὐκέτι ταῦτ᾽
 2 ἀπεκρίναντο. ἀπέθανον δὲ Βοιωτῶν μὲν ἐν τῇ μάχῃ ὀλίγῳ
 ἐλάσσους πεντακοσίων, Ἀθηναίων δὲ ὀλίγῳ ἐλάσσους χιλίων
 καὶ Ἰπποκράτης ὁ στρατηγός, ψιλῶν δὲ καὶ σκευοφόρων πολὺς
 ἀριθμός.

3 Μετὰ δὲ τὴν μάχην ταύτην καὶ ὁ Δημοσθένης ὀλίγῳ ὕστε-
 ρον, ὥς αὐτῷ τότε πλεύσαντι τὰ περὶ τὰς Σίφας τῆς προδο-
 σίας πέρι οὐ προὔχώρησεν, ἔχων τὸν στρατὸν ἐπὶ τῶν νεῶν
 τῶν τε Ἀκαρνάνων καὶ Ἀγραιῶν καὶ Ἀθηναίων τετρακοσίους
 4 ὀπλίτας, ἀπόβασιν ἐποιήσατο ἐς τὴν Σικυωνίαν. καὶ πρὶν
 πάσας τὰς ναῦς καταπλεῦσαι, βοηθήσαντες οἱ Σικυῶνιοι τοὺς
 ἀποβεβηκότας ἔτρεψαν καὶ κατεδίωξαν ἐς τὰς ναῦς, καὶ τοὺς
 μὲν ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ ζῶντας ἔλαβον. τροπαῖον δὲ στή-
 σαντες τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν.

5 Ἀπέθανε δὲ καὶ Σιτάλκης Ὀδρουσῶν βασιλεὺς ὑπὸ τὰς
 αὐτὰς ἡμέρας τοῖς ἐπὶ Δηλίῳ, στρατεύσας ἐπὶ Τριβαλλοὺς
 καὶ νικηθεὶς μάχῃ. Σεύθης δὲ ὁ Σπαραδόκου ἀδελφιδοῦς ὢν
 αὐτοῦ ἐβασίλευσεν Ὀδρουσῶν τε καὶ τῆς ἄλλης Θράκης ἥσπερ
 καὶ ἐκεῖνος.

4. τοῦ τείχους genet. part.

5. τῶν δὲ ἄλλων, sc. φρουρῶν.
 Nach diesen Angaben muss die 96,
 9 in Delion zurückgelassene Be-
 satzung beträchtl. gewesen sein.

101. 2. ψιλῶν δὲ καὶ σκευοφό-
 ρων, vorzügl. der Letztern, denn
 von Erstern nahmen überhaupt
 nur wenige an der Schlacht Theil:
 94, 1.

3. τὰ προδοσίας, der Plan mit
 Siphæ hinsichtl. des Ver-
 raths, ein auffallend umständl.
 Ausdruck. Zur Sache C. 89. —
 τῶν — Ἀγραιῶν verb. mit τὸν
 στρατὸν, mit τετρακοσίους ὀπλ. nur
 Ἀθηναίων.

5. τοῖς ἐπὶ Δ. ist Neutr. v. 129,
 2. 114, 3. — ἐβασίλευσεν. zu 1,
 3, 2.

102. Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος Βρασίδης ἔχων τοὺς ἐπὶ Θράκης συμμάχους ἐστράτευσεν ἐς Ἀμφίπολιν τὴν ἐπὶ Στρυμόνι ποταμῷ Ἀθηναίων ἀποικίαν. τὸ δὲ χωρίον τοῦτο ἐφ' 2 οὗ νῦν ἡ πόλις ἐστὶν ἐπείρασσε μὲν πρότερον καὶ Ἀρισταγόρας ὁ Μιλήσιος, φεύγων βασιλέα Δαρεῖον, κατοικίσαι, ἀλλὰ ὑπὸ Ἡδῶνων ἐξεκρούσθη, ἔπειτα δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔτεσι δύο καὶ τριάκοντα ὕστερον, ἐποίκους μυρίους σφῶν τε αὐτῶν καὶ τῶν ἄλλων τὸν βουλούμενον πέμψαντες, οἱ διεφθάρησαν ἐν Δραβήσκῳ ὑπὸ Θρακῶν. καὶ αὐτίς ἐνὸς δέοντι τριακοστῷ 3 ἔτει ἐλθόντες οἱ Ἀθηναῖοι, Ἄγνωνος τοῦ Νικίου οἰκιστοῦ ἐκπεμφθέντος, Ἡδῶνας ἐξελάσαντες ἔκτισαν τὸ χωρίον τοῦτο, ὅπερ πρότερον Ἐννέα ὁδοὶ ἐκαλοῦντο. ὠρμῶντο δὲ ἐκ τῆς 4 Ἡϊόνος, ἣν αὐτοὶ εἶχον ἐμπόριον ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ ποταμοῦ ἐπιθαλάσσιον, πέντε καὶ εἴκοσι σταδίους ἀπέχον ἀπὸ τῆς νῦν πόλεως, ἣν Ἀμφίπολιν Ἄγνων ὠνόμασεν, ὅτι ἐπ' ἀμφοτέρω περιρρέοντος τοῦ Στρυμόνος, διὰ τὸ περιέχειν αὐτήν, τείχει μακρῷ ἀπολαβὼν ἐκ ποταμοῦ ἐς ποταμὸν περιφανῇ ἐς θάλασσαν τε καὶ τὴν ἡπειρον ὥκισεν.

103. Ἐπὶ ταύτην οὖν ὁ Βρασίδης ἄρας ἐξ Ἀρνῶν τῆς Χαλκιδικῆς ἐπορεύετο τῷ στρατῷ. καὶ ἀφικόμενος περὶ δειλὴν ἐπὶ τὸν Αὐλῶνα καὶ Βρομίσκον, ἥ ἢ Βόλβη λίμνη ἐξίησιν ἐς θάλασσαν, καὶ δειπνοποιησάμενος ἐχώρει τὴν νύκτα. χει- 2 μῶν δὲ ἦν καὶ ὑπένειφεν· ἥ καὶ μᾶλλον ὥρμησε, βουλούμενος λαθεῖν τοὺς ἐν τῇ Ἀμφιπόλει πλὴν τῶν προδιδόντων. ἦσαν γὰρ Ἀργιλίων τε ἐν αὐτῇ οἰκήτορες (εἰσὶ δὲ οἱ Ἀργίλιοι 3 Ἀνδρίων ἀποικοὶ) καὶ ἄλλοι οἱ ξυνέπρασσον ταῦτα, οἱ μὲν Περδίκκα πειθόμενοι, οἱ δὲ Χαλκιδεῦσιν. μάλιστα δὲ οἱ Ἀρ- 4 γίλιοι, ἐγγὺς τε προσοικοῦντες καὶ αἰεὶ ποτε τοῖς Ἀθηναίοις ὄντες ὑποπτοὶ καὶ ἐπιβουλεύοντες τῷ χωρίῳ, ἐπειδὴ παρέτυχεν ὁ καιρὸς καὶ Βρασίδης ἦλθεν, ἐπραξάν τε ἐκ πλείονος

102. 2. ἐπείρασσε κτέ., im J. 499 v. Ch. — διεφθάρησαν. 1, 100, 3.

3. ἐκαλοῦντο dem Prädic. assimiliert. zu 1, 10, 1.

4. διὰ — αὐτήν, um sie rings zu umfassen, einzuschließen. διὰ bezeichnet die Absicht: zu 2, 89, 4. — Der Fluss machte einen nach Osten offenen Bogen; in diesem lag die Stadt und zwar

auf beiden Seiten einer Anhöhe, sodass sie nach der See- und Landseite hin weit sichtbar war. Die offene Seite schloss nun Hagnon durch eine Mauer.

103. 4. ἐπειδὴ —, ἐπραξάν τε κτέ., sie hatten, als der rechte Zeitpunkt eintrat und Brasidas kam, schon seit längerer Zeit unterhandelt —,

πρὸς τοὺς ἐμπολιτεύοντας σφῶν ἐκεῖ ὅπως ἐνδοθήσεται ἡ πό-
 λης, καὶ τότε δεξάμενοι αὐτὸν τῇ πόλει καὶ ἀποστάντες τῶν
 Ἀθηναίων ἐκείνη τῇ νυκτὶ κατέστησαν τὸν στρατὸν πρὸ ἔω
 5 ἐπὶ τὴν γέφυραν τοῦ ποταμοῦ. ἀπέχει δὲ τὸ πόλισμα πλεόν
 τῆς διαβάσεως, καὶ οὐ καθεῖτο τεῖχη ὥσπερ νῦν, φυλακὴ δὲ
 τις βραχεῖα καθειστήκει· ἦν βιασάμενος ῥαδίως ὁ Βρασίδης,
 ἅμα μὲν τῆς προδοσίας οὔσης, ἅμα δὲ καὶ χειμῶνος ὄντος καὶ
 ἀπροσδόκητος προσπεσὼν, διέβη τὴν γέφυραν, καὶ τὰ ἔξω
 τῶν Ἀμφιπολιτῶν οἰκούντων κατὰ πᾶν τὸ χωρίον εὐθὺς εἶχεν.

104. Τῆς δὲ διαβάσεως αὐτοῦ ἄφνω τοῖς ἐν τῇ πόλει
 γεγενημένης, καὶ τῶν ἔξω πολλῶν μὲν ἀλισκομένων, τῶν
 δὲ καὶ καταφευγόντων εἰς τὸ τεῖχος, οἱ Ἀμφιπολιταὶ εἰς θό-
 ρυβον μέγαν κατέστησαν, ἄλλως τε καὶ ἀλλήλοις ὑποπτοὶ ὄν-
 2 τες. καὶ λέγεται Βρασίδαν, εἰ ἠθέλησε μὴ ἐφ' ἀρπαγὴν τῷ
 στρατῷ τραπέσθαι, ἀλλ' εὐθὺς χωρῆσαι πρὸς τὴν πόλιν, δο-
 3 κεῖν ἂν ἐλεῖν. νῦν δὲ ὁ μὲν ἰδρύσας τὸν στρατὸν ἐπὶ τὰ ἔξω
 ἐπέδραμε, καὶ ὥς οὐδὲν αὐτῷ ἀπὸ τῶν ἐνδον ὥς προσεδέχετο
 4 ἀπέβαινε, ἡσύχαζεν· οἱ δ' ἐναντίοι τοῖς προδιδούσι, κρα-
 τοῦντες τῷ πλήθει ὥστε μὴ αὐτίκα τὰς πύλας ἀνοίγεσθαι,
 πέμπουσι μετὰ Εὐκλέους τοῦ στρατηγοῦ, ὃς ἐκ τῶν Ἀθη-
 ναίων παρῆν αὐτοῖς φύλαξ τοῦ χωρίου, ἐπὶ τὸν ἕτερον στρα-
 τηγὸν τῶν ἐπὶ Θράκης, Θουκυδίδην τὸν Ὀλόρου, ὃς τάδε
 ξυνέγραψεν, ὄντα περὶ Θάσον (ἔστι δὲ ἡ νῆσος Παρίων ἀποι-
 κία, ἀπέχουσα τῆς Ἀμφιπόλεως ἡμίσεος ἡμέρας μάλιστα
 5 πλοῦν), κελεύοντες σφίσι βοηθεῖν. καὶ ὁ μὲν ἀκούσας κατὰ
 τάχος ἐπὶ τὰ ναυσὶν αἰὲν εὐτυχον παροῦσαι ἐπλεῖ, καὶ ἐβούλετο

und jetzt. Unstatthaft kann die-
 se Gedankenverbindung nicht ge-
 nannt werden, wenn schon man
 ἐπειδὴ — ἦλθεν lieber bei καὶ τότε
 sähe. Durch Krügers Verände-
 rung von ἐπράξαν τε in πράξαντες
 wird hierin nichts gebessert. Hin-
 sichtl. der Satzverbindung durch
 τὸ ἐκ πλείονος — καὶ τότε vgl. 6, 74,
 1. — πρὸ ἔω, nur in wenigen Codd.
 (πρὸς ἔω hat keiner), ist dem πρόσω
 vorzuziehen, das Thuk. nirgends
 gebraucht. Jenes ist die nähere
 Erklärung zu ἐκείνη τῇ νυκτί.

5. ἀπέχει κτέ., es ist aber die
 Stadt, Amphipolis nämlich, eine

weitere (eine ziemliche) Strek-
 ke von der Brücke entfernt.
 — οὐ καθεῖτο, waren nicht
 herabgeführt. — ἀπροσδόκητος
 hat Thuk. ungefähr gleich oft im
 passiven, wie im activen Sinne;
 s. Bétant. lexic.

104. 1. πολλῶν ist Theil des Prä-
 dic.: in Menge.

2. ἂν gehört nur zu ἐλεῖν.

4. τὸν Ὀλόρου. Ueber diesen
 Zusatz zu 1, 1, 1. — ἡμίσεος ἡμέ-
 ρας von ἡμισυ ἡμέρας. v. 83, 6
 ἀνθ' ἡμίσεος τῆς τροφῆς. Doch
 schreiben Bekk. und Krüg. mit
 einigen guten Codd. ἡμισείας.

φθάσαι μάλιστα μὲν οὖν τὴν Ἀμφίπολιν, πρὶν τι ἐνδοῦναι, εἰ δὲ μή, τὴν Ἡϊόνα προκαταλαβών.

105. Ἐν τούτῳ δὲ ὁ Βρασίδης δεδιὼς καὶ τὴν ἀπὸ τῆς Θάσου τῶν νεῶν βοήθειαν καὶ πυνθανόμενος τὸν Θουκυδίδη κτησίην τε ἔχειν τῶν χρυσείων μετάλλων ἐργασίας ἐν τῇ περὶ ταῦτα Θράκῃ καὶ ἀπ' αὐτοῦ δύνασθαι ἐν τοῖς πρώτοις τῶν ἡπειρωτῶν, ἡπείγετο προκατασχεῖν, εἰ δύναίτο, τὴν πόλιν, μὴ ἀφικνουμένου αὐτοῦ τὸ πλῆθος τῶν Ἀμφιπολιτῶν, ἐλπίσαν ἐκ θαλάσσης ξυμμαχικὸν καὶ ἀπὸ τῆς Θράκης ἀγείραντα αὐτὸν περιποιήσῃν σφᾶς, οὐκέτι προσχωροί. καὶ τὴν 2 ξύμβασιν μετρίαν ἐποιεῖτο, κήρυγμα τόδε ἀνειπών, Ἀμφιπολιτῶν καὶ Ἀθηναίων τῶν ἐνόντων τὸν μὲν βουλόμενον ἐπὶ τοῖς ἑαυτοῦ τῆς ἴσης καὶ ὁμοίας μετέχοντα μένειν, τὸν δὲ μὴ ἐθέλοντα ἀπιέναι τὰ ἑαυτοῦ ἐκφερόμενον πέντε ἡμερῶν.

106. Οἱ δὲ πολλοὶ ἀκούσαντες ἄλλοιότεροι ἐγένοντο τὰς γνώμας, ἄλλως τε καὶ βραχὺ μὲν Ἀθηναίων ἐμπολιτεῦον, τὸ δὲ πλεῖον ξύμμικτον. καὶ τῶν ἔξω ληφθέντων συχνοὶ οἰκειοὶ ἔνδον ἦσαν· καὶ τὸ κήρυγμα πρὸς τὸν φόβον δίκαιον εἶναι ἐλάμβανον, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι διὰ τὸ ἄσμενοι ἂν ἐξέλθεῖν, ἡγούμενοι οὐκ ἐν ὁμοίῳ σφίσιν εἶναι τὰ δεινὰ καὶ ἅμα οὐ προσδεχόμενοι βοήθειαν ἐν τάχει, ὁ δὲ ἄλλος ὄμιλος πόλεως τε ἐν τῷ ἴσῳ οὐ στερισκόμενοι καὶ κινδύνου παρὰ δόξαν ἀφιέμενοι. ὥστε τῶν πρᾶσσόντων τῷ Βρασίδῃ ἤδη καὶ ἐκ τοῦ 2 φανεροῦ διαδικαίουμένων αὐτά, ἐπειδὴ καὶ τὸ πλῆθος ἐώρων

5. μὲν οὖν mitten im Satze. zu 3, 101, 2.

105. 1. κτησίην verb. mit ἐργασίας: Berechtigung zum Betriebe, zur Ausbeutung. Ueber diese Goldbergwerke zu 1, 100, 2 und über den Besitztitel des Thuk. uns. Einl. S. IX. — ἀπ' αὐτοῦ, τοῦ ἔχειν τὴν κτησίην κτέ.

2. ἐπὶ τοῖς ἑαυτοῦ, im ungestörten Besitz ihres Eigenthums. — τῆς ἴσης καὶ ὁμ. zu 1, 15, 2.

106. 1. βραχὺ — ἐμπολιτεῦον, der Nom., weil das Subj. βραχὺ wenigstens theilweise mit dem des Hauptsatzes οἱ πολλοί zusam-

menfällt. zu 1, 49, 4. — ξύμμικτον sc. ἐμπολιτεῦον. — πρὸς, in Vergleich zu. — ὑπελάμβανον bieten mehrere, darunter auch gute Codd. statt ἐλάμβανον, was mit dem Inf. schwerlich vorkommt. — ἂν steht wohl darum bei ἐξέλθεῖν, weil es im Verb. fin. heissen würde: ἄσμενοι ἂν ἐξέλθοιεν, εἰ ἐξέλθοιεν. — οὐκ ἐν ὁμοίῳ, wenn sie die Stadt verliessen, als wenn sie blieben. — ἐν τῷ ἴσῳ κτέ., im gleichen Maasse wie vorher die Stadt nicht verlierend, d. h. ihre politischen Rechte behaltend. Doch sind die Ausl. über die Beziehung sowohl von ἐν ἴσῳ als vorher von ἐν ὁμοίῳ uneinig.

2. καὶ vor ἐκ τοῦ φανεροῦ stei-

τετραμμένον καὶ τοῦ παρόντος Ἀθηναίων στρατηγοῦ οὐκέτι
ἀκροώμενον, ἐγένετο ἡ ὁμολογία καὶ προσεδέξαντο ἐφ' οἷς
3 ἐκήρυξεν. καὶ οἱ μὲν τὴν πόλιν τοιούτῳ τρόπῳ παρέδοσαν,
ὁ δὲ Θουκυδίδης καὶ αἱ νῆες ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ὅψε κατέπλεον
4 ἐς τὴν Ἡϊόνα. καὶ τὴν μὲν Ἀμφίπολιν Βρασίδης ἄρτι εἶχε,
τὴν δὲ Ἡϊόνα παρὰ νύκτα ἐγένετο λαβεῖν· εἰ γὰρ μὴ ἐβοή-
θησαν αἱ νῆες διὰ τάχους, ἅμα ἔω ἂν εἴχετο.

107. Μετὰ δὲ τοῦτο ὁ μὲν τὰ ἐν τῇ Ἡϊόνι καθίστατο,
ὅπως καὶ τὸ αὐτίκα, ἣν ἐπείη ὁ Βρασίδης, καὶ τὸ ἔπειτα ἀσφα-
λῶς ἔξει, δεξάμενος τοὺς ἐθελήσαντας ἐπιχωρῆσαι ἄνωθεν
2 κατὰ τὰς σπονδάς· ὁ δὲ πρὸς μὲν τὴν Ἡϊόνα κατὰ τε τὸν πο-
ταμὸν πολλοῖς πλοίοις ἄφνω καταπλεύσας, εἴ πως τὴν προὔ-
χουσιν ἄκρην ἀπὸ τοῦ τείχους λαβὼν κρατοίῃ τοῦ ἔσπλου,
καὶ κατὰ γῆν ἀποπειράσας ἅμα, ἀμφοτέρωθεν ἀπεκρούσθη,
3 τὰ δὲ περὶ τὴν Ἀμφίπολιν ἐξηρτύετο. καὶ Μύρκινός τε αὐτῷ
προσεχώρησεν, Ἡδωνικὴ πόλις, Πιττακοῦ τοῦ Ἡδώνων βα-
σιλέως ἀποθανόντος ὑπὸ τῶν Γοάξιος παίδων καὶ Βραυροῦς
τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ Γαληψὸς οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ Οἰ-
σύμη· εἰσὶ δὲ αὗται Θασίων ἀποικίαι. παρῶν δὲ καὶ Περδίκ-
κας εὐθύς μετὰ τὴν ἄλωσιν ξυγκαθίστη ταῦτα.

108. Ἐχομένης δὲ τῆς Ἀμφιπόλεως οἱ Ἀθηναῖοι ἐς μέγα
δέος κατέστησαν, ἄλλως τε καὶ ὅτι ἡ πόλις αὐτοῖς ἦν ὠφέλι-
μος ξύλων τε ναυπηγησίμων πομπῇ καὶ χρημάτων προσόδῳ,
καὶ ὅτι μέχρι μὲν τοῦ Στρυμόνος ἦν πάροδος Θεσσαλῶν δια-
γόντων ἐπὶ τοὺς ξυμμάχους σφῶν τοῖς Λακεδαιμονίοις, τῆς
δὲ γεφύρας μὴ κρατούντων, ἄνωθεν μὲν μεγάλης οὔσης ἐπὶ
πολὺ λίμνης τοῦ ποταμοῦ, τὰ δὲ πρὸς Ἡϊόνα τριήρεσι τηρου-

gernd: sogar offen. — τετραμ-
μένον, umgestimmt. v. §. 1 zu
Anf. — προσεδέξαντο, sc. τὸν Βρα-
σίδαν.

4. παρὰ νύκτα κτέ. zu 3, 49, 4.

107. 1. ἄνωθεν, aus der obern
Stadt, Amphipolis.

2. τὴν — τείχους, die von der
Mauervorspringende Land-
spitze. Ueber die Wortstellung
zu 1, 11, 3.

3. Γοάξιος ionische Form. zu 1,
64, 2.

108. 1. σφῶν, τῶν Ἀθ. — κρα-

τούντων, sc. τῶν Λακεδ., gen. abs.,
obgleich auch zu dem folg. Inf.
δύνασθαι die Lak. Subj. sind. zu
2, 83, 3. — τοῦ ποταμοῦ verb. mit
ἐπὶ πολὺ: über eine weite
Strecke des Flusses, ein zwar
nicht unbedenklich Hyperbaton, aber
ein passenderer Sinn, als wenn
man mit And. λίμνης τοῦ ποταμοῦ,
ein vom Flusse gebildeter
Sumpf, zusammennimmt, oder τοῦ
ποταμοῦ als Subj. fasst. — τὰ πρὸς
Ἡϊόνα, an der Seite nach
Eon. — τηρουμένων, da sie

μένων, οὐκ ἂν δύνασθαι προελθεῖν· τότε δὲ ῥάδια ἤδη
 [ἐνομίζετο] γεγενῆσθαι. καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐφοβοῦντο μὴ 2
 ἀποστῶσιν. ὁ γὰρ Βρασίδης ἐν τε τοῖς ἄλλοις μέτριον ἑαυτὸν
 παρεῖχε καὶ ἐν τοῖς λόγοις πανταχοῦ ἐδήλου ὥς ἐλευθερώσων
 τὴν Ἑλλάδα ἐκπεμφθεῖη. καὶ αἱ πόλεις πυνθανόμεναι αἱ τῶν 3
 Ἀθηναίων ὑπήκοοι τῆς τε Ἀμφιπόλεως τὴν ἄλωσιν καὶ ἃ
 παρέχεται, τὴν τε ἐκείνου προαότητα, μάλιστα δὲ ἐπήρθησαν
 ἐς τὸ νεωτερίζειν, καὶ ἐπεκηρυκεύοντο πρὸς αὐτὸν κρύφα,
 ἐπιπαριέναι τε κελεύοντες καὶ βουλόμενοι αὐτοὶ ἕκαστοι πρῶ- 4
 τοι ἀποστῆναι. καὶ γὰρ καὶ ἄδεια ἐφαίνετο αὐτοῖς, ἐψευσμέ-
 νοις μὲν τῆς Ἀθηναίων δυνάμεως ἐπὶ τοσοῦτον ὅση ὕστερον
 διεφάνη, τὸ δὲ πλεον βουλήσει κρίνοντες ἀσαφεῖ ἢ προνοία
 ἀσφαλεῖ, εἰωθότες οἱ ἄνθρωποι οὐ μὲν ἐπιθυμοῦσιν ἐλπίδι
 ἀπερισκέπτῳ διδόναι, ὃ δὲ μὴ προσίενται λογισμῷ αὐτοκρά-
 τορι διωθεῖσθαι. ἅμα δὲ τῶν Ἀθηναίων ἐν τοῖς Βοιωτοῖς 5
 νεωστὶ πεπληγμένων καὶ τοῦ Βρασίδου ἐφολκὰ καὶ οὐ τὰ ὄντα
 λέγοντος, ὥς αὐτῷ ἐπὶ Νίσαιαν τῇ ἑαυτοῦ μόνη στρατιᾷ οὐκ
 ἠθέλησαν οἱ Ἀθηναῖοι ξυμβαλεῖν, ἐθάρσουν καὶ ἐπίστευον
 μηδένα ἂν ἐπὶ σφᾶς βοηθῆσαι. τὸ δὲ μέγιστον, διὰ τὸ ἡδο- 6
 νὴν ἔχον ἐν τῷ αὐτίκα καὶ ὅτι τὸ πρῶτον Λακεδαιμονίων ὁρ-
 γάντων ἐμελλον πειράσεσθαι, κινδυνεύειν παντὶ τρόπῳ ἐτοι-
 μοι ἦσαν. ὧν αἰσθόμενοι οἱ μὲν Ἀθηναῖοι φυλακὰς, ὥς ἐξ
 ὀλίγου καὶ ἐν χειμῶνι, διέπεμπον ἐς τὰς πόλεις, ὁ δὲ ἐς τὴν

beobachtet wurden, näml. die Laked. — Zu οὐκ — προελθεῖν ist aus dem obigen ἐς μέγα δέος κατέστησαν ein ἐνόμιζον zu denken. v. C. 8, 7. 5, 29, 3. — ῥάδια, es sei leicht geworden, näml. προελθεῖν, ist Conj. von Kistemaker statt ῥαδίᾳ, was auf πάροδος bezogen sinnwidrig wäre. — [ἐνομίζετο] hat Kistemaker mit Recht verdächtigt, weil vorher der Inf. allein steht; es kommt hinzu, dass die Codd. zwischen ἐνομίζετο, ἐνόμιζε und ἐνόμιζον schwanken.

4. ἐπὶ τοσοῦτον ὅση, eigentl.: ihre Täuschung über die Macht der Ath. war ebenso gross, als diese später sich zeigte, d. i. sie täuschten sich um so stärker über die Macht der Ath., je grösser diese später sich

zeigte. — κρίνοντες. Ueb. den Nom. zu 2, 53, 4. — εἰωθότες οἱ ἄ. Ueb. diesen Nom. zu 1, 49, 4. — διδόναι scheint mir der Symmetrie mit dem Folg. wegen besser transit. gefasst zu werden (hingeben, anheimstellen. v. 2, 42, 4 ἐλπίδι τὸ ἀφανὲς τοῦ κατορθώσιν ἐπιτρέψαντες), als mit dem Schol. und And. intrans. (huldigen).

5. οὐ τὰ ὄντα. zu 85, 7. — ἐπὶ Νίσαιαν wohl darum, weil βοηθήσαντι vorschwebte, wie es 85, 7 heisst ἐπὶ Νίσαιαν ἐμοῦ βοηθήσαντος.

6. διὰ τὸ ἡδονὴν ἔχον, wegen des Ansprechenden der Sache, oder: weil die Sache angenehm war. — ὥς — χειμῶνι re-

Λακεδαιμόνα ἐφιέμενος στρατιάν τε προσαποστέλλειν ἐκέλευε καὶ αὐτὸς ἐν τῷ Στρυμόνι ναυπηγίαν τριήρων παρεσκευάζετο. 7 οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι τὰ μὲν καὶ φθόνῳ ἀπὸ τῶν πρώτων ἀνδρῶν οὐχ ὑπηρέτησαν αὐτῷ, τὰ δὲ καὶ βουλόμενοι μᾶλλον τοὺς τε ἄνδρας τοὺς ἐκ τῆς νήσου κομίσασθαι καὶ τὸν πόλεμον καταλῦσαι.

109. Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος Μεγαρῆς τὰ τε μακρὰ τείχη, ἃ σφῶν οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον, κατέσκαψαν ἐλόντες ἐς ἔδαφος, καὶ Βρασίδης μετὰ τὴν Ἀμφιπόλεως ἄλωσιν ἔχων τοὺς ξυμμάχους στρατεύει ἐπὶ τὴν Ἀκτὴν καλουμένην. ἔστι δὲ ἀπὸ τοῦ βασιλέως διορύγματος ἔσω προὔχουσα, καὶ ὁ Ἄθως αὐτῆς ὄρος ὑψηλὸν τελευτᾷ ἐς τὸ Αἶγαῖον πέλαγος. πόλεις δὲ ἔχει Σάνην μὲν Ἀνδρίων ἀποικίαν παρ' αὐτὴν τὴν διώρυχα, ἐς τὸ πρὸς Εὐβοίαν πέλαγος τετραμμένην, τὰς δὲ ἄλλας Θύσον καὶ Κλεωνὰς καὶ Ἀκροθώους καὶ Ολόφυξον καὶ Δῖον· αἱ οἰκοῦνται ξυμμίκτοις ἔθνεσι βαρβάρων διγλώσσων, καὶ τι καὶ Χαλκιδικὸν ἐνὶ βραχύ, τὸ δὲ πλεῖστον Πελασγικόν, τῶν καὶ Ἀἰμυνὸν ποτε καὶ Ἀθήνας Τυρσηνῶν οἰκησάντων, καὶ Βισαλτικὸν καὶ Κρηστωνικὸν καὶ Ἡδῶνες· κατὰ δὲ μικρὰ πόλίσματα οἰκοῦσιν. καὶ οἱ μὲν πλείους προσεχώρησαν τῷ Βρασίδῃ, Σάνη δὲ καὶ Δῖον ἀντέστη, καὶ αὐτῶν τὴν χώραν ἐμμείνας τῷ στρατῷ ἐδήου.

110. Ὡς δ' οὐκ ἐσήκουν, εὐθύς στρατεύει ἐπὶ Τορώνην τὴν Χαλκιδικήν, κατεχομένην ὑπὸ Ἀθηναίων· καὶ αὐτὸν ἄνδρες ὀλίγοι ἐπήγοντο, ἐτοῖμοι ὄντες τὴν πόλιν παραδοῦναι.

stringierend. zu 96, 1. — ἐφιέμενος, auftragend, Aufträge gebend — ein sonst nur dichterischer Gebrauch. And. erklären: dringend, wo dann ἐς τὴν Λακ. mit ἐκέλευε zu verbinden wäre. — ἐκέλευε. zu 1, 26, 1.

7. φθόνῳ ἀπό. vgl. ἀρχὴ ὑπὸ τοῦ πρώτου ἀνδρός u. A. zu 1, 130, 1.

109. 1. εἶχον. 69, 4.

2. βασιλέως, Xerxes. Herod. 7, 22, wo auch ἔσω ebenso gebraucht ist, wie hier.

4. διγλώσσων, indem sie ausser ihrer Muttersprache auch griechisch verstanden. — τῶν — οἱ-

κησάντων., Dem hellenischen Mutterlande angehörige Tyrrenen sind allein die pelasgischen Burgenbauer in Athen, die, vertrieben von da, nach Lemnos, Imbros und (Müller Orchom. Beil. 4. 438) Skyros zogen, von da später nach Thrakien. Herod. 1, 57. Thuk. 4, 109. Wachsmuth Hell. Alterth. 1, S. 779. 2. A. Ueber die Stellung von οἰκησάντων zu 1, 11, 3.

110. 2. „προελθόντες für προσελθόντες einige Handschr. Dem letztern widerspricht ἐτήρουν τὴν πρόσδοον. Der Sinn: sie gingen hinaus“. K. Durch καὶ προσελθ.

καὶ ἀφικόμενος νυκτὸς ἔτι καὶ περὶ ὄρθρον τῷ στρατῷ ἐκαθέ-
 ζετο πρὸς τὸ Διοσκούρειον, ὃ ἀπέχει τῆς πόλεως τρεῖς μά-
 λιστα σταδίους. τὴν μὲν οὖν ἄλλην πόλιν τῶν Τορωναίων 2
 καὶ τοὺς Ἀθηναίους τοὺς ἐμφρουροῦντας ἔλαθεν· οἱ δὲ πρᾶσ-
 σοντες αὐτῷ εἰδότες ὅτι ἦξοι, καὶ προελθόντες τινὲς αὐτῶν
 λάθρα ὀλίγοι ἐτήρουν τὴν πρόσοδον, καὶ ὥς ἦσθοντο παρόντα,
 ἐσκομίζουσι παρ' αὐτοὺς ἐγχειρίδια ἔχοντας ἄνδρας ψιλοὺς
 ἑπτὰ (τοσοῦτοι γὰρ μόνοι ἀνδρῶν εἴκοσι τὸ πρῶτον ταχθέντων
 οὐ κατέδεισαν ἐσελθεῖν· ἦρχε δὲ αὐτῶν Λυσίστρατος Ὀλύν-
 θιος), οἱ διαδύντες διὰ τοῦ πρὸς τὸ πέλαγος τείχους καὶ λα-
 θόντες τοὺς τε ἐπὶ τοῦ ἀνώτατα φυλακτηρίου φρουροὺς,
 οὔσης τῆς πόλεως πρὸς λόφον, ἀναβάντες διέφθειραν καὶ
 τὴν κατὰ Καναστραῖον πυλίδα διήρουν.

111. Ὁ δὲ Βρασίδης τῷ μὲν ἄλλῳ στρατῷ ἡσύχαζεν ὀλί-
 γον προελθὼν, ἑκατὸν δὲ πελταστὰς προπέμπει, ὅπως, ὅποτε
 πύλαι τινὲς ἀνοιχθεῖεν καὶ τὸ σημεῖον ἀρθείη ὃ ξυνέκειτο,
 πρῶτοι ἐσδράμοιεν. καὶ οἱ μὲν χρόνου ἐγγιγνομένου καὶ 2
 θαυμάζοντες κατὰ μικρὸν ἔτυχον ἐγγὺς τῆς πόλεως προσελ-
 θόντες· οἱ δὲ τῶν Τορωναίων ἐνδοθεν παρασκευάζοντες μετὰ
 τῶν ἐσεληλυθότων, ὥς αὐτοῖς ἢ τε πυλὶς διήρητο καὶ αἱ κατὰ
 τὴν ἀγορὰν πύλαι τοῦ μοχλοῦ διακοπέντος ἀνεῴγοντο, πρῶ-
 τον μὲν κατὰ τὴν πυλίδα τινὰς περιαγαγόντες ἐσεκόμισαν,
 ὅπως κατὰ νώτου καὶ ἀμφοτέρωθεν τοὺς ἐν τῇ πόλει οὐδὲν
 εἰδότας ἐξαπίνης φοβήσειαν, ἔπειτα τὸ σημεῖόν τε τοῦ πυρός,
 ὥς εἶρητο, ἀνέσχον καὶ διὰ τῶν κατὰ τὴν ἀγορὰν πυλῶν τοὺς
 λοιποὺς ἤδη τῶν πελταστῶν ἐσεδέχοντο.

112. Καὶ ὁ Βρασίδης ἰδὼν τὸ ξύνθημα ἔθει δρόμῳ,
 ἀναστήσας τὸν στρατὸν ἐμβοήσαντά τε ἀθρόον καὶ ἐκπληξιν
 πολλὴν τοῖς ἐν τῇ πόλει παρασχόντα. καὶ οἱ μὲν κατὰ τὰς πύ- 2
 λας εὐθὺς ἐσέπιπτον, οἱ δὲ κατὰ δοκοὺς τετραγώνους, αἱ
 ἔτυχον τῷ τείχει πεπτωκότι καὶ οἰκοδομουμένῳ πρὸς λίθων

— ὀλίγοι wird dem vorangegan-
 genen weitem Subj. ein engeres
 beigeordnet. — διαδύντες — λα-
 θόντες. Warum dies mögl. war,
 zeigt 112, 2. — Καναστραῖον ist
 ein Vorgebirge auf der Halbinsel
 Pallene, der auf Sithonia gelege-
 nen Stadt Torone gegenüber. Da-
 her diese Bezeichnung der Pforte,

111. 2. αἱ κατὰ τὴν ἀγ. π., an
 der der Pforte entgegengesetzten
 Seite der Stadt, also an der Land-
 seite. Hier lauerten die heimlich
 herangekommenen 100 Peltasten,
 und von hier aus führte man ei-
 nige derselben um die Stadt her-
 um nach der Pforte. — τοῦ μο-
 χλοῦ διακοπέντος. zu 2, 4, 3.

3 ἀνολκὴν προσκείμεναι. Βρασίδης μὲν οὖν καὶ τὸ πλῆθος εὐ-
 θυς ἄνω καὶ ἐπὶ τὰ μετέωρα τῆς πόλεως ἐτράπετο, βουλόμε-
 νος κατ' ἄκρας καὶ βεβαίως ἐλεῖν αὐτήν· ὁ δὲ ἄλλος ὄμιλος
 κατὰ πάντα ὁμοίως ἐσκεδάννυντο.

113. Τῶν δὲ Τορωναίων γιγνομένης τῆς ἀλώσεως τὸ μὲν
 πολὺ οὐδὲν εἶδος ἐθορυβεῖτο, οἱ δὲ πράσσοντες καὶ οἷς ταῦτα
 2 ἤρεσκε μετὰ τῶν ἐσελθόντων εὐθυς ἦσαν. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι
 (ἔτυχον γὰρ ἐν τῇ ἀγορᾷ ὀπλῖται καθεύδοντες ὡς πεντήκοντα)
 ἐπειδὴ ἦσθοντο, οἱ μὲν τινες ὀλίγοι διαφθείρονται ἐν χερσὶν
 αὐτῶν, τῶν δὲ λοιπῶν οἱ μὲν περὶ, οἱ δὲ ἐς τὰς ναῦς, αἱ
 ἐφρούρουν δύο, καταφυγόντες διασώζονται ἐς τὴν Ληκύθου
 τὸ φρούριον, ὃ εἶχον αὐτοὶ καταλαβόντες ἄκρον τῆς πόλεως
 3 ἐς τὴν θάλασσαν ἀπειλημμένον ἐν στενῷ ἰσθμῷ. κατέφυγον δὲ
 καὶ τῶν Τορωναίων ἐς αὐτοὺς ὅσοι ἦσαν σφίσιν ἐπιτήδριοι.

114. Γεγενημένης δὲ ἡμέρας ἤδη καὶ βεβαίως τῆς πό-
 λεως ἐχομένης ὁ Βρασίδης τοῖς μὲν μετὰ τῶν Ἀθηναίων Τορω-
 ναίοις καταπεφευγόσι κήρυγμα ἐποιήσατο τὸν βουλόμενον
 ἐπὶ τὰ ἑαυτοῦ ἐξελθόντα ἀδεῶς πολιτεύειν, τοῖς δὲ Ἀθη-
 ναίοις κήρυκα προσπέμψας ἐξιέναι ἐκέλευσεν ἐκ τῆς Ληκύθου
 2 ὑποσπόνδους καὶ τὰ ἑαυτῶν ἔχοντας ὡς οὔσης Χαλκιδέων. οἱ
 δὲ ἐκλείψειν μὲν οὐκ ἔφασαν, σπείσασθαι δὲ σφίσιν ἐκέλευον
 ἡμέραν τοὺς νεκροὺς ἀνελέσθαι. ὁ δὲ ἐσπείσατο δύο. ἐν ταύ-
 ταις δὲ αὐτός τε τὰς ἐγγὺς οἰκίας ἐκρατύνατο καὶ Ἀθηναῖοι
 3 τὰ σφέτερα. καὶ ξύλλογον τῶν Τορωναίων ποιήσας ἔλεξε τοῖς
 ἐν τῇ Ἀκάνθῳ παραπλήσια, ὅτι οὐ δίκαιον εἶη οὔτε τοὺς
 πράξαντας πρὸς αὐτὸν τὴν λῆψιν τῆς πόλεως χείρους οὐδὲ
 προδότας ἡγεῖσθαι (οὐδὲ γὰρ ἐπὶ δουλείᾳ οὐδὲ χρήμασι πει-

112. 3. τὸ πλῆθος, die Mehr-
 zahl der Soldaten. — βουλόμενος
 nach Βρασίδης καὶ τὸ πλῆθος. zu
 72, 4. 3, 109, 2. — κατ' ἄκρας hier
 wohl imeigentl. Sinne: von oben
 her; vgl. Herod. 6, 82, 3. Die ge-
 wöhl. Bedeutung: vollstän-
 dig erklärt sich leicht aus dieser
 ursprünglichen.

113. 2. αὐτῶν verb. mit οἱ μὲν
 τινες. — αὐτοί, selbst, allein,
 — ἐς τὴν θ. ἀπειλ. prägnanter
 Ausdruck für ἐς τὴν θάλασσαν
 ἀνέχον καὶ ἀπειλημμένον. — ἐν

στενῷ ἰσθμῷ. Die Abtrennung fin-
 det statt in der Landenge. Auch
 120, 3 τῆς Παλλήνης ἐν τῷ ἰσθμῷ
 ἀπειλημμένης. Nur scheinbar be-
 deutet ἐν vermittels, durch.
 v. 7, 8, 2. 11, 1.

3. σφίσιν, i. e. τοῖς Ἀθ., hier
 etwas härter als in ähnlichen Fäl-
 len. zu 1, 30, 3.

114. 1. καταπεφευγόσι. Ueb. die
 Stellung zu 1, 11, 3. — ἐξελθόντα,
 sc. ἐκ τῆς Ληκύθου.

3. τοῖς ἐν τῇ Ἀκ. von τὰ ἐν τῇ
 Ἀκ. C. 85—87.

4. ὡς ἡγούμενος, quippe qui exi-

σθέντας δρᾶσαι τοῦτο, ἀλλ' ἐπὶ ἀγαθῷ καὶ ἐλευθερίᾳ τῆς πόλεως), οὔτε τοὺς μὴ μετασχόντας οἴεσθαι μὴ τῶν αὐτῶν τεύξεσθαι· ἀφῖχθαι γὰρ οὐ διαφθερῶν οὔτε πόλιν οὔτε ἰδιώτην οὐδένα. τὸ δὲ κήρυγμα ποιήσασθαι τούτου ἔνεκα τοῖς 4 παρ' Ἀθηναίους καταπεφευγόσιν, ὡς ἡγούμενος οὐδὲν χείρους τῇ ἐκείνων φιλίᾳ· οὐδ' ἂν σφῶν πειρασμένους αὐτοὺς τῶν Λακεδαιμονίων δοκεῖν ἦσσον, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον, ὅσῳ δικαιότερα πράσσουσιν, εὖνους ἂν σφίσι γενέσθαι, ἀπειρία δὲ νῦν πεφοβῆσθαι. τοὺς τε πάντας παρασκευάζεσθαι ἐκέλευ- 5 σεν ὡς βεβαίους τε ἐσομένους ξυμμάχους καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε ἤδη ὅτι ἂν ἀμαρτάνωσιν αἰτίαν ἔχοντας· τὰ δὲ πρότερα οὐ σφεῖς ἀδικεῖσθαι, ἀλλ' ἐκείνους μᾶλλον ὑπ' ἄλλων κρεισσόνων, καὶ ξυγγνώμην εἶναι εἴ τι ἤναντιοῦντο.

115. Καὶ ὁ μὲν τοιαῦτα εἰπὼν καὶ παραθαρσύνας διελθουσῶν τῶν σπονδῶν τὰς προσβολὰς ἐποιεῖτο τῇ Δηκύνῳ· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἡμύναντό τε ἐκ φαύλου τειχίσματος καὶ ἀπ' οἰκιῶν ἐπάλξεις ἐχουσῶν. καὶ μίαν μὲν ἡμέραν ἀπεκρού- 2 σαντο· τῇ δ' ὑστεραία μηχανῆς μελλούσης προσάξεσθαι αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ἐναντίων, ἀφ' ἧς πῦρ ἐνήσειν διεννοοῦντο ἐς τὰ ξύλινα παραφράγματα, καὶ προσιόντος ἤδη τοῦ στρατεύματος, ἥ ὥοντο μάλιστα αὐτοὺς προσκομιεῖν τὴν μηχανὴν καὶ ἦν ἐπιμαχώτατον, πύργον ξύλινον ἐπ' οἶκημα ἀντέστησαν, καὶ ὕδατος ἀμφορέας πολλοὺς καὶ πίδαους ἀνεφόρησαν καὶ λίθους μεγάλους, ἄνθρωποί τε πολλοὶ ἀνέβησαν. τὸ δὲ οἶκημα λαβὼν 3 μεῖζον ἄχθος ἐξαπίνης κατερράγη καὶ ψόφου πολλοῦ γενομένου τοὺς μὲν ἐγγὺς καὶ ὁρῶντας τῶν Ἀθηναίων ἐλύπησε μᾶλλον ἢ ἐφόβησεν, οἱ δὲ ἄποθεν, καὶ μάλιστα οἱ διὰ πλείστου, νομίσαντες ταύτῃ ἐαλωκέναι ἤδη τὸ χωρίον φυγῇ ἐς τὴν θάλασσαν καὶ τὰς ναῦς ὥρμησαν.

stimaret. v. 6, 32, 3. 7, 40, 2. — ἂν — ἂν. zu 1, 36, 3. — τῶν Λακ. ist Appos. zu σφῶν. v. 2, 29, 3.

5. τὸ ἀπὸ τοῦδε adverb.: von jetzt an. — αἰτίαν ἔχοντας, würden sie die Verantwortung haben. Der Genet. hiezu liegt in ὅτι, d. i. τούτου ὅ. — σφεῖς, οἱ Λακ. — ἐκείνους, τοὺς Τορωναίους.

115. 1. τέ nach ἡμύναντο ist so gestellt, als wenn das entsprechende Satzglied sein eignes Verb. haben sollte. Das Umgekehrte zu 1, 16.

2. ἐνήσειν. Ueb. das Fut. zu 1, 27, 3.

3. οἱ διὰ πλείστου, die Entferntesten.

116. Καὶ ὁ Βρασίδης ὡς ἦσθετο αὐτοὺς ἀπολείποντάς τε τὰς ἐπάλξεις καὶ τὸ γιγνόμενον ὁρῶν, ἐπιφερόμενος τῷ στρατῷ εὐθὺς τὸ τείχισμα λαμβάνει, καὶ ὅσους ἐγκατέλαβε διέφθει-
 2 ρεν. καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι τοῖς τε πλοίοις καὶ ταῖς ναυσὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐκλιπόντες τὸ χωρίον εἰς Παλλήνην διεκομίσθησαν· ὁ δὲ Βρασίδης (ἔστι γὰρ ἐν τῇ Ληκύθῳ Ἀθηνᾶς ἱερόν, καὶ ἔτυχε κηρύξας, ὅτε ἔμελλε προσβάλλειν, τῷ ἐπιβάντι πρώτῳ τοῦ τείχους τριάκοντα μνᾶς ἀργυρίου δώσειν) νομίσας ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ ἢ ἀνθρωπείῳ τὴν ἄλωσιν γενέσθαι, τὰς τε τριά-
 3 κοντα μνᾶς τῇ θεῷ ἀπέδωκεν εἰς τὸ ἱερόν καὶ τὴν Λήκυθον καθελὼν καὶ ἀνασκευάσας τέμενος ἀνῆκεν ἅπαν. καὶ ὁ μὲν τὸ λοιπὸν τοῦ χειμῶνος ἃ τε εἶχε τῶν χωρίων καθίστατο καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπεβούλευε· καὶ τοῦ χειμῶνος διελθόντος ὄγδοον ἔτος ἐτελεύτα τῷ πολέμῳ.

117. Λακεδαιμόνιοι δὲ καὶ Ἀθηναῖοι ἅμα ἦρι τοῦ ἐπι-
 γιγνομένου θέρους εὐθὺς ἐκεχειρίαν ἐποιήσαντο ἐνιαύσιον, νομίσαντες Ἀθηναῖοι μὲν οὐκ ἂν ἔτι τὸν Βρασίδαν σφῶν προσαποστῆσαι οὐδὲν πρὶν παρασκευάσαιντο καθ' ἡσυχίαν, καὶ ἅμα, εἰ καλῶς σφίσιν ἔχοι, καὶ ξυμβῆναι τὰ πλείω, Λακε-
 δαιμόνιοι δὲ ταῦτα τοὺς Ἀθηναίους ἡγούμενοι ἅπερ ἔδεισαν φοβεῖσθαι, καὶ γενομένης ἀνακωχῆς κακῶν καὶ ταλαιπωρίας

116. 1. τέ ist umgestellt. zu 1, 16.

2. τοῖς — ναυσί. Auch 2, 84, 2. 6, 65, 2 werden πλοῖα und νῆες neben einander gestellt, doch in der umgekehrten Ordnung. νῆες sind Kriegsschiffe, πλοῖα kleinere Fahrzeuge, die jene begleiten. Von Kriegsschiffen waren hier nur zwei vorhanden; 113, 2. — ἔστι γὰρ κτέ. Die Parenthese ist voraufgeschickt. — ἀνασκευάσας wohl: nachdem er hatte aufräumen lassen. Das Med. 1, 18, 2, wo man mit dem Schol. erklärt: τὰ σκεύη ἀναλαμβάνοντες. — τέμενος, als heiligen Bezirk.

3. ἐτελεύτα τῷ πολέμῳ. Diese kürzere Abschlussformel des Kriegsjahres findet sich ausser an dieser St. nur im fünften Buche in den fünf Jahren der Zwischenzeit zwischen dem Frieden des Nikias und

dem sicilischen Zuge, wo einmal sogar die Formel ganz fehlt und nur steht: καὶ τὸ θέρους ἦρχε τοῦ ἐνδεκάτου ἔτους 5, 24, 2. Unserer Formel am nächsten steht 2, 47, 1 πρῶτον ἔτος τοῦ πολέμου τοῦδε ἐτελεύτα. Sonst immer τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε ὃν Θουκ. ξυνέγραψεν, doch zweimal mit der kleinen Aenderung: ἐτελεύτα τῷ πολέμῳ τῷδε (2, 70. 6, 7). Einmal ist dem Zahlwort der Art. beige-
 setzt: 2, 70 τὸ δεύτερον ἔτος, den Krüg. wegen der übrigen Stellen verdächtigt.

117. 1. καὶ ξυμβῆναι. Entweder ist hiezu νομίσαντες in der Bedeutung: beabsichtigend zu verstehn (zu 86, 4), oder es ist mit Krüg. καὶ für καί zu lesen. — ἅπερ ἔδεισαν, näml. dass Brasidas, wenn sie keinen Waffenstillstand schlossen, ihnen noch mehr

μᾶλλον ἐπιθυμήσειν αὐτοὺς πειρασμένους ξυναλλαγήναί τε καὶ τοὺς ἄνδρας σφίσιν ἀποδόντας σπονδὰς ποιήσασθαι καὶ εἰς τὸν πλείω χρόνον. τοὺς γὰρ δὴ ἄνδρας περὶ πλείονος 2 ἐποιοῦντο κομίσασθαι, ὥς ἔτι Βρασίδας εὐτύχει, καὶ ἔμελλον ἐπὶ μείζον χωρήσαντος αὐτοῦ καὶ ἀντίπαλα καταστήσαντος τῶν μὲν στέρεσθαι, τοῖς δ' ἐκ τοῦ ἴσου ἀμυνόμενοι κινδυνεύειν καὶ κρατήσιν. γίνεται οὖν ἐκεχειρία αὐτοῖς τε καὶ 3 τοῖς ξυμμάχοις ἥδε.

118. „Περὶ μὲν τοῦ ἱεροῦ καὶ τοῦ μαντείου τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Πυθίου δοκεῖ ἡμῖν χρῆσθαι τὸν βουλούμενον ἀδόλως καὶ ἀδεῶς κατὰ τοὺς πατρίους νόμους. τοῖς μὲν Λακεδαιμο- 2 νίοις ταῦτα δοκεῖ καὶ τοῖς ξυμμάχοις τοῖς παροῦσι· Βοιωτοὺς δὲ καὶ Φωκέας πείσειν φασὶν εἰς δύναμιν προσκηρυκευόμενοι. περὶ δὲ τῶν χρημάτων τοῦ θεοῦ ἐπιμελεῖσθαι ὅπως τοὺς ἀδι- 3 κοῦντας ἐξευρήσομεν, ὀρθῶς καὶ δικαίως τοῖς πατρίοις νόμοις χρώμενοι καὶ ἡμεῖς καὶ ὑμεῖς καὶ τῶν ἄλλων οἱ βουλούμενοι, τοῖς πατρίοις νόμοις χρώμενοι πάντες. περὶ μὲν οὖν τούτων 4 ἔδοξε Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις κατὰ ταῦτα· τάδε δὲ ἔδοξε Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ἄλλοις ξυμμάχοις, εἰς σπονδὰς ποιῶνται οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπὶ τῆς αὐτῶν μένειν ἑκατέρους

Städte abtrünnig machen würde. — πειρασμένους, sc. τῆς ἀνακωχῆς.

2. περὶ πλείονος ἐπ., darauf legten sie um so mehr Werth, das wünschten sie um so sehnlicher. — ὥς ἔτι κτέ. Gerade je höher das Glück des Brasidas stieg, desto tiefer sank ihre Hoffnung, die Gefangenen ohne förmll. Friedensschluss zu retten. — ἀντίπαλα, ein Gleichgewicht. zu 1, 7. — τῶν μὲν, der Gefangenen, welche die Ath. ihrer Erbitterung opfern würden; vgl. die Drohung 41, 1. — τοῖς — κρατήσιν ist ohne Sinn. Für καὶ κρατήσιν vermuthet Reiske καὶ προσπταίσειν, Coraes μὴ κρατήσιν oder καὶ μὴ κρατήσιν, Poppo καὶ κρατήσεσθαι: wo dann τοῖς δ' die übrigen Spartaner bezeichnen und als dat. instrum. zu ἀμυνόμενοι gehören würde. Eine sehr eigenthüml. Deutung des Ganzen

versucht Krüg., καὶ κρατήσιν tilgend.

118. In diesem Document hat man sich den verschiedenen Ursprung der offenbar nicht homogenen Bestandtheile herauszufinden nicht ohne Erfolg bemüht. Vermuthl. umfasste der ursprüngliche, von beiderseitigen Bevollmächtigten redigierte Entwurf nur §. 1. 3. 5—8 und von 10 die Worte: αἱ — ἔσονται. Die Spartaner, im Einverständnisse mit ihren Bundesgenossen, setzten hinzu §. 2. 4. 9 und von 10 die Worte: οἱ — κελεύετε. So vervollständigt ward das Ganze in Athen genehmigt und hier §. 11 ff., die Ratification enthaltend, hinzugefügt.

1. χρῆσθαι, sc. αὐτῶ.

2. τοῖς παροῦσι. C. 119.

4. Die Worte: κατὰ ταῦτα· — ξυμμάχοις stehen nur in drei Codd.; doch erfordert sie der Zusammenhang. Wodurch konnten

ἔχοντας ἅπερ νῦν ἔχομεν, τοὺς μὲν ἐν τῷ Κορυφασίῳ ἐντὸς
 τῆς Βουφράδος καὶ τοῦ Τομέως μένοντας, τοὺς δὲ ἐν Κυθή-
 ροις μὴ ἐπιμισγομένους ἐς τὴν ξυμμαχίαν, μήτε ἡμᾶς πρὸς
 αὐτοὺς μήτε αὐτοὺς πρὸς ἡμᾶς, τοὺς δὲ ἐν Νισαίᾳ καὶ Μινώᾳ
 μὴ ὑπερβαίνοντας τὴν ὁδὸν τὴν ἀπὸ τῶν πυλῶν τῶν παρὰ
 τοῦ Νίσου ἐπὶ τὸ Ποσειδώνιον, ἀπὸ δὲ τοῦ Ποσειδωνίου εὐ-
 θὺς ἐπὶ τὴν γέφυραν τὴν ἐς Μινώαν (μηδὲ Μεγαρέας καὶ τοὺς
 ξυμμάχους ὑπερβαίνειν τὴν ὁδὸν ταύτην), καὶ τὴν νῆσον,
 ἣν περ ἔλαβον οἱ Ἀθηναῖοι, ἔχοντας, μηδὲ ἐπιμισγομένους
 μηδετέρους μηδετέρωσσε, καὶ τὰ ἐν Τροιζήνι, ὅσα περ νῦν
 5 ἔχουσι καὶ οἷα ξυνέθεντο πρὸς Ἀθηναίους. καὶ τῇ θαλάσῃ
 χρωμένους, ὅσα ἂν κατὰ τὴν ἑαυτῶν καὶ κατὰ τὴν ξυμμαχίαν,
 Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους πλεῖν μὴ μακρᾷ νηί,
 ἄλλῳ δὲ κωπήρει πλοίῳ, ἐς πεντακόσια τάλαντα ἄγοντι μέ-
 6 τρα. κήρυκι δὲ καὶ πρεσβείᾳ καὶ ἀκολούθοις, ὅπόσοις ἂν
 δοκῇ, περὶ καταλύσεως τοῦ πολέμου καὶ δικῶν ἐς Πελοπόν-
 νησον καὶ Ἀθήναζε σπονδὰς εἶναι ἰοῦσι καὶ ἀπιοῦσι, καὶ
 7 κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. τοὺς δὲ αὐτομόλους μὴ δέχε-
 σθαι ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, μήτε ἐλεύθερον μήτε δοῦλον, μήτε
 8 ἡμᾶς μήτε ὑμᾶς. δίκας τε διδόναι ὑμᾶς τε ἡμῖν καὶ ἡμᾶς ὑμῖν
 κατὰ τὰ πάτρια, τὰ ἀμφίλογα δίκη διαλύοντας ἄνευ πολέμου.
 9 τοῖς μὲν Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις ταῦτα δοκεῖ· εἰ
 δέ τι ὑμῖν εἴτε κάλλιον εἴτε δικαιότερον τούτων δοκεῖ εἶναι,

sie leicht ausfallen? Ueber ἄλλοις
 zu 2, 14, 1. — τοὺς μὲν — τοὺς δὲ
 κτέ. Die einzelnen, in Feindes-
 lande stehenden Truppentheile
 der Ath. werden durch diesen §. in
 Demarcationslinien eingeschlos-
 sen. Für Sparta ist derselbe in
 sofern günstig, als eine entspre-
 chende Beschränkung für Brasi-
 das nicht ausdrückl. stipuliert
 wird, wie man wegen ἐκατέρους
 κτέ. erwarten sollte. — Κορυφα-
 σίῳ. C. 3 ff. — Κυθήροις. C. 54. —
 μήτε — πρὸς ἡμᾶς. Ohne diesen
 Zusatz würde sich μὴ — ξυμμα-
 χίαν nur auf die genannten Ath.
 beziehn. — Νισαίᾳ καὶ Μινώᾳ. C.
 67. 69 ff. — παρὰ τοῦ Νίσου, un-
 gewiss ob ein Tempel oder ein
 Standbild des Nisos. Der Genet.
 scheint entschuldbar als eine

durch die vorang. Genetivbestim-
 mung τὴν ἀπὸ τῶν πυλῶν veran-
 lasste Attraction; es schwebt auch
 hier noch der Begriff des von ei-
 nem Punkte ausgehenden Weges
 vor, wie wenn wir sagen wollten:
 „Der Weg vom Thore vom Nisos-
 tempel“ statt: „am Nisost.“ E.
 Doch würde dies nur von ἀπὸ
 τοῦ Νισαίου, was mehrere Codd.,
 darunter ein guter, haben, gelten,
 da παρὰ mit dem Gen. wohl das
 örtl. Ausgehen nicht bezeichnen
 kann. Haacke vermuthet τῷ Νί-
 σου, Dobree τὸ Νίσου oder τὸ τοῦ
 Νίσου. — γέφυραν. 3, 51, 3. —
 Τροιζήνι. 45, 2. — ξυνέθεντο, sc.
 οἱ Τροιζήνιοι.

5. ὅσα ἂν, sc. χρῶνται αὐτῇ. zu
 1, 111, 1. — ἐς — μέτρα, Lasten
 führend bis zu.

ἰόντες ἐς Λακεδαίμονα διδάσκετε· οὐδενὸς γὰρ ἀποστήσονται,
 ὅσα ἂν δίκαια λέγητε, οὔτε οἱ Λακεδαιμόνιοι οὔτε οἱ ξύμμα-
 χοι. οἱ δὲ ἰόντες τέλος ἔχοντες ἰόντων, ἥπερ καὶ ὑμεῖς ἡμᾶς 10
 κελεύετε. αἱ δὲ σπονδαὶ ἐνιαυτὸν ἔσονται. ἔδοξε τῷ δήμῳ.
 Ἀκαμαντὶς ἐπρυτάνευε, Φαίνιππος ἐγραμμάτευε, Νικιάδης 11
 ἐπεστάτει. Λάχης εἶπε, τύχῃ ἀγαθῇ τῇ Ἀθηναίων, ποιῆσθαι
 τὴν ἐκεχειρίαν, καθὰ ξυγχωροῦσι Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμ-
 μαχοι αὐτῶν· καὶ ὡμολόγησαν ἐν τῷ δήμῳ τὴν ἐκεχειρίαν 12
 εἶναι ἐνιαυτόν, ἄρχειν δὲ τήνδε τὴν ἡμέραν, τετράδα ἐπὶ
 δέκα τοῦ Ἐλαφηβολιῶνος μηνός. ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἰόντας 13
 ὥς ἀλλήλους πρέσβεις καὶ κήρυκας ποιῆσθαι τοὺς λόγους,
 καθ' ὅτι ἔσται ἡ κατάλυσις τοῦ πολέμου. ἐκκλησίαν δὲ ποιή- 14
 σαντας τοὺς στρατηγούς καὶ τοὺς πρυτάνεις, πρῶτον περὶ
 τῆς εἰρήνης βουλευσάσθαι Ἀθηναίους, καθ' ὅτι ἂν ἐσίῃ ἡ
 πρεσβεία περὶ τῆς καταλύσεως τοῦ πολέμου. σπείσασθαι δὲ
 αὐτίκα μάλα τὰς πρεσβείας ἐν τῷ δήμῳ τὰς παρούσας ἢ μὴν
 ἐμμενεῖν ἐν ταῖς σπονδαῖς τὸν ἐνιαυτόν.

119. Ταῦτα ξυνέθεντο Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι
 Ἀθηναίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις, καὶ ὡμοσαν Λακεδαιμόνιοι

10. τέλος, Vollmacht.

11. Die gewöhnlichen Curialien eines Psephisma. Ἀκαμαντὶς eine der 10 Phylen. Unter diesen wechselte alle 35 oder 36 Tage die Prytanie des Rathes. Tägl. wurde aus der φυλὴ πρυτανεύουσα durchs Loos ein Anderer zum ἐπιστάτης gewählt, der ausser andern Obliegenheiten den Vorsitz in der Volksversammlung führte. Der γραμματεὺς wechselte mit jeder Prytanie und musste immer einer andern als der regierenden Phyle angehören. Hermann Staatsalt. §. 127. — εἶπε, schlug vor.

12. τήνδε τὴν ἡμέραν ist Subj. v. 2, 12, 3.

14. τοὺς στρατηγούς. v. 2, 59, 3. Ueb. den Acc. zu 1, 49, 4. — καθ' ὅτι ἂν ἐσίῃ, unter welchen Bedingungen auch immer sie einträte, näml. in die Volksversammlung; gleichviel ob die Spartaner den Gesandten einen bestimmten Modus der Verhand-

lungen vorgeschrieben hätten oder nicht, es solle jedenfalls über den Frieden berathen werden. Die Erklärung Mehrerer: unter welchen Bedingungen sie eintreten solle, ist grammatisch nicht zulässig. — ἐμμενεῖν ἐν. Krüg. will „nach dem sonstigen Sprachgebrauche des Thuk.“ ἐν tilgen. Wer möchte aber die Actenstücke, die ein Autor mittheilt, nach dem eignen Sprachgebrauche desselben regulieren! Dass ἐμμένω ἐν in Inschriften und bei Polyb. mehrmals so vorkommt, bemerkt Popponach Steph. Thes.

119. 1. Λακεδαιμόνιοι κτέ. Diese zuerst von Krüg. nach einem Cod. gegebene Lesart dieser Stelle trägt durchaus die Spuren der Aechtheit. Die Vulg. dafür bloss: Λακεδαιμόνιοι καὶ ὡμολόγησαν καὶ οἱ ξύμμαχοι Ἀθηναίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις, doch für καὶ ὡμολόγησαν die meisten Codd. καὶ

καὶ οἱ ξύμμαχοι μηνὸς ἐν Λακεδαίμονι Γεραστίου δωδεκάτῃ.
 2 ξυνετίθεντο δὲ καὶ ἐσπένδοντο Λακεδαιμονίων μὲν οἷδε·
 Ταῦρος Ἐχετιμίδα, Ἀθήναιος Περικλείδα, Φιλοχαρίδας Ἐρυ-
 ξιδαιΐδα· Κορινθίων δὲ Αἰνέας Ὠκύτου, Εὐφαιμίδας Ἀρι-
 στωνύμου· Σικυωνίων δὲ Δαμότιμος Ναυκράτους, Ὀνάσιμος
 Μεγακλέους· Μεγαρέων δὲ Νίκασος Κεκάλου, Μενεκράτης
 Ἀμφιδώρου· Ἐπιδαυρίων δὲ Ἀμφίας Εὐπαΐδα· Ἀθηναίων
 δὲ οἱ στρατηγοὶ Νικόστρατος Διτρέφους, Νικίας Νικηράτου,
 3 Αὐτοκλῆς Τολμαίου. ἡ μὲν δὲ ἐκχειρία αὕτη ἐγένετο, καὶ
 ξυνήεσαν ἐν αὐτῇ περὶ τῶν μειζόνων σπονδῶν διὰ παντὸς
 ἐς λόγους.

120. Περὶ δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας αἷς ἐπήρχοντο Σκιώνη
 ἐν τῇ Παλλήνῃ πόλις ἀπέστη ἀπ' Ἀθηναίων πρὸς Βρασίδαν.
 φασὶ δὲ οἱ Σκιωναῖοι Πελλήνης μὲν εἶναι ἐκ Πελοποννήσου,
 πλέοντας δ' ἀπὸ Τροίας σφῶν τοὺς πρώτους κατενεχθῆναι ἐς
 τὸ χωρίον τοῦτο τῷ χειμῶνι ᾧ ἐχρήσαντο Ἀχαιοί, καὶ αὐτοῦ
 2 οἰκῆσαι. ἀποστᾶσι δ' αὐτοῖς ὁ Βρασίδης διέπλευσε νυκτὸς ἐς
 τὴν Σκιώνην, τριήρει μὲν φιλία προπλεύσῃ, αὐτὸς δὲ ἐν
 κελητίῳ ἀποθεν ἐφεπόμενος, ὅπως, εἰ μὲν τινι τοῦ κέλητος
 μείζονι πλοίῳ περιτυγχάνοι, ἢ τριήρης ἀμύνη αὐτῷ, ἀντι-
 πάλου δὲ ἄλλης τριήρους ἐπιγενομένης οὐ πρὸς τὸ ἔλασσον

ᾧμοσαν theils vor, theils nach
 Λακ., wodurch der ganze Zusatz
 hier sehr verdächtig wird, wäh-
 rend sich nachher καὶ ᾧμοσαν
 Λακ. κτέ. sehr passend mit μηνὸς
 κτέ. verbindet. — ἐν Λακεδαίμονι
 zeigt seine Beziehung durch die
 Stellung an. Denselben Tag zu
 verstehn, der 118, 12 nach dem at-
 tischen Kalender bezeichnet war,
 ist kein Grund.

120. 1. ἐπήρχοντο. Man leitet
 diese Form gewöhnl. von ἐπέρχε-
 σθαι, desgl. προσήρχοντο C. 121,
 1 von προσέρχεσθαι ab. Da aber
 von ἔρχομαι ausser dem Praes.
 Ind. keine andere Form bei Atti-
 kern vorkommt (Elmsley zu Eur.
 Heracl. 210), so fordert Cobet var.
 lectt. p. 32 entschieden die Ver-
 änderung in ἐπῆσαν und προσῆσαν
 (wofür doch bei Thuk. ἐπῆεσαν
 und προσῆεσαν die richtigen For-

men wären). Herbst a. a. O. S. 7
 —10 vertheidigt an unsern Stel-
 len die handschr. Lesart, leitet aber
 die Formen her von ἐπάρχεσθαι,
 „nach einander die Vertragsspen-
 de darbringen, nach einander
 opfern“, und von προσάρχεσθαι,
 „jemanden die Erstlinge weihen“
 (vgl. Plat. Theaet. 168 c. Buttman
 Lexil. I S. 101 ff.). Der Ausdruck
 προσάρχεσθαι sei C. 121 von Thuk.
 sowohl in Bezug auf den gegen-
 wärtigen Frühling, wo die Skio-
 naeer hier den Brasidas in ihrer
 Stadt feiern, wie auf die heroi-
 schen Ehren, die sie dem Sieger
 und Befreier von Hellas darbrin-
 gen, gleich glücklich gewählt.

2. διέπλευσε, von Torone: C.
 116. 122, 2. — ἀμύνη die best.
 Codd. für ἀμύνοι. „Simillime 7, 4,
 1 ὅπως οἱ Ἀθηναῖοι, εἰ μὴ δύ-
 ναιντο κωλύσαι, μηκέτι οἰοίτε

νομίζων τρέψεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τὴν ναῦν, καὶ ἐν τούτῳ αὐτὸν διασώσειν. περαιωθεὶς δὲ καὶ ξύλλογον ποιήσας τῶν Σκιων- 3 ναίων ἔλεγεν ἅ τε ἐν τῇ Ἀκάνθῳ καὶ Τορώνῃ, καὶ προσέτι φάσκων ἀξιωτάτους αὐτοὺς εἶναι ἐπαίνου, οἵτινες τῆς Παλλήνης ἐν τῷ ἰσθμῷ ἀπειλημμένης ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων Ποτιδαιαν ἔχόντων καὶ ὄντες οὐδὲν ἄλλο ἢ νησιῶται αὐτεπάγγελτοι ἐχώρησαν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ οὐκ ἀνέμειναν ἀτολμία ἀνάγκην σφίσι προσγενέσθαι περὶ τοῦ φανερώς οἰκείου ἀγαθοῦ· σημειόν τ' εἶναι τοῦ καὶ ἄλλο τι ἂν αὐτοὺς τῶν μεγίστων ἀνδρείως ὑπομεῖναι, εἰ τεθήσεται κατὰ νοῦν τὰ πράγματα· πιστοτάτους τε τῇ ἀληθείᾳ ἡγήσεσθαι αὐτοὺς Λακεδαιμονίων φίλους καὶ τὰλλα τιμήσειν.

121. Καὶ οἱ μὲν Σκιωναῖοι ἐπήρθησάν τε τοῖς λόγοις καὶ θαρσήσαντες πάντες ὁμοίως, καὶ οἷς πρότερον μὴ ἥρεσκε τὰ πρασσόμενα, τὸν τε πόλεμον διανοοῦντο προθύμως οἶσιν καὶ τὸν Βρασίδαν τὰ τ' ἄλλα καλῶς ἐδέξαντο καὶ δημοσίᾳ μὲν χρυσῷ στεφάνῳ ἀνέδησαν ὥς ἐλευθεροῦντα τὴν Ἑλλάδα, ἰδίᾳ δὲ ἐταινίου τε καὶ προσήρχοντο ὥσπερ ἀθλητῇ. ὁ δὲ τό τε 2 παραυτίκα φυλακὴν τινὰ αὐτοῖς ἐγκαταλιπὼν διέβη πάλιν, καὶ ὕστερον οὐ πολλῷ στρατιὰν πλείω ἐπεραίωσε, βουλόμενος μετ' αὐτῶν τῆς τε Μένδης καὶ τῆς Ποτιδαίας ἀποπειράσαι, ἡγούμενος καὶ τοὺς Ἀθηναίους βοηθῆσαι ἂν ὥς ἐς νῆσον καὶ βουλόμενος φθάσαι· καί τι αὐτῷ καὶ ἐπράσσετο ἐς τὰς πόλεις ταύτας προδοσίας πέρι.

122. Καὶ ὁ μὲν ἔμελλεν ἐγχειρήσειν ταῖς πόλεσι ταύταις· ἐν τούτῳ δὲ τριήρει οἱ τὴν ἐκχειρίαν περιαγγέλλοντες ἀφικνοῦνται παρ' αὐτόν, Ἀθηναίων μὲν Ἀριστῶνυμος, Λακεδαιμονίων δὲ Ἀθήναιος. καὶ ἡ μὲν στρατιὰ πάλιν διέβη ἐς 2 Τορώνην, οἱ δὲ τῷ Βρασίδᾳ ἀνήγγελλον τὴν ξυνθήκην, καὶ ἐδέξαντο πάντες οἱ ἐπὶ Θράκης ξύμμαχοι Λακεδαιμονίων τὰ

ᾧσιν ἀποτειχίσαι, item post praeteritum.“ P. — νομίζων. Der Satz wird anders gewendet, als der Anfang ὅπως, εἰ μὲν erwarten liess. — τρέψεσθαι. Subj. ist die „andere Triere“.

3. ἐν — Τορώνῃ. C. 85 ff. 114. — ἐν — ἀπειλ. zu 113, 2.

121. 1. οἶσιν. Ueb. das Fut. zu

1, 27, 3. — προσήρχοντο. zu C. 120, 1. — ἀθλητῇ, einem siegreichen. Auch schon bei ἐταινίου ist ὥσπερ ἀθλητὴν zu denken.

2. ὥς ἐς νῆσον. Wodurch Pallene einer Insel gleich geworden, s. 120, 3. Der Grund, warum der Abfall von Inseln den Ath. ganz besonders empfindl. war, 122, 5. v. 3, 39, 2. 5, 99.

3 πεπραγμένα. Ἀριστῶνυμος δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις κατήνει, Σκιων-
 ναίους δὲ αἰσθόμενος ἐκ λογισμοῦ τῶν ἡμερῶν ὅτι ὕστερον
 ἀφεστήκοιεν, οὐκ ἔφη ἐνσπόνδους ἔσεσθαι. Βρασίδης δὲ
 4 ἀντέλεγε πολλά, ὥς πρότερον, καὶ οὐκ ἀφίει τὴν πόλιν. ὥς
 δ' ἀπήγγειλεν ἐς τὰς Ἀθήνας ὁ Ἀριστῶνυμος περὶ αὐτῶν, οἱ
 Ἀθηναῖοι εὐθὺς ἐτοῖμοι ἦσαν στρατεύειν ἐπὶ τὴν Σκιώνην.
 οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι πρέσβεις πέμψαντες παραβήσεσθαι ἔφα-
 σαν αὐτοὺς τὰς σπονδάς, καὶ τῆς πόλεως ἀντεποιοῦντο Βρα-
 σίδα πιστεύοντες, δίκη τε ἐτοῖμοι ἦσαν περὶ αὐτῆς κρίνεσθαι.
 5 οἱ δὲ δίκη μὲν οὐκ ἤθελον κινδυνεύειν, στρατεύειν δὲ ὥς
 τάχιστα, ὀργὴν ποιούμενοι εἰ καὶ οἱ ἐν ταῖς νήσοις ἤδη ὄντες
 ἀξιοῦσι σφῶν ἀφίστασθαι, τῇ κατὰ γῆν Λακεδαιμονίων ἰσχύι
 6 ἀνωφελεῖ πιστεύοντες. εἶχε δὲ καὶ ἡ ἀλήθεια περὶ τῆς ἀπο-
 στάσεως μᾶλλον ἢ οἱ Ἀθηναῖοι ἐδικαίουν· δύο γὰρ ἡμέραις
 ὕστερον ἀπέστησαν οἱ Σκιωναῖοι. ψήφισμά τ' εὐθὺς ἐποιή-
 σαντο, Κλέωνος γνώμῃ πεισθέντες, Σκιωναίους ἐξελεῖν τε
 καὶ ἀποκτεῖναι. καὶ τᾶλλα ἡσυχάζοντες ἐς τοῦτο παρεσκευά-
 ζοντο.

123. Ἐν τούτῳ δὲ Μένδῃ ἀφίσταται αὐτῶν, πόλις ἐν τῇ
 Παλλήνῃ, Ἐρετριέων ἀποικία. καὶ αὐτοὺς ἐδέξατο ὁ Βρασί-
 δης, οὐ νομίζων ἀδικεῖν, ὅτι ἐν τῇ ἐκεχειρίᾳ φανερώς προσ-
 εχώρησαν· ἔστι γὰρ ἂν καὶ αὐτὸς ἐνεκάλει τοῖς Ἀθηναίοις
 2 παραβαίνειν τὰς σπονδάς. διὸ καὶ οἱ Μενθαῖοι μᾶλλον ἐτόλ-
 μησαν, τὴν τε τοῦ Βρασίδου γνώμην ὁρῶντες ἐτοίμην, τε-
 κμαιρόμενοι καὶ ἀπὸ τῆς Σκιώνης ὅτι οὐ προὔδιδον, καὶ ἅμα
 τῶν πρᾶσσόντων σφίσιν ὀλίγων τε ὄντων καὶ ὥς τότε ἐμέλλη-
 σαν οὐκέτι ἀνέντων, ἀλλὰ περὶ σφίσιν αὐτοῖς φοβουμένων τὸ
 κατάδηλον καὶ καταβιασασμένων παρὰ γνώμην τοὺς πολλούς.
 3 οἱ δὲ Ἀθηναῖοι εὐθὺς πνυθόμενοι, πολλῷ ἔτι μᾶλλον ὀργι-
 4 σθέντες, παρεσκευάζοντο ἐπ' ἀμφοτέρως τὰς πόλεις. καὶ
 Βρασίδης προσδεχόμενος τὸν ἐπίπλουν αὐτῶν ὑπεκκομίζει ἐς
 Ὀλυνθον τὴν Χαλκιδικὴν παῖδας καὶ γυναῖκας τῶν Σκιω-
 ναίων καὶ Μενδαίων, καὶ τῶν Πελοποννησίων αὐτοῖς πεντα-

122. 5. ἤδη verb. mit ἀξιοῦσι.
 — ἀνωφελεῖ = καίπερ ἀνωφελεῖ
 οὔση, daher ohne Artikel. zu 1,
 49, 5.

123. 2. ὀλίγων τε κτέ. Man sieht

leicht, dass die streng. logische
 Anordnung der Participialglieder
 eine andere gewesen sein würde;
 Thuk. hat, wie oft, die Form der
 Coordination der der Subordina-
 tion vorgezogen. — τότε, 121, 2.

κοσίους ὀπλίτας διέπεμψε καὶ πελταστὰς τριακοσίους Χαλκιδέων, ἄρχοντά τε τῶν ἀπάντων Πολυδαμίδαν. καὶ οἱ μὲν τὰ περὶ σφᾶς αὐτούς; ὥς ἐν τάχει παρεσομένων τῶν Ἀθηναίων, κοινῇ εὐτρεπίζοντο.

124. Βρασίδης δὲ καὶ Περδίκκας ἐν τούτῳ στρατεύουσιν ἅμα ἐπὶ Ἀρριβαῖον τὸ δεύτερον ἐς Λύγκον. καὶ ἦγον ὁ μὲν ὧν ἐκράτει Μακεδόνων τὴν δύναμιν καὶ τῶν ἐνοικούντων Ἑλλήνων ὀπλίτας, ὁ δὲ πρὸς τοῖς αὐτοῦ περιλοίποις τῶν Πελοποννησίων Χαλκιδέας καὶ Ἀκανθίους καὶ τῶν ἄλλων κατὰ δύναμιν ἐκάστων. ξύμπαν δὲ τὸ ὀπλιτικὸν τῶν Ἑλλήνων τρισχίλιοι μάλιστα, ἱππῆς δ' οἱ πάντες ἠκολούθουν Μακεδόνων ξὺν Χαλκιδεῦσιν ὀλίγου ἐς χιλίους, καὶ ἄλλος ὄμιλος τῶν βαρβάρων πολὺς. ἐσβαλόντες δὲ ἐς τὴν Ἀρριβαίου καὶ εὐρόντες 2 ἀντεστρατοπεδευμένους αὐτοῖς τοὺς Λυγκηστάς, ἀντεκαθέζοντο καὶ αὐτοί. καὶ ἐχόντων τῶν μὲν πεζῶν λόφον ἐκατέρω- 3 θεν, πεδίου δὲ τοῦ μέσου ὄντος, οἱ ἱππῆς ἐς αὐτὸ κατὰδραμόντες ἱππομάχησαν πρῶτα ἀμφοτέρων, ἔπειτα δὲ καὶ ὁ Βρασίδης καὶ ὁ Περδίκκας, προελθόντων πρότερον ἀπὸ τοῦ λόφου μετὰ τῶν ἱππέων τῶν Λυγκηστῶν ὀπλιτῶν καὶ ἐτοίμων ὄντων μάχεσθαι, ἀντεπαγαγόντες καὶ αὐτοὶ ξυνέβαλον καὶ ἔτρεψαν τοὺς Λυγκηστάς, καὶ πολλοὺς μὲν διέφθειραν, οἱ δὲ λοιποὶ διαφεύγοντες πρὸς τὰ μετέωρα ἠσύχαζον. μετὰ 4 δὲ τοῦτο τροπαῖον στήσαντες δύο μὲν ἢ τρεῖς ἡμέρας ἐπέσχον, τοὺς Ἰλλυριοὺς μένοντες, οἱ ἔτυχον τῷ Περδίκκᾳ μισθοῦ μέλ-λουντες ἥξειν· ἔπειτα ὁ Περδίκκας ἐβούλετο προῖέναι ἐπὶ τὰς τοῦ Ἀρριβαίου κώμας καὶ μὴ καθῆσθαι, Βρασίδης δὲ τῆς τε Μένδης περιορώμενος, μὴ τῶν Ἀθηναίων πρότερον ἐπιπλευσάντων τι πάθῃ, καὶ ἅμα τῶν Ἰλλυριῶν οὐ παρόντων, οὐ πρόθυμος ἦν, ἀλλὰ ἀναχωρεῖν μᾶλλον.

125. Καὶ ἐν τούτῳ διαφερομένων αὐτῶν ἠγγέλθη ὅτι καὶ οἱ Ἰλλυριοὶ μετ' Ἀρριβαίου, προδόντες Περδίκκαν, γε-

124. 1. τὸ δεύτερον. C. 83. — τῶν Ἑλλήνων. „Graecos in Macedonia habitantes Thermae, Pydnae aliorumque oppidorum maritimorum Perdiccae obnoxiorum incolas esse arbitramur. Methonaeos huc non pertinere ex c. 129, 4 cognoscitur.“ P. — περιλοίποις mit Bezug auf 123, 4. — ὀλίγον,

beinahe, auch 8, 35, 3, ist aus einem Citate des Priscian hergestellt statt ὀλίγω.

3. πεδίου — ὄντος aus τὸ μέσον ἦν πεδίου. — ἀμφοτέρων verb. mit οἱ ἱππῆς.

4. πρόθυμος ἦν, sc. προῖέναι.

125. 1. καὶ οἱ Ἰλλ., zu den übrigen Gründen des Rückzugs kam

- γέννηται· ὥστε ἤδη ἀμφοτέροις μὲν δοκοῦν ἀναχωρεῖν διὰ τὸ δέος αὐτῶν, ὄντων ἀνθρώπων μαχίμων, κυρωθὲν δὲ οὐδὲν ἐκ τῆς διαφορᾶς ὀπηνίκα χρὴ ὀρμᾶσθαι, νυκτός τε ἐπιγενομένης, οἱ μὲν Μακεδόνες καὶ τὸ πλῆθος τῶν βαρβάρων εὐθύς φοβηθέντες, ὅπερ φιλεῖ μεγάλα στρατόπεδα ἀσαφῶς ἐκπλήγνυσθαι, καὶ νομίσαντες πολλαπλασίους μὲν ἢ ἦλθον ἐπιέναι, ὅσον δὲ οὕτω παρεῖναι, καταστάντες ἐς αἰφνίδιον φυγὴν ἐχώρουν ἐπ' οἴκου, καὶ τὸν Περδίκκαν τὸ πρῶτον οὐκ αἰσθανόμενον, ὥς ἔγνω, ἠνάγκασαν πρὶν τὸν Βρασίδαν ἰδεῖν (ἄποθεν γὰρ πολὺ ἀλλήλων ἐστρατοπεδεύοντο) προαπελθεῖν.
- 2 Βρασίδης δὲ ἅμα τῇ ἑῷ ὥς εἶδε τοὺς Μακεδόνας προκεχωρηκότας, τοὺς τε Ἰλλυριοὺς καὶ τὸν Ἀρριβαῖον μέλλοντας ἐπιέναι, ξυναγαγὼν καὶ αὐτὸς ἐς τετράγωνον τάξιν τοὺς ὀπλίτας καὶ τὸν ψιλὸν ὄμιλον ἐς μέσον λαβών, διανοεῖτο ἀναχωρεῖν.
- 3 ἐκδρομοὺς δέ, εἴ πη προσβάλλοιεν αὐτοῖς, ἔταξε τοὺς νεωτάτους, καὶ αὐτὸς λογάδας ἔχων τριακοσίους τελευταῖος γνώμην εἶχεν ὑποχωρῶν τοῖς τῶν ἐναντίων πρώτοις προσκεισομένοις
- 4 ἀνθιστάμενος ἀμύνεσθαι. καὶ πρὶν τοὺς πολεμίους ἐγγὺς εἶναι, ὥς διὰ ταχέων παρεκελεύσατο τοῖς στρατιώταις τοιάδε.

126. „Εἰ μὲν μὴ ὑπώπτειον, ἄνδρες Πελοποννήσιοι, ὑμᾶς τῷ τε μεμονῶσθαι καὶ ὅτι βάρβαροι οἱ ἐπιόντες καὶ πολλοὶ ἐκπληξιν ἔχειν, οὐκ ἂν ὁμοίως διδαχὴν ἅμα τῇ παρακελεύσει ἐποιούμην· νῦν δὲ πρὸς μὲν τὴν ἀπόλειψιν τῶν ἡμετέρων καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων βραχεῖ ὑπομνήματι

2 καὶ παραινέσει τὰ μέγιστα πειράσομαι πείθειν. ἀγαθοῖς γὰρ εἶναι ὑμῖν προσήκει τὰ πολέμια οὐ διὰ ξυμμάχων παρουσίαν

noch der, dass auch etc. — δοκοῦν — κυρωθὲν δὲ οὐδέν. zu 1, 74, 1. — ὀπηνίκα von der Tagesstunde. vgl. Plat. Kriton zu Anf. — ἀσαφῶς ἐκπλήγνυσθαι. Statt des ursprüngl. zu ὅπερ gedachten allgemeinen Prädic. ποιεῖν (v. 5, 70 ὅπερ φιλεῖ τὰ μεγάλα στρατόπεδα — ποιεῖν) tritt gleich das concrete ein. zu 2, 40, 3. — ἀσαφῶς, ohne sichtbare Veranlassung. v. C. 20, 2. — ὅσον οὕτω, beinahe schon, auch 6, 34, 9. 8, 92, 7. Siebenmal bei Thuk. ὅσον οὐ und darunter zweimal mit hinzugefügtem ἤδη: 6, 57, 2. 8,

96, 3. Meistens steht παρεῖναι dabei, nur dreimal ein anderes Verb. — πρὶν — ἰδεῖν. Schol.: πρὶν διαλεχθῆναι τῷ Βρασίδῃ.

2. καὶ αὐτὸς verb. mit διανοεῖτο ἀναχωρεῖν.

3. τελευταῖος, als der letzte.

4. ὥς διὰ ταχέων. zu 96, 1.

126. In dieser Anrede ist besonders die lebensvolle Charakteristik der Kampftart der Barbaren zu beachten. vgl. Roscher Klio S. 490 f.

1. πολλοί, sc. εἰσίν. — πρὸς, im Hinblick auf, bei.

ἐκάστοτε, ἀλλὰ δι' οἰκείαν ἀρετὴν, καὶ μηδὲν πλῆθος πεφο-
 βῆσθαι ἐτέρων, οἷγε μηδὲ ἀπὸ πολιτειῶν τοιούτων ἦκετε· ἐν
 αἷς οὐ πολλοὶ ὀλίγων ἄρχουσιν, ἀλλὰ πλειόνων μᾶλλον ἐλάσ-
 σους, οὐκ ἄλλω τινὶ κτησάμενοι τὴν δυναστείαν ἢ τῷ μαχό-
 μενοι κρατεῖν. βαρβάρους δὲ οὓς νῦν ἀπειρία δέδισε, μαθεῖν 3
 χροί, ἐξ ὧν τε προηγώνισθε τοῖς Μακεδόσιν αὐτῶν καὶ ἀφ'
 ὧν ἐγὼ εἰκάζω τε καὶ ἄλλων ἀκοῇ ἐπίσταμαι, οὐ δεινοὺς ἐσο-
 μένους. καὶ γὰρ ὅσα μὲν τῷ ὄντι ἀσθενῆ ὄντα τῶν πολεμίων 4
 δόκησιν ἔχει ἰσχύος, διδαχὴ ἀληθοῦς προσγενομένη περὶ αὐ-
 τῶν ἐθάρσυνε μᾶλλον τοὺς ἀμυνομένους· οἷς δὲ βεβαίως τι
 πρόσσεστιν ἀγαθόν, μὴ προειδώς τις ἂν αὐτοῖς τολμηρότερον
 προσφέροιτο. οὗτοι δὲ τὴν μέλλησιν μὲν ἔχουσι τοῖς ἀπείροις 5
 φοβεράν· καὶ γὰρ πλήθει ὅψεως δεινοὶ καὶ βοῆς μεγέθει ἀφό-
 ρητοι, ἢ τε διὰ κενῆς ἐπανάσεισις τῶν ὀπλῶν ἔχει τινὰ δῆλω-
 σιν ἀπειλῆς. προσμῖξαι δὲ τοῖς ὑπομένουσιν αὐτὰ οὐχ ὁμοῖοι·
 οὔτε γὰρ τάξιν ἔχοντες αἰσχυνθεῖεν ἂν λιπεῖν τινα χώραν
 βιαζόμενοι, ἢ τε φυγὴ καὶ ἡ ἔφοδος αὐτῶν ἴσην ἔχουσα δόξαν
 τοῦ καλοῦ, ἀνεξέλεγκτον καὶ τὸ ἀνδρεῖον ἔχει. αὐτοκράτωρ
 δὲ μάχη μάλιστ' ἂν καὶ πρόφασιν τοῦ σώζεσθαι τινι πρεπόν-
 τως πορίσειεν. τοῦ τε ἐς χεῖρας ἐλθεῖν πιστότερον τὸ ἐκφοβή-
 σαι ἡμᾶς ἀκινδύνως ἡγοῦνται· ἐκείνῳ γὰρ ἂν πρὸ τούτου
 ἐχρῶντο. σαφῶς τε πᾶν τὸ προὔπαρχον δεινὸν ἀπ' αὐτῶν 6

2. τοιούτων nicht auf das Folg. zu beziehen, sondern auf das Vorherg., also zu erklären: ὥστε τὸ πλῆθος πεφοβῆσθαι. — ἐν αἷς = ἐν ταύταις γὰρ, näml. ἀφ' ὧν ἦκετε. zu 2, 44, 2. — οὐκ ἄλλω κτέ. Hinweisung auf die Unterwerfung der alten Achäer (der spätern Perriöken) durch die siegreichen Dorianer (Spartiaten).

3. βαρβάρους. Den Artikel ersetzt gewissermaassen der folg. Relativsatz. zu 1, 85, 1. — ἐξ ὧν = ἐκ τούτων ἃ, wie ἀγῶνα ἀγωνίζεσθαι. — αὐτῶν ist gen. part. Die Makedoner unter den Barbaren sind die Lynkester: 2, 99, 2. 4, 124, 3.

4. τῶν πολ. verb. mit ὅσα. — Ueb. περὶ αὐτῶν und nachher αὐτοῖς zu 3, 13, 5. — ἐθάρσυνε Ao. der Erfahrung. zu 1, 70, 7. — οἷς

δὲ κτέ. Sinn: Nur wirkli. Tapfern gegenüber ist Nichtkenntniss vortheilhaft.

5. τὴν μέλλησιν, eigentl. das Angreifen wollen, der Gegensatz im Folg. προσμῖξαι δέ. v. §. 6 und zu 1, 69, 4. — πλήθει ὅψεως, „durch das Massenhafte des Anblicks, der Erscheinung.“ K. — διὰ κενῆς. zu 1, 14, 3. — οὔτε verneint zugleich τάξιν ἔχοντες und αἰσχυνθεῖεν ἂν. — ἀνεξέλεγκτον, unerwiesen, ungewiss, auch 1, 21, 1. — αὐτοκράτωρ, willkürlich, eigenmächtig. Am ähnlichsten 108, 4 λογισμῷ αὐτοκράτορι. — τοῦ σώζεσθαι, sich zu retten durch die Flucht, se sauver. — τὸ ἐκφοβήσαι, den Versuch zu erschrecken. — γὰρ ἂν, denn sonst.

ὁρᾶτε ἔργῳ μὲν βραχὺ ὄν, ὅψει δὲ καὶ ἀκοῇ κατασπέρχον. ὁ ὑπομείναντες ἐπιφερόμενον καί, ὅταν καιρὸς ᾗ, κόσμῳ καὶ τάξει αὐθις ὑπαγαγόντες, ἔς τε τὸ ἀσφαλὲς θᾶσσον ἀφίξεσθε καὶ γνώσεσθε τὸ λοιπὸν ὅτι οἱ τοιοῦτοι ὄχλοι τοῖς μὲν τὴν πρώτην ἔφοδον δεξαμένοις ἀποθεν ἀπειλαῖς τὸ ἀνδρεῖον μελλήσει ἐπικομποῦσιν, οἱ δ' ἂν εἴξωσιν αὐτοῖς, κατὰ πόδας τὸ εὐψυχον ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ὀξεῖς ἐνδείκνυνται.“

127. Τοιαῦτα ὁ Βρασίδης παραινέσας ὑπῆγε τὸ στράτευμα. οἱ δὲ βάρβαροι ἰδόντες πολλῇ βοῇ καὶ θορύβῳ προσέκειντο, νομίσαντες φεύγειν τε αὐτὸν καὶ καταλαβόντες διαφθεῖρειν. καὶ ὥς αὐτοῖς αἶ τε ἐκδρομαὶ ὕπη προσπίπτοιεν ἀπήντων καὶ αὐτὸς ἔχων τοὺς λογάδας ἐπικειμένους ὑφίστατο, τῇ τε πρώτῃ ὁρμῇ παρὰ γνώμην ἀντέστησαν καὶ τὸ λοιπὸν ἐπιφερομένους μὲν δεχόμενοι ἡμύνοντο, ἡσυχάζοντων δὲ αὐτοὶ ὑπεχώρουν· τότε δὴ τῶν μετὰ τοῦ Βρασίδου Ἑλλήνων ἐν τῇ εὐρυχωρίᾳ οἱ πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἀπέσχοντο, μέρος δέ τι καταλιπόντες αὐτοῖς ἐπακολουθοῦν προσβάλλειν, οἱ λοιποὶ χωρήσαντες δρόμῳ ἐπὶ τε τοὺς φεύγοντας τῶν Μακεδόνων οἷς ἐντύχοιεν ἔκτεινον, καὶ τὴν ἐσβολήν, ἣ ἐστὶ μεταξὺ δυοῖν λόφοιν στενὴ ἐς τὴν Ἀρριβαίου, φθάσαντες προκατέλαβον, εἰδότες οὐκ οὔσαν ἄλλην τῷ Βρασίδᾳ ἀναχώρησιν. καὶ προσιόντος αὐτοῦ ἐς αὐτὸ ἤδη τὸ ἄπορον τῆς ὁδοῦ κύκλουται ὥς ἀποληψόμενοι.

128. Ὁ δὲ γνούς προεῖπε τοῖς μεθ' αὐτοῦ τριακοσίοις, ὃν ᾤετο μᾶλλον ἂν ἐλεῖν τῶν λόφων, χωρήσαντας πρὸς αὐτὸν δρόμῳ ὥς τάχιστα ἕκαστος δύναται ἄνευ τάξεως, πειρᾶσαι ἀπ' αὐτοῦ ἐκκροῦσαι τοὺς ἤδη ἐπόντας βαρβάρους, πρὶν

6. κατασπέρχον, bedrängend, imponierend, schreckend. Auch bei Aristoph. Ach. 1188, sonst nur bei Späten. — τὸ ἀνδρεῖον ἐπικ., die Tapferkeit entgegenprahlen. — μελλήσει wohl als dat. modi zu fassen: μέλλοντες, sc. ξυμμίξαι, ἀλλ' οὐκ ἀληθῶς συμμικνύντες. — κατὰ πόδας, auf der Ferse (nachfolgend). Vor diesem Satztheile ist τούτοις aus οἱ ἂν zu denken. — ὀξεῖς, sc. ὄντες.

127. 1. διαφθεῖρειν. Ueb. das Präs. zu 1, 127, 1.

2. αἶ ἐκδρομαὶ wohl αἶ προσβολαὶ τῶν ἐκδρομῶν. And. erklären es mit dem Schol.: οἱ τεταγμένοι πρὸς τὸ ἐκτρέχειν. — ἐπικειμένους ist Attribut zu dem bei ὑφίστατο zu ergänzenden αὐτούς. — προσβάλλειν, um anzugreifen. — χωρήσαντες δρόμῳ κτέ. Ueb. die Wortstellung zu 1, 16.

128. 1. πρὸς αὐτόν. zu 3, 13, 5. — ἐπόντας Conj. von Poppo für das kaum recht zu erklärende ἐπιόντας. Dieselbe Verwechslung auch 131, 2 in allen Codd. ausser

καὶ τὴν πλείονα κύκλωσιν σφῶν αὐτόσε προσμίξαι. καὶ οἱ 2
 μὲν προσπесόντες ἐκράτησάν τε τῶν ἐπὶ τοῦ λόφου, καὶ ἡ
 πλείων ἤδη στρατιὰ τῶν Ἑλλήνων ῥᾶον πρὸς αὐτὸν ἐπο-
 ρεύοντο· οἱ γὰρ βάρβαροι καὶ ἐφοβήθησαν, τῆς τροπῆς αὐ-
 τοῖς ἐνταῦθα γενομένης σφῶν ἀπὸ τοῦ μετεώρου, καὶ ἐς τὸ
 πλεῖον οὐκέτ' ἐπηκολούθουν, νομίζοντες καὶ ἐν μεθορίοις
 εἶναι αὐτοὺς ἤδη καὶ διαπεφευγέναι. Βρασίδης δὲ ὡς ἀντελά- 3
 βετο τῶν μετεώρων, κατὰ ἀσφάλειαν μᾶλλον ἰὼν αὐθημερὸν
 ἀφικνεῖται ἐς Ἀρνισσαν πρῶτον τῆς Περδίκκου ἀρχῆς. καὶ 4
 αὐτοὶ ὀργιζόμενοι οἱ στρατιῶται τῇ προαναχωρήσει τῶν Μα-
 κεδόνων, ὅσοις ἐνέτυχον κατὰ τὴν ὁδὸν ξεύγεσιν αὐτῶν βοει-
 κοῖς ἢ εἴ τιτι σκεύει ἐκπεπτωκότι, οἷα ἐν νυκτερινῇ καὶ
 φοβερᾷ ἀναχωρήσει εἰκὸς ἦν ξυμβῆναι, τὰ μὲν ὑπολύοντες
 κατέκοπτον, τῶν δὲ οἰκείωσιν ἐποιοῦντο. ἀπὸ τούτου τε 5
 πρῶτον Περδίκκας Βρασίδαν τε πολέμιον ἐνόμιζε καὶ ἐς τὸ
 λοιπὸν Πελοποννησίων τῇ μὲν γνώμῃ δι' Ἀθηναίους οὐ
 ξύνηθες μῖσος εἶχε, τῶν δὲ ἀναγκαίων ξυμφόρων διαναστάς
 ἐπρασσεν ὅτῳ τρόπῳ τάχιστα τοῖς μὲν ξυμβήσεται, τῶν δὲ
 ἀπαλλάξεται.

129. Βρασίδης δὲ ἀναχωρήσας ἐκ Μακεδονίας ἐς Τορώ-
 νην καταλαμβάνει Ἀθηναίους Μένδην ἤδη ἔχοντας, καὶ αὐτοῦ
 ἡσυχάζων ἐς μὲν τὴν Παλλήνην ἀδύνατος ἤδη ἐνόμιζεν εἶναι
 διαβὰς τιμωρεῖν, τὴν δὲ Τορώνην ἐν φυλακῇ εἶχεν. ὑπὸ γὰρ 2
 τὸν αὐτὸν χρόνον τοῖς ἐν τῇ Λύγκῃ ἐξέπλευσαν ἐπὶ τε τὴν
 Μένδην καὶ τὴν Σκιώνην οἱ Ἀθηναῖοι, ὥσπερ παρεσκευά-
 ζοντο, ναυσὶ μὲν πεντήκοντα, ὧν ἦσαν δέκα Χῖαι, ὀπλίταις
 δὲ χιλίοις ἑαυτῶν καὶ τοξόταις ἑξακοσίοις καὶ Θραξὶ μισθω-

einem. — τὴν — σφῶν, ihre, der Laked., weitere Umzingelung — der abstracte Begriff für den concreten: die zu ihrer weitem, vollständigern, Umzingelung Bestimmten. vgl. ἐπίπλους 8, 102, 2. φυγὴ 8, 64, 4. δουλεία 5, 23, 3.

2. αὐτοῖς sowohl als σφῶν geht auf die Barbaren. — ἐς τὸ πλεῖον. wie 2, 21, 1. — πρῶτον mit Beziehung auf 129, 1 ἀναχωρήσας ἐκ Μακεδονίας ἐς Τορώνην.

4. αὐτοί, von selbst. — οἰκεί-

ωσιν ἐποιοῦντο Umschreibung für ὠκειοῦντο.

5. Πελοποννησίων — μῖσος, einen seinem Geiste der Ath. wegen nicht gewohnten Hass gegen die Pelop.; denn im Herzen hasste er die Ath. weit heftiger. — τῶν — διαναστάς, seiner unabweislichen Interessen sich entschlagent, die ihn zur Bekämpfung der Ath. treiben mussten.

129. 2. τοῖς ἐν τῇ Λ. zu 101, 5. — παρεσκευάζοντο. 122, 6.

τοῖς χιλίοις καὶ ἄλλοις τῶν αὐτόθεν ξυμμάχων πελτασταῖς·
 ἐστρατήγει δὲ Νικίας ὁ Νικηράτου καὶ Νικόστρατος ὁ Διτρέ-
 3 φους. ἄραντες δὲ ἐκ Ποτιδαίας ταῖς ναυσὶ καὶ σχόντες κατὰ
 τὸ Ποσειδώνιον ἐχώρουν ἐς τοὺς Μενδαίους. οἱ δ' αὐτοὶ τε
 καὶ Σκιωναίων τριακόσιοι βεβοηθηκότες Πελοποννησίων τε
 οἱ ἐπίκουροι, ξύμπαντες δὲ ἑπτακόσιοι ὀπλῖται, καὶ Πολυδα-
 μίδας ὁ ἄρχων αὐτῶν, ἔτυχον ἐξεστρατοπεδευμένοι ἔξω τῆς
 4 πόλεως ἐπὶ λόφου καρτεροῦ. καὶ αὐτοῖς Νικίας μὲν, Μεθω-
 ναίους τε ἔχων εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ψιλοὺς καὶ λογάδας τῶν
 Ἀθηναίων ὀπλιτῶν ἐξήκοντα καὶ τοὺς τοξότας ἅπαντας κατὰ
 ἀτραπὸν τινα τοῦ λόφου πειρώμενος προσβῆναι καὶ τραυμα-
 τιζόμενος ὑπ' αὐτῶν οὐκ ἠδυνήθη βιάσασθαι. Νικόστρατος
 δὲ ἄλλη ἐφόδῳ ἐκ πλείονος παντὶ τῷ ἄλλῳ στρατοπέδῳ ἐπιὼν
 τῷ λόφῳ ὄντι δυσπροσβάτῳ καὶ πάνυ ἐθορυβήθη, καὶ ἐς ὀλί-
 γον ἀφίκετο πᾶν τὸ στράτευμα τῶν Ἀθηναίων νικηθῆναι.
 5 καὶ ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ, ὥς οὐκ ἐνέδοσαν οἱ Μενδαῖοι καὶ
 οἱ ξύμμαχοι, οἱ Ἀθηναῖοι ἀναχωρήσαντες ἐστρατοπεδεύσαντο,
 καὶ οἱ Μενδαῖοι νυκτὸς ἐπελθούσης ἐς τὴν πόλιν ἀπῆλθον.

130. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι περιπλεύσαντες
 ἐς τὸ πρὸς Σκιώνης τό τε προάστειον εἶλον καὶ τὴν ἡμέραν
 ἄπασαν ἐδήουν τὴν γῆν οὐδενὸς ἐπεξιόντος (ἦν γὰρ τι καὶ
 στασιασμοῦ ἐν τῇ πόλει), οἱ δὲ τριακόσιοι τῶν Σκιωναίων τῆς
 2 ἐπιούσης νυκτὸς ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου. καὶ τῇ ἐπιγιγνομένῃ
 ἡμέρᾳ Νικίας μὲν τῷ ἡμίσει τοῦ στρατοῦ προῖων ἅμα ἐς τὰ
 μεθόρια τῶν Σκιωναίων τὴν γῆν ἐδήου, Νικόστρατος δὲ τοῖς
 λοιποῖς κατὰ τὰς ἄνω πύλας, ἧ ἐπὶ Ποτιδαίας ἔρχονται, προσ-
 3 ἐκάθητο τῇ πόλει. ὁ δὲ Πολυδαμίδας (ἔτυχε γὰρ ταύτῃ τοῖς
 Μενδαίοις καὶ ἐπικούροις ἐντὸς τοῦ τείχους τὰ ὄπλα κείμενα)
 διατάσσει τε ὥς ἐς μάχην καὶ παρήνει τοῖς Μενδαίοις ἐπεξιέ-

3. οἱ ἐπίκουροι. 500 Hopliten hatte Brasidas hinübergeschickt: 123, 4; doch ein Theil derselben lag in Skione: 131, 1.

4. αὐτοῖς wird öfter, auch ohne stärker betont zu sein, zu Anfang des Satzes gestellt. v. 110, 1. 123, 1. — ἐκ πλείονος hier vom Raume: aus weiterer Entfernung, also auf einem längern Wege. — ἐς ὀλίγον ἀφίκετο, dem Sinne nach

vom Schol. richtig erklärt durch ὀλίγον ἐδέησε, scheint eine vereinzelt gebliebene Wendung zu sein. Den zu 3, 49, 4 behandelten Ausdrücken analog wäre παρ' ὀλίγον ἦλθε.

130. 1. τὸ πρὸς Σκ., die Seite nach Sk. hin, die südliche. Wegen πρὸς zu 1, 62, 1.

2. τὰς ἄνω κτέ., das nordwestl. Thor.

ναι. καί τινος αὐτῶ τῶν ἀπὸ τοῦ δήμου ἀντειπόντος κατὰ τὸ 4
 στασιωτικὸν ὅτι οὐκ ἐπέξεισιν οὐδὲ δέοιτο πολεμεῖν, καὶ ὡς
 ἀντεῖπεν ἐπισπασθέντος τῇ χειρὶ ὑπ' αὐτοῦ καὶ θορυβηθέν-
 τος, ὁ δῆμος εὐθὺς ἀναλαβὼν τὰ ὅπλα περιοργῆς ἐχώρει ἐπὶ
 τε Πελοποννησίους καὶ τοὺς ἐναντία σφίσι μετ' αὐτῶν πρά-
 ξαντας. καὶ προσπεσόντες τρέπουσιν ἅμα μὲν μάχῃ αἰφνιδίῳ, 5
 ἅμα δὲ τοῖς Ἀθηναίοις τῶν πυλῶν ἀνοιγομένων φοβηθέντων·
 ὥρῃθησαν γὰρ ἀπὸ προειρημένου τινὸς αὐτοῖς τὴν ἐπιχείρη-
 σιν γενέσθαι. καὶ οἱ μὲν ἐς τὴν ἀκρόπολιν, ὅσοι μὴ αὐτίκα 6
 διεφθάρησαν, κατέφυγον, ἥνπερ καὶ τὸ πρότερον αὐτοὶ εἶ-
 χον· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι (ἥδη γὰρ καὶ ὁ Νικίας ἐπαναστρέψας
 πρὸς τῇ πόλει ἦν) ἐσπεσόντες ἐς τὴν Μένδην πόλιν, ἅτε οὐκ
 ἀπὸ ξυμβάσεως ἀνοιχθεῖσαν ἀπάσῃ τῇ στρατιᾷ ὡς κατὰ κρά-
 τος ἐλόντες διήρπασαν, καὶ μόλις οἱ στρατηγοὶ κατέσχον ὥστε
 μὴ καὶ τοὺς ἀνθρώπους διαφθείρεσθαι. καὶ τοὺς μὲν Μεν- 7
 δαίους μετὰ ταῦτα πολιτεύειν ἐκέλευον ὥσπερ εἰώθεσαν, αὐ-
 τοὺς κρίναντας ἐν σφίσιν αὐτοῖς εἴ τινας ἡγοῦνται αἰτίους
 εἶναι τῆς ἀποστάσεως· τοὺς δ' ἐν τῇ ἀκροπόλει ἀπετείχισαν
 ἐκατέρωθεν τείχει ἐς θάλασσαν καὶ φυλακὴν ἐπεκαθίσαντο.
 ἐπειδὴ δὲ τὰ περὶ τὴν Μένδην κατέσχον, ἐπὶ τὴν Σκιώνην
 ἐχώρουν.

131. Οἱ δὲ ἀντεπεξελθόντες αὐτοὶ καὶ Πελοποννήσιοι
 ἰδρύνθησαν ἐπὶ λόφου καρτεροῦ πρὸ τῆς πόλεως, ὃν εἰ μὴ
 ἔλοιεν οἱ ἐναντίοι, οὐκ ἐγίγνετο σφῶν περιτείχισις. προσβα- 2

4. ὅτι mit Indic. und Optat. Ebenso 2, 80, 1. 8, 51, 1. in umgekehrter Ordnung 8, 50, 1. — οὐδὲ δέοιτο, und kein Bedürfniss habe, fühle. Der Singul. ist, „für den dreisten Demagogen, der sich als Repräsentant des ganzen Volkes geriert, sehr charakteristisch“ (E.), wie er ja auch ἐπέξεισιν sagt. — ὡς ἀντεῖπεν, sowie, sobald er widersprach, Wiederholung von ἀντειπόντος. — θορυβηθέντος, in Schrecken gejagt war.

5. τῶν πυλῶν ἀν. steht dem μάχῃ αἰφν. parallel. zu 1, 80, 1. — φοβηθέντων, sc. τῶν Πελοπ.

6. αὐτοί, selbst, allein. v. 113, 2. 8, 95, 6.

7. ἀπετείχισαν κτέ.. schnitten sie ab durch eine zu beiden Seiten der Burg bis zum Meere geführte Mauer. — ἐπεκαθίσαντο. Der erheblichste Einwand gegen diese überlieferte Lesart ist die Fremdartigkeit der Verbindung mit φυλακὴν, denn der transit. Gebrauch des Med. ist von den Ausl. hinlängl. erwiesen. Viell. vermuthet Poppo richtig ἐπι-καθίσταντο.

131. 1. ἔλοιεν im Optat., als Gedanke der Skionaeer; ebendeswegen σφῶν. Mit beiden würde genauer ein οὐκ ἂν γίγνεσθαι ἐνόμιζον stimmen, als das objective οὐκ ἐγίγνετο.

λόντες δ' αὐτῷ κατὰ κράτος οἱ Ἀθηναῖοι καὶ μάχῃ ἐκκρούσαντες τοὺς ἐπόντας ἐστρατοπεδεύσαντό τε καὶ ἐς τὸν περι-
 3 τειχισμόν, τροπαῖον στήσαντες, παρεσκευάζοντο. καὶ αὐτῶν οὐ πολὺ ὕστερον ἤδη ἐν ἔργῳ ὄντων οἱ ἐκ τῆς ἀκροπόλεως ἐν τῇ Μένδῃ πολιορκούμενοι ἐπίκουροι βιασάμενοι παρὰ θάλασσαν τὴν φυλακὴν νυκτὸς ἀφικνοῦνται, καὶ διαφυγόντες οἱ πλείστοι τὸ ἐπὶ τῇ Σκιώνῃ στρατόπεδον ἐσῆλθον ἐς αὐτήν.

132. Περιτειχιζομένης δὲ τῆς Σκιώνης Περδίκκας τοῖς τῶν Ἀθηναίων στρατηγοῖς ἐπικηρυκευσάμενος ὁμολογίαν ποιεῖται πρὸς τοὺς Ἀθηναίους διὰ τὴν τοῦ Βρασίδου ἔχθραν περὶ τῆς ἐκ τῆς Λύγκου ἀναχωρήσεως, εὐθύς τότε ἀρξάμενος
 2 πράσσειν. καὶ ἐτύγχανε γὰρ τότε Ἰσχαγόρας ὁ Λακεδαιμόνιος στρατιὰν μέλλων περὶ πορεύσειν ὡς Βρασίδα, ὁ δὲ Περδίκκας, ἅμα μὲν κελεύοντος τοῦ Νικίου, ἐπειδὴ ξυνεβεβήκει, ἐνδηλὸν τι ποιεῖν τοῖς Ἀθηναίοις βεβαιότητος πέρι, ἅμα δ' αὐτὸς οὐκέτι βουλόμενος Πελοποννησίους ἐς τὴν αὐτοῦ ἀφικνεῖσθαι, παρασκευάσας τοὺς ἐν Θεσσαλίᾳ ξένους, χρώμενος
 3 αἰ τοῖς πρώτοις, διεκώλυσε τὸ στράτευμα καὶ τὴν παρασκευήν, ὥστε μὴδὲ πειρᾶσθαι Θεσσαλῶν. Ἰσχαγόρας μέντοι καὶ Ἀμεινίας καὶ Ἀριστεὺς αὐτοὶ τε ὡς Βρασίδα ἀφίκοντο, ἐπιδεῖν πεμψάντων Λακεδαιμονίων τὰ πράγματα, καὶ τῶν ἡβώντων αὐτῶν παρανόμως ἄνδρας ἐξῆγον ἐκ Σπάρτης, ὥστε

2. ἐπόντας Conj. von Poppo statt ἐπιόντας, durch eine Handschr. bestätigt.

3. οἱ ἐκ — ἐν. Eigenthüml. ist hier ἐκ und ἐν zugleich gebraucht, ἐκ mit Rücksicht auf ἀφικνοῦνται, ἐν nur bezogen auf πολιορκούμενοι. — τὴν φυλακὴν. 130, 7. — ἀφικνοῦνται, näml. vor Skione. — τὸ στρατόπεδον, das der Ath.

132. 1. περὶ — ἀναχωρήσεως ohne Art. an τὴν — ἔχθραν angefügt. zu 1, 18, 1. Die Sache anlangend, scheinen mir die Ausl. ἀναχώρησις unrichtig auf das C. 83 Erzählte zu beziehen; denn damals fand gar kein Einfall in Lynkos statt (83, 2. 6), also auch kein „Rückzug aus Lynkos“, und ausserdem musste die damals zw. Brasidas und Perdikkas entstandene Spannung gehoben sein, ehe

sie zusammen den zweiten Zug gegen Lynkos unternahmen (124, 1). Ich verstehe daher den Rückzug von dieser zweiten Expedition: 128, 5, seit welcher denn doch bis jetzt soviel Zeit verflossen war, dass εὐθύς τότε ἀρξάμενος πράσσειν ganz füglich gesagt werden konnte.

2. καὶ — Βρασίδα vorausgeschickte Erklärung des Folg. Ueber καὶ — γὰρ —, δέ zu 1, 31, 2. — ὁ Λακεδ. Ueb. den Art. zu 3, 100, 2. — παρασκευάσας, bearbeitete, stiftete an.

3. τῶν ἡβώντων αὐτῶν — ἄνδρας, einige von den Jünglingen derselben, näml. der Spartaner. — παρανόμως, nicht gegen ein bestimmtes Gesetz, sondern gegen den anerkannten Grundsatz, nur gereiften Männern

τῶν πόλεων ἄρχοντας καθιστάναι καὶ μὴ τοῖς ἐντυχοῦσιν ἐπιτρέπειν. καὶ Κλεαρίδαν μὲν τὸν Κλεωνύμου καθίστησιν ἐν Ἀμφιπόλει, Πασιτελίδαν δὲ τὸν Ἡγησάνδρου ἐν Τορώνῃ.

133. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει Θηβαῖοι Θεσπιέων τεῖχος περιεῖλον, ἐπικαλέσαντες ἄττικισμόν, βουλόμενοι μὲν καὶ αἰεὶ, παρεστηκὸς δὲ ῥᾶον ἐπειδὴ καὶ ἐν τῇ πρὸς Ἀθηναίους μάχῃ ὅ τι ἦν αὐτῶν ἄνθος ἀπολώλει. καὶ ὁ νεὸς τῆς Ἡρας 2 τοῦ αὐτοῦ θέρους ἐν Ἀργεὶ κατεκαύθη, Χρυσίδος τῆς ἱερείας λύχνον τινὰ θείσης ἡμμένον πρὸς τὰ στέμματα καὶ ἐπικαταδαρθούσης, ὥστε ἔλαθεν ἀφθέντα πάντα καὶ καταφλεχθέντα. καὶ ἡ Χρυσὶς μὲν εὐθὺς τῆς νυκτὸς δείσασα τοὺς 3 Ἀργεῖους εἰς Φλιοῦντα φεύγει· οἱ δὲ ἄλλην ἱερείαν ἐκ τοῦ νόμου τοῦ προκειμένου κατεστήσαντο Φαινίδαν ὄνομα. ἔτη δὲ ἡ Χρυσὶς τοῦ πολέμου τοῦδε ἐπέλαβεν ὀκτὼ καὶ ἑνατον ἐκ μέσου, ὅτε ἐπεφεύγει· καὶ ἡ Σκιώνη τοῦ θέρους ἤδη τελευ- 4 τῶντος περιεττειχιστό τε παντελῶς, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπ' αὐτῇ φυλακὴν καταλιπόντες ἀνεχώρησαν τῷ ἄλλῳ στρατῷ.

134. Ἐν δὲ τῷ ἐπιόντι χειμῶνι τὰ μὲν Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων ἡσύχαζε διὰ τὴν ἐκχειρίαν, Μαντινῆς δὲ καὶ Τεγεᾶται καὶ οἱ ξύμμαχοι ἑκατέρων ξυνέβαλον ἐν Λαοδικῷ τῆς Ὀρεσθίδος, καὶ νίκη ἀμφιδήριτος ἐγένετο· κέρας γὰρ ἑκάτεροι τρέψαντες τὸ καθ' αὐτούς, τροπαῖά τε ἀμφοτέρωι ἔστησαν καὶ σκῦλα εἰς Δελφοὺς ἀπέπεμψαν. διαφθαρέντων 2 μέντοι πολλῶν ἑκατέροις καὶ ἀγχωμάλου τῆς μάχης γενομένης καὶ ἀφελομένης νυκτὸς τὸ ἔργον οἱ Τεγεᾶται μὲν ἐπηυλίσαντό τε καὶ εὐθὺς ἔστησαν τροπαῖον, Μαντινῆς δὲ ἀπεχώρησάν τε εἰς Βουκολίωνα καὶ ὕστερον ἀντέστησαν.

politische Functionen anzuvertrauen, also gegen den Geist ihrer Institutionen. — ὥστε bez. auch hier die Folge. — Dieser Fall ist das erste Beispiel von Harmosten. — τοῖς ἐντυχοῦσιν, den gerade in den Wurf Kommenden, den Ersten Besten. — καθίστησιν, Ischagoras als Haupt der Commissäre. — Πασιτελίδαν hat Dobree emendiert nach 5, 3, 1. 2.

133. 1. παρεστηκὸς — ῥᾶον, indem es ihnen (jetzt) um so leichter in den Sinn kam.

Das Pf. in diesem Sinne auch 61, 2. 6, 78, 1 und oft der Ao. II. Ueb. das Partic. zu 1, 74, 1. Zu der Aenderung παρεσχηκός ist kein Grund. — μάχῃ, bei Delion, C. 96.

3. ἐπέλαβεν. vgl. Plut. Mar. 46 ἀποθνήσκει ἡμέρας ἑπτὰ τῆς ἑβδόμης ὑπατείας ἐπιλαβών. Die Bedeutung von ἐπὶ ist dieselbe wie in ἐπιβιώναι 2, 65, 6. 5, 26, 5. Ueber die Chrysis s. 2, 2, 1.

134. 1. ἀμφιδήριτος, poet. Wort. 2. ἀγχωμάλου bei Thuk. noch 3, 49, 1. 7, 71, 4, sonst nur bei Spätern. — ἐπηυλίσαντο. zu 3, 5, 2.

135. Ἀπεπείρασε δὲ τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος καὶ ὁ Βρασίδης τελευτῶντος καὶ πρὸς ἕαρ ἤδη Ποτιδαίας. προσελθὼν γὰρ νυκτὸς καὶ κλίμακα προσθεὶς μέχρι μὲν τούτου ἔλαθε· τοῦ γὰρ κώδωνος παρενεχθέντος οὕτως ἐς τὸ διάκενον, πρὶν ἐπανελθεῖν τὸν παραδιδόντα αὐτόν, ἢ πρόσθεσις ἐγένετο· ἔπειτα μέντοι εὐθὺς αἰσθομένων, πρὶν προσβῆναι, ἀπήγαγε πάλιν κατὰ τάχος τὴν στρατιὰν καὶ οὐκ ἀνέμεινεν ἡμέραν γε-
2 νέσθαι. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα, καὶ ἕνατον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

135. 1. πρὸς ἕαρ ἤδη gehört zusammen. zu 1, 30, 4. — τοῦ γὰρ κώδωνος κτέ. Man sieht, dass hier ein Posten dem andern die Schelle zuträgt. Eine andere und wohl

die häufigere Art, die Wachsamkeit der Posten zu prüfen, war die, dass eine Patrouille mit der Schelle die Runde machte, der dann jeder Posten zu antworten hatte.



135. Ἀπεπείρασε δὲ τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος καὶ ὁ Βρασίδης τελευτῶντος καὶ πρὸς ἕαρ ἤδη Ποτιδαίας. προσελθὼν γὰρ νυκτὸς καὶ κλίμακα προσθεὶς μέχρι μὲν τούτου ἔλαθε· τοῦ γὰρ κώδωνος παρενεχθέντος οὕτως ἐς τὸ διάκενον, πρὶν ἐπανελθεῖν τὸν παραδιδόντα αὐτόν, ἢ πρόσθεσις ἐγένετο· ἔπειτα μέντοι εὐθὺς αἰσθομένων, πρὶν προσβῆναι, ἀπήγαγε πάλιν κατὰ τάχος τὴν στρατιάν καὶ οὐκ ἀνέμεινεν ἡμέραν γε-
2 νέσθαι. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα, καὶ ἕνατον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

135. 1. πρὸς ἕαρ ἤδη gehört zusammen. zu 1, 30, 4. — τοῦ γὰρ κώδωνος κτέ. Man sieht, dass hier ein Posten dem andern die Schelle zuträgt. Eine andere und wohl

die häufigere Art, die Wachsamkeit der Posten zu prüfen, war die, dass eine Patrouille mit der Schelle die Runde machte, der dann jeder Posten zu antworten hatte.

Thucydides,

Thukydides für den Schulgebrauch erklärt

Bd.: I,2

Leipzig 1862

A.gr.b. 3308-1,2

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10238541-5